محمد بن قاسمؒ

لیکوال: نسیم حجازی

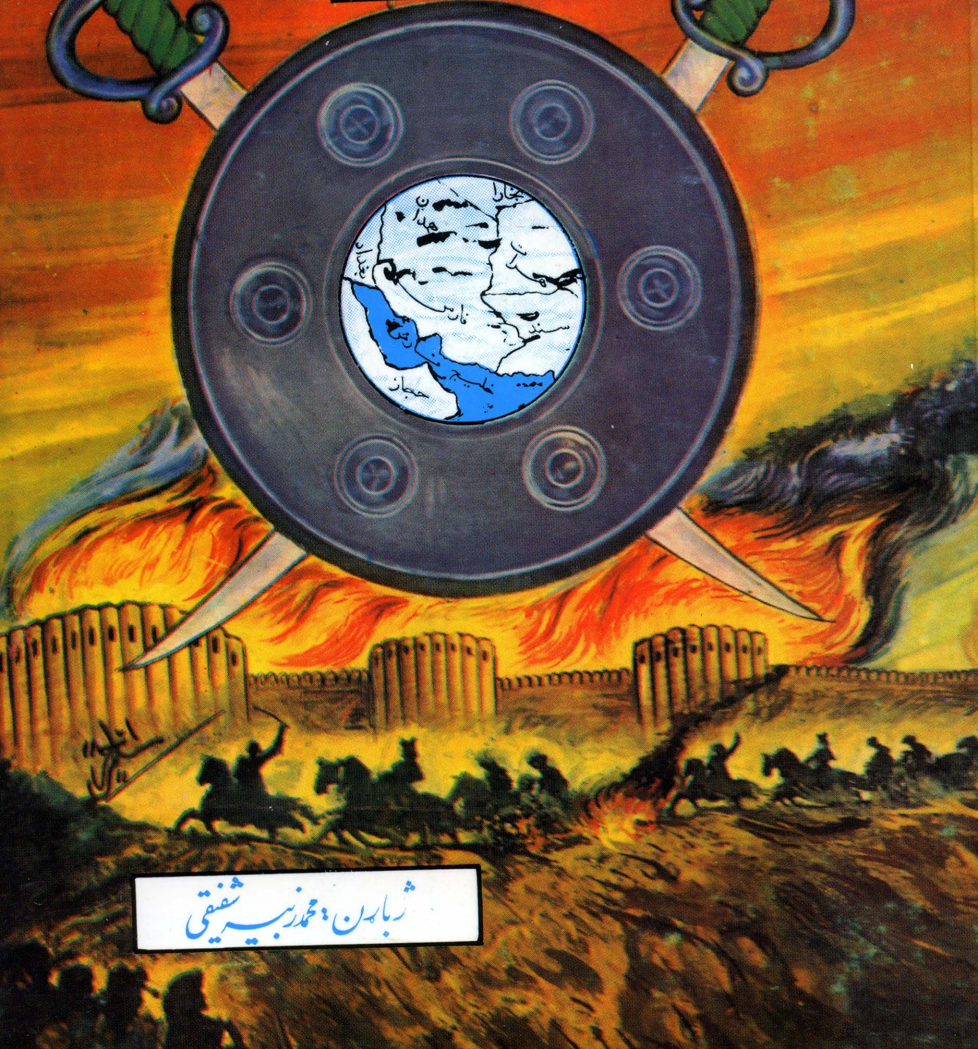

ژباړن: محمد زبیر شفیقي

د لیکوال لنډه پیژندنه

د مرحوم نسیم حجازی اصلی نوم محمد شریف ؤ، د مې په ۱۹ مه ۱۹۱٤ کال سوجان پور د گور داسپور په ضلعه کې د چودري محمد ابراهیم کره زیږیدلی.

د لاهور له اسلامیه کالج نه فارغ شو له مختلفو ورځپاڼو او اونیزو خپرونو سره یې ژورنالستیک کار کړی دی او د دوو درجنو څخه زیات ډیر ارځښتناك تاریخي ناولونه یې لیکلي چې په اسلامي نړۍ کې زیات شهرت لري او د نړۍ په زیاتو ژوندیو ژبو ژباړل شوی دی.

مهم آثر یې دا دي: داستان مجاهد، شاهین، محمد بن قاسم، د تورو شپو مساپر، وروستی جگړه، قیصر او کسری، د حجاز قافله، یوسف بن تاشفین، ویني او خاوري... معظم علي، او توره ماته شوه، کلیسا او اور، پردې علاوه څو طنزي داستانونه هم لري چې خپاره شوي دي.

د افغان جهاد په اړه یې ناول کښلی خو نیمگړی پاتې شو.

محمد بن قاسم یې د شهکارو آثارو څخه دی.

بسم الله الرحمن الرحيم

محمد بن قاسم (رح)

(تاریخی داستان)

PROPERTY OF ACKU 7600

PROPERTY OF ARIC Established 1989

لیکوال: نسیم «حجـــازی»

ژباړن: محمد زبیر «شفیقی»

د کتاب پېژندنه

نـــــوم : محمد بن قاسم «رح»

لیـــــکوال : نسیم «حجازی»

ژبـــــارن : محمد زبیر «شفیقی»

کمپوز او ډیزاین : عبدالهادي او یما «خدری»

د چاپ نیټه : ۱۳۷۷ کال د وږی میاشت

خپـــرندوی : افغان نشراتي مرکز

د چاپ شمیر : ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ : دانش کتابخانه، ډهکی نعلبندی قصه خوانی - پشاور

اهداء:

هغه ځوانانو ته چې د خپل مستقبل لپاره اندیښمن دي خو د لاس تر زنې کیناستلو پرځای له حوادثو سره د ټکر اراده او همت لري.

«شفیقی»

د خپروونکي يادښت

په تيرو دوو لسيزو کی د ګران هيواد فرهنګي زيرمو ته هغه زيانونه واړول شول چی جبيره کول يی کلونه کلونه وخت غواړی. د هيواد لوی لوی کتابتونونه، فرهنګي مرکزونه، موزيمونه او آرشيفونه يا خو په مکمل ډول نيست او نابود شول او يا هم دومره زيانمن شول چی بيرته يی پخوانی حالت ته راوستل ناممکن ښکاری.

زموږ د دغو معنوی شتمنيو بيا رغونه د هيواد د هر بچی په غاړه درونده بار اچوی، او ښايی چی ټول د خپل وس په اندازه په هغه کی برخه واخلی. دا کار نه په يوه کس کيږی او نه هم د يوه ارګان او نه هم د دولتی چارواکو په وس کی ده، بلکی د هيواد په درد دردمن هر افغان دنده ده.

د «افغان نشراتی مرکز» په همدی نيکه هيله د څو تنو مخلصو او مسلمانو فرهنګ دوستانو، چی سپيڅلی اسلامی او افغانی جذبی او د افغانستان له فرهنګ او ادبياتو سره مينی دی کار ته هڅولی دی، په شخصی پانګه په کار پيل کوی، چی غواړی د نړۍ او هيواد هغه شاهکار او ارځښتناك آثار چی د هيوادوالو غميزی په درد دوا شی، چاپ او هيواد والو ته وړاندی کړی.

د نامتو ليکوال نسيم حجازی شاهکار ناول «محمد «رح» بن قاسم» چی د محترم ورور محمد زبير شفيقی په قلم په خوږه پښتو ترجمه شوی دی د دی مرکز لخوا د لومړنی چاپ کتاب وياړ ترلاسه

کوی چی موږ یی هم په نیك فال نیسو او هیله لرو چی الله «ج» په دی لار کی توفیق را په نصیب کړی.

د نسیم حجازی په ناول خبری کول ترڅان ډیر لوړ گڼو، خو دومره وایو چی د دی اثر لوستل نه یوازی ځوان نسل ته توصیه کوو بلکی د وخت ضرورت یی گڼو. ښایی هر ځوان د دی ناول په آیینه کی خپل تیر برم ته ځیر شی او خپل راتلونکی د هغه په رڼا کی وټاکی.

له ټولو درنو لوستونکو نه ټمه لرو چی خپل رغنده وړاندیزونه له موږ ونه سمپوی او په دی پاکه هیله چی وکولی شو خپلی دی سلسلی ته دوام ورکړو، او دا چی زموږ کار او زحمت د اسلام او هیواد په نیکی راشی، د ناول لوستلو ته مو رابولو، دا تاسی او دا هم د «محمد بن قاسم» د سند د فتحی تاریخی داستان.

په مینه او درنښت

افغان نشراتی مرکز

سنبله ۱۳۷۷

د ژباړن سریزه

الحمد لله دا دی د څو ځوانو او د اسلام او وطن د خواخوږو ورونو په همت او همکاری د مرحوم نسیم حجازی دوهم تاریخی ناول محمد بن قاسم «رح» پښتو ژباړه ستاسو په وړاندی ږدم.

د دی تاریخی داستان نه دمخه «شاهین»، خپور شو او «شاهین» ماته د «ځوان سالار» د چاپ او خپریدو او د مرحوم حجازی د پاتی آثارو د ژباړی شیمه او حوصله راکړه.

زه دا کرښې داسې مهال لیکم چې څو شیبی وړاندی می د محمد بن قاسم «رح» داستان ورروستي سرلیك «لمرلویدل» لوستی، زه د خپلو احساساتو او جذباتو انځور گری او ترجمانی دلته نشم کولی، د دغه شاهکار داستان په اړه یوازی دومره ویلی شم چی ما په همدی لړه موده کی څلور ځله لوستی او څلور ځله می د اوښکو په بدرگه لوستی دی.

زه د ستر لیکوال مرحوم نسیم حجازی د تاریخی ناولونو ژباړی ته هم خپل همدی احساس هڅولی یم چی کله یی ما پر لوستلو پیل کړی د اسلام له عظمته ډکه ماضی یې مخې ته راته ایښې، د مسلمانانو د عروج او زوال عوامل یی په ډیره خوږه ژبه او رنگینو تصویرونو کی په گوته کړی دی چی د ده آثارو ته ابدیت او عظمت وربخښی، د ده هر داستان که د ماضی تفسیر دی د حال یو روښانه تصویر او د راتلونکی یو څرگند تعبیر هم دی.

زه یوازې دومره وایم چې که مې په ژباړه کې هغه احساس لوستونکي ته ور انتقال کړای شو چې د دې داستانونو په لوستلو کې له ما سره پیدا شوي دي، نو زه به دا خپلو هیوادوالو ته یو خدمت وبولم او د یوې معنوي توښې په حیث یې گڼم، خو که پردې نه یم توانیدلی تر هر چا رومبی د مرحوم لیکوال له ارواحه بخښنه غواړم. له خپلو لیکوالو او مشرانو ورونو څخه مې هم دا هیله تکراروم چې ماته د ژباړې کمزورې راپه گوته کړي ترڅو ددغه شهکار آثارو په نورو داستانونو کې هغه مراعات کړم.

د افغان نشراتي مرکز له مسوولینو نه د زړه له کومې مننه کوم چې محمد بن قاسم «رح» داستان ته یې د خپل فعالیت د پیل وياړ وباخښه، له پروردگار نه د دغه مرکز د پیاوړتیا او پرمختیا غوښتونکی یم.

پهدرناوی

محمدزبیرشفیقی

الفاروق بلډنگ قصه خوانی د سهار ورځپاڼې دفتر

د ۱۳۷۷ کال د زمری ۲۷/۲۶ مه شپه

PROPERTY OF ACKU 7600

رومبی خبرې

هغه تول لیکونه چی د «مجاهد داستان» له لیکلو نه وروسته ماته را رسیدلی دی زما ددی دعوی تصدیق کوی چی د مسلمانانو ماضی تاریخ اوس هم دقیس او فرهاد له افسانو نه زیات په زړه پورې دی ، دتیر شوی پسرلی یاد په دی خزان ځپلی چمن کی په بوټو او ونو کی د ودې او غوړیدو هیله را پیدا کولی شی دماضی په ګردونو کی پټ خاپونه موږ ته دراتلونکی لوری په ګوته کولی شی.

ماښایی پخپله دا سلام دتاریخ کومه بله پاڼه اړولی وای. خو کومو ښاغلیو چی زه د داستان مجاهد غوندې د بل ناول ، لیکلو ته تشویقولم په هغوی کی دزیاترو غوښتنه دا وه چی زه د محمد بن قاسم په باب خامخا باید څه ولیکم .

شیخ محمد احسن چی د «داستان مجاهد »بشپړمتن ولوست زما دراتلونکی اثر لپاره یی د «سند فاتح» سر لیك وړاندی کړ.

د ۱۹٤٥ تر مارچ پوری ما د ځوان سالار دژوند دداستان لیکلو پریکړه نه شوای کولی . او غلی غلی به می داحسن صاحب ، سلیم پانی پتی صاحب او نورو دوستانو شکایتونه اوریدل ، له عماد الدین محمد بن قاسم سره زما مینه او عقیدت تر دوستانو کم نه ؤ خو زما ددوه زړه توب لامل یوازی دا ؤ چی دځمکی هغه مخ چی داسلامی نړۍ دغه اولس کلن اتل دخپل بخت اس پری زغلولی ماته د خیال له هر اسمان نه لوړ تر نظر راتلو.

دوستانوله مانه دعزم او همت دهغه سمندر انځور غوښت چی په ستورویی کمندونه اچول.

په هر صورت دمارچ نه وروسته ما دا کار پیل کړ ، او اوس دهغو دوستانو هیله تر سره کوم چی دوی ددی انځور لپاره زما قلم غوره کړی ؤ .

که په دې تصویر کې څه ښیګڼه تر سترګو کیږي ، نو دا له محمد بن قاسم سره زما دعقیدت او اخلاص ثمر او یا دهغو دوستانو د پاملرنې اغیزه وبولې چې دوی دنظر دذوق دتسکین خیال زه ددې تصویر په کښلو کې غوره رنګ کارولو ته تشویقولم.

ددې کتاب لومړی برخه «ناهید» دهغې تجلې داستان دی چې غږ یې دهندوستان تاریخ بدل کړی ، او دوهمه برخه «زلی سالار» داسلام دتاریخ دهغه لمر داستان دی چې دعربو له افق نه را ښکاره شو دسند پر آسمان وځلید. او په غرمه مهال ولوید.

دلته دمیر جعفر خان جمالی صاحب په اړه له څه ویلو پرته ښایي زما رومبي خبرې بشپړې نه وې ، میر صاحب ددې کتاب دبشپړولو لپاره ماته هغه ټولې اسانتیاوې برابرې کړې چې د «داستان مجاهد» دلیکلو په وخت کې مې یې هیله درلوده . او زه د «تشکر» په رسمي الفاظو دنیکې دمننې دهغو احساساتو توهین نه غواړم چې دهغه په باب زما په زړه کې دي.

نسیم حجازی
کوټه۳داکتوبر ۳مه ۱۹۴۵ م کال

ابو الحسن

دهندوستان د لویدیځو غاړو په مهمو بندرونو او دسراندیپ «اوسنی سریلانکا» په سواحلو دعربو دسوداګری قافلې تلې راتلې، دجاهلیت په زمانه کې ځو عرب سوداګر د «سراندیپ» په جزیره کې میشته شول . کله چی په عربو کی دنړی دین «اسلام» آوازې اوچتې شوې نو دغه عرب سوداګر دخپل پخوانی دین پریښودوته حاضر نه شول . خو کله ئې چې درومیانو او ایرانیانو په مقابل کې د عربو دفتحو کیسې واوریدې قومی تعصب یی راویښ شو . ایران تر عربو متمدن هیواد بلل کیده او دهند په تجارتی بازارونو کی دایرانی مالونو بیه هم لوړه وه . همدارنګه هندوستان ایران یو ځواکمن ګاونډی باله . او دعربو په پرتله ئی ایرانی سوداګرو ته دقدر په سترګه کتل ، که به له شام نه کوم تجارتی کاروان راغی نو دروما دپخوانی هیبت تر تاثیر لاندی به هندوانو دعربو په پرتله دهغوی هم ډیر درناوی کاوه . خو دحضرت ابو بکر «صدیق» او حضرت عمر فاروق «رض» دریاړمنو بریالیتوبونو له امله په ګاونډیو هیوادونو کی دعربو په اړه ددرناوی او احترام جذبی را اوچتی شوی.

دهندوستان او «سراندیپ» په جزیره کی پرتو عرب نژادو سوداګرو دایران او روم پر خلاف د عربو بریاوی دخپل قوم بری ګڼانه او پری خوښیدل ، ورورو دعربو دنوی دین په اړه هم ددوی په زړونو کی نفرت او کرکې ځای مینی او محبت ته پریښود ، په هغه وخت کی به چی څوک عربو ته ولاړل د «اسلام» په نعمت ماړه بیرته را ستنیدل.

عبد الشمس دعربی سوداگرو مشر ؤ ، دهغه کورنی له اوږدې مودې راهیسې په سراندیپ کې اوسیدله ، دی په همدې جزیره کی زیږیدلی ؤ او په همدی ځای کی ئی دیوی بلې عرب نژادې کورنی له یوې پیغلې سره واده کړی ؤ . دهغه ژوند له ځوانی تر بوډاتوبه دهمدی جزیری دځنډو په شاو خوا کی تیریده ، هغه ته دا هم نه وه معلومه چی دده دکورنی نور خلك دعربو دکوم ځای هستوګن دی او چیرته اوسی . دده په زړه کی هم دعربو او دعربو دنوی دین مینه هغه وخت په غورځنګ شوه چی د «یرموك» او «قادسیی» دسوبو خبرونه په نړۍ کې راغبرګ شول. دهمدغو فتحو خبرونو دسراندیپ واکمن دی ته وهڅاوه چی له عربی نژاده سوداګرو سره اړیکی پیدا کړی ، عبد الشمس او ملګری یی خپل دربارته ور وبلل او ګران بیه سوغاتو نه ئی ورکړل.

په «٤٥» هـ کال دسراندیپ واکمن «راجه» مړ شو او زوی یی پر ځای پر تخت کښیناست ، ځوان راجه عبد الشمس را وغوښت او ورته وئی ویل چی ډیره موده کیږی چی کوم عربی سوداګر سراندیپ ته نه دی راغلی زه دعربو له وضعی نه ځان خبرول غواړم ، له ماسره ستاسی دقوم دنوی دین مینه پیدا شوی ، که ته هلته ځې نو دسفر ټولی اړتیاوی او آسانتیاوی به درته برابرې کړم.

عبد الشمس ورته وویل:

ستا له خولی زما دزړه خبره را ووته ، زه بالکل تیار یم . او له پنځو تنو عربی سوداګرو پرته نور ټول له عبد الشمس سره سفر ته تیار شول .

لس ورځی وروسته په بندر کی کښتی سفر ته تیاره وه او سوداګرو له خپل بال بچ سره خدای پاماني کوله ، دعبد الشمس میرمن وفات شوی وه . هغه په زړه دصبر ډیره کیښوده او له خپلی یوازینی لور سره یی خدای پاماني کوله ، دهغه دلور نوم سلمی ؤ . سلمی په ښار کی دحسن یو مثال ؤ چی بل سیال یی نه ؤ ، پردی سر بیره هغه دآس په زغلولو او لامبو کی هم بی سیاله وه.

دعبد الشمس د رخصتیدو نه شل ورځی وروسته د «کاتیا واړ» دسوداګرو یوه کښتی په بندر ودریده ، عبد الشمس او دهغه دوه تنه نور

دسفر ملگری تری را ښکته شول او دا خبری ئی راوړ چی ددوی کښتی ډوبه شوه او نور ملگرې یی هم اوبو یووړل که د «کاتیاواړ» سودا گر نه وای نو دوی به هم اوس دکبانو خوراك شوی وای.

راجه هم دغه خواشینوونکی خبر واورید د سندی سوداگرو مشر دلیپ سنگ نومیده ، راجه وروغوښت او ددری تنو دژغورلو پر سر ئی دری پیلان انعام ورکړل ، هغوی چی راجه دومره مهربانه ولید په سراندیپ کی یی داوسیدو هیله وکړه ، راجه په خوښی ددوی هیله ومنله او له شاهی خزانی نه ئی دوی ته دکورونو دجوړولو پیسی ورکړی . دلیپ سنگ دراجه سره څو کاله په وفاداری تیر کړل او بیا دده دسمندری بیړیو مشر وټاکل شو .

* * * * *

(۲)

ددی پیښی نه دری کاله وروسته ابوالحسن لومړنی مسلمان ؤ چی دسوداگری او اسلام دتبلیغ جذبی دغه لری پرتی جزیری ته راوست ، دڅو هفتو سفر نه وروسته یو سهار ابو الحسن او ملگرو ئی دسراندیپ سمسور او ښکلی ساحل ولیده ، بندر ته نژدی نارینه ، ښځی او ماشومان په وړوکښتو کی سپاره شول او دابو الحسن استقبال ته ورغلل . په یوه کښتی کی ابو الحسن دجزیری دنورو پوستو او نیم بربنډو ښځو په منځ کی یو بل څوك هم ولیدل دهغه رنگ سور او سپین ؤ دجزیری له اوسیدونکو سره یی توپیر درلود ، هغی دنورو کښتیو نه وړاندی لویی دسوداگری کښتی ته درسیدو په خاطر په دوو دمزبوطو متهو خاوندانو پارو وهونکو پتکی کولی او بیا ددوی کښتی ترټولو دمخه د «لوی جهاز» سره ولگیده.

نجلی ابو الحسن ته وکتل خو هغه مخ تری واړاوه ، دده دملگرو هم نیم بربنډې ښځی ښی ونه ایسیدی ، ټولو مخونه بلی خواته واړول ، ښایسته نجونو دغه بی پروائی خپل توهین وباله او په محلی ژبه ئی څه سره وویل .

یو څل نا څاپه لاندی په اوبو کی غوغا شوه ، چی ددوی ورته پام شو همغی ښکلی نجلی په اوبو کی غوټی وهلی او دکښتی په لور ئی دچیغو او فریادونو سره سره چا پروا ونه کړه ، ابو الحسن لومړی اوبو ته زینه وغورځوله خو چی وئی لیدل نجلی دډوبیدو په خطر کی ده نو ئی له جامو

سره اوبو ته ځان وروغورځاوه خو نجلی ډوبه شوه ... په دی وخت کی نوری کښتنی هم لویی سوداگری کښتنی ته را رسیدلی وی او دکړسندو خنداگانو توپان ؤ . ابو الحسن دری ځلی په اوبو کې غوټې ووهلې خو مایوس شو او د رسی په زینه یی پښه کیښوده ، غوښتل یی کښتنی ته پورته شی چی یوه ملگری ئی وویل هغه دکښتنی هغه بلی خواته ده ډوبیږی لکه چی کوم خطرناك کب نیولی ده .

کوربه خلکو، ښځو او نارینه ؤ بیا په کړس کړس وخندل ابو الحسن په دی ونه پوهیده چی نجلی دکښتنی بل اړخ ته څه ډول تیره شوه ، ابوالحسن حیرانی او اندیښنی پسی واخست او بیا ئی غوټه ووهله . دکښتنی په تل کې بلې خواته تیر شو . هلته ئی هیڅوك هم ونه لیدل . همغه ملگری ئی له پاسه ورته وویل :

لکه چی هغه ډوبه شوه ، نهنگ وخوړه .

ابو الحسن مایوس شو او بیرته دکښتنی بلی ډډې ته راغلی بیا هم خلکو په کړس کړس خندل ، دا ځل دده ملگرو هم وخندل او یوه عرب ورته وویل «راځه هغه تر تانه ښه لامبو زنه ده».

ابو الحسن لږ پیکه غوندې شو او زینه ئی ونیوله ، یوه پښه ئی په زینه کیښوده چی چا له بلی پښی ونیو او په اوبو کی ولوید ، هغه چی بیرته سنبال شو یوه ، او بله خوائی وکتل ، نجلی په زینه وختله او کښتی ته کوزه شوه.

ابو الحسن چی دکښتی غولی ته وروخوت نجلی په خندا وه او دده ملگری پریشانه ، بیا ئی ده ته په عربی وویل: «ستا په لمدیدو خفه شوم» .

کله چی دوی دنجلی له خولی عربی الفاظ واوریدل دټولو سترگی دهغه په څیره میخ پاتی شوی .

ابو الحسن تری وپوښتل:

ته عربه ئی؟

نجلی یوی خواته سر ټیټ کړ او دسرویښتان ئی ونښتیځل ځواب یی ورکړ:

هو زه عربه یم! ډیره موده وشوه چی موږ دعربو دکښتیو په انتظار وو

موږ تاسو ته ښه راغلاست وايو ، تاسو څه شی راوړی دی؟
ابو الحسن او ملګرو ئی عربی نجلی په داسی جامه کی نشوای لیدای او ټولو په پریشانی یو بل ته کتل.
نجلی چی څواب وا نه ورید بیا ئی وویل :
زه له تاسو نه پوښتنم څه مو راوړی دی ؟!
تاسو ولی حیران یاست ! آیا دعربی نجونو لامبو نه ده زده ، تاسو په څه چرتونو کی ډوب یاست؟
ښه ده زه ئی پخپله ګورم .
ابو الحسن ورته وویل : «وردیږه! موږ آسان راوستلی دی زه ئی پخپله در ښیم ، خو زه حیران په دی یم چی ددی جزیری عرب تر اوسه پوری دعربو دجاهلیت تر ژوند هم بد ژوند لری ، آیا تاسو ته چا دانسانانو جامی او له نارینه ژ نه حیا او پرده کول نه دی در ښودلی؟ »
دنجلی څیره له غوسی نه سره وخوټیده او ویی ویل :
ایا دا دانسانانو جامه نه ده ؟!
ابو الحسن : نه! داسی ښکاری چی تر اوسه پوری ستاسو کورته داسلام روښنائی نه ده را رسیدلی . دائی وویل او ابو الحسن خپله چپنه دنجلی په اوږو ور واچوله او وئی ویل :
ته اوس زموږ دکښتی مالونه لیدلی شی.
نجلی دابو الحسن تر خبرو دده دڅیری نه زیاته تر تاثیر لاندی راغله او خپلی لوڅی متې او پنډی ئې په چپنه کی پټ کړل.
ابو الحسن « ۵۰ » عربی آسونه راوستی وو ، نجلی یو پر بل پسی ټول وکتل ، او بیا ئی دیوه اس په ګیډه لاس را تیر کړ وئی ویل زه دا اس اخلم بیه ئی څومره ده ؟
ابو الحسن ورته وویل تر اوسه په تاکی دعربو یوه څانګړتیا پاتی ده ، همدغه آس په دی ټولو کی غوره دی خو نه ته ددی بیه ورکولی شی او نه ښځی په دی سپریدلی شی . دغه اس چی څومره ښکلی او تیز دی هومره باغی او سرشوخه دی.
نجلی وموسکل او وئی ویل:

خیر دی وبه یی گورو ! تاسو کښتی ولی دومره لری درولی ده؟
ابو الحسن ورته وویل : زه ددی هیواد دواکمنو اجازه ضروری بولم.
نجلی ورته وویل : دسراندیپ راجه له ډیری مودی را هیسی دعربو دقافلی په انتظار دی . کښتی د بندر غاړې ته بوزی ، دادی دسمندری قواو مشر هم په خپله را ورسید.
دلیپ سنگ له عبد الشمس سره دنژدی ناستی ولاړې له امله په عربی ژبه لږ او ډیر پوهیدو ، هغه چی کښتی ته را وخوت په عربی ئی له سوداگرو نه پوښتنه وکړه :
تاسو کښتی دومره لری ولی درولی ده؟
دابو الحسن پر ځای نجلی ځواب ورکړ:
دوی فکر کوی چی دراجه اجازه ضرور ده .
دلیپ سنگ وویل:
راجه چی تاسو ووینی ډیر به خوښ شی .
نجلی وویل:
زه ځم خو دا په پام کی لری چی هغه سپین اس زما دی . اوزه به دهغه پوره بیه درکوم.
دائی وویل بیا ئی چپنه وغورځوله او په منډه ئی دسمندر اوبو ته ځان وغورځاوه.

*****
(۳)

عبد الشمس دعربو دکښتی له راتگ نه خبر شو ، هغه دښار له ځو تنو سپین ږیرو سره دابو الحسن استقبال ته ورغی هغوی ئی خپل کور ته بوتلل او اسونه ئی دخپلو آسونو په «طویلی» کی وتړل.
دپنځو سو اسونو لپاره دسترگو په رپ کی نژدی دوه سوه تنه اخستونکی را غونډ شول ، بولی ولگیده او یو پر بل ئی قیمتونه اوچت کړل . دلیپ سنگ مشوره ورکړه چی دراجه له لیدو نه وړاندی یو آس هم ونه پلوری امکان لری هغه پخپله دا ټول واخلی . عبد الشمس هم ددلیپ سنگ خبره تائید کړه . دوی لا په همدی خبرو کی وو چی دراجه استازی را ورسید او

ویی ویل:
راجه صیب له عربی سوداګرو سره وینی او غواړی ددوی اسونه هم وګوری.
دلیپ سنګ دراجه استازی ته وویل : پا چا ته ووائی چی اوس به ټول ستاسو خدمت ته حاضر شو .
بیا ئی ابو الحسن ته وویل :
یو آس خو دشیخ عبد الشمس لور خوښ کړی دی همغه همدلته پریږدو.
ابو الحسن وویل:
که عبد الشمس یی دځان لپاره ساتی زه څه نه وایم خو همغه آس ډیر یاغی دی دنجونو دسپارلی جوګه نه دی .
له یوی ګوښنی نه غږ اوچت شو :
نه پلاره ! ددوی په ګومان به موږ ددی آس قیمت ورنکړای شو.
ابو الحسن چی ولیدل همغه نجلی وه چی په کښتی کی ئی لیدلی وه په یوه لاس کی ئی دآس قیضه او په بل کی ئی متروکه نیولی وه خو اوس ئی عربی جامه په غاړه وه .
ابو الحسن لږ پیکه غوندی شو وئی ویل : که زما په خبره دی باور نه راځی ورشه پخپله ئی وګوره ، که دغه آس تا ایل کړ بس په انعام کی ستا شو.
نجلی تیزه طویلی ته ولاړه ، نور خلك هم وریسی ورغلل ، نجلی پر نورو آسونو له زغلند نظر وروسته سپین اس ته ودریده ، آس چی نجلی ولیده وابنه ئی پریښودل او غوږونه ئی څك شول نجلی آس وټپاوه او همغه په وروستیو پښو ودرید او نور اسونه هم وشنهیدل.
ابو الحسن ورته وویل : ودریږه! بیا په خپله ورواندی شو او اس ئی له طویلی را وایست په یوه ونه ئی وتاړه وئی ویل: اوس خپل همت وازمایه، نجلی ور وړاندی شوه په یوه لاس ئی دآس لاندینی ژامه ونیوه او په بل ئی دمست او یاغی اس په خوله کی قیضه ور واچوله ، نندارچیان لا حیران وو چی دی اس له ونی نه را خلاص کړ او په لوڅه شائی سپره شوه ، مست اس په شنهار ټوپونه ووهل څو څو ځلی په وروستیو پښو نیغ ودرید ، خو بیا په

څو تورونو دټولو له سترګو پناه شو، شیخ عبد الشمس په ویاړ وویل:
دعربوآسونو لا داسی آس نه دی زیږولی چی سلمی سپارلی پری ونشی کړای . ډیر افسوس دی چی تا شرط وبایله ، خو ډاډه اوسه زه به ئی پوره بیه درکوم.
ابو الحسن وویل : دا شرط نه ؤ بخشش ؤ او دبخشش او انعام قیمت څوك نه اخلی ، هغه آس نیکمرغه دی چی داسی سپور ئی خاوند وی.

*****

(٤)

راجه له لیدو نه وړاندی دټولو آسونو داخستلو پریکړه کړی وه ، له شاهی خزانی نه ئی چی دوی ته څومره قیمت ورکړ هغه دعربو له اټکل نه ډیر زیات ؤ .راجه له عربو نه دنوی دین په باب پوښتنی وکړی ، دلیپ سنګ ددوی ترجمانی کوله ، ابو الحسن دټولو پوښتنو له ځواب نه وروسته داسلام په هر اړخ رڼا واچوله ، راجه داسلام په ډیرو ښیګڼو له اعراف نه وروسته له ابو الحسن سره دبیا لیدو کتو وعده وکړه او رخصت ئی کړل .
کله چی ابو الحسن دخپل کور په کورته را ستون شو ورته څرګنده شوه چی سلمیٰ لا نه ده را ستنه شوی ، او عبد الشمس هم دځو نورو ملګرو سره ددی په لټه پسی وتلی ؤ ، ابو الحسن د ماسپښین له لمانځه وروسته په اندیښنه کی دکور په انګړ کی قدم واهه چی سپین اس په شنهار راغی دآس قیضه هم نه وه.
ابو الحسن خپلو ملګرو ته وویل : خدای «ج» خبر دی په هغی څه شوی دغه اس سر کش او یاغی دی خو غورځیدلی سپور بیا نه پریږدی او دده قیضه تر پښو لاندی شلیدلی شوای خو داسی ورکیدل ئی کوم راز دی زه پسی ورځم .
ابو الحسن دعبد الشمس له مزد ور نه بله قیضه وغوښته آس ته ئی واچوله او په شا توری اس ئی پښه واړوله ، ووت او آس ئی په خپله خوښه پریښود ، دآس له تګ نه معلومه وه چی ډیر زغلیدلی ، آس په ځنګل کی له ځو میله مزله وروسته په یوه غوندی وخوت او دیوی شر شری تر ځنګ ودرید ، له دی نه وړاندی د تګ لاره نه وه .

ابو الحسن له آس نه کوز شو ، هغه ئی په یوه ونه وتاړه او په سلمی پسی ئی غږونه وکړل ، تر ښه ځنډ لټهون وروسته ستومانه شو بیرته دښر ښری خنګ ته په یوه ډبره کښیناست ماښام نږدی ؤ ، ابو الحسن دمازدیګر لمونځ وکړ او بیا په یوه تونده لار دښر ښری سرته وخوت ، سلمی څو قدمه وړاندی داوبو په غاړه دیوی ونې لاندې پرته وه ، دابو الحسن نظر هغه وخت پری پریوت چی څو ګزه اوږد او دانسان دورانه په اندازه غټ مار ئی په څو متری کی ؤ او هغی ته ور نږدی کیده ، ابو الحسن څو ځلی په هغی غږ وکړ او بیا ئی په ډیره بیړه ور توپ کړ تر مټ ئی ونیوله او څو ګامه ئی لری کش کړه ، سلمی له یوی وړی چیغی سره سترګی وغړولی ، ښامار په ښکار پسی په غوسه شو او وشهیده ، خو ابو الحسن توره را ایستلی وه ښامار چی ور نږدی شو غاړه ئی اوچته کړه ، او ابو الحسن دتوری په یوه ګوزار سر تری بیل کړ ، بیا ئی دلښتی په اوبو توره پاکه کړه وئی ویل :

ته ډیره بی عقله یی دا دویده کیدو ځای دی ؟

سلمی چی ویریدلی وه ریږدیدله ، وئی ویل : زه ستړی شوم دلته کښیناستم او بیا خدای خبر څه وخت ویده شوی یم .

زه دلته څو ځلی راغلی یم خو داسی ښامار می هیڅکله نه ؤ لیدلی . ښه ده تاسو راغلی که نه نو اوس به ئی زه خوړلی وم . ته دلته څه ډول راغلی؟

ابو الحسن ځواب ورکړ:

ته ښه پوهیږی چی زه څنګه راغلی یم ، تا دلته آس ولی پریښود ؟

سلمی په موسکا ځواب ورکړ : ما کله پریښی ، اس زه وغورځولم او وتښتید.

ابو الحسن لږ په تونده لهجه ورته وویل:

ستا روزنه او پالنه په ډیر خراب چاپیریال کی شویده ځکه خو ستا اخلاق باید همغسی وی لکه دعربو دجاهلیت دوخت ، خو هغوی دسلګونو بدیو سره میلمه ته هیڅ وخت دروغ نه ویل . او زما په دی پوره باور دی چی دغه آس ته غورځیدلی یوازی نه پریښودی . دا زما په طبیله کی پالل شوی آس دی . یاغی او سرکش دی خو تګی ئی نه ده زده کړی . رښتیا وایه تا پخپل لاس قیضه نه ده تری خلاصه کړی او په زور دی ویرولی او تښتولی

نه دی؟

سلمی سترگی ښکته واچولی ویی ویل :

که ته بده منی نو زه وعده کوم چی بیا به هیڅکله دروغ ونه وایم.

ابو الحسن: ته ډیر داسی عادتونه لری چی زما خوښ نه دی زما څه چی دهر مسلمان نه خوښیږی .

سلمی: زه ستا په خاطر هر بد عادت هیروم . اوس خو تا زما ژوند له خطره وژغوره پر ما حق لری ، چی خوښ دی وساتم.

ابو الحسن : زما دخوښی ضرورت نشته ، زه غواړم چی ستا خدای «ج» له تانه راضی او خوښ شی . باید هغه عادتونه خپل کړو چی دهغه «ج» خوښیږی او له هغه څه نه ډډه وکړو چی دهغه خوښ نه وی ، خدای «ج» دنیم بربنډو ښځو تګ دناربنه ؤ مخی ته نه خوښوی.

سلمی ځواب ورکړ: جامی خو ما ستا په خبره بدلی کړی .

ابو الحسن وویل : تر جامو دزړه بدلون ضروری دی خیر اوس ددی خبرو وخت نه دی ، ماښام شو ، ستا پلار به ډیر پریشانه وی ، هغه دآس له راتګ نه دمخه ستا په لټون پسی راوتلی ؤ .

سپوږمی را ختلی ؤ په شپه کی سلمی په آس سپره وه او ابو الحسن داس جلب په لاس کی تر مخ روان ؤ ، په لاره کی سلمی له ابو الحـــسن نه دسمندری سفر ، دده دانډیوالانو او دده دکورنی او نسب پوښتنی وکړی خو ددی دهیلی پر خلاف ابو الحسن بی پروا ؤ ، سلمی ورو ورو پښیمانه هم وه او پریشانه هم ، بالاخره ئی ورته وویل : زما له لاسه ته زیات په زحمت شوی ، زه بخښنه غواړم ، ته ماته سزا راکړه خو خفه کیږه مه ، دا زما قصور ؤ ، او زه باید پلی ولاړه شم ، زه پلی کیږم تاسو په اس سپور شی .

دا ځل هم ابو الحسن په سړه لهجه ځواب ورکړ :

کـه زما سره دا ویره نه وای چی ته ښځه ئی او له کوم ځناور سره به مخامخ شی نو مابه یوازی پریښودی او زه له تاسره په دی سفر خوښ نه یم . . . .

سلمی نوره هم پیکه شوه چوپ شوه بیائی وویل :

که هغه ښامار زه خوړلی وای ته به خفه شوی وای!

ابو الحسن: یوازې ته نه که داسې پېښه له هر چاسره شوې واې زه به پرې خفه وم.
سلمی: تاسو زما په خاطر خپل ځان ولې په خطر کې وغورځاوه؟
ابو الحسن : دیوه انسان ژغورل دهر مسلمان دنده ده .
سلمی تر ډېره وخته چوپ وه ، له لرې د څو اسونو د پښو ترپهار واوریدل شو ابو الحسن وویل : وګوره هغوی تر اوسه پورې ستا په لټه کې دي ، لږ وروسته عبد الشمس او دهغه ملګرې را ورسیدل لورئې چې روغه ولیده هغه په تفصیل د پوهیدو پروا ونه کړه ، دسلمی له خولې ئې دبنامار کیسه واوریده بیا ئې له ابو الحسن نه مننه وکړه .

*****

(٥)

سبا ته سهار وختې عبد الشمس دخپل کور په بام نه ویښ او نه د ویده په حالت کې دآذان زړه وړونکې تکبیرونه اوریدل ، ورو ورو ئې سترګې وغړولې ، سلمی لا په درانه خوب ویده وه ، عبد الشمس هغه را ویښه کړه ، او پخپله دهوا خورې په تکل له بامه کوز شو.
ابو الحسن په مخکې او ملګرې ئې ور پسې په چمن کې څادرونه غوړولي وو او په لمانځه ولاړ وو ، ابو الحسن په زړه وړونکې لهجه الحمد لله او څو سورتونه ولوستل ، دقرآن کریم آیتونو د عبد الشمس په زړه کې توپان جوړ کړ ، دده ګاونډیان عرب هم راغلل او تولو دخپل قوم دنوې دین پیروانو عبادت ته په مینه کتل ، درکوع او سجدو وروسته تر دوهم رکعت پورې په عبد الشمس د بې خودې غوندې حالت راغې ، ورو ورو دلمونځ کوونکو په لور ورغې ، لږ ودرید ، دوه زړې غوندې شو او بیا دخپلو احساساتو توپان په مخه کړ او له لمونځ کوونکو سره په یوه لیکه ودرید ، دهغه نورګاونډیان هم دده په تقلید په کتار کې ودریدل ، ابو الحسن چې سلام وګرځاوه عبد الشمس او دده نورو ملګرو ته ئې مبارکې وویله ، عبد الشمس او دده ملګرو ته ئې غیږ ورکړه ، دتولو له څېرو دخوښۍ رڼا خپریده .
عبد الشمس وویل : ستا په ژبه کې جادو دې ماته لږ نور هم واوروه .
ابو الحسن ځواب ورکړ : دا زما دغږ اثر نه دی دا دخدای «ج» کلام دی

عبد الشمس وویل : بی شکه ، دا دانسان کلام نشی کیدای ، ماته ئی واوروه .
ابو الحسن خپل یوه ملگری طلحه ته اشاره وکړه ، طلحه دقرآن حافظ ؤ عرب ټول شاو خوا ورته کښیناستل ، طلحه د یاسین سورة تلاوت پیل کړ ، دقرآنکریم سپیڅلو الفاظو او دطلحه زړه وړونکی آواز عبد الشمس او دده ملگری وژړول ، ابو الحسن دتلاوت نه وروسته درسول اکرم «ص» په ژوند او داسلام په مختلفو اړخونو رڼا واچوله او دوی ته یی داسلام بلنه ورکړه ، عبد الشمس او ملگرو ئی له یوی مودې داسلام ددین او حضرت محمد «ص» په باب ډیر څه اوریدلی وو داسلام حقانیت ته یی غاړه کیښوده او دتوحید مبارکه کلمه ئی وویله او بیا ئی ځانته دعبد الشمس پر ځای «عبدالله» نوم خوښ کړ .
سلمی چی دناریال یوی ونی ته ډډه وهلی وه او دا ټوله ننداره ئی لیدله ورو ورو ورغله او پلار ته ئی وویل :
پلار جانه ! ایا ښځی هم مسلمانیدای شی؟
عبد الله وموسکل او ابو الحسن ته ئی وکتل ، هغه وویل:
دخدای «ج» رحمت نارینه او ښځو ته یو شان دی.
سلمی وویل: زما نوم هم واوری ، زه هم مسلمانیږم.
ابو الحسن ورته وویل: ستا همدغه نوم هم سم دی یوازی کلمه ووایه .
سلمی پاکه کلمه وویله او ټولو لاس پورته کړل او ددی لپاره یی دخیر دعا وکړه .
پر اسمان وریځی را خورې وې.ناڅاپه توند باران پیل شو او دوی ټول یوی کوټې ته ننوتل .
لږ ساعت وروسته چی باران ودرید دلیپ سنگ راغی او ویی ویل : راجه ستاسو په انتظار دی.
ابو الحسن ملگری پریښودل او له دلیپ سنگ سره ملگری شو ، ماسپښین بیرته را ستون شو او خپلو ملگرو ته ئی وویل چی راجه او ځینو نورو سردارانو نور عربی اسونه هم وغوښتل ، ځکه خو به څلورمه ورځ زموږ

کښتی بیرته سفر پیلوی .

عبد الله «عبد الشمس» هغوی ته دځو شپو پاتی کیدو وویل ، خو ابو-الحسن دبیرته زر راتلو وعده ورکړه او اجازه ئی تری واخستله .

عبد الله وویل موږ ته داسلام دپوهیدو لپاره یو ښوونکی ته ضرورت دی ، که طلحه تاسو پریږدی چی همدلته پاتی شی ډیر به ښه وی.

ابوالحسن طلحه ته وکتل او ویی ویل : که دده خوښه وی موږ ئی په خوښی پریږدو ته تیار یو .

طلحه هم په خوښی دغه بلنه ومنله .

سبا ته ابوالحسن او ملګرو ئی دخپلی کښتی دبادبانونو په جوړولو او ضروری خوراکی شیانو په تیارولو پسی ووتل . ابو الحسن له عبد الله او دلیپ سنګ سره تر مشوری وروسته په خپله ګټلی شتمنی اته پیلان او ناریال «کوپره» واخستل ، ماښام مهال ابو الحسن دعبد الله په باغ کی قدم واهه چی شاته یی دپښو ترپهار واورید ، شاته ئی وکتل وئی لیدل چی سلمی ولاړه ده ، هغه خیره چی دوی ورځی وراندی دخوښیو او مستیو تصویر و اوس دغم او خفګان تابلو تری جوړه وه ، هغه سترګی چې د ترووږمیو له ستوریو نه زیاتی زړه وړونکی او ځلیدونکی وی اوس په اوښکو ډکی وی . ده په لږ بی پروائی تری وپوښتل سلمی دلته څه کوی ؟

دابو الحسن چلن چی سلمی ولید دصبر بندونه ئی ونړیدل او اوښکی ئی وځځیدی ، په رپیدونکو شونډو ئی ددرد په تل کی ډوب غږ اوچت شو : تاسو بله ورځ روانیږی !

ابوالحسن: هو ! خو په تا څه شوی ، ولی ژاړې؟!

سلمی: هیڅ نه دی شوی ، هیڅ هم نه دی شوی .

په اوښکو مینځلی موسکا دابو الحسن په زړه تاثیر وکړ او ویی ویل :

سلمی ته تر اوسه پوری هماغه یی ، داسلام منلو په تاکی بدلون نه دی راوستی ، ته باید دمحرم نارینه مخې ته رانشې دمسلمانې نجلی تر ټولو ستر زیور حیا ده .

سلمی : ته تر اوسه له مانه خفه یی ، ما ستا په خوله جامې بدلې کړې ، لمونځ کوم او پرون راسی له کوره بهر ته نه یم وتلی ، آیا دا هم ضرور ده چی

زه دیوه مسلمان مخی ته را نه شم؟

ابوالحسن: هو دا هم ضرور ده ، زه طلحه دلته پریږدم هغه به تا ته دیوی مسلمانی ښځی تولی دندی وښیی تاته به داسلام سم تعلیم درکړی .

سلمی ځواب ورکړ: ماته د بل چا دتعلیم ښودلو ضرورت نشته ، تاسو چی څه امر کوی منم ئی ، ستا په اشاره له غره نه ځان غورځولو او لاس او پښی تړلی دسمندر تل ته غورځیدو ته تیاره یم .

ابو الحسن: که تاته زما خوښی او رضا دومره مهمه وی نو سلمی واوره زه له تانه له دی پرته هیڅ نه غواړم چی له سره تر پښو داسلام په جامه کی پټه شی ، دیوه ریښتنی مسلمان نیت په هر کار کی یوازی دخدای «ج» رضا وی نه دیوه انسان ،دکلمی له ویلو نه وروسته تا په یوه داسی نړۍکی پښه کیښوده چی نه ختمیدونکی زیار او هڅه غواړی ، په دی ډګر چی څوك پلی کیږی ، په لیمو کی ئی اوښکو او په زړه کی آهوتو ته ځای نشته ، مسلمان ته ژوند یو لوی ازمویښت دی دهغه په سینه کی باید داسی زړه وی چی دخدای «ج» په لار کی دلوړو آرمانونو او امیدونو په قربانی هم دریغه ونه کړی ، دمسلمان به تهر په غشو غلبیل وی خو په خوله به ئی آه قدری هم نه وی ، ته چی عربو ته ولاړه شی هلته به ووینی چی عربی خویندی میندی چی خپل میړونه او وررونه دغزا په لور رخصتوی په سترګو کی ئی اوښکی څه چی په تندی ئی داندیښنی او خفګان کرښې هم نه وی او دا ټول یوازی ددی لپاره چی دوی دخدای «ج» رضا پر خپله خوښه او رضا اوچته بولی.

که تا اسلام زما دخوښی لپاره منلی ؤ نو په ډیر تاسف باید ووایم چی تا اسلام نه دی پیژندلی ، که خدای «ج» خوشحالوی نو کور ته ولاړه شه زه به طلحه درواستوم ، هغه به قرآن در زده کړی ، او چی زه بیرته راستون شم نو ته به په ساحل کی دلامبو په جامو کی زما په انتظار نه وی ولاړه . او زه هم په غرونو او ځنګلونو کی ستا په لټولو پسی ونه وزم .

زه به په دی ډیر خوښ شم چی دعبد الشمس دنوم په بدلولو ددی کور نقشه هم بدله ، او په دی کور کی یوه مسلمانه نجلی تربیه شی.

سلمی په هیله منه لهجه وپوښتل:

تاسو بیا کله راځی؟

ابو الحسن: زه ورځ نشم ټاکلی خو اراده مو همدا ده چی آسونه واخلو او بیرته راشو ، خو که ئی زه دجهاد لپاره په کوم بل لوری واستولم نو ښایی بیا را نه شم . دسلمی په څیره بیا دمایوسی سیوری پریوت ، سترګې یې له اوښکو ډکې شوی ویې ویل :

نه ، داسی مه وایه خدای «ج» دې تاسو بیا خامخا راولی .

ابو الحسن: ته که دا دعا کوی نو انشاء الله خامخا به راشم .

سلمی: دعا! ته څه وایی که زما دعا قبلیدای نو بیا به مو دتلو تکل نه کاوه.

ابو الحسن ناڅاپه احساس کړه چی ډیری زیاتی خبری ئې وکړې لږ ئی لهجه تروه کړه ویې ویل: سلمی ولاړه شه که دعربو تولو ښځو ستا په څیر دعا کړی وای اسلام به دومره نه ؤ خپور شوی ، سلمی پښیمانه شوه او بیرته دکور په لور ولاړه په لاره کې ئې څو څو ځلې له ځانه سره زمزمه کړل: زه ډیره احمقه یم داسی خبره می باید نه وای کړی ، لږ ځنډ وروسته دوهم پوړ ته وختله ، لمر په لویدیځ افق دسری سکروټې په څیر ؤ او په اوبو کی ئی ډوبیدو ته تیاری نیوله .

په آسمان کی دلته هلته لږ لږ وریځو دشفق سرخي ځلوله ، دمجنی هوا څپو دناریال له پاڼو سره په ټکر کی یوه دوامداره نغمه غبزوله ، سلمی دشاوخوا له منظرو نه بی پروا او نا خبره وراندی دساحل په غاړه په هغه کښتی نظر ګنډلی ؤ چی بله ورځ به ئی ساحل پریښود .. په زړه کی ئی داحساساتو او جذبو توپان را اوچت شو ، لاس ئی په دعا اوچت کړل او وئی ویل : ای دلډو او وچو خاونده! ماته دیوی مسلمانی میرمن ایمان راکړه ، ماته سمه لار را وښیه او چی کله هغه بیا راشی ما ووینی خفه نه شی .

* * * * *

(٦)

دریمه ورځ په آسمان وریځی را خپری شوی سلمی دکوټی بام ته وختله او له خفګان نه په ډك نظر ئی دسمندر په لور کتل ، له ساحل نه لری دسمندر په سینه دابو الحسن کښتی په څپو کی ټالونه خوړل ، دشمال څو تیزې څپی

راغلی او باران پیل شو ، چی باران توند شو ددی دسترگو دځار دایره وړوکی کیدله تر دې چې کښتی‌ئی له سترگو پناه شوه ، که ئی هر څو هڅه وکړه خو اوښکو ئی دسترگو مورگی ور ډکی کړی پر باړخوگانو ئی لاری وکړی ، او دباران له ځاځکو سره گډې شوې ، سلمی تر ډیره وخته لاس په دعا اوچت نیولی ؤ او دعائی وکړه : ایَ زما ښبتنه «ج» ! هغوی دسمندر دیاغی څپو نه په امان وساتی.

په باغچه کی له ابو الحسن سره تر وروستی ملاقات وروسته د سلمی په خیال او عادتونو کی ژور بدلون راغلی ؤ ، هغه دابو الحسن په بی پروائی ډیره خفه وه ، خو بیا ئی هم هغه دانسانیت یوه لوړه نمونه باله او په دی ئی باورؤ چی دابو الحسن کوم عادت نه خوښیږی خامخا بد دی ځکه خو ئی بیا بی پردی دچا په مخکی گرځیدل پریښودل.

کله چی ابو الحسن او ملگری یی دبندر په لور ولاړل دی په زړه کی له ځانه پوښتنی کولی چی : آیا دده په زړه کی به زما لپاره کوم ځای وی؟

کله به ئی چی دابو الحسن خبری ور په زړه شوی نو په زړه کی به ئی د مایوسیٔ تیارو وزرونه وغوړول او کله به دهیلو او امیدونو ډیوی پکی بلی شوی.

پلار ئی غږ پرې وکړ او سلمی له بامه کوزه شوه ، بودا عبد الله پوښتنه وکړه : ته په دې باران کی پاس څه کوې؟

سلمی : هیڅ نه پلاره ! زه ... سلمی غوښتل څه پلمه جوړه کړی خو دابو الحسن خبرې ئې ور یادې شوې نو ویې ویل ما دهغوی کښتی څارله .

عبد الله ورته وویل: هغوی خو وختی تللی دی ، ولاړه شه جامی دی بدلی کړه ، طلحه اوس راځی چی دواړه له هغه نه قرآنکریم زده کړو.

سلمی پوښتنه وکړه: تا هغه چیرته پریښی؟

عبد الله: هغه دزید په کور کی تم دی اوس راځی، طلحه په څو ورځو کی سلمی ته داسلام ړښتونی دین ور وښود ، هغی اوس په هر کار کی دابو الحسن درضا او خوښی پر ځای دخدای «ج» رضا په نظر کی نیولی وه.

خو بیا ئی هم په هر لمانځه کی لومړی دعا دابو الحسن لپاره وه.

شپږ میاشتی تیری شوی دابو الحسن هیڅ خبر را نه غی ، دسلمی

خفګان په اندیښنو او وارخطایی بدل شو هغه به سهار او ماښام په بام ختلی وه او دسمندر په لور ئی کتل دبندر په لور هره بیړۍ به دې ته دابو الحسن پیغام راوړونکی ښکاریده ، دی به خپل خدمتګار هم دورځی دوه درې ځلې بندر ته واستاوه او چی بیرته به راستون شو په لالهاندی به ئی تری پوښتل: تا ښه ولیدل؟ په هغوی کی هیڅوك هم عرب نه وو؟!

دخادم به هم تل ځواب دا ؤ چی ما ښه پوښتنه وکړه هغه کښتۍ له بل ځای نه راغلی او یو عرب هم پکی نشته ، سلمی به دسمندر وړی انسان په څیر چی له ویری او امید نه هر خس او خاشاك ته لاس اچوی وویل:
تا به له مانوګانونه پوښتنه کړی وه ، ښایی هغوی به په کوم بندر کی لیدلی وی او یا به یی دهغوی په باب څه اوریدلی وی . خدمتګار به بیا په ځغاسته بندر ته روان شو ، دسلمی دزړه دآرزو ګانو په کنډرونو به دنویو هیلو مانی ودریدی او بیا به هم دخدمتګار مایوسی او خفه راستنیدل ددی دهیلو نوی مانۍ‌هم په یوه درز را وغورځوله ، هغه به هر سهار په زړه کی دامیدونو نوی ډیوی بلولی ، او چی کله به لمر دسمندر په څپو کی ورك شو ددی دهیلو ډیوی به هم ورسره مړې شوې ، او دزړه درزا به ئی په آهونو او اوښکو بدله شوه.

تر یوی مودی خو سلمی نه پلار او نه طلحه ته دزړه راز څرګنداوه ، خو دسلمی وضعی هغوی دواړه په شك کی وغورځول.. . .

بهر تونډ باران اوریده ، طلحه او عبد الله په برنده کی ناست وو روغبړ ئی کاوه ، سلمی ډیوی کوټی له کړکی نه بهر دباران ننداره کوله ، په خبرو خبرو کی دابوالحسن یاد راغی ، عبد الله وویل :

خدای پوهیږی هغه تر اوسه ولی راستون نه شو ، اته میاشتی پوره شوی چی تللی دی.

طلحه وویل: که خدای «ج» دسمندر دخطر نه ژغورلی وی نو ددومره مودی نه راتګ یوازینی سبب ئی دادی چی هغه چیرته جهاد ته تلی دی .

عبد الله وویل : نن ماته دلیپ سنګ وویل چی له دی ځایه نژدی « ۳۰ » میله لری دمالا بار یوه کښتی ډوبه شویده چی یوی کښتی « ۵ » تنه تری پورته کړی او دلته راغلی ده طلحه پوښتنه وکړه : په کښتی کی ټول څو

کسان وو؟

عبد الله: بنایی شل تنه وی ، کښتی لویه وه خو دسوداګری مالونه پکی بار وو،

طلحه: کښتی څنګه ډوبه شوی ده ؟

عبد الله:مانو چی ساحل نژدی لیدلی بی پروا شوی او کښتی ئی له یوه کمره سره جنګولی او ټوټه ټوټه شویده٬سلمی په خپله کوټه کی ناسته او په چرتونو کی ډوبه وه ، هغی یوازی ورروستی خبره واوریده او دیوی شیبی لپاره ئی وینه په رګونو کی وچه شوه ، له برنډې نه بیا دعبد الله غږ اوچت شو:

دغه کمرونه ډیر خطرناك دی ، هر کال دلته یوه نه یوه کښتی دوبیږی ، دهغه ځای دخلکو عقیده داسی ده چی په دغه کمرونو کی دسمندر د دیوتا «خدای» عبادتځای دی.

دائی چی واوریدل دسلمیٰ په رګونو کی غیر معمولی لړزه پیدا شوه ، جګه شوه ولاړه او دپلار په مخکی ودریده ، دهغه هیبت څپلی اوسپین تښتیدلی رنګ ته چی دعبد الله پام شو تری وئی پوښتل :

لوری! په تا څه شوی دی؟

لړ شیبه داحساساتو له زوره دسلمی غږ په ستونی کی بند شو ، درنځ او درد په تل کی ډوبو سترګو ئی ویل :

تاسو چی له مانه څه خبره پټوی زه پرې خبره یم ..

طلحه حیران شو وئی ویل : لوری! څه خبره ده؟

دسلمی شونډی ورپیدی په سترګو کې ئې اوښکې وځلیدې او ویې ویل: وروائی دهغه کښتی څه وخت ډوبه شوی؟

تاسو ته چا وویل ؟ او هغه ....

تاسو ولی چوپ یاست ، دخدای لپاره یو څه ووائی ، زه هر بد خبر اوریدو ته تیاره یم ، سلګیو او آهونو ددی دخبرولړی سره شلولی عبد الله پریشانه شو ځواب ئی ورکړ :

مونږ دبالامار دیوی کښتی خبره کوله نن ماته دلیپ سنګ وویل :

خو سلمی دپلار خبری ورغوځی کړی :

نه ، نه ! له مانه خبره پټوی ، ماته په دروغو تسلی مه راکوی ، دا ئی وویل په سلګو شوه او کوټې ته ننوته .
بوډا پلار څه وپوهید څه نه ، طلحه ته ئې وکتل او بیا کوټی پسی ور ننوت ، سلمی پړ مخی پرته وه ، او سلګی ئی وهلی دبوډا پلار زړه وسوځید او دی ته نژدی کیناست ، دلور پر سرئی لاس کیښود په کرار ئی ورته وویل:
لوری دا په تا څه وشول؟
سلمی کیناسته اوښکی ئی پاکې کړې او سلګی ئې چوپې شوې ځواب ئی ورکړ:
په ما هیڅ نه دی شوی پلاره! ما وبخښه ، ته به ما بیا په ژړا ونه ګوری . . . . .
عبد الله: مګر دژړا څه سبب خو شته؟ داسی خبرونه خو موږ هره ورځ اورو ، آخر دمالا بار دیوی ښځې د ډوبیدو په خبر کی څه راز دی؟
سلمی په ځیر ځیر دپلار ځیری ته وکتل او لږ په ډاډمنه لهجه ئی تری وپوښتل: ته رښتیا وائی ؟
عبد الله په غوسه شو وئی ویل : ماته ددروغو څه ضرورت دی ، تر اوسه پوری تا زما په خبرو شك نه دی کړی ، که دی زما په خبره باور نه دی له طلحه نه وپوښته.
سلمی په پښیمانی سر ښکته واچاوه او وېی ویل :
پلار جانه زه بخښنه غواړم. ما فکر کاوه چی تاسو دعربو دکښتی خبره کوی.
عبد الله : لورې که ما خدای نا خواسته دهغوی دکښتی دډوبیدو خبر اوریدلی وای نو تر تا به لږ خفه کیدم ؟
دشپی تر ډوډی وروسته دعبد الله مزدور دماسخوتن لمونځ کاوه او خدمتګاری لوښی مینځل چی چا ددوی دروازه ور وټکوله ، سلمی خدمتګاری ته وویل :
ښایی زید او قیس راغلی وی تا خو به دروازه بنده کړی نه وی؟
خدمتګارې ځواب ورکړ : په داسی باران کی څوك راتلای شی ما اوس

دروازه وټړله او راغلم ، که هغوی راتلای دماښام لمانځه لپاره به هم راغلی وای ، هو .. زید ناروغ دی ، او قیس بیچاره بوډا ، هغه به په کور کی لمونځ ادا کړی وی .

سلمی : خو اوس څوك دروازه ټکوی .

خدمتګاره: دا ستا وهم دی دروازه شمال ګړبوی.

سلمی: نه دچا غږ هم اوریدل کیږی ... دا دی زه ورځم . دسلمی زړه په درزا شو په تیاره کی یو ګام وړاندی دلیدو امکان نه ؤ دبربښنا په رڼا کی ئی له ونو نه ځان بچ کړ او تر دروازی پوری ورسیده ددروازی تر شا ئی دچا ارګیمی وانه ورید مایوسه شوه او بیرته راستنیده چی چا بیا دروازی ته ډیکه ورکړه او په زوره ئی غږ وکړ : څوك شته !

یوه شیبه دسلمی پښی په ځمکه میخ شوی ، بیا ئی په یوه توپ دروازی ته ځان ورساوه او دروازه ئی بیرته کړه ، دسلمی په مخکی یو دلوړ قد ځوان ولاړ ؤ .

هغه وپوښتل: دا د عبد الله کور دی؟

تر څو سلمی ځواب ورکاوه بربښنا وځلیده او په رڼا کی ابو الحسن سلمی وپیژندله او پر دروازی ننوت ، ابو الحسن وویل: او هو! ته ! بخښنه غواړم ته زما په خاطر باران لمده کړی سلمی په زړه کی وویل : کاشکی ته پوهیدای چی دا دباران څاڅکی په ما څومره ښه لګی ، بیا ئی ابو الحسن ته وویل : راځه دننه ...

په برنده کی عبد الله او طلحه دابو الحسن غږ وپیژاند او ښه راغلاست ته ئی را ووتل . عبد الله وویل:

څوك دی ابو الحسن ؟!

ابو الحسن دبرندی په زینه ښه کیښوده او ځواب ئی ورکړ : هو صیب ، زه یم . زه بخښنه غواړم چی تاسو می په دی ناوخته کی په زحمت کړی.

طلحه پوښتنه وکړه : وایه خیرت خو دی ستا نور ملګری چیرته دی ؟

ابو الحسن : هو خیر خیریت دی ما هغوی په کبتی کی پریښی او راغلم

ماته نه وه معلومه چی تردی ځایه را رسیدو پوری به دومره جنجالونه

تیروم . په لاره کی یو ځای وښوئیدم . دوه ځله په لښتی کی ولویدم ، ستاسو دکور په ګومان می دپنځو پردیو کورونو دروازی وټکولی ، دیوه کور څو وفادارو سپیانو را باندی حمله وکړه .

عبد الله سلمی ته غږ وکړ، سلمی تر اوسه دبرنډی نه بهر دبیخودی په حالت کی ولاړه وه ، اوس هم دباران څاڅکو ددی له باړخو ګانو نه اوښکی مینځلی ، خو دا دخوښی اوښکی وی، دپلار په غږ را بیداره شوه ، او په منډه برنډی ته ننوته وئی ویل : څه وایی پلار جانه !

عبد الله : لوري ولاړه شه ابو الحسن ته وچې جامې او ډوډی راوړه او نورو میلمنو ته هم ډوډی تیاره کړه زه به هغوی راولم.

ابو الحسن وویل: ډوډی،موږ تولو خوړلی ده ، تاسو هیڅ زحمت مه باسی.

دجامو له بدلولو وروسته ، ابو الحسن له عبدالله او طلحه سره تر ډیره وخته مجلس کاوه ، هغه دخپل ځند په باب وویل چی دبصري نه ئې افریقا ته دځه کار لپاره استولی ؤ اوومه ورځ عبد الله په خوښی دابو الحسن او سلمی نکاح وتړله.

* * * * *

(۷)

دری کاله وروسته ابو الحسن په ښار کی ځانته یو ښکلی کور جوړ کړ دکور مخی ته نژدی ئی یو ورکوکی جومات هم جوړ کړ ، دده څه نورو دوستانو هم په همدی ښار کی کورونه جوړ کړل دپنځو کلونو په موده کی د ابو الحسن او طلحه په بلنه یو شمیر ځایی خلکو هم داسلام دین قبول کړ ، دوی ددغی کورنیو ماشومانو ته یوه مدرسه هم جوړه کړه او طلحه ته ئی ددرس چاری وسپارلی.

دعبد الله په مرسته ددوی سوداګری ډیره پراخه شوه ، دواده په دوهم کال سلمی او ابو الحسن ته خدای «ج» یو زوی او په څلورم کال یوه لور ورکړه .

دزوی نوم ئی «خالد» او دلور «ناهید» کیښود ، په لسم کال ئی یو بل زوی هم پیدا شو خو په دری میاشتنی کې مړ شو .

کله چې خالد اوه کلن او ناهید پنځه کلنه شوه دسلمی پلار «عبد الله»

دموسمي تبې په وجه وفات شو.
ابو الحسن ته خدای «ج» په دې دنیا هر څه ورکړي وو ، له هغه سره دمال او دولت کمبود نه ؤ ، هغه له خپلې میرمنې او اولادونو سره بې کچه مینه درلوده ، خو دې مینې دې په کور کې بندي نشو کړای هغه به هر کال دحج دفریضې ادا کولو لپاره اوږده او ستومانوونکې سمندري سفرونه کول ، پنحه ځلې افریقا او منځنې آسیا ته دجهاد له لښکرو سره هم ولاړ .
هر ځل به چې دحج او جهاد له سفر نه کورته راستون شو له خپلو بچیانو نه به ئې دجګړې دزده کړې او علم ازموینه اخستله ، خالد په خنجر وهلو ، غشې ویشتلو لامبو او اس زغلولو کې دپلار په معیار برابر خوت .
ناهید هم په دوولس کلنۍ کې غشې ویشتل اوپه یاغي اسونو سپریدل زده کړل ، په لیك او لوست کې هم طلحه ددې ذهانت ته حیران ؤ.
دراجه سره دابو الحسن اړیکې ډېرې ښې وې . دراجه میرمن «ملکه» دسلمې سهیلۍ وه. هغې په اونۍ کې یو دوه ځله خامخا ګاډي ور استوله او مور او لور به ئې شاهي ماڼۍ ته ور غوښتل ، شهزادګۍ له ناهید سره دومره روږدې شوې وه چې کله کله به پخپله هم دابو الحسن کور ته ورغله .
شهزاده له خالد نه ځلور کاله مشر ؤ خو بیا هم هغه ته په هر څه کې «خالد» یو نمونه ځوان ؤ او دهغه تقلید به ئې کاوه.
یوه ورځ دلیپ سنګ راجه ته د «خالد» جنګي مهارتونو او کمالونو ستاینه وکړه ، راجه وپوښتل : ایا هغه به زموږ دشهزاده مقابله وکړای شي؟
دلیپ سنګ وویل: عزتمنده پاچا! زموږ شهزاده په نازونو کې لوی شوی او هغه دیوه مجاهد او سپاهي زوی دی.
راجه: خو هغه لا ووړکی دی .
دلیپ سنګ ورته وویل : پاچا صیب! که عربي میندو په ووړکتوب کې خپل زامن داسې نه وای روزلي اوس به دوې نیمه دنیا نه وه فتحه کړې . ما اوریدلي دي چې عربي میندې په «١٤» کلنۍ خپل زامن جګړې ته لیږي .
راجه پوښتنه وکړه: خالد څو کلن دی ؟
دلیپ سنګ : ښایي دوولس کلن وي.
راجه: آخر په هغو ماشومانو کې څه ښیګڼه ده چې زموږ په بچیانو کې

PROPERTY OF ACKU
۲۶۵۰۰

نشته ؟

دلیپ سنگ : پاچا صیب! که بده نه منی نو یو عرض وکړم.

راجه: ووایه!

دلیپ سنگ: زموږ او ددوی ترمنځ یو ژور توپیر شته موږ بی شمیره خدایان منو، پردی علاوه، له هر هغه ځواك نه چی موږ وویریږو هغه هم خدای منو مثلاً که زموږ په لاره کی کوم لوی کمر مخی ته راشی نو موږ دخپل ځواك او حوصلی له ازمویلو دده کوو او هغه هم خپل خدای «ج» منو او عبادت ئی پیل کوو. خو هغوی یوازی یو خدای «ج» منی او له هغه پرته دنړۍ دلوی نه لوی طاقت په وړاندی هم سر ټیټی گناه بولی. همدارنگه دوی په دی عقیده دی چی انسان مړ شی فنا کیږی نه ، بلکی له مرگه وروسته دهغه بل ژوند پیل کیږی .

ابو الحسن یوه ورځ ماته وویل چی : ددوی دلښکرویو مشهور قوماندان «حضرت خالد بن ولید» چی دشام په لور حمله وکړه دشام والی ورته ولیکل چی ته له غره سره سرجنگوی ستا د «۴۰» زره پوځ په مقابل کی له ما سره دوه نیم لکه «۲۵۰۰۰۰» داسی پوځ دی چی په ښو وسلو سنبال دی حضرت خالد په ځواب کی ورته ولیکل:

ماته ستا دزور او پوځی توان معلومات شته خو ستاله پوځ سره چی څومره دژوندی اوسیدو هیله ده تر هغی زیاته زما دپوځ له مرگ سره مینه ده.

راجه: دلیپ سنگه! زه غواړم چی دشهزاده پوځی روزنه ابو الحسن ته وسپارم ، ته له هغه سره وږینه که هغه دغه خدمت ومنی نو زه به ئی ښه تنخواه ورکړم.

دلیپ سنگ چی ابو الحسن ته خبره وکړه هغه په خوښی دغه خدمت قبول کړ خو دتنخواه له اخستلو نه ئی انکار وکړ.

له دوو کالو روزنی وروسته ابو الحسن راجه ته وویل: نور ستا زوی په جنگی مهارتونو کی ددی هیواد دښو ځوانانو مقابله کولی شی.

راجه وویل: آیا زما زوی په غشو ویشتلو او اس زغلولو کی د «خالد» سیالی کولی شی؟!

ابوالحسن ځواب ورکړ: خالد په داسی عمر کی آس زغلول او غشی ویشتل زده کول چی شهزاده له نانځکو سره لوبی کولی ، هغه په داسی عمر کی دآس په شا سپریدل زده کړی چی شهزاده به د غلامانو په اوږو سپور ؤ ، خالد فطرتاً یو عسکر او پوځی دی او ستاسو زوی بیا فطرتاً یو شهزاده.

راجه: زما زوی په توره وهلو کی څنګه دی؟

ابو الحسن : هغه په عمر کی تر «خالد» مشر دی ، متی ئی هم تر هغه مزبوطی دی ، ما ددوارو مقابله نه ده لیدلی خو زما په ګومان شهزاده تر خالد توره بنه ځرخولی شی.

راجه خپل زوی راوغوښت تری ویی پوښتل:

شهزاده! ته دخپل استاد له زوی سره په توره چلولو کی سیالی ته تیار ئی؟

شهزاده ځواب ورکړ: نه پلار جانه! هغه زما کشر ورور دی ، که زه مات شم نو ویه شرمیږم او که هغه مات کړم هم زه پری شرمیږم.

*****

(٨)

دابو الحسن دواده اتلس کاله تیر شوی وو ، خالد ١٦ کلن او «ناهید» ١٤ کلنه شوی وه ، دولید دخلافت په پیلیدو سره مسلمانانو نوی بریالیتوبو نه پیل کړل ، یوه ورځ دسندی سوداګرو کښتی راغلی ، له هغوی سره دعمان یو عیسوی هم ؤ . دسند سوداګرو دجزیرې عربو ته په ترکستان او شمالی افریقا کی دمسلمانانو دپرمختګونو کیسې وکړې .

تومورې عیسوی دهغوی خبری تولی تائید کړې ، ابو الحسن او دده خو ملګری دحج لپاره تیار وو اوس له دوی سره په حج برسیره په جهاد کی دګډون مینه اوجذبه هم ملګری شوه.

راجه له بهر نه دراغلیو سوداګرو له خولی د اسلامی خلافت دفتحو کیسې ډیرې په مینه اوریدې ، دمسلمانانو دنویو سوبو په اوریدو ئی ابو الحسن راوغوښت دمسلمانانو دخلیفه او دعراق دوالی لپاره ئی دسروزرو او جواهرو څو سوغاتونه ورکړل او له هغه نه ئی وغوښتل چی دده دغه سوغاتونه ورسوی.

ابو الحسن ورته وویل: زه په خوښۍ ستا تحفې هغوی ته ور وړم.
دسند سوداګرو خپل مالونه وپلورل ، نوی مالونه ئې واخستل او بیرته ستانه شول ، ددوی له تګ نه څو ورځې وروسته ابو الحسن او دده ملګری دحج سفر ته تیار شول ، په دغه کال دحج دسفر لپاره تر نورو کلونو زیات خلك تیار شول .
طلحه او دری نور عرب دکورنیو دسر پرستی لپاره پاتی شول څنی عربو خپل وړوکی ماشومان هم طلحه ته پریښودل او میرمنی ئی هم دحج لپاره تیاری کړی ، او څنو بیا میرمنی او اولادونه پریښودل او پخپله سفر ته تیار شول.
ابو الحسن اراده کړی وه چی خپله میرمن او بچیان هم له ځان سره بوزی خو دسفر نه دری ورځی وړاندې سلمی ناڅاپه ناروغه شوه او ده دغه اراده بدله کړه .
خالد دشاهین دهغه بچی په څیر چی نوی ئی وزر ورسیږی او له ځالی څخه وتلو ته وزر ټپوی په جهاد کی ګډون ته ناکرار ؤ . خو دمور ناروغی په کور کې پاتې کیدو ته مجبور کړ ، ابو الحسن وعده ورکړه چې له حج نه تر راستنیدو وروسته به یی دعربو سیل ته بیایی.
درخصتی په ورځ دسلمی سخته تبه وه ، هغه دزیات درد او زحمت سره په بستره کې پاتې نه شوه له خاوند سره دخدای پامانی نه وړاندی ئی په ډیر عذر هغه ته وویل : ګوره زه بلکل روغه یم ، ما درسره بوځه خپله وعده تر سره کړه.
ابو الحسن خفه شو ورته ویی ویل : نه سلمی ، په کښتی کی به موسمی تبه تا ډیره وځوروی ، کله چی روغه شی په بل ځل به دی خامخا راسره بیایم . وګوره دادی خالد او ناهید هم ستا دخدمت په خاطر پریږدم طلحه به هم په تاسو پام کوی.
دهغې په سترګو کی اوښکی ډنډ شوی ویی ویل:
نه ! نه! ما خامخا دا ځل درسره بوزی ، زه دسفر تولی ستونزی زغملی شم .
ابو الحسن ورته وویل : سلمی ضد مه کوه ، وګوره رګونه دی څومره تیز

ورزی ، له تبی نه دی بدن سور دی ، تا هیڅکله هم سمندری سفر نه دی کړی ، زه زر بیرته را ستنیږم .

سلمی وویل : نه نه ! گوره ماته داخل داسی ښکاری چی ستا سفر به ډیر اوږد شی او زه ښایی ستا ډیر انتظار ونه کړای شم .

دابوالحسن په څیره دغم سیوری پریوت ځواب ئی ورکړ: سلمی! ته ژاړی ، ما څو کاله وړاندی درته ویلی وو چی مسلمانی میرمنی دغازیانو درخصتولو په وخت اوښکی نه تویوی .

دغو الفاظو په سلمی دجادو اثر وکړ ، اوښکې ئی پاکې کړې ، او دموسکا هڅه ئې وکړه وئی ویل : زما دخفگان سبب دا نه دی چی ته ځی ، بلکی دادی چی ما پریږدی او ځی ، که تا یوځل دجهاد ډگر ته بیولی وای بیا به دی دکمزوری پیغور نه ؤ راکړی . زه له تا سره د غشیو په باران کی دریدلی شم . خو ستا دراتگ په انتظار هر سهار او ماښام بام ته ختل او دسمندر لاری څارل راته له زغم نه وتلی ښکاری.

ابو الحسن ځواب ورکړ : همدغه صبر دمیرمنو جهاد دی کوم کار چی میړونه دجگړی په ډگر نه شی کولی ، میرمنی ئی په کور کې کولی شی . میندې خالد «رض» او مثنیٰ نشی کیدای خو دهغوی میندې کیدای شی.

نن زموږ سپاهیان له کورونو نه ډیر لرې جگړې کوی او ددوی ارادی هغه ښځې مزبوطی ساتی چی په کورونو کی دموږ ، خور او میرمن په نامه خپلی ذمه واری تر سره کوی ، دهمدوی په اعتماد هغه دمقابلی په ډگر کی یوازی دجهاد په اندیښنه کی وی . په دی اندیښنه کی نه وی چی په کور کی به ئی ماشومان او واړه وروڼه اوخویندی بی سر پرسته وی .

سلمی ته ووایه ، ایا هغه مجاهد به په ډاډه زړه مقابلی ته تیار شی چی میرمن ئی په ژړا خدای پامانی ورسره کړی وی او دده په خیال کی راشی چی اوس به می میرمن له ژړا ړنده شوی وی او ماشومان به می کله په کوڅو کی گرځی.

فرضاً زه راستون نه شوم ، نود عربو دنورو میندو په څیر به خالد جهاد ته نه لیږی؟

سلمی ځواب ورکړ : ته باوړ وکړه لکه ته چی ځان دخالد لپاره بد پلا،

نشی منلی همدغسی زه ځان دهغه لپاره بده مور نشم کیدای.

ماښام دابو الحسن دوی کښتی روانه شوه ، سلمی د«ناهید» سره په بام ولاړه وه او دسمندر په لور ئی کتل ، له صبر سره ئی بیا هم په سترګو کی اوښکې را وخوټیدې.

ناهید وویل: مورجانی! تا می له پلار سره وعده وکړه چی زموږ دوراندی به اوښکی نه تویوی .

سلمی اوښکی پاکی کړی او ځواب ئی ورکړ:

لورې! کاشکی دا زما دوس خبره وای ، ستا دپلار په باب زما زړه ډیر نازك دی.

سلمی دا وویل او کیناسته ، ناهید ددی لاس ونیو ویی ویل : مور جانی ستا تر اوسه پوری تبه ده ، راځه په بستره کې حمله .

لومړی فصل:

ناهید

دسراندیپ په دربار کی

پاچا دســراندیپ په تخت ناست ؤ ، دتخت ښی او کیڼ لوری ته په آبنوسی کرسیو څو سرداران هم دخپلو مرتبو او حیثیت په اندازه په ترتیب ناست وو دپاچا ښی خواته لومړی او دوهمه چوکی د راج کمار او دهی رام وی ، راج کمار یو ښکلی او با رعبه زلمی ؤ ، دکرسیو شاته په دوو کنارو کی څو نور منصبداران لاس په نامه ولاړ وو خاص خدمتګار دربار ته ننوت او درسمی آدابو له پر ځای کولو وروسته ئی وویل:

قدرمن پاچا! دلیپ سنګ په دربار کی دحاضریدو اجازه غواړی .

راجه په پریشانی پوښتنه وکړه: دلیپ سنګ راغی ، ابو الحسن او نور ملګری ئی څه شول؟!

خدمتګار وویل: عـزتمنده! له هغـه سره نور څوك نشتـه یوازی یو عـرب ځوان ورسره دی ، هغه هم ستاسو په حضور دمشرف کیدو اجازه غواړی.

راجه په نا کراری وویل: زر کوه رائی وله ...

دخدمتګار له وتلو نه لږ ځنډ وروسته دلیپ سنګ له یوه شل دوه ویشت کلن زلمی سره په دربار کی حاضر شو ، ددلیپ سنګ په لاسو کی یو دسپینو زرو پتنوس ؤ چی په هغه کی یو طلایی ډبلی او یو خنجر ؤ دخنجر دسته په ګرانبیه جواهرو او غمیو ښکلی وه دلیپ سنګ له دروازی نه تر تخته پوری دری ځایه په ملا خم شو ، او بیا وړاندی شو دراجه په مخکی ئی پتنوس کیښود او بیرته شاته لاس په نامه ودرید ، خو دراجه ، ولی عهد او دربار دنورو حاضرینو نظر په ځوان نښتی ؤ .

دا دبيابان داوسيدونکو عربو دترقۍ دور ؤ . دمسلمانانو دفاتحو لښکرو په مقابل کې دکفر دځواکونو پخوانۍ مزبوتې کلا ګانې او سنګرونه يو پربل پسې ماتيدل ، او دکفر لښکرې يوې زورورې څپې په مخه اخيستې وو ، په ترکستان ، ارمنستان او شمالي افريقا کې دغازيانو آسونه مخ په وړاندې زغليدل . دفتحو يوه څپه په ختيځ کې تر مکران پورې را رسيدلې وه ، او دا هغه زمانه وه چې دعربو ګاونډيو ددوی دهر يوه په تندی کې دسکندر بخت،دارسطو هوښياري ، او دسليمان «ع» جلال او وقار* ليدو روږدي شوي وو،دځمکې پر سر دغه وروسته پاتې قوم داسلام په برکت دترقۍ او عزت هغه څوکو ته اوچت شو چې تر اوسه پورې دبل اولس په نصيب کې نشته .

دسيلون «سرانديپ» دراجه په دربار کې هغه ځوان ولاړ ؤ چې پلرونو ئې ديرموك او قادسيې په جنګونو کې دختيځ او لويديځ ددوو لويو پاچاهيو عظمت له خاورو سره برابر کړی ؤ ، هغه دهغسې زلميانو څخه ؤ چې دځيرې په ليدو ئې دسيرت او اخلاقو دپوښتنې حاجت نه پاتې کيږي. راجه او نور درباريان دهغه په ليدو دده په ظاهري او باطني ښکلا او ښيګڼو اعتراف کاوه . هغه په بې پروائۍ ګامونه واخستل او وړاندې ولاړ، دهغه په سترګو کې پرځان داعتماد نور ځليده ، بيايې شونډې وړپيدې او ټول محفل غوږ غوږ شو ، تر بنې شيبې پورې دراجه او نورو درباريانو په غوږونو کې «السلام عليکم» الفاظ وکړنګيدل.

راجکمار ځوان ته لاس ورکړ او سترې مشې ئې ورته وويل ، نورو درباريانو هم د دربار دستور ته شا کړه او يوه يوه په نوبت هغه ته لاسونه ورکړل او مصافحه ئې ورسره وکړه ، راجکمار ، هغه له ځان سره نژدې کېنيناوه او په ګوډه ماته عربۍ ئې خبرې ورسره پيل کړې:

ستاسو نوم څه دی؟

ځوان: «زبير»

راجکمار: له کومه ځايه راغلی؟

زبير: له بصرې نه .

راجکمار: دابو الحسن او انديوالانو ئې څه درك معلوم شو؟

زبير: نه! زه ويريږم چې هغوی ته په لاره کې څه پيښه نه وي شوې.

دراجکمار په څېره مايوسي وغوړېده .

راجه تر يو څه ځنده دا پرېکړه نه شوای کولای چې دراجکمار په خبرو په غوسه شي او که خوښ ، درباريانو دتخت پر ځای دراجکمار او عرب ځوان په لور سترګې اړولې وې ، او دا دراجه لپاره نوې خبره وه ، خو دخپل ايکي يوازې زوی په ګوډه ، ماته عربي هغه ددرباريانو دبې پروائي ترخه هېرول ، بالاخره ئې عرب ځوان ته وويل: «زه ستاسو په ليدو ډېر خوښ يم»

زبير ځواب ورکړ: مننه! دسرانديپ پاچا ته زموږ خليفه او دعراق والي سلام وائي.

هغه دغه جمله نيمه په عربي او نيمه دسرانديپ په ژبه ادا کړه . راجه او شهزاده وموسکل او ددوی دموسکا په ليدو درباريانو په زوره زوره وخندل.

راجه ترې وپوښتل: تا زموږ ژبه چيرته زده کړه ؟

زبير دليپ سنګ ته وکتل او وې ويل: دی زما استاد دی راجه او درباريانو دلومړي ځل لپاره دليپ سنګ ته ور وکتل راجه ورته وويل: ای دليپه! دابو الحسن څه درك معلوم نه شو؟

دليپ: پاداره! سږ کال زموږ يوه کښتی هم دعربو يوه بندر ته هم نه ده رسيدلې . په بصره ، مدينه ، مکه او دمشق کی دهغوی يو نه يو خپل خپلوان ؤ خو ټولو ويل چې سږ کال ابو الحسن حج ته نه دی راغلی ، په بيرته را ستنيدو کی مې په هر بندر کی پوښتنه وکړه ، خو داسې ښکاري چې دسند ساحل ته نژدې ددوی کښتی ته کومه پيښه شوی وي تاسو چې ددمشق دپاچا او عراق دوالي لپاره څه سوغاتونه استولي وو هغه هم نه دي رسيدلې ، بيا هم هغوی ستا مننه وکړه ، ما دهغوی له خوا تاسو ته دغه سوغاتونه راوړي دي په دې طلايي ډبلي کې يو «غمی» دی ددمشق پاچا تاسو ته را استولی ، او دا خنجر دعراق والي را استولی . پردې سر بيره مې اته عربي اسونه هم راوستي څلور سپين اسونه پاچا را ليږلي او څلور مشکي دعراق والي ، هغه مې شاهي طويلي ته ورسول.

راجه ورتيټ شو ډبلې ئې اوچت کړ ، سرئې خلاص کړاو ځليدونکی غمی ئې وليد بيا ئې خنجر اوچت کړ او دموټی ستاينه ئې وکړه ، بيا ئې دواړه سوغاتونه راجکمار ته ور نژدې کړل او وئې ويل:

وگوره شهزاده ، دا دهغه پاچا سوغاتونه دی چی اوسپنه ئی هر ډول اوسپنی پری کوی ، او چی دپاچهی په قلمرو کی ئی ډیر غرونه ، ډیر سمندرونه او ډیر سیندونه دی، او پوځیانو ته ئی پخی کلا گانی دخاورو جونګړی ښکاری او پر آس سپاره له سمندرونو نه پوری وزی.

او دا خنجر ماته دعراق والی را استولی ، هغه والی چی لوی لوی پاچاهان ئی دنامه له اوریدو سره لړزیږی .

راجکمار په کوم چورت کی ډوب ؤ هغه دا دواړه تحفی واخستلی په بی پروائی ئی ورته وکتل او وزیر ته ئی ورکړی ، دغه سوغاتو نه چی دسراندیپ راجه ته دځمکی دسر دټولو خزانو نه گران بیه وو ، په ټول دربار کی لاس په لاس وگرځیدل او ټولو ئی ستاینه وکړه ، بیرته راجه ته راغلل ، راجه به کله ډیلی اوچت کړ او په لاسو کی به ئی واړاوه او کله به ئی خنجر په ځیر ځیر وکوت ، بالآخره ئی زبیر ته وویل :

زه می غواړی په خپلو سترگو ستاسو پاچا ووینم.

زبیر وویل: زموږ څوك پاچا نشته.

پاچا وخندل او ویی ویل: ابو الحسن هم همداسی ویل چی مسلمانان څوك پاچا کوی نه ، آه هغه بیچاره څومره ښه سړی ؤ . دتوری یار ، دوعدی پابند، دهغه لور به څومره خفه شی ، او هغه عبد الرحمن او یوسف څومره شریف خلك وو ، بگوان «خدای» پوهیږی ددی خبر په اوریدو به ئی دبال بچ څه حال وی ، تاسو دهغوی کورنی لیدلی؟

زبیر: نه صاحب ، زه سیده دلته راغلی یم ، زبیر له خپل جیب نه یو لیك را وایست راجه ته ئی وړاندی کړ او ویی ویل: دا لیك دبصری حاکم راکړی دی.

راجه دلیپ سنگ ته اشاره وکړه ، دلیپ سنگ لیك پرانست او ترجمه ئی واوروله:

پاچا ته دبصری والی سلام وایی، دعربی سوداگرو دکوندو او یتیمانو سره ستاسو له ښه سلوك نه مننه ، له تاسو نه هیله من یو چی بصری ته ددغه کونډو او یتیمانو درا استولو بندو بست وکړئ ، موږ ستاسو له استازی سره دخپل پوځ یو سالار «زبیر» در واستاوه هیله ده چی زر تر زره

بی سرپرسته کورنی ورسره را واستوی ، زموږ په گومان ابو الحسن اودهغه ملگرو ته دهندوستان په لویدیځو غاړو کی څه پیښه شوی، که معلومه شوه چی ددوی کښتی سمندری ډاکوگانو ډوبه کړی ده نو هغوی ته په سزا ورکولو کی باید ځنډ ونه شی .

دلیك دمضمون له اوریدو وروسته راجه سر ښکته واچاوه او تر ډیره ځنډه په څه چورتونو کی ډوب ؤ ، زبیر راجکمار ته وکتل دهغه په سترگو کی اوښکی وی او چت ته ئی کتل ، زبیر ورته وویل:

تاسو ډیر پریشانه یاست ، داسی ښکاری چی له عربو سره زیات بلد او عادت وی.

دراجکمار په ژړه غونو شونډو لړزه راغله، داوښکو تم کولو ناکامه هڅه ئی وکړه ، بیا له خپلی کرسی نه اوچت شو ، او بیله دی چی څه ووائی شاته یوی کوټی ته ننوت ، راجه له ابو الحسن سره دزړه له تل نه مینه درلوده ، د هغه دمرگ خبر وړوکی غم نه ؤ . خو دخلیفه داستازی وجود هغه صبر ته مجبور کړی ؤ . دراجکمار له وتلو وروسته هغه له زبیر او دلیپ سنگ نه پرته ټول دربار رخصت کړ او زبیر ته ئی وویل:

راجکمار له ابو الحسن سره ډیره مینه درلوده ، ماته هم هغه ووروښکاریده ، زه دهغه په مرگ ډیر خفه یم ، خو دا گله ویلای شو چی هغه او ملگری ئی خامخا مړه دی ، امکان لری هغوی په لاره کی سمندری غلو نیولی وی ، زه تر ټولو زیات په بی چاره «ناهید» خفه یم ، تر اوسه ئی دمور غم نه دی سوړ شوی ، اوس به دغه صدمه ورته له زغم نه وتلی وی.

زبیر وویل: ناهید څوك ده؟

راجه ځواب ورکړ: هغه دابو الحسن یوازینی لور ده هغه زه هم خپله لور گنم ، ډیره ښه نجلی ده ، بیا راجه دلیپ سنگ ته مخ ور واړاوه ورته وئی ویل:

دی میلمستون ته بوځه ، دآرام او خدمت بندوبست ئی وکړه ، زه به شهزادگی دهغوی دتسلی لپاره ور واستوم.

زبیر وویل: زه نیغ ستاسو حضور ته راغلم تر اوسه می هغوی نه دی لیدلی ، که ستا خوښه وی یو ځل ئی ووینم .

راجه وويل: ډيره ښه ده ، دليپ سنگه! ته ئی هلته بوځه.

*****

(۲)

دشاهی ماڼی په دروازه کی زبير او دليپ سنگ ته يو «۱۹» کلن زلمی په مخه ورغی او ددوی په ليدو ئی له دليپ سنگ سره تر سترګی مشی وروسته وويل: ايا رښتيا زما دپلار جان دوی کښتی جدې ته نه ده رسيدلې؟

دليپ سنگ هغه په غيږ کی ونيو او ووی ويل : خالده! ما په ډيروبندرونو او ښارونو کی ولټول خو دهغوی درك را معلوم نه شو .

خالد وويل: زه اوس له بندر نه راغلم ، دعربو څو ماڼوګانو ويل چی ددوی کښتی د سند په څنډو کی ډوبه شويده ، تاسو به د«ديبل» له حاکم نه پوښتنه کړی وه ، ښايی څه درك ئی لګيدلی وای.

دليپ سنگ ځواب ورکړ: دسند راجه او دهغه منصبداران ډير مغرور دی ، زه ويريدم چی دديبل سردار به سم ځواب را نه کړي ، ځکه ما پخپله له هغه ځای ته له ورتګ نه ډډه وکړه او دمکران مسلمان حاکم ته می وويل چی څوك هلته واستوی او پوښتنه وکړی، زه ددمشق او دبصری د والی حجاج بن يوسف له ليدو وروسته چی بيرته مکران ته را ستون شوم دسند نه دهغوی استازی هم بيرته راغلی ؤ او ويل يی چی دديبل حاکم دکښتی په باب څه معلومات نه درلود.

خالد وويل: زه له بندر نه سيده دلته راغلی يم ايا تاسو زموږ کورونو ته خبر ورکړی دی؟

دليپ سنگ: نه موږ هم دا خبرنه دی ورکړی ، زه زبير ميلمستون ته بيايم بيا له تاسره ځم.

خالد زبير ته وکتل او ويی ويل: ستاسو ميلمستيا پر موږ حق ده ، راځی له ماسره ولاړ شی لږ تر لږه به زموږ تورسريو ته ډاډ ورکړی.

زبير وويل: راځی دليپ سنگه!

هغه وويل: که مناسبه ګڼی تاسو له خالد سره ولاړ شی زه به ستا دملګرو انتظام وکړم بيا به درشم .

زبير دخالد سره روان شو په لاره کی يی تری وپوښتل:

ته دابو الحسن زوی یی؟
خالد : هوکی ، تاته چا وویل؟
زبیر: ما تړوله لاره له دلیپ سنګ نه ستاسو په اړه پوښتنی کولی، دهغه دخبرو نه زما په ذهن کی چی ستا کوم تصویر ؤ ته له هغه نه زیات توپیر نه لری ، تا چی په کوم صبر او ډاډ دغه بد خبر واورید زه ډیر تراغیزی لاندی راغلم ته رښتیا خالد یی.
دخالد په شونډو یوه غمجنه موسکا خپره شوه ویی ویل : کله چی پلار جان دحج دسفر تکل کاوه ما ورته وویل چی له ځان سره می بوځی ، دمور دناروغی په سبب پاتی شوم ، هغه وخت ما لومړی ځل وژړل.
پلار می چی په سترګو کی اوښکی ولیدی ډیر خفه شو ویی ویل: زویه! خالد ژاړی نه ، ما پر تا دهغه ستر مجاهد نوم ایښی چی تپی تپی به ؤ خو تر خوله ئی آه نه خوت.

«۳»

دښار په یوه څنډه دیوه خوړ په غاړه دعربی سوداګرو هستوګنځایونه وو ، دخوړ دواړو غاړو ته دناریال ونی ولاړی وی . لږ وړاندی خالد دډبرو یوی کلا ته اشاره وکړه ویی ویل: دا زموږ کور دی.
په کلا کی دننه دکیلو او ناریال ګڼ باغ ؤ ، دډبرو نه جوړ وړوکی کور په مخکی یوه چوتره وه چی دبانس دلرګو څپره پری دریدلی وه ، او پر سرئی دګلانو او شنو بوټو څپر خپور ؤ ، هوا نه چلیده ، او ګرمی زیاته وه ، زبیر په خولو کی ډوب ؤ خالد چی دګرمی زور ولید هغه ئی دکوټی پر ځای په همدی څپره کی مناسب ولید ،زبیر دیوی ونی په تنه کښیناست ، دخالد په اشاره یوه تور پوستی هلك هغه ته په لاس ببوزی وواهه ، تور پوستی هلك په پکی وهلو یو ډول خوښی احساسوله ، خو زبیر خالد ته وویل: په دی ګرمی کی ده ته زحمت ورکول مناسب نه دی ، ورته ووایه پکی وهل پریږده.
تور پوستی هلك پخپله په عربی ځواب ورکړ: ته زموږ میلمه یی ما دخدمت له حق نه مه محرومه.
زبیر وویل: او هوا ته په عربی پوهیږی؟

دهلك پر ځای خالد څواب ورکړ: دی له وړوکوالی له موږ سره اوسی ، دی زموږ پلار پاللی دی.

هلك دزیاتی پیژندنی ضرورت احساس کړ ويی ویل: زه مسلمان هم یم او نوم می علی دی.

خالد دسرانديپ په ژبه څه وویل هغه پکی پرینبود او په یوه منډه دناریال په یوه دنګه ونه وختوت او څو ناریال ئی را وشکول ، دناریال له اوبو څښلو نه وروسته زبیر له خالد سره تر لږ ځنډه خبری کولی او دخپل پلار ددردناك انجام سره سره ئی دعربو د میلمه پالنی دروایت له مخی دزبیر له خپرو سره مینه ښکاروله ، خو زبیر دا احساس کړه چی دهغه په شونډو غمجنه موسکا دآهونو او زګیریو نه په څو څو واره زره دردوونکی ده.

دخبرو په وخت کی خالد څو څو ځلی له ځایه جګ شو او دلویی دروازی په لور به ئی وکتل بیائی علی ته وویل: ناهید تر اوسه نه ده راغلی ورشه رائی وله.

علی اوچت شو او ووت ، خالد زبیر ته وویل دملکی او شهزادګی زما له خور سره زیاته مینه ده ، نن هغوی دلته راغلی وی ناهید ئی هم ورسره بوتله ، هغه که دغه خبر واوری ډیره به خفه شی تر اوسه لا دمور دمرګ په ماتم کی ده هره ورځ دمور قبر ته ځی ، بیائی یو سوړ اسویلی وکیښ او چوپ شو.

زبیر په غمجنه لهجه پوښتنه وکړه: مور مو څه وخت وفات شوه؟

خالد: دوی میاشتی کیږی چی وفات شوه ، دپلار جان له تګ څخه وروسته تر ٦ میاشتو پوری په موسمی تبه «ملاريا» ناروغه وه ، خو دهغه دمرګ اصلی سبب دپلار جان بی درکی وه ، هغه به سهار او ماښام بام ته اوچته شوه دسمندر په لور به ئی کتل ، چی له لرې به کومه کښتی ښکاره شوه په ځیره کی به ئی له خوښی رنګ ځلیده ، زه به ئی داحوال لپاره بندر ته واستولم ، اوچی زه به ئی یوازی ولیدم چی راستون شوم سترګی به ئی مړاوی شوی ، دژوند په وروستی ماښام په زینه د ختلو نه ولویده ، موږ ددی په وار وار غوښتنه کټ بام ته وخیژاوه او دا مو هم کټ ته اوچته کړه ، مور می هلته تکیی ته ډډه ووهله او په سمندر ئې سترګې ښخې کړې ، له

بده شامته په هغه ورځ هیڅ کښتی را نه شوه ، زه دماښام په آذان له بام نه راښکته شوم او نژدی جومات ته دلمانځه لپاره ولاړم ، چی بیرته راغلم دی وروستی سلګی وهلی ، سترګی ئی لوځی وی او لری ئی په سمندر کی په کوم تکی ګندلی وی . ناهید راته وویل چی وروستی الفاظ ئی دا وو: «ناهیدی! ستا پلار راځی خامخا راځی ، هغه بی وفا نه دی ، بی وفا زه یم چی دهغه انتظار می ونکړای شو».

زبیر په خپل ۲۲ کلن ژوند کی له تورو او نیزو نه پرته بل څه نه وو لیدلی ، هغه یو نه ویریدونکی بیړی چلوونکی «ماڼو» ؤ او بوازی له توپانونو سره په مقابله پوهیده ، دهغه ژبه دخوږو او مزه دارو الفاظو سره نا اشنا وه ، دخالد خبرو زیات تاثیر پری وکړ خو بیا هم له ده سره دډاډینی او تسلی لپاره مناسب الفاظ نه وو ، یوازی دومره ئی وویل او چوپ شو چی:

خالده! زه ستا دمور په دردناك او ارمانجن مرګ ډیر خفه شوم کاشکی ما له تا سره ددی ویر پیتی اوچتولی شوای.

علی په منډه راغی او ویی ویل: هغه راغله!

دزبیر سترګی بی اختیاره دبهرنی دروازی په لوری ور واوښتی ناهید چی په دروازه ننوته له لیری ئی له خپل ورور سره بیګانه ځوك ولیدل ژر ئی پښه ونیوله او په مخ ئی پرده را خوره کړه ، بیا ئی ورو ورو قدمونه اوچت کړل او وراندی ولاړه زبیر دغه وخت یو ژړه غونی غږ واورید:

ایا دا رښتیا ده چی دپلار جان کښتی ...

او نور دهغی غږ په سلګیو کی ورك شو .

زبیر دحسن او وقار یوه بی مثاله ځلکا لیدلی وه ، دهغه سترګی دنورو لیدو لپاره تیاری نه وی او پخواله دی چی ناهید پرده په مخ واچوی ده خپل نظر بلی خواته اړولی ؤ ، هغه دمخامخ پر ځای سترګی لاندی په ځمکه ګندلی وی ، زبیر یو حیاناك ځوان ؤ ، دده دمور او پلار او چاپیریال دروزنی اغیزه وه چی هغه باید همدغسی حیاناك وای.

پردی سربیره زبیر پر ځان پوره باور او کنترول درلود هغه په وروکتوب کی له خپل پلار سره دلری لری ملکونو سفرونه کړی وو او په زلمی توب کی بنه تجربه لرونکی کښتی چلوونکی بلل کیده ، ده په لری لری ملکونو او

داوېدو سفرونو په ترځ کی ډېری ځوانی او ښایسته نجونی لیدلی وی چی د شوخو ځوانانو په لټه کی وی. په شام او فلسطین کی بی شمیره بی باکه سترګو دده پر مردانه حسن اعتراف کاوه ، خو ددی وخت دنورو نویو ځوانانو په څېر دده سترګې تل دځمکی په لور وی.

زبیر په کښتی کی دسفر په وخت کی له دلیپ سنګ نه دعربی کورنیو دځوانانو او تور سریو په باب پوښتنی کولی او په خپل ذهن کی ئی ددوی تصویرونه جوړ کړی وو.

ددلیپ سنګ نه ئی دابو الحسن او کورنی په باب چی کومی پوښتنی وکړی دهغه له خبرو نه ئی دا نتیجه اخستی وه چی دابو الحسن کورنی به په عادتونو ، ژوندانه او څېرو کی له نورو عربو نه خامخا توپیر او ځانګړتیا لری، دده دلچسپی دنورو په نسبت دابو الحسن له کورنی سره زیاته وه او چی کله ئی له خالد نه دمور دمرګ کیسه واوریده دغه خواخوږی او دلچسپی نوره هم زیاته شوه او اوس ئی پردی سربیره دیوی ویرمنی نجلی سره د خواخوږی او همدردی احساس کاوه.

ناهید بیا ووېل: ماته ځواب راکړی آیا دا رښتیا ده؟

تاسو چی څه له مانه پټوی زه پری خبره شوی یم.

خالد اوچت شو څو ګامه ور وراندی شو او ویی ویل:

خوری! دتقدیر په مخکی دهیچا زور نشته.

زبیر هم دتسلی په خاطر ورته ووېل: زه افسوس کوم چی تاسو ته می کوم ښه خبر را نه ورای شو.

ناهید بیله دی چی نور څه ووایی چوپه او په منده دکوریوی کوټې ته ننوته .

خالد لږ شیبه دوه زړی او په اندیښنه کی ولاړ و بیا ئی زبیر ته وکتل او ورته ئی ویل: زه اوس بیرته راځم.

هغه هم په بیړه دناهید کوټې ته ور ننوت ، ناهید په کټ پر مخې پرته وه او سلګی ئې وهلې ، وروړ ئی تر مټ ونیوه پر سر ئی لاس را تیر کړ او ورته ویی ویل:

ناهیدی! صبر وکړه.

علی لږ شیبه له زبیر سره پاتی شو بیا ورو ورو دکوټی په لوری ورغی ، په دروازه کی ئی دناهید سلګی او ژړا واوریده هغه ته تول نړی ماتم ښکاره شوه ، لږ تم شو بیا په نه زړه او شرم نه دکه څیره ورو ورو کوټې ته ننوت دخالد په اوږه ئی لاس کیښود او وئی ویل:

ناهید خور می ولی ژاړی؟

خالد چی دده له اوښکو ډکو سترګو ته وکتل مینه ئی پری راغله ورته وئی ویل:

علی! پلار می بیا نه راځی.

دعلی له خولی نه یوه زړه ریږدوونکی کریکه ووته:

نه! نه! داسی مه وایه! هغه به خامخا راځی.

خالد وویل: زبیر له دلیپ سنګ سره راغلی دوی وائی چی ښایی دپلار جان دوی کښتی ډوبه شوی وی.

دعلی له سترګو نه داوښکو چینی وخوټیدې، او شونډې ئې بوځې بوځې شوی ، غوښتل ئی کریږی ئی تم کړی او له کوټې نه ووت ، هغه غوښتل داسی ځای ته ولاړ شی او دخپل زړه بار کم کړی چی هیڅوك نه وی ، خو کله چی بهرته را ووت ، ډیر ګاوندیان پری ورټول شول ، لږ ځنډ وروسته دعربو نارینه او ښځی ټول دخالد دوی دکور په انګړ کی را ټول شول ، خالد چی شور او زوږ واورید بهر ته را ووت په ګنه ګوڼه کی ئی په یوه شیبه کی شل پوښتنی واوریدی:

طلحه ور وړاندی شو ټول ئی چوپ کړل بیا ئی له خالد نه پوښتنه وکړه آیا دکښتی دډوبیدو خبره ریښتیا ده؟

خالد دهو پر ځای سر ورته وخوځاوه.

هغه زبیر ته وکتل وئی ویل: آیا دغه خبر تا راوړی دی؟

زبیر ځواب ورکړ: زه افسوس کوم چی تاسو ته دښه خبر راوړونکی نه شوم.

طلحه وویل: کښتی څه ډول ډوبه شوی؟

زبیر ځواب ورکړ: موږ ته دا معلومه نه شوه .

زبیر ټولو نارینه او ښځو ته ځانګړی تسلی ورکړه او بیا ئی

بيرته عربو ته دستنيدو په اړه ورته وويل :
تاسوڅه اراده لری ؟
ورو او لويو ټولو په يوه خوله دبيرته ستنيدو هيله و کړه ، زبير تر ډيره ددوی سره خبری کولی ، بالآخره ئی دمازديگر لمانځه آذان واوريد او له نورو خلکو سره دجومات په خوا روان شو.
دطلحه په اصرار زبير دلمانځه امامت وکړ ، کله چی له لمانځه نه خلاص شول بهر ته را ووتل په دروازه کی راجکمار او دليپ سنگ ولاړ وو ، دخالد په ليدو دراجکمار په تورو او ځليدونکو سترگو کې اوښکې وځليدې ، را وړاندی شو خالد ته ور تر غاړه شو.
دليپ سنگ زبير ته وويل: راجه صاحب تاسو بللی ياست ، خالده ته هم راځه.
زبير وويل ما خو هغه ليدلی دی څه خاصه خبره خو نشته .
دليپ سنگ : در ... په زړه دابو الحسن وفات ډير اثر کړی هغه وخت ئی له تاسره زياتی خبری ونکړای شوی.
زبير وويل: لکه چی دراجکمار هم له هغه سره ډيره مينه وه، اوښکی ئی تر اوسه نه دی وچی شوی.
دليپ سنگ: هوکې! راجکمار ډير خفه دی ، له ده سره ابو الحسن ډيره مينه کوله.

(٤)

دشاهی محل په لوری چی دوی تلل زبير دخلکو يوه درنه غونډه وليده دليپ سنگ وويل: پاچا چی ستا سوغاتونه او اسونه وليدل له خوښی نه په جامو کی نه ځائيږی ، دهغه په امر ئی آسونه ننداری ته را وستلی دی ، دآسونو جلب دډيرو معتبروخلکو او سردارانو په لاس کی دی ، که پاچا دابو-الحسن په غم ويرمن نه وای پخپله به هم دی ننداری ته را وتلی ؤ.
زبير چی ور نژدی شو هغه اته تنه سرداران ئی وليدل چی دآسونو جلبونه ئی په لاس کی وو چی ده په دربار کی په کرسيو ناست ليدلی وو.
په آسونو داسی شالونه غوړيدلی وو چی په قيمتی غميو ښکلی شوی وو راجکمار په موسکا زبير ته وويل: آيا ستاسو په هيواد کی هم دآسونو

دومره قدر کیږی؟

زبیر ځواب ورکړ: نه موږ یوازی ددوی داوبو او خوراك خیال کوو.

دلیپ سنگ وویل : دا دآسونو قدر نه دی دآسونو درالیږونکو په درناوی دا کار کیږی.

په آسمان وریځی را خوری وی ، او هوا نسبتاً معتدله وه راجه دمانی ددوهم پوړ له یوی کړکۍ نه دسمندر په لوری کتل ، زبیر او ملگری ئی ورغلل ده ئی چی دپښو غږ واورید مخ ئی را واړاوه ، پاڅید او زبیر ته ئی لاسونه ورکړل ، بیا ئی خالد ته وکتل وئی ویل :

زویه! ستا دپلار په وفات ډیر خفه یم ، زما په خیال ددوی کښتی دتوپان په سبب ډوبه شوی ، خو که دا ثابته شوه چی ددوی په کښتی چا یرغل کړی او ډوبه کړی ئی ده نو زه به دهغوی دځپلو لپاره خپل ټول پیلان او بیړۍ د بصری حاکم ته سپارم.

راجه ورإندی کرسیو ته اشاره وکړه او پخپله هم کیناست خالد هم کیناست خو دلیپ سنگ لا دریدلی ؤ .

راجه دلیپ سنگ ته وکتل او وئی ویل : کښینه!

تا ډیر لوی کار کړی دی سر له سبا نه ته دنورو ټولو سردارانو نه وړاندی له شهزاده سره نژدی په دربار کی کښینه.

او بیا ئی زبیر ته وکتل وئی ویل: زه دبصری دوالی دخوښی پر خلاف څه نشم کولی خو که ته دعربو زامن بی سر پرسته گڼې او له دی ځایه ئی بیا۔ یی زه ډیر خفه کیږم . زه هغوی خپل بچیان گڼم ، که دوی دلته اوسی ټول ضروریات به ئی دشاهی خزانی نه حواله کړم ، تاسو له هغوی نه پوښتنه وکړی که دلته په تنگ او په زحمت وی تاسو ئی له ځان سره بیولی شی.

زبیر ځواب ورکړ: هغوی هیڅ شکایت نه لری ، له تاسو نه ډیر خوښ دی او زه ددوی پر ځای له تاسو نه مننه کوم ، خو موږ نه غواړو چی زموږ دقوم یتیمان دی دومره لری پاتی شی ، ددوی ښه روزنه او تعلیم هلته ښه کیدای شی ، وروسته بیا که بیرته دلته راستنیږی نو بیرته به راواستول شی.

راجه پوښتنه وکړه: تاسو ټول له ځانه سره بیائی؟

زبیر: نه طلحه او څو نور سوداگر پاتی کیږی .

راجه : خالد او خور یی هم دلته پاتی کیږی؟
زبیر: نه! هغوی هم له ماسره ځی.
راجکمار په غمجنه لهجه وویل: نه! هغوی موږ نه پریږدو چی ولاړ شی ، خالد ته ما ورور ویلی دی.
دپردی له شانه یو ښځینه آواز اوچت شو: او ناهید زما خور ده . بیا یوه خوارلس کلنه نجلی دراجه په مخکی ودریده هغه هم دراجکمار په څیر غنم رنګی وه ، خو دبنی جوړښت ئی ښکلی او زړه وړونکی ؤ . سترګی ئی ښکلی او ځلیدونکی وی خالد ته ئی وویل: وروره! مور جانه دی غواړی.
خالد اوچت شو بلی کوټی ته ولاړ ، نجلی هم په تګ تګ کی شاته راکتل راجه ته ئی وویل: پلار جانه ددوی خبرو ته غوږ مه ږده.
راجه زبیر ته وکتل وئی ویل: ودی لیدل؟
زبیر وویل: ډیره ښه ده زه دوی خپلی خوښی ته پریږدم.
خالد لږ څنډ وروسته څوړند سر بیرته راغی پخپل ځای کیناست راجه پوښتنه وکړه زویه! زبیر دا فیصله تاسو ته پریښوده اوس ته ووایه چی دلته اوسی که نه؟
خالد ځواب ورکړ: ستاسو پر موږ زیات احسان دی ، که زما اراده وای چی آرام ژوندوکړم نو ما به تاسو هیڅکله هم نه پریښودی . خو اوس زموږ قوم په لری لری هیوادونو کی جهاد کوی او زما په رګونو کی دیوه مجاهد وینه ده ، ما اوریدلی دی چی د وخت دغوښتنی په سبب له مانه کشران جهاد ته ځی نو زه له دی نیکمرغی نه ځان نشم محروملی.
راجه تر لږ څنډه سر ښکته واچاوه او په چورتونو کی ډوب شو ، بیا ئی سر اوچت کړ او ویی ویل:
زویه! ته دابو الحسن زوی یی! که تا دا اراده کړی وی نو زما باور دی چی دنړی هیڅ ځواك دی نشی را ګرځولی.
هغه قوم نیکمرغه دی چی میندی ئی ستا په شان زامن زیږوی .
خالد وویل: زه غواړم چی تاسو په خوښی ماته دتګ اجازه راکړی.
راجه ځواب ورکړ: دابو الحسن دزوی خوښی زما خوښی ده.

قزاق «لوټماران»

لس ورځې وروسته يو سهار په بندر کې ددوی کښتۍ تياری ولاړې وې ، په يوه کښتۍ کې زبير سليمان ، او کونډې سپاره کړل ، او په بله کې راجه دليپ سنګ ته دحجاج بن يوسف او خليفه وليد لپاره پيلان ، طلائي او دغميو سوغاتونه بار کړل ، راجه هغوی ته لس پيلان ورواستول.

راجه او شهزاده زبير او انډيوالانو ته ئې درخصت ورکولو لپاره بندر ته ررغلی وو ، راجه دعربو ټولو يتيمانو او تور سريو ته هم ګرانی تحفې ورکړې ، زبير ته هم هغه ډير خه وړاندې کړل خو هغه يوازې دسنډا دپوست يو ډال خوښ کړ او وائې خست، ملکې خپل دجواهرو قيمتی اميل په ډير ټينګار ناهيد ته په غاړه کې ور واچاوه ، شهزادګۍ درخصت په ورځ دهغوی کور ته ورغله او په ډير ټينګار ئې خپله قيمتی ګوته هغې ته ورکړه ، په بندر کې له خدای پامانی نه دمخه دشهزاده په سترګو کې اوښکې ډنډ شوی خالد ته ور تر غاړې ووت بيا ئې خپل قيمتی هار دهغه په غاړه کې ور واچاوه.

دکښتيو بادبانونه پرانستل شول ، دشمال څپو کښتۍ پر مخ ټيل وهلی ، او دښار خلکو خپل ميلمانه رخصت کړل اوپه اوښکو او سلګيو کې يې له هغوی سره خدای پامانی وکړه.

دښځو لپاره ديوی بنی لويې کوټې نه پرته دکښتۍ په تخته هم ځانګړې تنابونه او پردې اچول شوې وو او جلا ځای ورته تيار شوی ؤ ، خالد هلته دلته ګرځيده او دکښتۍ دماڼوګانو سره ئې دلچسپی شوه ناهيد له علي سره

په تخته ناسته وه او دناریال هغو ګڼو او دنګو ونو ته ئی کتل چی دژوند ډیری ښی شپی ورځی ئی په یخ سیوری کی ور سره تیری شوی وی.

سهار په ماښام بدل شو ، او دسراندیپ څنډی دیوی ښنی کرښی په څیر ښکاریدی ، او ورو ورو دغه شنی کرښی هم دماښام په تیارو کی ورکی شوی . هغه اوښکی چی دناهید په سترګو کی ډیر وخت تم وی را وخوټیدی او ښکته وځڅیدی،علی هم دخپل پلرنی وطن په پریښودو خفه ؤ خو هغه له ناهید او خالد سره په یوځای تګ تر دی ډیر خوښ ؤ.

دشپی آسمان شین ؤ ، ماشومان او ښځی دکښتی پر مخ په خلاصه هوا کی ویده شول ، ناهید تر ډیره وخته د آسمان په تندی کی ځلیدونکو ستورو ته کتل ، دپردی بل لوری ته خالد له زبیر او کښتی چلوونکو سره خبری کولی،اته کلن هاشم دناهید تر څنګ پروت ؤ ، دهغه مور وفات شوی وه او پلار ئی له ابو الحسن سره بی درکه ؤ.

هاشم اوچت شو کیناست په تیاره کی ئی سترګی وغړولی او یوه او بله خوا ئی کتل ، ناهید پوښتنه تری وکړه:

څه خبره ده هاشمه!

هاشم وویل: علی چیرته دی؟

ناهید ځواب ورکړ: هغه دخالد دوی سره له ماڼوګانو سره مجلس کوی.

هاشم: زه له هغه نه یوه پوښتنه کوم بیرته راځم . دائی وویل او په تیاره کی ئی ورو ورو ګامونه واخستل علی ته ورغی او پوښتنه ئی وکړه: علی کله چی بیړی ډوبه شی نو څه کیږی؟

علی په سادګی ځواب ورکړ: دسمندر تل ته ښکته کیږی.

کښتی چلوونکو په دی ځواب په زوره زوره وخندل .

هاشم: واه واه ، په دی خو زه هم پوهیږم ، زما مطلب دا دی چی خلك څه کیږی؟

علی: خلك کبان خوری.

هاشم: دروغ! خلك خو کبان پخپله خوری.

علی بیا ځواب ورکړ: په څمکه خلك کبان خوری خو په سمندر کی کبان خلك خوری.

هاشم څه په خبره ورسيد او څه نه او بيرته راغی په خپله بستره وغځيده.
څو ورځی وروسته کښتی دمالابار دځنډو سره سفر کاوه په لاره کی ئی دتازه اوبو او خوراکی شيانو لپاره په بندرونو کی څو ځلی لنګر واچاوه او تم شول . په دی موده کی له کومی پيښی سره مخ نه شول . دمالا بار په يوه بندر کی څو عربی سوداګرو دوی ته ښه راغلاست ووايه ، او دتير اوږده سفر دستومانی لری کولو لپاره ئی څلور ورځی دمه کړل ، په دی څلورو ورځو کی دسرانديپ دراجه دقيمتی سوغاتونو نه تر لری لری ځايونو پوری خلك خبر شول.
درخصتی په ورځ دبنار حاکم بندر ته راغی او له زبير او دليپ سنګ سره ئی وکتل ، دوی ته ئی په لاره کی دسمندری غلو او ډاکوګانو له خطر نه دهوښياری مشوره ورکړه دليپ سنګ ځواب ورکړ: تاسو چرت مه وهی زموږ کښتی پوره وسله والی دی.
دريمه ورځ دکښتی پهره دارانو يو پر بل پسی دشمال له لوری ددوو کښتيو دراتګ خبر ورکړ .
کښتی چلوونکی پريشانه ودريدل ، ددليپ سنګ کښتی مخکی وه .
هغه دخپلی کښتی ددرولو امر وکړ او دزبير دکښتی دورنژدی کيدو په انتظار شول ، کله چی دواړه کښتی يو بل ته نږدی ودريدی نو دليپ سنګ وويل: امکان لری دا کښتی دسمندری لوټمارو نه وی ، خو موږ بايد دمقابلی لپاره تيار وو . تاسو خپله کښتی د لويديځ په لوری بوځی زه له دوی سره مقابله کوم،زبير ځواب ورکړ: نه! موږ په خطر کی تاسو يوازی نه شو پريښودلای.
دليپ سنګ وويل: زما ستا په همت شك نشته، خو زموږ ترټولو ړومبنی مسئوليت دادی چی دماشومانو او ښځو خيال وساتو.
زبير ځواب ورکړ: که هغوی رښتيا لوټماران وی نو دلويديځ لاره به ئی هم خامخا تړلی وی . په دی حالت کی تر تيښتی دجګړی او مقابلی خطر لږ دی ، او دا زموږ له پاره ممکنه هم نه ده چی دخپلو دوستانو ژوند په خطر کی واچوو او وتښتو.
دليپ سنګ: بس نور ستا خوښه ، نو ښځو ته ووايه چی ښکته کوټوته

کوزی شی.

دلیپ سنګ دا وویل او خپلو ملګرو ته په لاربښوونه بوخت شو زبیر خالد ته وویل خالده ته ښځې او ماشومان ښکته بوځه.

ددوارو کښتیو چلوونکې په وسلو سنبال شول او دراتلونکو کښتیو په څار ودریدل ، لږ څنډ وروسته دلیپ سنګ دیوی کښتی تور بیرغونه ولیدل وئی پیژندل او په زوره ئی چیغې کړی:

دا دسمندری لوټمارانو کښتی دی تیار اوسی.

زبیر خپلو ملګرو ته مخ ور واړاوه وئی ویل:

وررونوا دغه ښځې او ماشومان زموږ سره امانت دی . دوی باید روغ بصری ته ورسوو. که ددوی دساتنی ذمه واری زموږ پر غاړه نه وای نو ما به دخطرناکی نقشی په باب څه فکر نه کاوه ، خو اوس مجبور یم چی همداسی یوه لاره غوره کرم. زما په خیال کی یوه نقشه ده ، ماته دیوه خطرناك پروګرام لپاره دوه تنه پکار دی.

لومړی خالد خپل لاس اوچت کړ او ورپسی تولو نور وماڼوګانو په وار وار خپل نوموونه واخستل . زبیر وویل: ددی کار لپاره دوه تنه تکړه لامبوزن په کار دی.

زه دغه مسئولیت ابراهیم او عمر ته سپارم.

دزبیر په هدایت ئی ددوی وړوکی کښتی په اوبو کی وغورځوله او په هغوی ئی بادبانونه وتړل ، ددلیپ سنګ په کښتی کی دپیلانو لپاره وچ واښه وو له هغو نه ئی وري وتړل او په کښتیو کی ئی بار کړل ، ابراهیم او عمر بل شوی مشالونه ورسره واخستل او په کوچینیو کښتیو کی سپاره شول ، وروسته بیا زبیر او نورو ملګرو ئی لیندی او غشی تیار کړل او دلوټمارانو درا نژدې کیدو په انتظار شول ، دهغوی لومړی کښتی دزبیر دکښتی په لوری را نژدې کیده ، عمر او ابراهیم یوه اوږده لاره ووهله او دلوټمارو دکښتیو شاته را تاو شول.

زبیر دکښتی له یوه سره تر بله سره پوری په بیړه بیړه منډی وهلی او خپلو اندیوالانو ته ئی هدایات ورکول . دیرغلګرو کښتی چی را نژدې شوه پر دوی ئی غشی واورول ، یو غشی په یوه ښځ دزبیر دتندی سره نژدی تیر

شو ، چې له دې سره هغه يو ښځينه آواز واورېد:
تاسو په يوه مناسب ځاى كې كېښينى موږ ددښمن دغېشو تر حملې لاندې يو .
زبير شاته وكتل ، ناهيد لينده اوغشي په لاس كې ولاړه وه.
له سترګو نه پرته ئې نور مخ په نقاب كې پټ ؤ . زبير وويل: ته دلته څه كوې؟ ځه لاندې كوزه شه.
ناهيد په ډاډمنه لهجه ځواب وركړ: تاسو زما فكر پرېږدى ، زه غشي ويشتلاى شم . دائى وويل او بيا وړاندې ديوه سپاهى ترڅنګ كيناسته.
تر لږ ځنډه دغشو جګړې دوام وكړ ، لوټماران نور هم را نژدې شول او بل شوى غشي ئې وويشتل ابراهيم او عمر دزبير له لارښوونى سره سم خپلې كښتې دلوټمارانو دكښتيو خواته پرېښودې ، او چې هغوى ته ور ورسيدل په كښتې كې انبار وښو ته ئې اور واچاوه او دوى په اوبو كې ځانونه واچول.
لوټماران كمندونه په لاس او دزبير كښتى ته دورختلو په حالت كې وو چې ناڅاپه ئې تر شا لمبو وارخطا كړل ، دكښتيود اورلمبې ددوى دلويې بيړې بادبانونو ته رسيدې، دسترګو په رپ كې دلوټمارانو په كښتيو كې اور له قابو ووت ، او دوى په چيغو او فريادونو اوبو ته ځانونه غورځول . پر دوى همدغه مهال دزبير او دليپ سنګ سپاهيانو غشي اورول، زبير چې دلوټمارانو يوه داور په لمبو كې ايساره كښتى دخپلې كښتى خواته دنژدې كيدو په حال كې وليده داور دخطر نه دژغورنى په خاطر ئې د لنګر داوچتولو امر وكړ ، خو په دې موده كې اته ، لس تنه غله په كمندونو دزبير كښتى ته په ورختلو كامياب شول دزبير ملګرو هغوى را ګير كړل ، دلوټمارانو له كښتى نه يو غشي راغى او دزبير په كيڼ مټ ښخ شو . او له دې سره جوخت دناهيد له لينده نه يو غشي ولاړ او ديوه لوټمار په سينه كې ښخ شو.
زبير بې اختياره «مرحبا» چيغه وكړه ، ناهيد مخ ورواړاوه هغه ته ئې وكتل . زبير لينده غورځولې وه او دغشي په ويستلو لګيا شو ، ناهيد سمدستى لينده په ځمكه كېښوده او په يوه لاس ئې دزبير مټ ونيو په بل لاس ئې غشي ويوست ، دغشي په ايستلو دزبير له مټ نه دوينو دارى

اوچتی شوی . ناهید دهغه د کمیس لستوڼی اوچت،له مخی ئی نقاب لری کړ او زخم ئی پری وتاړه.

دزبیر کښتی دکمندونو نه لری شوه او داور په لمبو کی راګیری کښتی سپرو لوټمارانو له مایوسی نه اوبو ته ځانونه غورځول زبیر یو ځل بیا لیندی اوچته کړه وئی ویل:

ناهیدی! ته اوس ښځو ته ولاړه شه ، هغوی ته ډاډ ورکړه ، چی موږ دخدای «ج» په فضل په داړه مارانو بری وموند، ناهید په تلو تلو کی ودریده او وئی پوښتل: ته خو به اوس په تکلیف نه ئی؟

زبیر: نه دا ډیر معمولی زخم دی ، ته زما فکر مه کوه ، دائی وویل او بی اختیاره ئی دیوی شیبی لپاره سترګی دناهید په څیره ونښتی دسپاهی توب وقار دهغی دځیری ښکلا نوره هم زیاته کړی وه ، ناهید نا څا په احساس کړه چی پر ده ئی نشته او په بیړه ښکته دښځو کوټی ته کوزه شوه.

داور په لمبو کی راښکیل کښتی نه څو تنو وړوکی کښتی اوبو ته واچوله او پکی سپاره شول ، یوه تن ئی چی دنورو مشر ښکاریدو سپین بیرغ اوچت کړ ، زبیر غشی ویشتونکی دلاس په اشاره تم کړل ، عمر او ابراهیم دخپل کار له سرته رسولو وروسته کښتی ته نږدی شوی وو ، زبیر چی خپله کښتی له خطره ساتلی ولیده د لنګر اچولو او لاندی دلرګو دزینو غورځولو هدایت یی ورکړ، عمر او ابراهیم کښتی ته وختل ، خالد دزبیر پام ددلیپ سنګ ملګرو ته ور واړاوه چی تر اوسه ئی په سمندر کی په لویدلیو لوټمارانو غشی ویشتل ، زبیر هغوی هم دغشو له ویشتلو نه ایسار کړل. لوټماران لږ ډاډه شول او په زینه یو یو کښتی ته وختل ، له ټولو وروسته دلوټمارانو مشر ددوارو لویو کښتیو په منځ کی خپله کښتی ودروله ، هغه یو دمزبوطو متو خاوند دپوخ عمر سړی ؤ ، بیړه ئی تر نیمائی زیاته سپینه شوی وه او د زخمی زمری په څیر ئی کښتی چلوونکو ته کتل . په دی کښتی کی زبیر یو ځوان او نجلی هم ولیدل چی څیری او جامی ئی لوټمارانو ته ورته نه وی . زبیر د پاخه عمر خاوند دغلو مشر ګاڼه په لاس ئی اشاره ورکړه او هغوی یو پر بل پسی دلرګیو په زینه کښتی ته وختل . دنجلی په څیره کی دناروغی

او درد آثار وو ، دښکلو او ګران بیه جامو خاوند ځوان هغه تر مټ نیولی وه او تکیه ئې ورکړې وه ، نجلې ورو ورو قدمونه اخستل ، کله چې کېښتې ته وروختل ځوان په یوه پردې ژبه څه وویل او دلوټمارانو په لور یې اشاره وکړه.

زبیر سره له دې چې دهغه په ژبه نه پوهیده داسې احساس کړه چې هغوی دلوټمارو له چلن نه شکایت کوي او ددوی مننه کوي چې له دې آفت نه ئې وژغورل.

زبیر له خپلې وسې سره دسند او سراندیپ په ګډوډ الفاظو ډاډینه ورکړه . ځوان او نجلې دده ددوستانه او صمیمي لهجې تر تاثیر لاندې راغلل او په سترګو کې ئې دمننې او درناوي نښې وځلیدې . نجلې څه ویل غوښتل خو غږ ئې له ویرې په ستوني کې بند پاتې شو ، په سترګو کې ئې اوښکې ډنډ شوې زبیر ته ئې وکتل ، دهغه عمر به د ۱۴-۱۵ کالونو په شاوخوا کې ؤ . ښکلې څیره ئې دغرمې دتړې ګل په شان مړاوې وه ، زبیر یو حل بیا هغوی ته تسلې ورکړه له ټولو نه وروسته دلوټمارانو سردار کېښتې ته وخوت.

دهغه په سترګو کې دپښیمانۍ داوښکو پر ځای دانتقام او بدل لمبې وې. لږ.وروسته دلیپ سنګ په وړوکې کېښتې کې دزبیر کېښتې ته ورغی کله ئې چې دډاکوګانو په مشر سترګې ولګیدې خنجر ئې اوچت کړ او دهغه دوژلو نیت ئې وکړ ، خو زبیر ور وړاندې شو او دهغه لاس ئې ونیو ، دلیپ سنګ چې دزبیر لستوڼې په وینو سور ولید پوښتنه ئې وکړه : ته ټپي شوی یې؟

زبیر په بې پروائې ځواب ورکړ: دا وړوکی او معمولي زخم دی .

هغه دښکلو جامو خاوند ځوان څه وویل او ددلیپ سنګ پام ئې ځان ته ور واړاوه ، دواړو یو له بل سره خبرې پیل کړې ، وروسته دلیپ سنګ د لوټمارانو له مشر سره هم تر خبرو وروسته په عربې زبیر او د هغه نورو ملګرو ته وویل:

په کېښتې کې یو صندوق پروت دی هغه را وخیژوی .

څو تنه ور ښکته شول او دلرګو صندوق ئې له وړوکې کېښتې نه خپلې کېښتې ته اوچت کړ او کله ئې چې دصندوق سر اوچت کړ ټول حیران شول صندوق له طلا او جواهراتو نه ډك ؤ ، دزبیر په پوښتنه دلیپ سنګ له ځوان نه پوښتنه وکړه او ځوان خپل داستان پیل کړ:

*****

(۳)

دزلمی نوم جی رام ؤ او دکاتیا وار دیوه لوړنسبه راجپوت داشرافی کورنی د سترګو تور ؤ ، دځوانی په موسم کی دشهرت او نامه شوق سند ته راوست دبرهمن اباد په یوه میله کی ئی په غشی ویشتلو کی دسند دراجه پام ور واړاوه او هغه دځوان مهارت او کمال وستایه ، راجه جی رام په خپل پوځ کی شامل کړ او یو وړوکی منصب ئی ور وسپاره ، له دوو کالو نه وروسته جی رام ددیبل دحاکم دمرستیالی تر منصبه پوری اوچت شو.

په دیبل کی دهغه یوه هفته نه وه پوره شوی چی دپلار دوفات او مور دناروغی خبر ورته راغی او مجبور شو هر څه ئی پریښودل او کاتیاوار ته ستون شو ، هلته ئی په لسمه ورځ مور هم مړه شوه ، په کور کی ئی اوس یوازی یوه کشری خور «مایا دیوی» پاتی شوه ، جی رام ته ئی دخپلوانو زاری او دمایا دیوی اوښکی دپښو زولنی شوی او سند ته ئی دستنیدو خیال پریښود خو څلور میاشتی وروسته په کور کی پاتی کیدل ورته ترخه شول او یوه ورځ دکاتیا وار دراجه په خدمت کی حاضر شو او دڅه دندی غوښتنه ئی وکړه ، دا هغه وخت ؤ چی دسند راجه ځواکمن شوی ؤ له خپلو ګاونډیو ریاستونو سره ئی جنجالونه پیل کړی وو ، وړوکو ریاستونو هم هغه زورور باله او دخپلو حاصلاتو یوه برخه به ئی دجزیی په ډول ورکوله ، دکاتیا وار راجه که څه هم دسند دنیغ خطر نه لری و خو بیا یی هم د یوی اندازی طلا او سپینو زرو په بدل کی دهغه د دوستی هڅه کوله ، جی رام ته ئی په دربار کی دڅه دندی سپارلو پر ځای دا غوره وبلله چی دسند دربار ته ئی واستوی او دهغه له اثر اورسوخ نه دسنددراجه په دوستی حاصلولو کی کارواخلی.

جی رام ته ئی دطلا او جواهرو نه یو صندوق ډک کړ او دسند دراجه «داهر» خدمت ته ئی واستاوه ، دجی رام باور ؤ چی راجه داهر به ئی بیرته را ونه لیږی ځکه خو ئی خور مایا دیوی یوازی پریښودل مناسب ونه بلل، مایا دیوی هم اصرار کاوه چی ورسره ولاړه شی ځکه خو دوی خپل کور او جایداد خپلو تربرونو ته وسپارل او پخپله دواړه دسند په لور وخوځیدل خو

دکاتیا وار او سند تر منځ ئی پر کښتی سمندری لوټمارانو حمله وکړه ، دده ملګرو په زړورتیا مقابله وکړه خو دلوټمارو شمیر زیات و بالاخره ئی ټول ونیول . دجواهرو او طلا نه ډك صندوق ئی هم تر لاسه کړ او له مایا دیوی او جی رام نه پرته ئی ددوی نور ملګری دسمندر په څنډه کی خوشی کړل ، دغلو مشر په دی پوهیده چی جی رام او مایا دیوی دکاتیا وار دراجه عزیزان دی او هغه به ددوی دخوشی کولو په بدل کی ښی پیسی ورکړی ؛ ځکه ئی غوښتل دکاتیا وار په یوه چوپه او بی هستوګنی څنډه کی لنګر واچوی او له راجه سره دغه معامله وکړی ، خو ددوی یوه جاسوس دسراندیپ د کښتیو دراتګ خبر ورکړ چی دوی په کاتیـا وار کی دلنګر اچولو پر ځای مـالابار لوری ته روان شول.

زبیر جی رام او دهغـه خور ته یو ځل بیا تسلی ورکـړه او ورته وئی ویل دغه لوټماران څومره چی زموږ مجرمان دی هومره ستا سو هم دی . ما تر اوسه دا پریکړه نه وه کړی چی څه ډول سزا ورکـړم ، خو زه نه پوهیـږم چی ستا سو په ریاست کی دوی ته څه ډول سزا ورکول کیږی؟

جی رام ځواب ورکړ: داسی ظالمو لوټمارانو ته نه ستاسو په ملك کی او نه زموږ درحم او بخښنی څه مجال شته ، خو کله چی ستاسو او دوی جنګ ونښت دوی زه او خور می په یوه کوټه کی بندی کړو وروسته چی کښتی اور واخست دوی غوښتل موږ همغسی په اور کی پریږدی ما دځان په خاطر نه دخور په خاطر دوی ته وویل چی له کوټی نه مو بهر کړی بالاخره هغوی په دی وعـده له کـوټی را ایستلی یو چی مـوږ به تاسـو ته ددوی دبخـښنی سپـارښت کـوو زمـا مطلب دا نه دی چی هغـوی پریږدی، خو زه ددوی دنه وژلو سفـارش کـوم . او تر څـو چی له بدو توبه ګـار نه دی او په سمـه لاره برابر شوی نه وی دوی به بندیان وی.

مـایا دیوی دناروغی او کمزوری په سبب ډیره دریدای نه شوه هغی خپل ورور ته څه وویل او پخوا له دی چی ورور ئی څه ځواب ورکړی دلیپ سنګ وویل: اوهو! مـوږ ته خو دانه ده معلومـه چی ستـا خور ناروغـه ده ، خالده زویه! هغه خپلی خور ته بوځه.

خالد وړاندی شو مایا دیوی خپل ورور ته وکتل جی رام له دلیپ سنګ نه

پوښتنه وکړه: «په دې کښتۍ کې پر نارینه ؤ برسیره ښځې هم شته»
دلیپ سنګ: هوکې! ستا خور ته به نور هیڅ تکلیف نه وي ، ورځه لوري ته آرام وکړه.

* * * * *

(٤)

دکښتیو دبیا روانیدو نه مخکې ئې دلوټمارانو له سردار نه پرته نور ټول بندیان ددلیپ سنګ کښتۍ ته بوتلل ، زبیر دلیپ سنګ ته وویل چې تر څو ئې دسزا فیصله نه وي شوې بد چلن ورسره ونه کړي .
جې رام دخپلې خور دناروغۍ له امله دزبیر په کښتۍ کې پاتې شو .
خالد مایا دیوي ناهید ته ورسوله ، ناهید هغه په یوه بستره وغځوله ، او عربي ښځې پرې را چاپیرې شوې ، په لومړي ملاقات کې دهمدردۍ او خواخوږۍ دجذباتو ترجمانۍ یوازې په اشارو کیدله.
دلیپ سنګ خپلې کښتۍ ته تر تلو مخکې څو خبرې زبیر ته ور وښودې او خپلې کستۍ ته ستون شو دده تر ور رسیدو پورې ئې نورو ملګرو دپنځو سپین ږیرو لوټمارانو سرونه ، ږیرې ، ورورځې او بریتونه پاک ور خریلي وو ، دیوه ډاکو چې ډیر بوډا ؤ نیمه ږیره سر او یو لوري بریتونه ئې ور تراشلي وو.
ناهید او نورو عربو ښځو دمایا دیوي په خدمت او پالنه بوختې وې هغوې دملاریا دموسمي تبې لپاره اکسیر بوټي راوړي وو ، چې په خوراك ئې مایا دیوي په درې څلورو ورځو کې روغه شوه.
زبیر دخپل مټ تپ معمولي باله او لومړي ئې چندان پروا پرې ونه کړه خو دلمدۍ هوا په سبب په دریمه ورځ زخم وپړسید، او ددرد او تبې له زوره ئې زبیر څو ورځې په بستره وغورځاوه.
دلیپ سنګ څو ځلې دده دپوښتنې لپاره راغی ، علي ، خالد او هاشم ناهید او نورې عربي تور سرې دهغه له وضعې نه خبرول ، جې رام به مدام دهغه تر څنګ ناست ؤ ، مایا دیوي دخپل حسن او ذهانت په وسیله دناهید په خفګان او اندیښنه پوهیدله، هغې به کله کله له خپل وررور سره زبیر هم لیده ، او بیا به ئې دعربو ښځو نه دګوډ مات عربي لفظ په تکرار دې ته

دهغه د صحت او روغتيا تسلي ورکوله.

يو ماښام دزبير وضعه خرابه وه ، دليپ سنگ راغی او دزخم له مينځلو او پټی وروسته بيرته ولاړ ، دشپې آسمان وريځ ؤ توند شمال الوتی ؤ ، ماښو گان په خپلو ځايونو ولاړ وو ، جی رام خالد او علی دزبير خدمت کاوه.

عربی ښځی دماسخوتن دلمانځه لپاره اوچتی شوی . او مايا ديوی دخپل وروړ نه د زبير دحال دپوښتنی لپاره ولاړه ، او کله چی ناهيد له لمانځه نه سلام وگرځاوه دزبير دروغتيا لپاره ئی لاس په دعا اوچت کړل ، خالد راغی وئی ويل زبير بی سده شو.

يوی بوډی ښځی وويل: زموږ نارينه دتوپان په سبب بهر مصروف دی ، موږ بايد دهغه خدمت ته ورشو.

ټولی ښځی اوچتی شوی او زبير ته ورغلی ، مايا ديوی هغه وليد ، خپل وروړ ته ئی اشاره وکړه ، هغه پورته شو او بهر ووت ، جی رام څو شپی شوگيری تيری کړی وی ولاړ چيرته دکښتی په يوه گوښه کی څملاست او په درانه خوب ويده شو.

نيمه شپه دزبير تبه لږ سپکه شوه له ناهيد او مايا ديوی نه پرته نوری ښځی خپلې کوټې ته ستنې شوې ، خالد او علی هملته پريوتل . دشپی په وروستيو کی زبير سترگی وغړولی ، دشمی رڼا ته ئې سترگې په ناهيد او مايا ديوی ونښتې ويې ويل: تاسو دلته ! ولاړی شی ويدی شی.

دناهيد مړاوی څيره له خوښی وبرکيده او پوښتنه ئی وکړه: ته اوس څنگه يی؟

زبير: زه اوس ښه يم ، لږ اوبه راکړی.

مايا ديوی اوچته شوه له صراحی نه ئی پياله ډکه کړه او ناهيد ته ئی ورکړه ناهيد زړه نازړه ور وړاندی شوه په يوه لاس ئی دزبير سر اوچت کړ او په بل ئی داوبو پياله دهغه په شونډو ورکيښوده . زبير اوبه وڅښلی په تکيه ئی سرکيښود او ناهيد ته ئی وويل: ددی وروړ زما سره ډير زحمت وگاله اوس هغه چيرته دی.

ناهيد: هغه بهر ويده دی.

زبير: تاسو هم ولاړی شی ويدی شی ، زه اوس ښه يم ددليپ سنگ نوی

پتې ډيره ګټوره وه.

* * * * *

(٥)

څلور ورځې وروسته زبير بيا دګرځيدو راګرځيدو شو ، دعربو اخلاقو چې رام ډير تر تاثير لاندې راوستی ؤ ، له زبير سره ئې انس او عقيدت دمحبت تر پړاوه رسيدلی ؤ ، هغه له زبير نه دعربو دوضعې په اړه پوره معلومات تر لاسه کړی ؤ . دعربو دنوی دين دانسانی مساواتو خيال لومړی هغه پريشانه کړی ؤ ، خو دزبير له تبليغ نه وروسته هغه په دې باوري شوی ؤ چې په دنيا کې دامن او سولې دټينګښت لپاره ټولو قومونو ته دداسې دين غوره کول ضروري دي چې ټولو انسانانو ته په مساوي حق قايل وي ، او ټول انسانان درنګ ، ژبې او نسل په بنياد نه بلکې داعمالو په بنياد پيژني ، په لومړی سرکې ئې په خوړو او څښنو کې له مسلمانانو سره ګډون نه کاوه ، څو ورځې ئې چې له زبير سره تيرې کړې دلوړ ذات او ټيټ ذات توپير هسې مسخره ورته ښکاره شوه . او يوه ورځ ئې له خپلې خور سره له مشورې پرته له زبير سره په يوه دسترخوان ډوډی وخوړه . دمايا ديوی په ذهن کې له وروړنه هم وړاندی بدلون راغلی ؤ . او ددغه انقلاب سبب دا نه ؤ چې دا هم دورور په څير داسلام له تعليماتو نه خبره شوی وه ، بلکې دا دهغو عربی ښځو داخلاقو تاثير ؤ چې يوی «اشرافی» غيرتی تجلی ته ئې داسی احساس نه ورکاوه چې دا دپردی قوم دخلکو رحم او مهربانی ته مجبوره ده ، دمسلمانو مانو ګانو به چې په دې سترګې لګيدې نو ښکته به ئې کتل ، او له همغې لومړی ورځې نه مايا ديوی دا احساس کړه چې ددوی ټولو نظر ددی دورور دنظر په څير دی.

دناهيد پالنی او خدمت هم په دی ډير تاثير وکړ ، له دی ټولو نه زيات دخالد چلن پر هغی زيات اثر کاوه . نه پوهيده چی ولی ددې سترګې دهغه دليدو او غوږو نه ئی دخالد دغږ اوريدوته ناکرار وی . او کله به چی بيا ورسره مامخ شو دسترګو اوچتولو جرئت به ورسره نه ؤ . خالد به په ډيره بی پروائی مخ واړاوه او تير به شو او دی به تر ډيره ځنده دخپل زړه درزا اوريده ، کله کله به ډول ډول خيالونو په انديښنو کی ډوبه کړه او ځان به ئی ملامت

کړ دشپې به چې خملاسته دا اراده به ئې پخه کړه چې دخپلو همځولو ځوانانو نه به دویرې پر ځای له هغوی په نه نفرت او بې پروائې تیریږم خو چې دسهار له اذان نه وروسته به عرب په لمانځه ودریدل دا به اوچته شوه او دکبنتې مخ ته به ولاړه ، یوې خواته به ودریده او دنیلې آسمان په وسعتونو کې به ئې سترګې وګندلې خو ډیر زر به ستومانه شوه مخ به ئې واړاوه او دلمونځ کونکو په ډله کې به ئې سترګې په خالد ښخې شوې . دخالد په سبب به دې ته دنورو عربو رکوع او سجدې هم ښې ښکاریدې ، او دلمانځه نه وروسته به دخالد لاس چې په دعا اوچت شول مایا دیوې ته به ډیر ښه ښکاریدل له اسلام سره ددې دمینې لومړنې دلیل دا ؤ چې دا د خالد دین ؤ ، عربې ژبه ئې په دې سبب غوښتل زده کړې چې دا دخالد ژبه وه.

دگنګو داستان

دلوقارانو مشر ئې زولنې په پښو کې ساته ، ددليپ سنګ هدايت دا ؤ چې په هغه به هيڅ اعتبار نه کوی . هغه ته به دوه وخته ډوډی علی ورو‌ړه ، او علی به هر وخت په دی چرت کی ؤ چې ښايي دهغه ګيډه نه مړيږی نو ځکه به ئې په هر ځل ډوډی کې دوه درې ګولی د علی په اصرار زياتی خوړی.

دزبير چلن هم له ده سره دده د هيلی پر خلاف ؤ ، هغه به دورځې يو دوه ځله خامخا سر ورښکاراوه ، په لومړی ځل ئې له هغه سره په ماته ګوډه سندی دخبرو هڅه وکړه خو بيا ورته معلومه شوه چې هغه په عربی بې زحمته خبری کولی شی.

يوه ورځ ئې زبير ته وويل: دمرګ په انتظار ماته ژوند ډير ګران دی ،که تاسو ماته بخښنه نه کوی نو هيله کوم چې زر تر زره سزا راکړی.

زبير ځواب ورکړ: زه ستا په بوډا توب خفه يم . خو زه دی تر هغو پوری نه شم خوشی کولی چې تر څو په دی باوری نه شم چې ته له خوشی کيدو سره بيرته لوټمار کيږی نه.

هغه وويل: زما کښتی ډوبه شوه او زه په دی بوډا توب نور څه کولی شم بيله دی چې ولاړ شم او پاتی دژوندی ژوند په يوه ځنګل کی پټ تير کړم .

زبير: ډاکو هر ځای خطرناك وی ، په سمندر کی دی کښتی لوټلی ، په وچه کی به دخلکو کورونه لوټوی ، که زه تا بصری ته بوځم نو هلته به دی خامخا لاس غوڅ شی او که ستا پريکړه جی رام ته پريږدم نو پاتی عمر به

دزندان په خونه کی تیروی.

دلوګارانو مشر ورته وویل: زه ستاسو دحکومت په باب نه پوهیږم خو ددیبل حکومت ماته دسزا راکولو هیڅ حق نه لری.

زبیر: ولی؟

ډاکو: هغه دا چی دا څو کاله چی زه په سمندر کی په کښتیو کی څه کوم همغه کار دسند راجه په تخت ناست کوی ، توپیر یوازی په دی کی دی چی دده مامورین غریب خلك لوټوی او زما ملګری دوړوکو کښتیو پر ځای لویی لویی کښتی لوټوی ، زموږ کسب یو دی یوازی په نومونو کی ئی فرق دی . زه یو ډاکو یم او هغه یو راجه ، دده په څیر دده پلار هم یو راجه ؤ خو زما زما پلار زما په څیر ډاکو نه ؤ . زه به هم ډاکو نه وم ، خو که په ماظلم نه وای شوی. خیر اوس دا خبری څه ګټه نه کوی ته غالب ئی او زه مغلوب، خو دا یوه هیله کوم چی ما دسند حکومت ته مه سپاره او په خپله سزا راکړه.

زبیر: په تا څه تیر شویدی زه ئی اورم.

دغلو مشر له لږ ځنډ وروسته خپله کیسه داسی پیل کړه :

*****

(۲)

زمـــا نوم ګنګو دی ، دسند ددریاب په څنډه په یوه وړوکی کلی کی زیږیدلی یم، زه می دپلار په څیر کب نیوونکی وم ، په شل کلنی می له سره دپلار او مـور سیـوری لری شـو . زمـوږ په کلی کی یوه نجلی وه ، نوم ئی لاجونتی و . او هغه ډیره ښکلی وه. دهغـه سترګـې دهوسی له سترګو نه ډیرې ښکلی او غـږ ئی دقـمـری له غـږ نه ډیر زړه وړونکی ؤ خلکو به «ښاپیری» بلله دکلی ځوانان هر یو دهغی په ځوانسی سر ورکولو ته تیار وو ، خو ددی مینه او انتخاب زه وم.

دهغه پلار یو ساده زړی کلیوال ؤ ، دبرسات په موسم کی یو ځل سیند ډیر مست ؤ هغه وویل چی زه به لاجونتی هغه چاته ورکوم چی له دی سیند نه په لامبو تیر شی ، زموږ په کلی کی ښه لامبوزن وو خو دبرسات په مست سیند کی چا د ځان اوبو غورځولو ته زړه نه شو کولی ، ما دلاجو په خاطر ځان قربانولی شوای او ما دا شرط پوره کړ او څو ورځی وروسته زما او

لاجو واده وشو.

موږ دواړه خوښ وو ، او ډیر وخت به کښتی کی وو ، ما به کبان نیول او دی به ډوډی پخوله ، دشپی به مـوږ په خندا خندا او سندرو سندرو کی دستورو لاندی ویده کیدو، هغه هم عجیبی شپی ورځی وی.

ګنګو دومره وویل او په سترګو کې ئې اوښکې راغلې تر ډیره ځنډه ئی سلګی وهلی او بیا ئی خپل داستان ته دوام ورکړ:

خو یوه ورځ داسی راغله چی زه او لاجو جدا شوو ، ماته دانه وه معلومه چی دیوه تیټ ذاتی او ما غونډې کمزوری سری لپاره ښایسته ښځه ګناه ده ، زموږ له کلی نه یو میل لری زموږ دسیمی دمشر ښار ؤ ، یوه ورځ هغه له څو سپایانو سره سمندر ته راغلی ؤ ، ماته ئی دپوری غاړی ته پوری ایستلو وویل ، ما هغوی په کښتی کی سپاره کړل ، سردار لاجو ته په بد نظر کتل ، پوښتنه ئی وکړه چی څوک ده ، ما ځواب ورکړ چی دا زما میرمن ده هغه وویل دا دکوم کب نیوونکی لور نه ښکاری تا دا له کوم ځایه راوستی؟

ما هغه ته څه ونه ویل چی بلی غاړې ته ورسیدو دوی پلی شول راته ویی ویل: موږ تر ماښامه بیرته راستنیږو ته همدلته زموږ انتظار کوه خو هغوی ترماښام د مخه بیرته را ستانه شول او ما بلی غاړی ته ورسول ، سردار زما دنوم پوښتنه وکړه او بیا ولاړ ، له هغه وروسته به هغه کله کله زموږ دکلی دکب نیوونکو دسیل په پلمه راته ، دکلی خلك په دی خوښیدل چی سردار ئی ورسره تله راتله او راشه درشه لری ، خو لاجو یوه ورځ ماته وویل چی دهغه نیت ښه نه دی هغه ماته په ډیر بد نظر ګوری.

یو ماښام دپخوا په شان لاجو په کښتی کی ډوډی پخوله ، سردار په آس سپور راغی ویی ویل که له تاسره تازه کبان وی راته ئی کړه ، مالږ مخکی دوه کبان نیولی وو هغه می ورته وړاندی کړل . هغه ماته وویل چی راسره یویی سه ، ښار لری نه ؤ ما لاجو ته وویل چی دډوډی تر تیارولو پوری را رسیږم زه دهغه په اس پسی روان شوم چی په لاره کی دبوټیو له منځ نه څو تنه را ووتل او په ماڼی برید وکړ ما دهغوی له منګولو نه دځان ژغورلو هڅه وکړه خو کـوم یوه په لاتی زمـا په سرو وار وکړ او پر ما سترګی توری شوی او وغورځیدم او چی سترګی می وغړولی په یوه تیاره خونه کی پروت وم.

* * * * *

(۳)

دوی ورځی ووړی ترړی تپی تپی هلته پروت وم . دریمه ورځ دروازه خلاصه شوه لاجونتی او دری تنه نور چی توری ئی په لاسو کی وی را ننوتل ، دیوه په لاس کی لړ خواړه او اوبه هم وو ، دلاجو رنګ تك زیړ او سترګی ئی داسی ښکاریدی چی داوښکو ډوله زیرمه ئی خلاصه شوی وی ، چی سترګی می پری ولګیدی لوړه او تنده می هیره شوه ، زړه می غوښتل چی ورمنډه کړم او په غیږ کې ئې کلکه کړم ، خو زما لاس اوپښی تړلی وو ، لاجو سپایانو ته وکتل او هغوی زما دلاس او پښو رسی وشلول او بهر ته ووتل.

ماورته وویل: لاجو ته دلته څه ډول راغلی؟

لاجو کریکی په ستونی کی تم کړی او زما په غاړه کی ئی لاس را واچول خو زر بیرته شاته شوه او دروازی ته ئی په ویره وکتل بیا ئی وویل: ستا له تګ نه وروسته څو تنه راغلل په کښتی ئی چپاو راوړ زه ئی ونیولم سردار ته ئی بوتلم ماته حال معلوم نه و خو د ذلت او بی شرمی له ژوند نه می مرګ ته زړه ښه کړی ؤ، خو سردار راته وویل چی که ته زما خبره ونه منی نو ګنګو به ووړی ترړی په توره تیاره کی مړ شی . زه ستا په خاطر مجبوره یم او اوس به دهغه خبره منم . ګنګو ته ولاړ شه نور آزاد یی خو زما دعصمت او آبرو په بیه آزاد یی.

ماته داسی ښکاره شوه چی لاجو ته دمحل ژوند دیوه غریب کب نیوونکی سره له ژوند نه ښه ښکاره شوی نو کلکی بدی ردې می ورته وویل ښه می ورتله او څو څپړې می په دې ظالمو لاسونو دهغې په مخ ور حواله کړې . خو هغه دبوت په څیر ولاړه وه او دا هر څه ئی وزغمل ، یوازی دومره ئی وویل: زه به دبې عزتی په ژوند مرګ خوښ کړم خو زه دلته ددی لپاره راغلم چی ته ماته تر ځان ګران یی د بګوان په خاطر ولاړ شه له موکې نه ګټه واخله بیا به دغه فرصت هم نه وی ، امکان لری چی ته آزاد شی ما به هم ددی ظالم له منګولو وژغوری.

دهغه سلګیو او اوښکو زما بدګومانی لری کړه ما هغه بیا په غیږ کی ونیوه ، او وعده می ورسره وکړه چی زر به بیرته راځم ، او دسردار دمانی

خبتي خبتي به نروم.

دزندان ور خلاص شو . دسپایانو پر ځای هغه ظالم لیوه را ننوت ، دهغه په لاس کی که لوڅه توره نه وای نو ما به حمله پری کوله ، هغه لاجو ته وویل: اوس ووایه څه پریکړه دی کړی ده؟

دده دژوند پریکړه ستا په لاس کی ده.

لاجو ځواب ورکړ: که زه ستا شرط ومنم ددی ثبوت به څه وی چی گنگو له بناره روغ وتلی؟

هغه وویل: زه وعده درکوم.

دلاجو له سترگو اوښکې رواني وی او له هغه سره ولاړه او زه څلورو سپایانو له بناره را بهر کړم . دهغوی په لاسوکی لوڅی توری وی ما دسردار په وعده اعتبار نه درلود کله چی ددریاب په غاړه ځنگل ته ورسیدو نو یو تن له شانه په ما دتورې گوزار وکړ ، زه ددوی ددغسی حملی په انتظار وم ځکه مې ځان وغورځاوه او له تورې بچ شوم له دې سره څلورو واړو سپایانو په ما حمله وکړه ، خو زه تر دوی په څفاسته کی تیزوم، په ځنگل ننوتم او دیوه بوټی په څنگ کی پټ شوم ، هغوی تر لږ ځنده ولټولم او بیا نا امیده بیرته ستانه شول.

ماښام شو زه غلی غلی ددریاب څنډی ته ولاړم ومی لیدل چی کښتی می اور اخستی او دسند پرڅنده څلور واړه سپاهیان ولاړ دی. دغو پیښو له ما عاجز بنده نه یو لیوه جوړ کړ ، کلی ته می منډه واخستله په غږ کی می یو ځانگړی تاثیر ؤ چی دسترگو په رپ کی څو ځوانان له لاټیو او تبرونو سره را ووتل او را سره ملگری شول ، چی مونږ ئی ولیدو سپاهیان وار خطا شول او دتیښتی نیت ئی وکړ خو مونږ دتیښتی لارې پرې بندې کړی څلور واړه مو ووژل او لاشونه مو ئی سیند ته واچول ، تر نیمی شپی پوری دکب نیوونکو له شل پنځه ویشت کلیو نه نژدی دوه سوه ځوانان وسله وال تیار شول او دظالم سردار په محل ورختلو ته چمتو شول خلك پخوا دده له ظلم نه پوزی ته راغلی وو. دشپی په وروستی برخه کی پر مانی وروختو ، څوك دده دملاتړ له پاره را ونه وتل ، څوسپاهیانو ئی لږ او ډیره مقابله وکړه خو زیات ئی وتښتیدل او دخلکو په کوروونو کی ئی پناه واخستله ، سردار مو

ژوندي ونيو ما دلاجو پوښتنه تري وکړه هغه دهري پوښتنی په باب يوازی دا ځواب راکاوه چی زه بی ګناه يم ، دبګوان په خاطر ما پريږده ، ما هغه ته مشال ورنژدی کړ او اخطار می ورکړ چی ژوندی دی سوځوم ، لاجو را وښيه هغه زه دمانی يوی سمځی ته بوتلم هلته د لاجو مړی پروت ؤ ، زما له خولی کريږه ووته او ومی ويل چی ولی؟

هغه وويل: زه په دی کی قصور نه لرم دی پخپله ځان له چت نه را وغورځاوه ، ته له سپاهيانو نه هم پوښتنه کولی شی ، دبګوان په خاطر په ما ورحميږه ، ما بل شوی مشال دهغه په سترګو کی ور ښخ کړ او بيا می په تبر هغه ټوټه ټوټه کړ . له دی پيښی نه وروسته زه يو ډاکو شوم ، زما په زړه کی دچا لپاره رحم نه ؤ ، ما ډير دغسی سرداران لوټ کړل او کله چی دراجه لښکر ځمکه را باندې تنګه کړه ما دسند په لاره سمندر ته مخه کړه ، دشپی مو دديبل له بندر نه دوی کښتی غلا کړی ، او له همغی ورځی ور تر ننه پوری مو ډيری کښتی لوټلی . زه هغه ټول خلك خپل دښمنان بولم چی دراجه ګانو او سردارانو سره مرسته کوی . ماته هر شتمن سړی همغه سردار ښکاری ، ماته په هر لور محل کې دلاجونتی غوندې مظلومو نجونو اروا وی دانتقام او بدل فرياد کوی.

زبير وويل: زه ددې نجلی په مرګ ډير خفه شوم ، او له هغه ظالم سره ستا جګړه هم پرځای او ته بر حق وی ، خو ته ديوه انسان دظلم بدل له بل انسان نه ولی اخلی؟ تا زموږ په کښتی حمله وکړه په دی کی کوم سردار او راجه نه ؤ . په دی کښتی کی څو يتيم ماشومان او کونډې وی .

ګنګو ځواب ورکړ: زه په دی افسوس کوم ، خو په هغه بله کښتی د سرانديب دراجه بيرغ رپيده او تاسو دهغه کومکی وی.

بيا هم که ماته معلومه شوی وای چی په دی کښتی کی ماشومان او تور سری دی ما به حمله نه وه کړی . څو مياشتی کيږی چی ما په دی سمندر کی ستاسو د هيواد يوه کښتی وليده او ما هغه يوازی ددی په خاطر پريښوده چی پر نارينه ؤ برسيره څو تور سريی هم پکی وی ..

خالدچی داواوريدل تکان ئی وخوړويی ويل:
آياپه هغه کښتی کی دسرانديپ مانوګان وو؟

گنگو: هوکی!

خالد: هغه خوزمادپلارجان کښتی وه ، تراوسه ئی څه درك معلوم نه شوته دروغ وایی هغه کښتی تاډوبه کړی ده .

گنگوځواب ورکړ: که ماکښتی ډوبه کړی وای نومابه اوس ستاسوپه مخکې دهغی یادونه نه کوله.

خالد: په هغه کښتی کې پیلان هم وو؟

گنگو: هوکې !

خالد: تاته ددی درك نه دی معلوم چی هغه چیرته ډوبه شوه؟

گنگو: نه ماته دومره معلومه ده چی هغه دیبل ته روغه رمتبه رسیدلی وه.

زبیرپوښتنه وکړه : په دی سمندر کې ستانه پرته دلوټمارانوکومه بله ډله هم شته ؟

گنگو: هوکی !

زبیر: آیاداامکان لری چی ددیبل حاکم هغه کښتی لوټ کړی وی؟

گنگو: هوکی! مامخکی هم عرض وکړچی دوچی ډاکوگان دسمندرله لوټمارونه ډیربی رحمه دی.

####

(۴)

له دی خبرووروسته له گنگوسره دزبیرعلاقه زیاته شوه ، چی رام په عجیب کشمکش کی راگیرو. دزبیرپه خیردگنگوداستان پرهغه هم تاثیروکړخودیوه وفادارسپاهی په څیرئی راجه له انتقاد نه لوړباله ، هغه چاته ددی حق نه ورکاوه چی له راجه نه په څه ذاتی خفگان دهغه پرخلاف دجگړی اعلان وکړی. دی دراجه گانودتقدیس په پرتله درعیت په کمتری قایل ؤ. خوبیاهم چی زبیرله گنگونه دارام اوسیدوله وعدی اخستلووروسته دهغه زولنی لری کړی نوده څه اعتراض ونه کړ.

څوورځې چی گنگوله زبیرسره تیرې کړې په خیالونوکی ئی یوعجیب بدلون احساس کړ، زبیرپه څومجلسونوکی دروم اوایران پرخلاف د مسلمانانود جهاد کیسی وکړی اودائی ورته وښوده چی په دنیاکی یوازینی

دین اسلام دی چی دظلم اوستم حکومتونه ړنګوی.

ګنګودلوټمارژوندله غوره کولووروسته له ټولنی اوهرډول عقیدی نه ځان لری باله ، هغه ته دنیـایوداسی لوی ډنډوچی لوی کبـان واړه کبـان پکی خـوری. هغـه ځـان وړوکی کب بـاله اوله هرلوی کب سره جګړی ته تیـارؤ، دمـسلمـانانوسـره دده دخـواخـوږی ترټولولـومـړی سـبب داؤچی هغـوی هم دلویوکبانوپرخلاف جهادکاوه.

یوه ورځ زبیرهغه وپوهاوه چی ته دظلم پرخلاف جګړه کوی خوستا وسله دخپل دښمن له وسلی سره توپیرنه لری. هغوی ستاکښتی سوځولی اوته دهغوی کښتی سوځوی ددواړواصول ظلم دی لکه چی ډیریی ګناه مظلومان دهغـوی دظلم ښکارشـویدی همـدغـسی ډیریی ګناه سـتـادظلم له لاسـه هم کړیدلی دی ، ته پخپله هم په دی اعتراف کوی چی په تاسو دواړوکی فرق نشته ، له تاسودواړوسره دعدل،انصاف اوامن لپاره څه قانون اولاره نشته ، اوترهغه وخته چی ستـاسوله یوه سره داسی قـانون نه وی نوستـاسوتوری به یوله بله په ټکرکی وی. توری به موپخی شی خوبدلې به ئې کړی اوجګړه به موجـاری وی . که موتوره ماتـه شی بله به اوچتـه کړی که یوه لیندی مـاتـه کړی بله به واخلی.

خودظلم پرخلاف دحق اوعدالت لپاره جنګیدونکی انسان دخپل حریف توره پخـــــوی نه دتـل لپـــــــاره ئی تری اخـلی . دایـران اوروم په پاچاهانودمسلمانانوبری دظلم اوستم پرخلاف دحق اوعدالت بری ؤ. دایران ، شام اومصرهغه خلك چی پرون ئی دحق د لښکروپه مقابل کی توری کښلی وی نن دحق له لښکرسره یوځای په افریقااوترکستان کی دظلم دځواکونوپه ماتولوپسی راوتلی دی.

ګنګودهغه ترتاثیرلاندی راغـی ویی ویل: آیا زه هم ستاسوملګری کولای شم ؟

زبیـرومـوسکل ویی ویل: دیوه لوټمارپـه حیث نه ، زمـوږکـاردسرګـردانه قـافلولوټل نه دی ، بلکی هغـوی ته لاره وربښـودل دی هغـه انسـان چی په غلطه لاره روان وی دیوه ښه قانون علمبردارنشی کیدای.

ګنګوپښېمـانه شوویئی ویل: که زه تاته ووایم چی زه دلوټماروله ژوند نه

تویه گاریم نوستابه باورراشی؟

زبیر: زه به په خوښی پر تا اعتماد وکړم.

گنګو: اوته به ماآزادهم کړی.

زبیر: که ته شرط وړاندی کوی نومعنی به ئی داوی چی ستامراد خپله آزادی ده اوپه خپلوکړووړوپښیمانه نه ئی.

گنګو: خوزماپه تویه به تاسوداګومان نه کوی چی زه دارن یم .

زبیر: نه ! تویه دجرئت دخاوندانوکاردی.

گنګو: نوزه له تاسره دلوڅاری دپرېښودووعده کوم.

زبیر: زماپرتاسوپوره باوردی اوکه ستاپه خپلوملګروباورروی چی بیا به داکارنه کوی نوزه دهغوی پرېښودوته هم تیاریم اوتاسوبه چی په هرځای کی وغواړی په ساحل ښکته کړو.

گنګوځواب ورکړ: زماملګروپوازی زما په خاطردغه لاره اختیارکړی وه په دوی کی ډیرداسی دی چی زماله لارښوونی پرته هیڅ نشی کولای که تاسوهغوی دسندپه یی هستوګنی ساحل پلی کړی نودوی به دکب نیولوکسب غوره کړی. هغوی ډیره موده له ماسره وواواوس ئی څوک پیژنی هم نه ، خوځلورتنه زماپه ملګروکی خودسره دی.

زه دهغوی څه ضمانت نشم کولی. زه پر خپل ځان هم باورنه لرم که ماآزادکړی اوکوم سرداروینم ښایی صبرونه کړای شم اوبیرته همدغه د ظلم لاره اختیارکړم ، که تاسوماله ځان سره بوځی ښایی زه هم ستاسوپه شان انسان شم. که هغه ځلورتنه چی زه ئی یادوم زماپه شان په همدې کښتی کی وای اوستاسوخبری ئی اوریدلای ښایی په هغوی ئی هم ښه اثرکړی وای . که ستاخوښه وی زه له هغوی سره وګورم.

*****

(٤)

سباته کښتیو دیوه تاپوپه څنډوکی لنګرواچول ، زبیرله ګنګوسره ددلیپ سنګ کښتی ته ورغی ، ګنګوپه سندی ژبه خپلوملګروته لږخبری وکړې اوهغوی ته یی دپرېښودوزیری واوراوه، هغوی چی دخوشی کیدوزیری واوریدځیری یی له خوشیوپه پرکاشوی . خوچی ګنګوورته وویل چی له

لوقارینه ترتوبې وروسته زه له تاسونه دتل لپاره جداکیږم نویوشمیرئی سخت خفه شول.

گنگوپریل پسې له یوه یوه نه سوگند اخست چې لوقاری به پریږدی تولوومنله خودری تنه مذبذب وو اوپریل ته ئی کتل ، په دوی کې یوهغه ؤچې نیمایی سر، ږیره اوږیتونه ئی د دلیپ سنگ سپاهیانوورتراشلی وو.

گنگوهغوی ته وکتل ویې ویل: کالو، داسواوموتی ! تاسودری واره به یوځه وخت له ماسره اوسی له دی نه وروسته ئی زبیرته مخ وروااړاوه وئی ویل: زه د دوی دآرام اوسیدوضمانت کوم . زبیربیادلیپ سنگ ته لرځه وویل اوبیایی خپلوسپاهیانوته دهغوی دزنځیرونود صولوامروکړ.

کالو، داسواوموتی له گنگوسره دزبیرکښتی ته رغلل، د داسود عجیبی بڼی په لیدوعرب پری راټول شول . علی بی اختیاره په کرس کرس وخندل اود ښځو د خبرولو لپاره ئی منډه واخسته ، اوچې بیرته راوگرځیدهاشم اوځونورهلکان هم ورسره وو، خلك ټول دهغه په لیدوحیران وو، هاشم ورنژدی شو په معصومانه لهجه ئی تری وپوښتل : ستاپه چپ باړخوويښتان نه دی شنه شوی؟

تولوعربووخندل، دعلی خنداله ټولواوچته وه ، گنگوپه خنداهاشم په غیږکی اوچت کړ.

خالدزبیرته وویل: ناهیدفکرکوی چې گنگوته دپلاردکښتی درك خامخاشته . هغه پخپله له گنگونه ځوپوښتنی کول غواړی. زبیر وویل: زماپه گومان خودگنگوپه خبروباورکول په کاردی.

خالد: خوناهیدوائی چې که هغه ته څه معلومات نه وی هم زموږسره یوځه مرسته کولی شی ، د شپی ئی خوب لیدلی دی ا اوس وائی چې پلارجان ژوندی دی .

زبیر: په پوښتنه کی څه حرج نشته خوپه گ... بدگومانی په کارنه ده ولاړشه خوردی راوله زه به گنگوراوغواړم.

دلیپ سنگ گنگوراوغوښت اوله ناهیدسره مایادیوی هم راغله ، دناهید په مخ یوتورنقاب پروت ؤ. هغی دمایادیوی په غوږکی څه وویل اومایادیوی ته یی خپل هارورکړ.

مایا دیوی امیل گنگوته ونیواویی ویل: تاڅوورځی وړاندی ددی دپلاردکښتی خبره کوله ، که ته ددوی دپلارمعلومات ورکړی نوداهارستاانعام شو.

دگنگوله پښیمانی اواندیښنی نه په سترگوکې اوښکی ډنډشوی زبیراوخالد ته ئی وکتل اوبیائی هغی ته وویل: لوړې زه دورمره پست اوذلیل نه وم.

ناهیددهغه داوښکوترتاثیرلاندی راغله وئی ویل: تاته بدگومانی پیداشوه ، زه پرتاشك نه کوم . زه یواز ی داغواړم چی ته راسره مرسته وکړی.

گنگو: دمرستی لپاره ماته د امیل راکولوڅه ضرورت ؤ؟

زه دزبیردنیکی بدل اوس هم نشم پوره کولی که کوم ډاکوهغه کښتی لوټ کړی وای نوماته خامخامعلومات کیده خوزه په دی شکمن یم چی هغه کښتی ددیبل په شاوخواکی دهغه ځای کوم حاکم لوټ کړی ده.

ناهیدوویل: زمازړه گواهی راکوی چی زما پلارژوندی دی.

گنگو ځواب ورکړ: که ژوندی وی دسندپه داسی زندان کی به پروت وی چی له مرگه وړاندی څوك نشی تری راوتلی . خوزه دهغه د ځای معلومولو ذمه واری اخلم که می ئی معلومات ترلاسه کړل دمکران والی ته به ئی احوال ورکړم.

مایادیوی وویل: زه دخپل ورورلخوانه ستاسره دمرستی وعده کوم . ددیبل حاکم دهغه دوست دی اوهیڅ خبره نه تری پټوی.

گنگوویل: حاکم دهیچادوست نه دی اوددیبل حاکم خوبیازه ښه پیژنم داتی وویل اوبیائی زبیرمخاطب کړ: تاسوددیبل په بندر کی ددریدواراده لری؟

زبیرځواب ورکړ: زمااراده نه وه خو جی رام مجبورکړم چی هلته یودوه ورځی تم شو.

گنگوله لږسوچ وروسته وویل: ماته دانه ده معلومه چی دسندپه راجه اوددیبل په حاکم به دجی رام څومره اثروی . که نه نوماخودسندپه ساحل دکوزیدومشوره تاسوته نه درکوله.

زبیرځواب ورکړ: زموږسره دسنددخلکوارېکی دومره خرابی نه دی څه

موده پخوا دابوالحسن دپوښتنی په خاطردمکران والی هلته تللی ؤراجه له هغه سره په غرورضرورمخامخ شوی ؤ، خوپه هغه ئی څه تیری نه ؤکړی.

ګنګوځواب ورکړ: دهغه کښتی به تشه وه ، مګرستاسوپه کښتی کې پیلان دی هغه دخپل پوځی ځواك دزیاتولولپاره پیلانوته ضرورت لری،له دی نه پرته له تاسوسره تورسری دی اودهغه په زړه کی دتورسریواحترام اوعزت ځای نه لری.

دیبـــــل

له گنگو، کالو، داسو، اوموتی نه پرته نورټول بندیان ددیبل نه لرلری په یوه چوپ ساحل پلی شول گنگودابوالحسن دپیداکولوذمه واری اخستی وه ، څکه هغه دیوه گجراتی سوداگرپه جامه کی له خپلونوروانډیوالانوسره ددیبل په بندرکی دکوزیدوپریکړه وکړه، جی رام له گنگوسره په دی ماموریت کی دمرستی ژمنه وکړه ، بیاهم هغه زبیرته په وارواروویل چی دسندحکومت په دې اړه څه معلومات نشي ورکولی. که دابوالحسن کښتی ددیبل په شاوخواکی لوټ شو ی وی راجه له هغی نه ناخبره دی.

زبیر ورته وویل: زما سره په خپله هم دې کې شك نشته ، خو زه دناهید شك لری کول غوارم.

دماښام نه لږ مخکی ددوی کښتی د دیبل په بندر لنگر وغورځول ، مایا-دیوی دټولو عربی میرمنو کورته بیولو ټینگار کاوه ، جی رام ټولو ماڼو گانو ته بلنه ورکړه ، خو گنگو ددلیپ سنگ په غوږ کی څه وویل او هغه جی رام ته مشوره ورکړه چی تاسو له ډیری مودی وروسته دیبل ته راستنیږی امکان لری ستاسو په کور او جایداد بل چا اړولی وی ، او دا هم امکان لری چی ددیبل حاکم اوس هغه ته دښارته ننوتلو اجازه ور نه کړی . جی رام ځواب ورکړ : هغه به څه عذر لری ، هغه به خپله ستاسو دمیلمستیا ټینگار وکړی، که ستاسو مرسته نه وای ډکاتیا وار گران بیه سوغاتونه به راجه ته نه وو رسیدلی ، اوس خو په راجه هم ستاسو حق دی.

زبیر ځواب ورکړ: تاسو دښار له والی سره ووینی او بیا راشی بیا به که

تاسو لازمه بلله موږ خامخا درسره ځو.

مایا دیوی وویل: وروره ته ولاړ شه ، که ستا په کور بل چا اړولی وی دا به بد کار شوی وی . ته دمیلمنو داوسیدو دځای بندوبست وکړه بیا راځه ، زه به تر هغې پورې له ناهیدې خور سره پاتې یم .

جی رام له بندر نه یو سری راوست او دجواهرو او طلا ډك صندوق ئی اوږی ته ور پورته کړ ، او بیا نیغ دښار دوالی «پرتاب رای» دمانۍ په لور رهی شول . پر تاپ رای دکاتیا وار دسوغاتونو له یادونی پرته دده نور سرگذشت په بی پروائی واورید او چی کله ئی دا وویل چی د لوټمارونه ددوی ژغورونکی دسراندیپ کښتی دی نو هغه تکان وخوړ او پوښتنه ئی وکړه:

آیا دا همغه کښتی ده چی دسراندیپ راجه دعربو لپاره پیلان پکی استولی؟

جی رام : هوکی همغه ده ، خو تاته دا چا وویل؟

پرتاپ رای : دا به وروسته درته ووایم لومړی زما څو پوښتنو ته ځواب راکړه:

په دی کښتی کی دعربو ماشومان او ښځی هم دی؟

جی رام: هوکی!

پرتاپ رای: دغه کښتی دسمندری لوټمارو دوی بیړی ډوبی کړی ددی مطلب دا دی چی هغوی ښه وسلوال دی ، دوی خو به له بندر نه خوځیدلی نه وی؟

جی رام: نه! زه مسافر یو دوی ورځی میلمانه کوم ، هغوی پر ما زیات احسان کړی . زه دلته ددی لپاره راغلم چی دلته به دهغوی په تم کیدو ستا څه اعتراض نه وی؟.

پرتاب رای: اعتراض! نه! زما څه اعتراض دی ، هغوی به نور ټول عمر همدلته زموږ میلمانه وی ، ماته راجه ددوی دکښتی دلوټ کولو امر کړی دی.

که په دی مانۍ تندر پریوتی وای هم جی رام به دومره نه ؤ وارخطا شوی ، هغه دیوی شیبی لپاره لکه بوت بی حسه ودرید بالاخره بیرته را سنبال شو

ویې ویل: ته خو به تېوکې نه کوې؟

پرتاب رای لږ په ترخه لهجه ووېل: زه له هلګانو سره په ټوکو بلد نه یم . موږ ته سندي سوداګرو ددوی دکښتیو د راتګ خبر راوړی ؤ. او دلوی راجه حکم دی چې کښتۍ ترې واخلو راجه به تر دی صندوق هم پر دی له تانه خوښ شي چې دوی له مالونو ډکې کښتۍ دې دلته راوستې.

جې رام په چیغو ووېل: نه! دا هیڅکله نشي کیدای . هغوی زما میلمانه دي ، هغوی زما دوستان او زما محسنان دي.

پرتاب رای په ټکه ورته ووېل: په سد خبرې کوه ، ته نه پوهیږې چې چیرته ولاړ یې؟

جې رام ورته ووېل: دا دانسانیت خلاف کار دی تاسو دداسې قوم دښمنی اخلې چې دسند په څیر ئې زیاتې پاچهې تر ګامونو لاندې ستې شوی ، راجه ته دداسې مشورې ورکول ښه کار نه دی . زه څم دمیلمه درناوی دیوه راجپوت ، «لوړ ذات» وقار دی.

پرتاب: ته له راجه نه یاغی هیڅ ځای ته نه شې تلای، دائی ووېل او پرتاپ رای پهره داران را وغوښتل ، دسترګو په رپ کې څلور تنه ایستلې توری ور ننوتل او تر جې رام را تاو شول.

جې رام دتورې ایستلو فرصت ونه موند ، پرتاپ رای ووېل: ته باید څه موده زما په زندان کې پاتې شې ، له بندر نه چې را ستون شم تا به بیا خوشې کړم . سبا ته به دې «مهاراج» ته واستوم . که دې دخپلو میلمنو دمرګ دبخښنې فرمان راوړ نو هغوی به هم بیرته خوشې کړم . خو اوس ستا دخوښې لپاره دراجه له حکم نه سر غړاوی نشم کولی.

سپاهیانو جې رام دمانۍ په یوه وړوکې کوټه کې بندی کړ. جې رام په چیغو ، دروازه دربوله او سر له دیوال سره جنګولو نه ورروسته ستومانه او مایوس شو او کیناست ، هغه ته خپله خور ور په یاد شوه بیا اوچت شو له دروازې سره ئې سر وجنګاوه ، توره ئې وکښله خو داوسپنې په مزبوطو میلو ئې چې څوګوزارونه وکړل.

هغه هم ماته شوه ، هغه دتورې مات تیغ را واخست او په خپله سینه کې ئې دښخولو اراده وکړه ، خو بیا څه خیال هغه له دې کاره منعه کړ جګ شو

او په ناکراری ئی په کوټه کی قدم واهه بیائی په ذهن کی څه ور وګرځیدل او پهره دارانو ته ئی غږ وکړ . هغوی ته ئی ډول ډول ټمی ورکړی خو چا دده په حال ځان نه پوهاوه. بیا ئی راجه ته په شکایت کولو ددوی دویرولو هڅه وکړه خو په ځواب کی هغه په کړس کړس خندا واوریده.

*****

(۲)

جی رام چی ښار ته روان شو ، لږ وروسته ګنګو او دده ملګری هم دماښام په تیاره کی له زبیر نه رخصت شول او دښار په لور ئی مخه کړه ، ښار ته چی ننوتل په مخه یو پنځلس شل تنه سپاره او په هغوی پسی یو نیم سل وسله وال پلی سپاهیان په مخه ورغلل ، دوی ځان له لاری ګوښه کړ ، چی تیر شول ګنګو خپلو اندیوالانو ته مخ واړاوه ویی ویل:

دښار مشر له وسله والو سپاهیانو سره بندر ته ولاړ ، ددوی له بیړې نه ښکاری چی نیت ئی روغ نه دی ، موږ باید بیرته وګرځو .

کالو وویل: که هغوی رښتیا هم په بد نیت تللی وی نو موږ به څه وکړای شو ؟ هغوی به دلنګر اوچتولو او بادبانونو دتړلو موکه هم ونه مومی . موږ باید دخپلو ځانونو غم وخورو.

ګنګو وویل: که ته زموږ ملګرتیا پریږدې خوښه دی ، زه خو خامخا بیرته ځم ، او داسو، موتی! تاسو هم تلای شی.

هغوی دواړو په یوه غږ ځواب ورکړ: نه موږ هم ستا ملګری یو. کالو پښیمانه شو وئی ویل: زه هم ستاسو ملګری یم ، خو موږ څه کولی شو؟

ګنګو ځواب ورکړ: دابه موږ هلته تر رسیدو وروسته ګورو چی څه کولی شو.

موتی وویل: داسی ښکاری چی جی رام خپلو نیکی کوونکو ته دوکه ورکړه.

ګنګو ځواب ورکړ: کیدای شی ، خو که دهغه نیت خراب وای خپله خور به ئی هلته نه پریښوده.

داسو وویل: ښکاره خبره ده ، هغه خپله خور ددی لپاره پریښوده چی دوی له بندر نه په بله خوا ولاړ نه شی. زما په ګومان دغه نجلی هم په دی

دسیسه کې شریکه ده . ظاهراً څرنګه معصومه او ساده ښکاري ، هغې په کېښتی کې هغه عربی نجلی خور بلله.

ګنګو وویل: او جی رام به خالد کشر ورور باله ، او چی زبیر ناروغ ؤ هغه به شپه ورځ ورسره ناست ؤ ، دروغجن دوکه باز ، مکارا کاشکی هغه زما په لاس راشی! او هغه نجلی! کالو چی هغه زموږ له لاسو ونه وځی راځی ، له هغه نه ډیر کار اخستی شو ، دا دخبرو وخت نه دی او بیا څلور واړه په زغاسته دبندر په لور ولاړل.

*****

(۳)

عربو په کېښتی کی دماښام له لمانځه وروسته دعا کوله چی دلیپ سنګ له خپلی کېښتی نه دوی دساحل په خوا متوجه کړل ، زبیر او ملګرو ئی په ساحل وسلوال سپاهیان ولیدل اندیښمن شول ، څلور تنه په یوه وړوکی کېښتی کی سپاره شول او دوی ته ورغلل دوی ته ئی په سندی یوه تن وویل:

ددیبل حاکم پرتاب رای تاسو ته ښه راغلاست وایی او ستاسو له مشرانو سره لیدل غواړی.

دلیپ سنګ دپرتاب رای استازی ته وویل: جی رام څه شو؟

هغه ځواب ورکړ: هغه دپرتاپ رای سره له لیدو وروسته ستاسو دمیلمستیا انتظام کوی او خپل محل ته تللی، پاچا ستاسو ښه راغلاست ته پخپله راغلی.

دلیپ سنګ په عربی زبیر ته وویل: دا خامخا فریب دی خو موږ ته له تګ نه پرته بله چاره نه ده پاتی.

زبیر وویل: زه پخپله حیران یم چی ددیبل والی له دومره سپاهیانو سره ولی راغلی، خو زما له جی رام نه ددوکې تمه نشته ، دهغه خور له موږ سره په کېښتی کې ده.

استازی بیا پوښتنه وکړه: زه حاکم صیب ته څه ځواب وروړم؟

زبیر وویل: موږ له تاسو سره ځو.

زبیر او دلیپ سنګ په کېښتی کی سپاره شول او څنډې ته ورسیدل ، دلیپ سنګ دپرتاب رای په مخکی خم ښو او احترام ئی وکړ، خو زبیر غاړه

کړه نه کړه پرتاپ رای وویل: ښه ته دعربو اوسیدونکی یی ، تاسو ته چا د مشرانو درناوی نه دی درښودلی؟

دلیپ سنګ ځواب ورکړ: دهغوی په مذهب کی انسان ته تیتیدل ګناه ده.

پرتاپ رای ځواب ورکړ: له موږ سره چی واوسی دانسانانو په مخکی تیتیدل به هم زده کړی.

دلیپ سنګ: ستا مطلب څه دی؟

پرتاپ رای: هیڅ نه، ستاسو په کښتیو کی څه شی دیٌ؟

دلیپ سنګ: جی رام به تاته ټول ویلی وی له موږ نه ولی پوښتنه کوی؟

پرتاپ رای: جی رام چی څه ویلی که رښتیا وی نو دا کښتی له دی ځایه نشی تلای.

دلیپ سنګ: کښتی ولی له دې ځایه نشی تلای؟

پرتاپ: دا دپاچا «راجه» حکم دی.

دلیپ سنګ څلورو خواوته وکتل ، دده او زبیر په شا وخوا دسپاهیانو کړی تنګه شوی وه ، په عربی ژبه ئی زبیر ته وضعیت وښود ، دهغه په هدایت ئی پرتاپ رای ته وویل:

دا دسند د بی وزلو مانوګانو کښتی نه دی چی لاس وروغځوی دا دعربو کښتی دی، په دې کې دهغه قوم لونې سپرې دی چی دسرکشانو او یاغیانو مخ ته دتوپان په څیر اوچتیږی. او دوریځی په څیر خپریږی .

څوك چی له اسمانی تندر نه نه ویریږی هم ددوی له تورې پناه غواړی. پرتاپ رای په غوسه شو توره ئی وکښله ، زبیر او دلیپ سنګ هم په تورو لاسونه ونیول خو دیری لوځی تورې ئی مخ او بدن ته ور نژدی شوی او دوی لاسونه ونیول.

پرتاپ رای دلیپ سنګ ته وویل: ته سندی ښکاری خو ستا په رګونو کی دیوه غدار او بی غیرته انسان وینه ده.

دلیپ سنګ ځواب ورکړ: په دنیا کی تر ټولو لویه غداری او پستی له خپل میلمه سره دوکه کول دی او ماته په دی ویلو څه باك نشته چی ...

ددلیپ سنګ خبره پوره نه وه چی پرتاپ رای توره دهغه په ټټر ورښخه کړه ، دلیپ سنګ په ځمکه ولوید. زبیر ور ټیټ شو هغه ته ئی تکیه ورکړه ،

هغه یو زګیروی وکړ زبیر ته ئی وکتل او وئی ویل: زبیره! زما سفر له تاسره پای ته ورسید خو زما په زړه یو درونډ پیټی پاتی شو ، زه دجهالت په غیږ کی وزېږید م او لوی شوم ، ابو الحسن له مانه انسان جوړ کړ او تا می په زړه کی داسلام مینه په غورځنګ کړه ، خو معلومه نه ده چی ولی ما تر اوسه دخپل ضمیر غږ اوچت نکړای شو . ما له خلکو نه پټ لمنځونه کول ، روژې می نیولې ، خو دخپلې مسلمانۍ په ښکارولو کی مذبذب وم . اوس می اراده کړی وه چی بصرې ته ورسیږو زه به دمسلمانی اعلان کوم ، خو خدای «ج» ته دا منظوره نه وه زه دناهید په حال افسوس کوم ، خدای «ج» دهغه دوحشی دښمن له شره په امان وساتی . زما دوسته ، ما مه هیروه ماته دعا کوه ... دلیپ سنګ بیا څو سلګی ووهلی او سترګې ئې پټې شوی ، څو ځلی ئی دتوحید کلمه تکرار کړه . ورو ورو ئی غږ چوپ شو ، شونډې ئې ورپیډې را ټولی شوی او بیا بیرته وغوړیدې ، دبصری مسافر په رڼو سترګو داسی منزل ته کتل چی له هغه نه مسافر بیرته نه راګرځی. دلیپ سنګ دابدی خوب غیږې ته ولوید. زبیر «انا لله وانا الیه راجعون» وویل ددلیپ سنګ سر ئی په ځمکه کیښود او په حقارت ئی پرتاب رای ته کتل.

سپاهیان په کښتیو کی سپاره شول او دزبیر او دلیپ سنګ دکښتیو په لور ئی غیشی اورول او پر مخ تلل ، له هغه لوری هم دغشو په ځواب کی غشی راتلل ، زبیر ته دتیښتی لاری نه وی ، دپرتاپ رای په اشاره اته ، لس تنه پری ور پریوتل او هغه ئی په رسیو کلك وتاړه او په ځمکه ئی وغورځاوه ، زبیر په حسرت او نا امیدی خپلو کښتیو ته کتل...

* * * * *

(٤)

په کښتی کې ناهید او نورې عربې ښځونې هم دنارینه ؤ سره اوږه په اوږه جنګیدې ، هاشم تر ډیره وخته دنورو هلکانو سره په یوه ګوښه کی ناست پاتی نه شو ، را پورته شو او خالد ته نژدی ودرید پوښتنه ئی وکړه: موږ به څو ځلی له سمندری غلو سره مقابله کوو؟

خالد په لینده کی غشی کیښود شاته ئی وکتل دهاشم تر ځنګ مایل

دیوی حیـرانه او وارخطا ولاړه وه ، خالد وویل: مایا دیو ی هاشم درسره ښکته کړه.

مایا دیوی هغه ته لاس ور اوږده کړل خو یو تیز غشی راغی او دهاشم په تټر ونښت . مـایا دیوی دی په منده یوې گوښی ته کړ او له سینې نه ئې دغشی را ایستلو هڅه وکړه هاشم له یوه کمزوری زگیروی او معمولی لړزی وروسته یخ کرخ شو ، مایا دیوی په سلگو شوه اوچته شوه چی له شانه یو مزبوط لاس ور اوږد شو او دائی بی وسه کړه.

دسپوږمی په تته رڼا کې ئې سترگې وغړولی او بیا ئی وویل: څوك ئی ... ؟ گنگو ته !

گنگو وویل: هو زه یم! کالو اوچته ئی کړه او که ئی شور او غوغا گډه کره مـری ئې ور غـوڅـه کړه ، کـالو مـایا دیوی په اوږه واړوله او له لویی کښتی نه درسی په زینه ښکته یوی وړوکی کښتی ته ور کوز شو ، گنگو ور وراندی شو دخالد په اوږه ئی لاس ور کیښود او وئی ویل:

اوس له جگړی نه څه نه جوړیږی دوی کښتی له شانه هم راغلی خو زه تا او ناهیـد ژغـورلی شم ، زمـوږ کـښـتی لاندی ولاړه ده ، خالد په بی پروائی ځواب ورکړ:

زه خپل ملگری نه شم پریښودلای .

گنگو: مگر ته نه پوهیږی چی هغوی به ستا له خور سره څه سلوك کوی؟

خالد: ماته په کښتی کی تولی ښځې خپلې خویندې ښکاری او دجی رام په دوکه اوس زه په هیچا باور نشم کولی.

یو غشی په ناهید ولگید ، پنډۍ ئی ونیـوه او کیناستـه ، خالد ورغی غوښتل ئی اوچته ئی کړی ناهید وویل: زه روغه یم .

ته زما فکر مه کوه.

ددی دتینگار سره سره خالد هغـه اوچتـه کړه او دهاشم له مړی سره ئی نژدی پریښوده ، ناهید چی هاشم مړ ولید خپل زخم ئی هیر شـو هغـه ئی وخوځاوه چیغی ئی پری وکړی او په غمجنه لهجه ئی وویل: هاشمه ته ولی پاس را وختلی؟

گنگو په بی خبری کی دناهید له پنډی نه په یوه زور غشی کش کړ او

ویې یوست بیا ئې داسو ته وویل: دا اوچته کړه.

داسو دناهید داوچتولو لپاره تیټ شو خو خالد را وړاندې شو هغه ته ئې ډیکه ورکړه او وئې ویل: تاسو او جې رام په بیلو بیلو لارو راوتلې یې خو مقصد او لاره دټولو یوه ده.

ورځې موږ نور تاسو بخښلې یې.

گنگو وویل: زویه! که دخبرو لپاره وخت وای ما به ستا شك لرې کړی ؤ خو ددښمن کړی تنگه شوه او که موږ څو لحظې نور هم غافل شوو هر څه به تمام شي او دتیښتې لارې به بندې شي ، افسوس دی لوري چې ماتا ته دسوچ مهلت هم در نه کړ ، ما وبخښې دائې وویل او ناڅاپه ئې په یوه وړوکی ډنډه خالد په سر وواهه خالد په تیندکونو شو ، خو گنگو هغه په اوږه کړ ، داسو ناهید په اوږه کړه او گنگو موتې ته وویل : دغه لیندۍ راواخله په کار راځي.

حمله کوونکې کښتیو ته ور وختل . دغشو جگړه دتورو په جگړه بدله شوه په دې هنگامه کې دچا خالد ، ناهید او مایا دیوی تښتولو ته پام نه شو ، لویو کښتیو ته وړوکې کښتې نورې ورغلې ، گنگو په همدې وخت کې په سندي ژبه های ، هو ... چیغې وهلې او له نورو کښتیو نه لږ په څنگ یوه لوری ته ووتل.

دگنگو په ویلو مایا دیوی خپل تیکری وشلاوه او دناهید دپنډۍ زخم ئې پرې وتاړه ، خالد ئې چې له ځان سره ولید اوس ئې ددې پوښتنه هم نه کوله چې چیرته ئې بیایې ، گنگو به یوه توته توکر په اوبو کې لوند کړ او بیا به ئې دخالد په تنده کیښود او مایا دیوی ته هغه سرې چې څو شیبې وړاندې یو خطرناك دښمن معلومیده یو غمراز ښکاره شو.

ددوی کښتې دخطر له حدودو نه لرې شوې وه ، او مایا سره له دې چې له ځانه سر دا ژمنه کړې وه چې له گنگو سره به خبرې نه کوي له هغه نه پوښتنه وکړه: دی خو به ډیر نه وي ژوبل شوی ، دا ولې نه په سد کیږي؟

ناهید له ډیر غم او اندیښنې نه خبرې نه کولې ، او په اندیښنه او پریشانۍ ئې خپل ورور ته کتل ، او چې کله به گنگو وویل: لورې ته غم مه کوه ، ورور به دې اوس را په خود شي ، زه ستاسو دښمن نه یم ، زه

دسمندر په خدای سوګند یادوم.

نو ناهید به دوینو غوړپ تر حلق تیر کړ او چوپه به پاتی شوه .

بیائی مایا دیوی ته وکتل ویی ویل: مایا! ته راجپوت «شریف زاده» نجلی ئی ، شریفان په دروغو سوګند نه خوری ، زه له تانه پوښتنه کوم چی آیا ستا دا ګومان ژ چی ورور به دی مورږ ته دوکه راکوی؟

مایا: نه ، نه! زما ورور داسی نه کوی زه په بګوان «خدای» قسم خورم.

ناهید: او که دا ثابته شوه؟

مایا: نو زه .... زه به کوهی ته ځان وغورځوم ، په اور کی به ځان لولپه کړم ، خپله مری به خپله زیندی کړم . دخدای په خاطر داسی مه وایه ، دمایا سلګو او اوښکو په ناهید تاثیر وکړ او ویی ویل: مایا! ته ددی خبرو پروا مه کوه ، زما په تاباور دی که ستا ورور له مورږ سره دوکه کړی وی هم په دی کی ستا څه ګناه؟

مایا: زه بیا وایم چی زما ورور داسی نه کوی ، دهغه په رګونو کی د یوه راجپوت وینه چلیږی ، هغه دومره نیکی هیروونکی نشی کیدای .

ناهید وویل: زمورږ دښمن اوس دغه دی چی مورږ ئی په زور له کښتی نه راکوز کړو او په نامعلوم لوری مو بیایی.

ګنګو وویل: لوری! کاشکی ما تولې ښځې او هلکان په دی کښتی کې را وستلای شوای ، په دی کښتی کې دهمدومره سپارلیو ځای ژ ، ته ځوانه ئی او زه دی دیوه بی رحمه دښمن له منګولو نه ژغورم. او مایا دیوی ته ښایی نور تول بندیان راخوشی کړی . زه به ستا په بدل کی په هغوی تول ماشومان او ښځې را خوشی کوم.

خالد را په خود کی شو او سترګې ئې وغړولی ، حیران شو تولو ته ئی په وار وار کتل ، تیری پیښی ئی په یاد شوی او سمدستی اوچت شو کیناست او په خورږ سر ئی لاس کیښودل ویی ویل: زمورږ کښتی چیرته ده؟ مورږ چیرته روان یو ، ګنګو! ګنګو ظالمه ، مکاره ، دوکه بازه تا له مورږ سره داسی سلوك وکړ ، ته مورږ چیرته بیایی؟!

ګنګو په سړه سینه ځواب ورکړ: خالده! دا زما په ژوند کی لومړی ځل دی چی دچا په کنځلو غوسه نه راځی ، ستا چی څه په زړه درځی راته ووایه

خو ما بد نه دی کړی ، ما یوازی مایا بیوله ، خو ستا خورمې چې تېښې ولیده دا می زړه ونه منله چې دښمن ته مو پرېږدم.

خالد په حقارت مایا دیوی ته وکتل او ویې ویل: زه اوس پوه شوم جی رام یوه خوا زموږ دجګړی لپاره سپاهیان را واستول او له بلې لاری ئی ته دخپلی خور دپاره را واستولی ، ددی مطلب دا دی چې دلوټمارانو مشر ته نه وی جی رام ؤ.

ګنګو : ته رښتیا وائی خو ما اوس توبه ایستلی او جی رام لا توبه نه ده ایستلی امکان لری هغه دخپلی خور دخبر په اوریدو توبه وباسی.

خالد: نو ته موږ اوس هغه ته نه بیایی؟

ګنګو: ته ئی لیدای شی بندر کومی خواته دی او موږ چیرته روان یو.

خالد: ته موږ چیرته بیایی؟

ګنګو: یوه داسی ځای ته چې دراجه سپاهیان هلته را ونه رسیږی.

خالد وویل: که ستا نیت خراب نه وی نو موږ بیرته له خپلو ملګرو سره پرېږده.

ګنګو: ستا ملګری به لږ ځنډ وروسته ددیبل په بندیخانه کی وی، ته دزندان په ځای بهر له دوی سره مرسته کولی شی.

خالد لږ امید وار شو ویې ویل: ته رښتیا دهغوی مرسته کوی؟

ګنګو ځواب ورکړ: زویه! ماته ددروغ ویلو څه ضرورت دی، که زه ستا دښمن وای نو دومره سختی کنځلی به می په سره سینه نه اوریدی.

بله ورځ ددوی کښتی دسند ددریاب څنډو ته ورسیده او ګنګو خپل پخوانی اندیوالان ولیدل چې کبان ئی نیول.

بنـــــدی

بله ورځ دوړوکی کوټی دروازه خلاصه شوه او پهره دار جی رام ته لاس په نامـه ودرید تعظیم ئی وکړ او ویی ویل: تاسـو سردار پرتاپ رای بللی یاست.

جی رام دپهره دار دوضعی په بدلو حیران شو ، چوپ ورسره روان شو ، پرتاپ رای په خپل دربار کی په آبنوسی کرسی ناست ؤ ، دهغه په مخکی په یوه نقره یی پتنوس کی دسراندیپ دراجه هغه سوغاتونه پراته وو چی تیر مابنام دوی دعربو له کښتی نه لوټ کړی وو.

دهغه چی په جی رام سترګې ولګیدې جواهرو ته ئی اشاره وکړه او ویی ویل: جی رامـه! ټولواك به دسراندیپ په سوغاتونو دکاتیا وار له تحفو نه زیات خوښ شی ، ددی یو یو غمی ځانګړی ستا د صندوق نه زیات قیمتی دی.

جی رام په غوسه ورته وکتل او خپله شونډه ئی تر غاښو لاندی کړه .
پرتاب رای وویل: دا ستا رنګ زیړ او سترګې سرې ولې دی؟
داسې ښکاری چې تا کری شپه سترګی نه دی پټی کړی ، په کوټه کی به ګرمی ډیره وه ، له بندر نه چی بیرته راغلو زما په یاد را نه غلی که نه نو دومره ځنډ ستا هلته پاتی کیدل لازم نه وو، ما د پاچا خدمت ته استازی استولی ، په څو شپو کی به دبندیانو په باب دهغه حکم هم راورسیږی .
جی رام : نو تا هغوی بندیان کړی.
پرتاب : هو! دا خو ماپرون هم درته ویلی وو چی دراجه حکم همدغسی

دي.

جي رام: تا هغوی په جنگ ونیول که نه دمیلمستیا په نامه؟

پرتاب : ته تر اوسه هلك ئی په جگړه کی هر څه روا دي.

جي رام: زما خور چیری ده؟

پرتاب : څوك؟!

جي رام: زما خور.

پرتاب راي: هغه چیرته وه؟

جي رام: ځان ناګار مه اچوه ، دیوه راجپوت «نوابزاده» عزت ته لاس ورغځول دومره اسانه نه ده لکه ته ئی چی ګومان کوی.

زه پخوا ستا دراجه ملازم وم خو اوس دکاتیا وار دراجه دسفیر په حیث دلته راغلی یم ، که چا زما خور ته نیغ وکتل نو واوره چی دکاتیا وار نه تر راجپوتانه پوری به داور غرونه دروم . او شهنشاه به دخپلو زرګونو پوځیانو دوژلو پر ځای د دیبل یو مغرور حاکم موږ ته وسپاری ، پاتی شول عرب ، هغوی میلمانه وو او زه افسوس کوم چی هغوی زما په خاطر په دی مصیبت واوښتل ، امکان لری ددوی په باب زما فریاد په هندوستان کی څوك وانه وری، خو دهغوی لاسونه ډیر اوږده دي او ښایی ستا مری ته دروررسیږی .

پرتاپ رای ته معلومه وه چی کله کله دراجه دغلطو فرمانونو دوك دده دنورو منصبدارانو نه وزی، هغه دخطر په وخت کی خپله ګناه دنورو په اوږو ور غورځوی ، دراجه په خیر دعربو په اړه دده څه اندیښنه نه وه خو دکاتیا وار دسفیر دخور مسئولیت ئی نشو زغملی ، هغه وویل:

جی رامه ! ستا دخور معلومات له ماسره نه شته.

جي رام: ته دروغ وائی . ما هغه په کښتی کی دعربو له ښځو سره پریښی وه.

پرتاپ: دکښتی ښځی ټولی زموږ په بندیخانه کی دی که ستا خور په هغوی کی وی زه اوس له تاسره یو ځای ځم له هغی نه معافی غواړم، راځه!

دخور دلیدو او لټولو جذبه پر جي رام غلبه ومونده او له پرتاپ رای سره روان شو ، په لاره کی ئی تری وپوښتل: له عربی مانوګانو سره مو څه چلن وکړ؟

پرتاپ رای: هغوی ټول تر وروستیو شیبو وجنګیدل ، له ماشومانو او ښځو پرته موږ یوازې پنځه تنه ژوندي ونیولای شوای، په دوهمه کښتۍ کي دسراندیپ مانو ګانو معمولي ټینګار وکړ او زر ئې بیا وسلې وغورځولې.

جي رام: نو ستا مطلب دادی چي تاسو په یوه وخت کي دعربو او سراندیپ په مقابل کي دجګړې اعلان وکړ؟

پرتاپ: ما یوازې دراجه په فرمان عمل وکړ او بس ، او تر هغه پورې چي زه په دې منصب کي یم داسې احکام به عملي کوم ، زما دلیل په ځواب کي که راجه ته وروغوښتې او تا دبندیانو دخلاصون فرمان ترې واخست نو زه به خوښ شم . او هسې به له مسئولیته خلاص شم.

له بنګلې نه دواړه ووتل او څو ګامه لرې دبندیخانې انګړ ته ور ننوتل ، دپرتاپ رای په اشاره پهره دارانو دعربو دکوټې دروازه خلاصه کړه ، ښځو خپل مخونه پټ کړي وو ، عربي مانو ګانو دجي رام په لیدو مخونه بل لورې ته واړول زبیر په یوه ګوښه کي دیوال ته تکیه وهلې وه ، هغه هم په کرکه او نفرت جي رام ته وکتل او بیا ئې دخپلو ملګرو په څېر مخ ترې واړاوه.

جي رام پرتاپ رای ته مخ راواړاوه وئې ویل: زما خور دلته نشته هغه چیرته ده؟

پرتاپ رای یو پهره دار ته غږ وکړ او ور وئې غوښت پوښتنه ئې ترې وکړه: ایا ټولې ښځې په همدې کوټه کي دي او که د سراندیپ دمانوګانو په کوټه کي هم شته؟

پهره دار: نه صیب! ټولې ښځې همدلته دي.

جي رام وارخطا شو په ګوډه ماته عربي ئې زبیر ته وویل:

زبیره! ماته په داسې نظر مه ګوره ، زه بې ګناه یم ، تاته معلومه ده چي زما خور چیرته ده؟

دزبیر له خولې ناځاپه دزمرې غرهار ته ورته غږ اوچت شو:

ته زما له تصور نه زیات ذلیل وختې ، ته په دروغو حقیقت نشې پټولی خو په یاد لره ، که دناهید یو ویښته ضایع شو نو دځمکې پر سر به داسې ګوښه پیدا نکړې شې چي زموږ له بدل نه پناه درکړي ، دناهید دتښتولو لپاره دي خپله خور په کښتۍ کي پرېښوده ، ستا تدبیر کامیاب ؤ ، تا خپل

دغه ملګري دکوربه په نامه موږ ته راواستاوه او په بله لاره دي په کښتي حمله وکړه ناهيد او خپله خور دي بوتلل ، خو که په جنګ کې دا ستاسو لاره وي نو پوه شه چي ستاسو دراجه ورځ ګرځيدلی ده پرتاپ راي ناڅاپه دسپاهي له لاسه متروکه واخسته او زبير ئي په مخ وواهه. هغه ددوهم ځل لپاره متروکه اوچته کړه چي جي رام وروړاندي شو او لاس ئي ونيو ، پرتاپ راي دلاس خلاصولو هڅه وکړه وئي ويل: ته دراجه سپکاوی زغملی شي زه ئي نشم زغملای.

جي رام وويل: زه دوروستي ځل لپاره درنه پوښتم چي زما خور او هغه عربه نجلي دي چيرته پټ کړي دي؟

دي پوښتني دپرتاپ راي غوسه سره کړه او له لږ سوچ وروسته ئي وويل: ايا دا امکان نه لري چي زموږ دحملي نه وړاندي ئي هغه دکسات په جذبه وژلي او له کښتي نه غورځولي وي؟

جي رام وويل: دغه خلك په دښمني کي له شرافت نه قدم وړاندي نه ږدي ، زما له خور سره يواځي دعربي نجلي ورکيدل ددي معنی لري چي په دغه دسيسي کي ستا غوندي دپست سړي لاس دي.

زبير بيا جي رام ته وويل: ته په دي خبرو ما نشي تير ايستلی ، ناهيد خالد او ستا خور په يوه وخت کي له کښتي نه بي درکه شويدي ، او هغوی اوس ستا په بنديخانه کي دي. زما له تانه دڅه نيکي تمه نشته ، خو دومره غواړو چي موږ دراجه په مخکي حاضر کړي ، او تر څو چي زموږ پريکړه نه وي شوي ناهيد او خالد له موږ سره يواځي پريږدي.

پرتاپ راي تکان وخوړ ويې ويل: زه اوس وپوهيدم جي رامه!

که له کښتي نه دښځو نه علاوه څوك نارينه هم ورك دي نو معامله صافه ده ، تيره شپه يوه سرکاري کښتي هم ورکه شويده ، څو هغوی ډير لرې نشي تښتيدای ته راځه.

پرتاپ راي او جي رام له بنديخانی نه ووتل په اسونو سپاره شول او په زغاسته بندر ته ورسيدل ، هلته پهره دارانو ماښام ديوی کښتي دورکيدو خبره تائيد کړه ، او دمايا په باب دجي رام انديښنه زياته شوه ، پرتاپ راي څو کښتي يوی او بلی خواته د لټون لپاره واستولي او جي رام ته ئي وا

ورکړ چې هغوی ډېر لرې نشي تلای ، جې رام بیا له پرتاپ سره بیرته ښار ته راغی ، تر غرمې ئې چې دمایا دموندلو خبر وا نه ورید نو بې تابه شو او بندر ته ئې دتګ اراده وکړه خو دپرتاپ رای استازي راغی او هغه ئې محل ته ور وغوښت.

*****

(۲)

دپرتاپ رای دماڼۍ په بڼ کې زبیر او علي دناریالو په ونو پورې تړلي وو ، پرتاپ رای ، دهغه څو سپاهیان او دوه تنه جلادان ورته دریدلي وو ، دعلي او زبیر سرونه ښکته وو ، په لوڅ بدن ئې دمتروکو تغمې وې او داسې ښکاریدل چې هغوی ئې ډېر زیات وهلي وو ، یوه سپاهي دجې رام دراتګ خبر ورکړ او پرتاپ جلادانو ته دمتروکو دوهلو اشاره وکړه . زبیر دیوه غره په څیر ولاړ ؤ خو دعلي حوصلې ځواب ورکړی ؤ او دمتروکو له هر ګوزار سره ئې تر خوله چیغه وتله.

جې رام چې دباغ په درشل پښه کیښنوده دعلي چیغې ئې واوریدې ورمنډه ئې کړه او یو پر بل پسې ئې دواړه جلادان لرې ډیکه کړل ، پرتاپ رای ته ئې وکتل وئې ویل: دا ظلم دی ، ګناه ده تا له ماسره وعده کړې وه چې ددوی فیصله به راجه کوي.

پرتاپ رای علي ته اشاره وکړه وئې ویل: دغه هلك سپاهیانو په ښار کې موندلی ، معلومیږي چې ستا دخور معلومات ورسره شته ، ځکه هغه هم له کښتۍ نه ورك شوی ؤ ، دده نور ملګري هم دښار په شاو خوا کې چیرته غلي شویدي.

جې رام ور وړاندې شو له علي نه ئې پوښتنه وکړه: ته چیرته وې زما خور چیرته ده؟ علي په عجز سر اوچت کړ هغه ته ئې وکتل او بیا ئې سر ځوړند شو.

جې رام ورته وویل: که تا ته دمایا دیوې څه درك معلوم وي ماته ووایه ، زه ستا دخوشې کولو هڅه کوم.

علي بیا سر اوچت کړ او وېې ویل: ماته معلومات نشته زه رښتیا وایم زه نه یم خبر ، زه له کښتۍ نه دکوزیدو په وخت کې په هغوی پسې

وګرځیدم خو ومې نه لیدل خدای «ج» خبر دی هغوی څه شول؟
جی رام وپوښتل: ښار ته څه ډول راغلی؟
زه له کښتی نه راکوز شوم او دسمندر په څنډه کی په یوه کښتی کی پټ شوم ، نن ښار ته راغلم ، سپیاهیانو ونیولم او دلته ئی راوستم . تاسو ټول ظالمان یی ، ما ستا سو سره څه قصور نه دی کړی.
جی رام زبیر ته وکتل ، خو دحیرانی ، غوسی ، پښیمانی او افسوس ګډو احساساتو پری یرغل راوړ او هغه ته ئی هیڅ ونشو ویلای ، دهغه سترګی څو ځلی اوچتی شوی خو بیرته به ښکته شوی ، شونډې ئی وړپیدی او بیا سره ونښتی بیا ئی پرتاپ ته وکتل وئی ویل:
دوی پریږده زما پر دوی هیڅ شك نه شته.
پرتاپ رای وویل: زه دوی چیرته پریښودلای شم ، که ستا خور په کښتی کی وه ، نو ضرور به دوی ته معلومه وی چی څه شوه؟ ته تر اوسه ما مجرم بولی او زه ددوی په اعتراف ځان له دی جرم نه خلاصوم ، اوس به یادوی په دی اعتراف کوی چی ستا خور ئی دحملی په وخت کی وژلی او مړی ئی سمندر ته غورځولی او یا به ته اعتراف کوی چی خور دی نه وه او هسی دی زما دویرولو لپاره یوه پلمه پیدا کړی وه.
پرتاپ رای بیا جلادانو ته حکم وکړ او هغوی په زبیر او علی دمتروکو ګوزارونه پیل کړل ، جی رام چیغی کړی : ودریږی ، ودریږی! دا بی ګناه دی ، دا ظلم دی هغوی پریږدی ، خو دا ټولی چیغی بی اثره وی ، جی رام ور وراندی شو یو جلاد ئی په خوله په سوك ورواهه ، خو د پرتاپ رای په اشاره څو سپاهیانو را ونیو او شاته ئی کش کړ ، جی رام دسپاهیانو نه دځان خلاصولو هڅه وکړه ، علی اوس دچیغو پر ځای نیم بی هوشه شو او ورو ورو ئی زګیروی کول، زبیر دهری متروکی له وارسره یو ځل جی رام ته کتل او بیا به ئی سترګی پټې کړې . بالاخره دعلی دزګیرویو غږ چوپ شو ، او د سترګو غړولو او سر اوچتولو توان دزبیر هم تمام شو.
پرتاب رای یوه سپاهی ته وویل چی سره شوی اوسپنه راوړی جی رام بیا چیغه کړه: پرتاپه! ته ظالم ئی ، پست ئی ، ماته چی کومه سزا راکوی رائی کړه خو هغوی ته څه مه وایه.

پرتاپ رای وغـرید او وئی ویل: مـا ته سـتـا د کنځلو پروا نشتـه سـتـا فیصله ما راجه ته پرېښی ، خو اوس ددوی ژوند زما په لاس کی دی ، زه به ددوی سـتـرگی باسم ، ددوی غـوږنی به وشکوم دا ممکنه نه ده چی دوی ژوندی وی او ته راجه ته ولاړ شی او دخپلی خور دورکیدو پره زما په اوږو راواچوی ، که ستا خور له کښتی نه ورکه شویده نو زه به ئی خامخا درك لگوم ، ددی لپاره که ماته دهغو ټولو ښځو او ماشومانو سره ددغسی چلن ضرورت شی دریغه نه کوم.

سپاهی دسری اوسپنی سیخ پرتاب ته ورکړ ، او هغه دزبیر په لوری ور نژدی شو ، جی رام په زوره وویل: نه ! ودریږه زما خور په کښتی کی نه وه ، زه یوازی راغلی وم ، ما یوازی ددوی ژوند بچ کول غوښتل .

پرتاب رای ځواب ورکړ: زه به څه ډول داډه شم چی ته دراجه په مخکی زما پر خلاف بیا دا دعوه ونه کړی او هغه زما پر خلاف ونه لمسوی؟

جی رام: زه وعـده کـوم پرتابه! دیوه راجـپـوت «نوابزاده» وعـده! په مـا اعتبار وکړه.

پرتاب: تـه به دا شـاهدی هم وائی چی له کـښـتی نه هیڅ یوه ښـځـه نه ده ورکه شوی.

جی رام: که ته دوی خوشی کړی نو زه دی وعدی ته هم تیار یم.

پرتاب: ددوی پرېښـودل او نه پرېښودل دراجه کار دی زه یوازی دا وعده درکوم چی نور به دوی ته څه زحمت نه ورکوم ته به دراجه دوړاندی دا اقرار هم کـوی چی ددوی دپرېښـودلو هڅه دی کـوله او مـاته دی په کـښـتی کی دخـور دموجـودیت پلمـه وکړه. جی رام په مـاته خوړلی لهجـه وویل: زه دا وعده هم کوم.

پرتاب داوسـپنی سیخ لری وغـورځـاوه وئی ویل: زه دی هسی پریشـانه کرم.

* * * * *

(۳)

زبیر چی په خود شو سترگې ئې وغړولې ، علی ته نژدی په بندیخانه کی پروت ؤ ، جی رام په یخو اوبو یوه لتـه لمدوله او دده زخمونه ئی تکورول ،

یوې ښځې دعلي را په خود کولو هڅه کوله ، زبیر چې په سد شو کیناست ، جې رام داوبو جام دك کړ دهغه په شونډو ئې ورکیښود دزبیر په زړه کې یو ځل بیا دکرکې او نفرت جذبات را ویښ شول خو دجې رام په سترګو کې ئې چې اوښکې ولیدې خو غوږپه اوبه ئې وڅښلې جې رام هغه ته وکتل یوازې دومره ئې وویل: زبیره! ډیر افسوس دی، او بیا ئې له سترګو نه داوښکو باران وڅڅید.

دزبیر په شونډو یو غمجن تبسم خور شو وئې ویل: جې رامه! ته ماته یوه معما شوې، تا ددیپل له حاکم سره دسیسه جوړه کړه موږ دې په دې حالت کې ګیر کړو ، بیا له جلادانو سره لاس او ګریوان شوې ، او اوس اوبکی تویوې آخر ددې ټولو خبرو مطلب څه دی؟

دجې رام له شونډونه ددرد له تل نه غږ اوچت شو ، زبیره په ما اعتبار وکړه ، زه ستا دوست یم ، تا زما ژوند وساته او یو راجپوت نیکی هیروونکی نه وی. ددیپل سردار له ماسره دوکه وکړه ، ستاسو په کښتیو له حملې نه وړاندې ئې زه په یوه کوټه کې بندي کړم ، ته په ما بدګومانه ئې ، ما دوکه باز ګڼې خو زه بې ګناه یم ، که خدای «ج» موکه راوسته زه به دا درته ثابتوم .

زبیر وویل: که ته په دې دسیسه کې شریك نه ئې نو ووایه چې خالد او ناهید چیرته دی؟

جې رام ځواب ورکړ: چې تاسو ته دمایا معلومات نشته ماته به دخالد او ناهید په باب څه معلومات وی؟ ما درته وویل چې ټوله شپه په کوټه کې بند وم . تاسو په کښتې کې وی ، له بندر نه یوه کښتې هم ورکه شویده ، که تاسو هغوی له جګړې نه وړاندې چیرته استولي وی دخدای لپاره ماته ووائی، زما په دې باور دی چې هغوی به تاسو دپرتاب رای ظالم نه دژغورنی په خاطر چیرته استولي وی ، ماته یوازې دومره ووائی چې مایا ژوندی او خوندی ده زه به هڅه وکړم چې هیڅ تکلیف درته ونه رسیږی.
ما پرتاب رای په دې باورې کړی چې زما سره مې خور په کښتې کې نه وه که نه نو هغه تاسو نن ژوندي نه پریښودې.
زبیر ځواب ورکړ: کاشکې ما په تا اعتبار کولی شوې، تاسو دواړو ناهید

پته کړي او دمايا ورکيدل پر موږ ځکه را تپي چي موږ راجه ته دناهيد او خالد په اړه څه ونه وايو.

جي رام وويل: زبيره په ما باور وکړه ، ما ته په دروغ ويلو کي هيڅ ګټه نشته ، که تا او ستا ملګرو ته دمايا او ناهيد د ورکيدو په باب معلومات نه وي نو دا بيا دپرتاب راى شرارت دی نن زما دوراندي هغه تاسو ته په دی سزا درکوله چي زه بيا دناهيد او مايا نوم وا نه خلم ، او ما دا وعده ورکړه ، ته پوهيږي چي يوه راجپوت ته دخور په باره کي وعده څومره صبر او حوصله غواړي!

زبير ورته وويل: ستا له مهرباني نه مننه ، اوس خو پر موږ ستاسو دتورو سيوري دی ، موږ ته ستاسو درښتيا او دروغو هيڅ فرق نشته نه په دروغو سزا درکولی شو او نه په رښتيا انعام.

يوازي دومره پوهيږم چي موږ ستا په خاطر په دی مصيبت واوښتو ، او تر څو چي زه ناهيد ونه وينم نه مي په تا اعتبار کيږي او نه دديبل په حاکم ، که په راتلونکي کي ، دا ثابته شوه چي ته په دی معامله کي بی ګناه يی نو زه به له تانه بخښنه وغواړم . که دديبل حاکم ګناهکار وی نو زموږ غږ دراجه تر غوږه ورسوه ، زه په يقين درته وايم چي زما ملګرو ته دناهيد ، خالد او مايا په اړه څه معلومات نشته.

دسرانديپ مانو ګانو زموږ له کښتي نه څوك په يوه وړوکي کښتي کي سپاره ليدلي دي، هغه کښتي دجنوب په لوري تللي وه ، که ناهيد او مايا ديوی چا تښتولي وي نو ددي معلومات له بندر نه کيداى شي ، چي له بندر نه کښتي چا بيولي ده ، جي رام خپل تندی په غبرګو څپړو وواهه او ويی ويل:

پرتابه! خاينه ، دوکه بازه ، ظالمه بی غيرته! ...

زبيره دخداى لپاره ما وبخښه! زه په تا شکمن وم ، زه پښيمانه يم.

زبير دالفاظو پر ځاى دجي رام اوښکو زيات اغيزمن کړ دهغه په اوږه ئي لاس ورکيښود وئی ويل: جي رامه! ولاړ شه هغوی ولټوه ، پرتاپ راى ظالم هم دي او مکار هم ، هغه ته دزړه حال مه وايه ، که نه نو ته به خپله خور ونه مونډلی شي او نه به دراجه تر غوږه دغه خبره ورسولاى شي.

جی رام اوچت شو دبندیخانی له پنجری نه را ووت پهردارانو دروازه بنده کړه ، څو ګامه وړاندی ولاړ بیرته را وګرځید او یوه پهره دار ته ئی دسراندیپ دبندیانو دکوټی خلاصولو حکم وکړ.

له هغوی نه ئی څو پوښتنی وکړی او چی بیرته تری راووت په زړه ئی یو دروند بار پروت ؤ ، دسراندیپ مانوګانو دزبیر خبری تولی تصدیق کړی او هغه خفه ؤ چی ولی یی دزبیر په خبرو شك کاوه.

دمایا اندیښنه

دری هفتی وروسته ناهید دیوی ویجاړی کلا په یوه کوټه کی په بستره غځیدلی وه دا دبرهمن آباد نه شل میله لری دیوه ګڼ ځنګل په منځ کی کلا وه چی یو وخت دګنګو او دهغه دملګرو هډه وه . په څو ورځو کی ګنګو دغه ویجاړې کندوالی بیرته لږ جوړې کړې او پکې اباد شول ، دناهید زخم او تبی ته ګنګو په اندیښنه کی ؤ ، په همدی خاطر ئی د هغی تر رغیدو پوری په لری ځنګل کی هستوګنه غوره کړه ، ګنګو له لوټماری نه قسم خوړلی ؤ ، خو دیوه ځانګړی هدف په خاطر ئی څو اسونو او نور سامان ته ضرورت ؤ ، دکښتی له ډوبیدو وروسته له ده سره یوازی څلور قیمتی غمی پاتې وو چی هر وخت ئی له ځان سره ګرځول ، هغه له ځانه یو ګجراتی سوداګر جوړ کړ او برهمن آباد ته ولاړ هلته ئی دوه غمی خرڅ کړل ، ځان او خپلو ملګرو ته ئی آسونه ، توری او نور ضروری سامانونه پری واخستل.

که ګنګو ته دیبل ته نژدی داسی ځای پیدا شوی وای چی دوی په امن پکی اوسیدلی شوای نو هلته به تللی ؤ ، هغه پوهیدو چی بندیان به په برهمن آباد یا ارور کی راجه ته وروستل کیږی له څو ورځو راهیسی ئی ددیبل او برهمن آباد تر منځ لاری ساتلی ، دګنګو دنیت په اړه دخالد ټول شکونه لری شوی وو. مایا دیوی هم دناهید په خلوص خدمت کاوه او ګنګو ته ئی خپل اعتماد ثابت کړی ؤ ، دناهید شکونه ئی هم لری کړی وو .

خو پر خالد ئی تر اوسه پوری هیڅ اثر نه کاوه ، بلکل لکه چی هغه هیڅ نه وی ، هغه به دخدمت لپاره له ناهید سره ناسته وه ، دده په وړاندی به ئی

دناهید زخمونه تړل ، دوا به ئی پری خوړه ، سر به ئی ورته چاپی کاوه ، دخالد دپام ور اړولو په خاطر به ئی بی اختیاره وویل: ستا دخور طبیعت اوس ښه دی ، زخم به ئی ډیر زر روغ شی ... ناهید خور اوس بلکل روغه ده ، ته اندیښنه مه کوه ... خدای «ج» به ستاسو مرستندوی وی ... خو خالد به چوپ ؤ او دی به داسی انګیرله چی دخالد غوږونه او سترګی ددی لپاره بلکل بند دی ، دسند ددریاب له خولی نه تر دغه ځایه اوږد سفر هم همدغسی ؤ ، په سیند کی همغه اوبه وی چی په سمندر کی ئی لیدلی وی ، هره ورځ همغه لمر راخوت او هر ماښام دهماغه ستوریو او سپوږمی محفلونه جوړیدل ، خو دخالد دچلن په بدلون دی ته ټول کاینات پیکه ښکاریدل ، که هغه یو ځل تری پوښتلی وای چی مایا ته څنګه یی؟ که خالد ددی دموسکا په ځواب کی ورته موسکلی وای ، که ددی اوښکو پاکولو ته دخالد لاس لږ تیاری ښوولی وای نو دوروور بیلتون به مایا ته هیڅ نه ؤ او پردی به خوښه وه چی قدرت له دیبل نه ددوی لاری سره جلا نه کری.

دی په کښتی کی دسفر په وخت کی زیاتره دا سوچونه کول چی کاشکی له خالد سره ئی دغه سفر پای ته ونه رسیږی ، کاشکی توپان دکښتی مخ داسی لوری ته واړوی چی یوی داسی جزیری ته ورسیږی چی درنو اوبو لښتی پکی بهیږی ، شر شری دمینی سندری پکی وائی ، په ژورو ډنډونو کی ښکلی ګلان غوړیدلی وی ددیبل دبندر په لیدو ئی دخیالونو رنګینه دنیا ګډه وډه شوه ، خو چی له خالد سره دلویی کښتی نه یواځی په بله وړوکی کښتی کی سپره شوه نو ئی یو ځل بیا دخیالونو نوی دنیا جوړه کړه ، خو ددیبل پیښی له یوه ژوندی انسان نه د ډبرو بوت جوړ کړی ؤ ، دمحبت او وفا دیوی دآرزومنو او هیله منو کتو په ځواب کی دخالد په سترګو کی له نفرت او حقارت پرته هیڅ نه وو.

په دوی کی یوازی ناهید په دی باوری وه چی ددیبل په پیښه کی دمایا دیوی هیڅ لاس نشته ، هغی دخپل ذهانت او دیوی ښځی دعقل په زور دمایا دیوی دحیا ، پاکی او بی ګناهی خبره تکرارولی ، خالد به چی د خبرو موضوع بلی خواته کشوله نو دی به ویل: خالده! ته ډیر سخت زړی یې، ته نه وینی چی دهغی سور او سپین ښکلی مخ دغرمې دګل په څیر مړاوی

کیږي . ددی ورور به بد وی خو زما پوخ یقین دی چی دا بی گناه ده ، هغه تا خپل وروستی پناه گاه بولی ، ته هغی ته تسلی ورکولی شی هغه تر دی پوری رسیدلی ده چی وائی که می ورور په دی دسیسه کی لاس لرۍ زه به له هغه سره دتنگ پرځای مرگ غوره کړم.

خالد به ویل: زه په غرمه کی دیوی ته ضرورت نه لرم .ما چی څه لیدلی دی بیا ددی نجلی په باب دنظر بدلول راته له وسه لری ده.

* * * * *

(۲)

په دغه کلا کی ناهید له څو ورځو تیرولو نه وروسته دگرځیدو را گرځیدو شوه ، خو دغشی زخم لا سم روغ شوی نه ؤ ، خالد کله کله د سپرو له ډلی سره بهر ته ووت ، یو ماښام هر لوری ته وتلی نور سپاره تول بیرته را وگرځیدل خو خالد او څلور تنه ملگری ئی را ستانه نه شو ل ، ناهید دماښام له لمانځه نه وروسته دخپل ورور دسر دعا کوله ، گنگو له څو نورو ملگرو سره دخالد دلتولو لپاره ووتل او په یوه لوره ونه وختل دهغوی دراتگ لاری ئی څارلی ، مایا هم له کلا نه ووتله په گنو ونو کی یی یوی او بلی خواته سیل کاوه ، ناڅاپه ئی دسپرو داسونو ترپهار واورید ، دهغی زړه په درزا شو ، اوپه بیړه وراندی لاری ته ورغله ، دهغی لمن په اغزیو کی ونښته له خپلی لمنی نه ئی اغزی لری کول چی د گنو بوټو له شانه خالد او دهغه ملگری را ښکاره شول ، خالد خپل اس ودراوه او تری ویی پوښتل: زما خور خنگه ده؟

دغه الفاظ دغوږونو له لاری دمایا زړه ته ورسیدل ، خالد ته ئی وکتل دلمنی نه را تول کړی اغزیی ئی بیرته په لمن کی ونښتل .

خالد بیا وویل: ووایه زما خور ښه ده؟

مایا رابیداره غوندی شوه ځواب ئی ورکړ: هغه بلکل روغه ده تا ډیر خند وکړ.

خالد: ته دلته څه کوی؟

زه! ... هیڅ نه! مایا : دا وویل او بیائی له لمن نه داغزو په لری کولو توښه شوه ، خو سترگې ئې په خالد ښخې وې ، خالد له اس نه راکوز شو ،

ملګرو پټ پټ یو بل ته سره وکتل او په موسکا وړاندې ولاړل ، خالد داغزیو څانګې یو یو دمایا له ملې نه لرې کړې، دهغې دزړه درزا زیاته وه او ساه ئې زر زر اخسته په سترګو کې دمننې او احسان اوښکې وځلیدې ، او بیائې خپل لړزانده لاس دخالد په لاس ورکیښود.

خالد دهغې له ملې نه یوه څانګه لرې کوله وېې ویل: دغه ونیسه!

دې چې څانګې ته لاس ور وړ او تیره ازغې ئې په ګوته کې ننوت او ښاخ ئې له لاسه بیرته ولوید او په لمنه کې ئې ونښت .

مایا دازغې له درد سره سره وموسکل داحسان په اوښکو لمده څیره ئې په شبنم له لوند ګلاب نه ډیره زړه وړونکې او ښکلې وه ، خالد دې ته وکتل او بیا ئې سترګې ښکته واچولې وئې ویل:

راوړه زه ئې وباسم.

مایا څه ونه ویل او خپل لاس ئې ور وړاندې کړ ، خالد ازغې ویوست او بیائې دازغیو څانګې ته پام شو ، وېې ویل: ته دلته دڅه لپاره راغلې یې؟

مایا ځواب ورکړ: په کلا کې ګرمي وه او زه لړ دهوا خورې لپاره را ووتم خو په زړه کې ئې ویل چې : ایا ته ریښتیا زما ددې ځای دراتګ په سبب نه پوهیږې؟ کاشکې زه تول عمر په ازغیو کې نښتې وم او ته مې ترې خلاصوې.

خالد وویل: مګر دلته خو دونو لاندې هوا نوره هم بنده ده.

مایا لږ پریشانه شوه خو له لږ سوچ وروسته ئې ځواب ورکړ:

زه دسیند خواته تلم.

خالد وویل: سیند خو بلې خواته دی.

مایا: زه هم همغې خواته تلم خو ...

خالد: خو څه ؟!

مایا: داسونو دپښو ترپهار مې واورید او دې خواته را وګرځیدم ، نن ته دیر ناوخته شوې ... زه ډیره پریشانه وم.

خالد: زه ستا دپریشانۍ او اندیښنې په سبب ونه پوهیدم ، که زه دزړیر او د هغه د نورو ملګرو په څیر بندي وای نو ته به ډاډه وې خو زه تاته په یقین وایم چې اوس هم بندې یم ، زه ستا دوړور په څیر نشم کولې چې خور

پرېږدم او پخپله ولاړ شم دمایا په زړه نښتتر ښخ شو ، تر ډیره څنډه چوپه او بې حرکته ودریده، دمعمول پرخلاف ئې لاس په نامه ونیول او خالد ته ودریده ، دهغې په څلاندو سترگو کې بیا داوښکو پردې وغوړیدې ، ورو ورو دغه پردې غونډې شوې او په رڼو څاڅکو بدلې شوې ، بنو ئې نور بار نشو اوچتولی او څك څك لاندې وڅڅیدې .. او بیا دهغې اوښکو دځلیدونکو غمیو په څیر نرۍ لارې جوړې کړې ښکته ولاړې او دشونډو پر سر ودریدې مایا خپل مخ په دواړو لاسونو کې پټ کړ.

خالد وویل: راځه نور ناوخته کیږی .

مایا دخالد دغږ له اوریدو سره خپرې له مخ نه لرې کړې لمن ئې له ازغیو نه خلاصه شوې وه ، او خالد دآس جلب نیولی تگ ته تیار ؤ ، دې ورته وویل:

ته ولاړ شه زه در پسې درځم ، خو زه دورروستې ځل لپاره یوازې دا خبره درته کوم چې زه بې گناه یم ، که زما ورور په دې دسیسه کې شریك وې هم دا انصاف نه دې چې دهغې دگناه سزا ماته راکوې.

خالد ځواب ورکړ: زه تاته سزا درکول نه غواړم ، تا به ډیر زر خپل ورور ته ور ورسوو ، ستا ورور له دې ځایه ډیر لرې نه دې څلورمیله لرې دسمندر په څنډه هغوې اړولی دی.

له راجه نه دانعام دگټلو لپاره بندیان برهمن آباد ته وړی له هغوی سره ددیبل حاکم هم دی، تر سبا پورې به دوی برهمن آباد ته ورسیږی ، نن ښایی ستا ورور ته زموږ پیغام ور ورسیږی که هغه دبندیانو خوشی کول ومنل نو تا به هغه ته ور ورسوو زه له پیله په دې راضی نه وم چې ته دلته پاتې شې ، زموږ اخلاق دا اجازه نه راکوی چې په یوه بې وسه تور سرېی لاس اوچت کړو ته بلکل داده اوسه.

مایا: تاته چا وویل چې زما ورور بندیان بیائی ، ایا دا امکان نه لرې چې له پرتاپ رای سره زما دورور حیثیت هم دیوه بندی وی؟

خالد: نن ما په خپلو سترگو دوی ولیدل او راغلم ، هغه په یوه مشکی آس سپور ؤ خو بندیان دغوایانو په گاډی کې لاس او پښې زولنې وو.

راځه ناوخته شوه گنگو به اوس زما په انتظار وی.

مایا: تاسو ورځئ زه در پسی یم.

*****

(۳)

خالد داس جلب ونیو او پلی دکلا تر دروازی پوری ولاړ ، گنگو بهر دده په انتظار ولاړ ؤ .

بیا موسکی شو پوښتنه ئی وکړه : خالده ! مایا دی چیرته پریښوده خالد په بی پروائی وویل: هغه راپسی ده راځی.

خالد: تاسو ئی راولی ماته ئی ویل ته درځه زه درپسی یم.

گنگو په موسکا وویل: ښځه هم عجیب مخلوق دی ، هغه په پټه پټه ستا دراتگ لاری څارلی شی ، ستا لپاره په اغزیو کی ځان غورځولی شی خو چی ته لږ ددی په لوری ور مایل شوی بیا دسارایی هوسی په څیر وترهیده او وتښتیده.

خالد ځواب ورکړ: زما په زړه کې دشاعری لپاره ځای نشته ، اوس تاسو ووائی موږ باید څه وکړو ، تا به ددیبل دقافلی خبر اوریدلی وی؟

گنگو: هو! اوریدلی می دی ، له هغوی سره دوه سوه‌تنه سپاهیان دی موږ دگوتو په شمیر په هغوی حمله نشو کولی ، ما دلته دجی رام دراوستلو تدبیر سنجولی دی.

خالد: : گوره تاسو دهغی نجلی دخبرو تر تاثیر لاندی راغلی وی ، ناهید هم دجی رام په باب نظر بدل کړی ؤ.

گنگو په موسکا ځواب ورکړ: زویه! ته له مانه زیات دهغی تر تاثیر لاندی وی ، په هر صورت اوس زه په دی باوری یم چی ما یا بی گناه ده.

خالد: او تاسو سره له دی هم جی رام ته دمایا دوژلو اخطار ورکوی؟

گنگو: ستا دملگرو دخلاصون لپاره تردی غوره لاره نشته.

خالد: خو که جی رام دخپلی خور قربانی دراجه دخوښی لپاره ومنی بیا ؟

گنگو: زما داسی تمه نشته ، خو که جی رام دومره ذلیل شو بیا خو مایا غوندې نجلی ددغسی ظالم ورور له منگولو خلاصول زموږ فرض دی ، هغه پخپله هم تر جی رام نه تاته پناه دروړل خوښوی . په څو ورځو کی به ستا خور دسفر ورشی او بیا به موږ تاسو دمکران تر سرحدونو پوری ورسوو.

خالد: دا کله کیدای شي چې موږ خپل ملګري په مصیبت کې پریږدو او ولاړ شو.

ګنګو: ته تر دې ځایه هلته له دوې سره ښه مرسته کولی شې ، پر عربو برسیره دسراندیپ دمانو ګانو بندي کول یوازې په دې خاطر دي چې دعربو دزنداني کیدو خبره افشا نه شي ، که دا خبر بغداد او بصرې ته ورسیږي نو ستاسو قوم به چوپ پاتې نه شي ، خو ته تر هغو پورې نشې تلای تر څو ناهید روغه نه شي ، که چې رام زموږ تر ګوتو راغی نو دا امکان لري چې لږ تر لږه دزبیر په ژغورلو بریالي شو .

خالد: که داسې وشي نو ډیر ښه به وي ، زه په عربو کې څوك نه پیژنم امکان لري په دمشق او بصره کې څوك زما فریاد وانه وري ، خو زبیر هلته په زرګونو کسان پیژني.

هوا دادې ونه ویل چې نن زما په غاړه څه کار را اچوې؟

ګنګو ځواب ورکړ: ته آرام وکره ، خو مایا دیوې تر اوسه نه ده راغلې ، ښايي هغه په بله دروازه کلا ته ننوتې وي ..

خالد وویل: زه ئې اوس معلومات کوم او بیا په منډه کلا ته ننوت ، لږ څنډ ورروسته بیرته را ستون شو او وئې ویل:

تر اوسه کلا ته نه ده را رسیدلې.

ګنګو وویل: تا هغه څومره لرې پریښوده؟

خالد: دهغو بوتو په منځ کې لږ او ډیر سل ګامه وړاندې.

ګنګو: تا خو به هغې ته څه سختي خبرې نه وي کړي؟

خالد: نه خو هغه زما په هره خبره په اوښکو توېولو عادت شوې ... هو ما یوه غلطي وکره .

ګنګو: څه غلطي؟

خالد: ما ورته وویل چې ورور ئې له دې ځایه څلور میله لرې دی.

ګنګو: په شپه کې ددې ځنګل نه تیریدل دښځو کار نه دی دائې وویل او بیا ئې خپلو ملګرو ته غږ وکړ او په ځنګل کې ئې دمایا د لټولو حکم ورکړ بیائې خالد ته وویل:

زما په ګومان به تر اوسه له همغه ازغـنو بوتو سره په خبرو بوخته وي ته

هغه خواته ورشه زه دسیند لوری ته ځم ، زه په هغه څه شك نه کوم خو دمایوسی په حالت کی ښځه هر څه کولو ته تیاره ده، زه ځم چی دسیند په غاره زموږ کښتی ددی دتباهی سبب نه شی.

*****

(٤)

دخالد له تلو وروسته مایا تر څه ځنډه دهمغه ازغنو بوټو سره ولاړه وه ، دخالد په لاس ددی له ملنی نه راتول شوی ازغی ورته دګلانو په څیر خوشبویه ښکاریدل ، دی په هغو څو شیبو فکر کاوه ، چی خالد دی ته ډیر نژدی ؤ ، دهغه خبری ددی په غوږو کی کرنګیدی.

او یو پر بل پسی ئی دزهرو او شاتو غوړپ تر ستونی تیریده ، زړه ئی دخالد په باب دسره مخالفو خیالونو دتکر ځای ؤ کله به ورته هغه دقهر او غضب مجسمه شو او کله دایثار او مینی معبود.

دلږ ځنډ وروسته دهغی په زړه له زغم وتلی پیتی بار شو ، او دسپوږمی په رڼا کی ئی له ځانګو او ازغیو لاره کړه کړه او دسیند په لور روانه شوه.

دسیند په غاره یوه کښتی ولاړه وه ، هغه کښتی چی له سمندر نه ئی دلته را رسولی وو ، هغه چی دی دسفر په وخت کی په اسمان کی د ځلیدونکو ستورو سره خبری کړی وی، دا دکښتی په یوه سر کیناسته او پښی ئی ښکته وځړولی . داوبو څپی ئی په پښو لګیدلی ، مایا له ځانه سره وویل: که کوم لیوه دلته راشی نو بیا به څه کوم؟

بیا یی پخپله ځان ته ځواب ورکړ: که لیوه راغی زه نه تری تښتم ورځم له کښتی نه کوزیږم او چی سهار هغه راشی او زما شړیدلی وجود وګوری څه حال به ئی وی؟

هغه به وائی : مایا ته دلته ولی راغلی ، ما خو له تاسره توکی کولی زه پوهیدم چی ته بی ګناه یی ، مایا ما وبخښه ، ما ستا په پیژندلو کی غلطی کړی وه...

نه نه ! هغه به داسی ونه وایی ، وبه وائی دا لیونی وه دا ساده وه ، هو زه رښتیا لیونی یم ، دهغه په زړه کی زما لپاره هیڅ ځای نشته ، هغه چی زما له ملنی نه ازغی لری کول نو ما فکر کاوه چی دنړی پاچاهی زما شوه ،

ما دسيند دغاړې له ريګونو نه ماڼۍ جوړولې ، دهغه زړه ډېرې دی ، هغه ظالم دی ، دهغه په چا اعتبار نشته او ولی به اعتبار کوی زما ورور له دی خلکو سره ډير بد سلوك کړی ، کاشکی هغه زما ورور نه وای ، کاشکی په کښتی کی ئی ماته ويلی وای چی زه له دی خلکو سره داسی دوکه کوم نو ما به پټ پټ خالد نه ليدو ، اوس هغه ما ورور ته ور استوی ، که زموږ دغه انجام ؤ نو قدرت په کښتی کی ولی يو ځای کولو ، او بيا چی کله په ډيبل کی يو له بله بيليدونکی وو تقدير دلته ولی يو ځای راوستو زه تر اوسه دده له نفرت سره سره مينه ولی ورسره لرم. ما دمايوسيو په توپانونو کی داميد ډيوی ولی بلی کړی؟! .....

هو زه مجبوره وم .. دا زما په اختيار کی نه وه .... زه اوس هم بی وسه يم ، زما هيڅوك نشته ، زما هيڅوك هم نشته ، زه خپل بګوان ته چيغی وهم ، هغه بګوان «خدای» ته چی دوی ئی هره ورځ پنځه ځله عبادت کوی ، خو زما لپاره له اوښکو او آهونو پرته هيڅ نشته ، اوښکی او اهونه .. کاشکی زه پيدا شوی نه وای ، کاشکی دسمندر دڅپو په ما زړه نه بديدای مايا خپل سر په دواړو لاسو کی ونيو او تر ډيره وخته ئی سلګۍ وهلې چې چاپې په اوږه لاس ورکيښود او وئی ويل: مايا! دمايا له خولی وړوکی چيغه ووته او چی وئی کتل ګنګو لږ لرې ورته ولاړ ؤ.

ګنګو وويل: لورې! وويريدې! په دې ناوخته کې دلته څه کوې؟

مايا اوښکی پاکی کړی ويی ويل: هيڅ نه!

ګنګو: ته ولی ژاړې ، څه شوی دی؟

مايا چوپ شوه ، ګنګو بيا وويل: په دی ناوخته کی په داسی چوپ ځای کی ويريدلی نه! غوږ ونيسه له څلور خواونه دليوانو غړونه راځی ، ځه چی ځو.

مايا وويل: زه له تانه يوه پوښتنه کوم.

ګنګو: څه؟

مايا ډيوی: تا رښتيا زما ورور ته زما دليږلو پريکړه کړی ده؟

ګنګو ځواب ورکړ: زه دخپلی پريکړی نه وړاندی ستا دتصميم په باب ځان خبروم.

مایا: ما دخدای په خاطر هغه ته مه استوی.
گنگو: ولی؟
مایا: زه ورور ته نه ورځم، هغه زما دمور دشیدو خاطر نه دی ساتلی.
گنگو: دا دی دزړه خبره ده که ما دوکه کوی؟
مایا: کاشکی تا زما سینه څیرلی او زړه می دی کتلی شوای.
گنگو: له چی رام نه ستا دکرکې سبب څه دی؟
مایا: ما دخالد نه دهغه په باب چی څه واوریدل اوس زما سره په دی کی شك نه دی پاتی چی هغه دوکه کړی.
گنگو: ایا دا امکان نه لری چی موږ تا ستا ورور ته وسپارو او زبیر او نور ملګری ئی په بدل کی را خوشی کړو؟
مایا: که چی رام یو ځل دوکه کړی وی نو بل ځل ئی که فرصت په لاس ورشی بیا یی کوی، دا باید په هیڅ صورت هغه ته معلومه نه شی چی زه ستاسو سره یم که نه نو هغه به له راجه نه پوځ واخلی او ځنګل به لویشت په لویشت وګوری، ناهید تر اوسه پوری دګرځیدو راګرځیدو نه ده ، تاسو ته به دهغی ساتنه ډیره ګرانه شی.
گنگو: لوری ته بی غمه اوسه! جی رام چی تا زما په منګولو کی ووینی خپلی ټولی مکاری او چالاکی به ئی هیری شی ، که وروسته څه خطر پیښ شی ما دناهید لپاره بل مناسب ځای موندلی دی.
مایا: نو کـه دوی تاسـو ته بندیان وسـپاری تاسـو به مـا هغـوی ته ورسپاری؟
گنگو: لوری! هغه ستا ورور دی ته هغه ته په ورتګ ولی ویریږی؟
مایا: زما په دی دنیا کی هیڅوك نشته ، ورور می دخپل مقصد لپاره قربان کرم او زه ستاسو په منګولو کی ولویدم، اوس ته ماته لور وائی او دخپل مطلب د تر لاسه کولو لپاره می هغوی ته ور سپاری ، دورور په څیر به ستا فیصله هم ماته دتقدیر دحکم په معنی وی ، کاشکی زما تقدیر زما پخپل لاس کی وای ، کاشکی په دی دنیا ما دخپل ژوند دلاری غوره کولو واك درلودای ، خو اوس زما رضا او خوښی هیڅ معنی نه لری ، زه دتوپان په مینځ کی هغه خاشاك یم چی دهوا څپی ئی په هره خوا الوزولی شی ،

زما وجود او نه وجود دواړه برابر دي.

ګنګو له لږ سوچ وروسته وویل: که دا معامله ستا خوښنې ته پرېږدو ته به څه کوې؟

مایا لږ هیله منه شوه وئې ویل: زه ستاسو زندان تر آزادۍ غوره ګڼم.

ګنګو: ولې؟

مایا: زه ناهید دناروغۍ په حال کې پرېښودل نه غواړم.

ګنګو: مایا زه یوه پوښتنه کوم ، رښتیا راته ووایه ستا له خالد سره مینه ده؟

مایا سترګې ښکته واچولې.

هغه بیا وویل: مایا زما دپوښتنې ځواب راکړه.

مایا وویل: ته ددې پوښتنه ولې کوې؟

ګنګو : ددې لپاره چې زه ستا په ځواب پوه شم ستا په اړه بنایي ښه پرېکړه وکړای شم.

مایا: زه نوره‌نه پوهیږم یوازې دومره احساسوم چې زه له هغهٔ پرته ژوندی نه شم پاتې کېدای.

ګنګو: ته په دې هم پوهیږې چې هغه ستا په باب تر اوسه شکمن دی ، دهغه زړه دسمندر له کمرونو نه ډېر کلك دی ، ما تاته لور ویلی له نن نه وروسته ستا درد زما درد او ستا آرامي زما آرامي ده . زه نه غواړم چې ته کومه ورځ دهغه دخپلولو په تمه خپل هر څه وبایلې.

امکان لري تول عمر هغه ستا په نیك نیتۍ باور ونه کړي ، ستا په باب دهغه دنظر بدلول له تاته لویه قرباني غواړي.

مایا: زه هرې قربانۍ ته تیاره یم ، خو زه دایمي بیلتون نشم زغملی.

ګنګو: تا به دورور یاد نه پریشانه کوي؟

مایا: دراجه خیشتي ئې چې وخورې نور هغه زما ورور نه دی، زما له هغه سره هیڅ همدردي نشته.

ګنګو وویل: زه هغه په یوه طریقه دلته راولم ، دهغه په لیدو خو به دې زړه نه ځورېږي؟ هغه له خپلو نیکي کوونکو سره غداري وکړه که ئې سزا تاته پرېږدو ته به له هغه سره څه چلن کوې؟

مایا: همغه چې له یوه فریب کار ، دوکه باز او غدار سره ښایي.

ګنګو وویل: مایا ښه فکر وکړه بیا ځواب راکړه ، دا یو سخت ازموینت دی ، امکان لري ورور دی په مــــخکې ودروم او دانصـــاف توره په لاس درکړم.

مایا: ما ښه سوچ کړی دی زه هغه درحم لایق نه وینم.

ګنګو څه ویل غوښتل چې له بوټو نه دخالد غږ اوچت شو:

مایا مایا ته چیرته یې ؟

ګنګو مایا ته وویل: ته په کښتي کې غلې شه او تر څو چې زه درته ونه وایم مه راځه.

مایا بې له دې چې څه فکر وکړي دهغه امر ومانه او ولاړه ، ګنګو له کښتی نه رابښکته شوه او دسیند په غاړه ودرید ، خالد بیا غږ وکړ ګنګو ځواب ورکړ: خالده زه دلته یم.

*****

(۵)

خالد له بوټو نه را ووت او له ګنګو نه ئې وپوښتل: مایا نشته ، ته دلته څه کوې؟

ګنګو خپله لهجه غمجنه کړه او وئې ویل: مایا ولاړه! آه بیچارګي ، خالد وارخطا شو پوښتنه ئې وکړه : چیرته ولاړه ، څه پیښه ده؟

ګنګو: خالده تا ډیر بد وکړل ، کاشکې دهغې زړه دې نه وای مات کړی.

خالد: آخر څه شوي دخدای«ج» په خاطر راته ووایه.

ګنګو: اوس پښیماني څه ګټه! ، څه چې کیدل وشول ، کاشکې هغې ستا په شان دسخت زړې انسان سره مینه نه کولې.

خالد بې تابه شو دګنګو په اوږو ئې لاس ورکیښود او په زوره زوره ئې وخوځاوه ویې ویل: ما نور مه پریشانه کوه راته ووایه څه شوي؟

ګنګو: مایا مړه شوه ، زه چې دلته راغلم دا دسیند په غاړه ولاړه وه ، ما چې غږ پرې وکړ دې ماته دځواب پر ځای سیند ته ورټوپ کړل ، ما زر زر جامې وایستلې خو په دې ځنډ کې هغه اوبو له ځنډې نه منځ ته یووړه ، او

چې ما ځان اوبو ته وروغورځاوه هغه په څپو کې ورکه شوه.
خالد په چیغه وویل: مایا ډوبیدله او تا په آرامې جامې ایستلې او په خنده ورته ولاړ وې؟ بې رحمه ، ظالمه ، داره ماره ما خو ویل ته انسان شوی یې.
ګنګو وویل: که ما له جامو سره اوبو ته ځان ورغورځولی وای پخپله ډوبیدم.
خالد: نو ته ګومان کوې چې ستا په ډوبیدو به په دنیا کې څه کمې راغلې ؤ؟
ګنګو: نو دهغې په مرګ په دنیا کې څه کمې راغلی ، له وروړ نه ئې زړه تور شوی ؤ، ستا له چلن نه هغه مایوسه شوې وه ، منه وشول هغه دوېلې ویلې کېدو او مره کېدو پر ځای یو ځل ډوبه شوه او مره شوه، هو ربنتیا کله چې ما جامې ایستلې او دا داوبو څپو ورسره اخستې وه نو ماته ئې چیغې کړې چې ګنګو زما دژغورلو هڅه مه کوه هیڅ ګټه نه لرې ، خالد ته مې سلام وایه زه دهغه له مینې نه مایوسه شوم او نور ژوند نه غوارم.
خالد تر ډیره وخته لکه بوت شخ پیخ ولاړ ؤ ، ګنګو ئې په اوږه لاس ورکیښود او وئې ویل: خالده! اوس له پښیمانۍ نه څه ګټه؟ څه چې کېدل وشول.
خالد ئې لاس له اوږې نه ډیکه کړ لړ شاته شو وئې ویل: ته ورځه!
ګنګو وویل: نن موږ باید ډیر کارونه وکړو څه چې څو.
خالد په غوسه وویل: ګنګو دخدای «ج» په خاطر ولاړ شه! ما لږ شیبه یوازې پریږده.
ګنګو وویل: خالده! زه نه پوهیدم چې دمایا په مرګ به ته دومره غمجن کیږې که نه نو ما به دخپل ژوند په قیمت هغه ژغورلې وه.
خالد په ژړغوني غږ وویل: دهغه دمرګ غم! ګنګو ستا په سینه کې دانسان زړه نشته ، دا زما دژوند تر ټولو ستره پیښه ده ، دهغې د مرګ سبب زه یم ، او زه به تر مرګه ځان ونه بخښم.
ګنګو: تا خو ویل چې مایا به ئې وروړ ته ور استوو. چې ته ئې په بیلتون نه خفه کیدې په مرګ ئې ولې زهیر یې.

خالد: ګنګو دخدای«ج» په خاطر زما په زخمونو مالګې مه دوروه ، ما دهغې په پیژندلو کې اشتباه کړې وه، دا سزا زما له زغم نه اوچته ده.
ګنګو: خالده دا خبرې پرېږده ، زما باور دی چې که هغه یو ځل بیا را ژوندۍ شي ستا غرور به دهغې مینې ته دخوب اجازه در نه کړي ، ته به بیا هم له هغې سره دپخوا په شان چلن غوره کړې ، راځه په دوو درې ورځو کې به ئې هیره کړې.
خالد بیله دې چې څه ځواب ورکړي ، دیوې لویدلې ونې په تنه کیناست او دسیند څپو ته ئې کتل ، بیا ئې په دردناکه لهجه وویل: مایا ، مایا! دا تا څه وکړل؟
ګنګو بیا وویل: خالده! ته باید اوس دمیړونو حوصله ولرې .
خالد: ګنګو ته ولاړ شه زه درپسې درځم.
ګنګو وویل ښه ده ستاخوښه او بیا روان شو خو دکلا پر ځای په بوټو کې غلی غلی کښېنې ته ورنژدې شو او دیوې ونې له تنې نه ئې ورو مایا ته غږ وکړ: مایا اوس را ووزه راځه!
دمایا زړه په زوره زوره درزیدو ، دخالد او ګنګو خبرې ئې اوریدلې وې هغې ته داسې مرګ چې دخالد زړه ته ئې ورنژدې کوله تر سل ځله ژوندانه نه غوره ښکاریدو ، هغې دخالد آهونه اوریدل ، او دا اندیښنه ورسره پیدا شوه چې له دې توکې نه وروسته خالد دتل لپاره پر دې بدګومانه نه شي ، په زړه کې ورتیره شوه چې کاشکې زه رښتیا د سیند څپو ته لویدلې وای ، او بیا دسترګو په رپ کې دغه خیال دیوې خطرناکې ارادې بڼه غوره کړه.
ګنګو بیا ورو غږ وکړ، له مایا سره دچورت او فکر وخت نه ؤ ناڅاپه اوچته شوه او په اوبو کې ئې توپ وواهه.
ګنګو دمایا ، مایا له چیغو سره منډه واخستله ، خالد هم وارخطا له خپل ځایه جګ شو ، او دواړو په یوه وخت کې سیند ته ځانونه وغورځول ، ګنګو وویل : خالده را ونیسه دا مایا ده خالد په بیړه غوټه ووهله او ور نژدې شو مایا غوټه ووهله مګر دلامبو زن لپاره هم ځان دڅپو رحم او کرم ته پریښودل ممکن نه دی ، زر ئې بیرته سر له اوبو را ویوست او بیائې دګرداب خواته دنژدې کیدو هڅه وکړه ، خو خالد هغه تر مټ ونیوله ، لږ شیبه وروسته

ګنګو هم ور ورسید او دواړو مایا څنډې ته را وسته ، څنډې ته چې راورسیدل ګنګو وویل: خالده! نور زما په دې نجلې هیڅ اعتبار نشته.

دا ستا بې پروائي لیوني کړی ده ، او بیائې مایا ته وکتل ویې ویل: تا سیند ته ځان ولې وغورځاوه؟

دې په داډ ځواب ورکړ: تا له خالد سره دا ټوکه ولې وکړه؟

ګنګو خالد ته وویل: ما معاف کړه ، ما ستا دځورولو لپاره مایا په کښتۍ کې غلې کړه خو زه نه پوهیدم چې دا لیونۍ به رښتیا هم سیند ته ځان غورځوی ، تاسو دواړه یو له بل سره مینه کوی او زه په دې خوښ یم.

خالد هیڅ ځواب ورنکړ ، دهغه په سترګو کې یوازې اوښکې وې دمینې ، خوښۍ او شکر اوښکې.

ګنګو وویل: اوس دمایا په باب ستا پریکړه څه ده؟

هغه ځواب ورکړ: دمایا په باب هیڅوك دفیصلې حق نه لري مایا دځان په باب پخپله فیصله کولی شي.

خور او ورور

سهار وختی دکلا نه څلور میله لری دپرتاپ رای سپاهیانو دسفر تیاری نیـولو ، جی رام په سیند کی له لنبـلوورروسته جامی بدلولې چی دبوټو له منځه یو غشی تیز راغی او په مخ کی ئی په ځمکه ښخ شو، پر غشی یو سپین دسمال تړلی ؤ ، جی رام له یوی او بلی خوا څارنه ورروسته غشی را وکیښ او په هغه پوری تړلی دسمال ئی خلاص کړ په دسـمال په سکرو لیکلی وو چی:

«جی رامه! زه تا په څه نامه وبولم! تاته دورور په ویلو شرمیږم، که زما ژوند غواړې نو له گنگو سره راشه که نه نو زما دژوند خیر نشته . ستا بد نصیبه خور مایا . »

جی رام په منډه منډه دبوټو څنگ ته ورغی او ویی ویل: گنگو! گنگو! ته چیرته ئی؟

گنگو ورو ځواب ورکړ زه دلته یم دی خواته!

جی رام په بوټوکی د هغه خواته ور نژدې شو ، گنگو په اس سپور ؤ ، جی رام په نا کـراری دآس جلب ونیـو او ویی ویل: گنگو! مـایا څنگه ده! چیرته ده او ستاسو سره څرنگه یوځای شوه؟ کنگو ځواب ورکړ: مایا ژوندی ده او زه تا هغه ته بیایم ووایه را سره ځی؟

جی رام: زه د مایا په خاطر له اوو سمندرونو پوری وتو ته تیار یم دخدای لپاره ووایه هغه څنگه ده؟

گنگو: هغه له دی ځایه ډیره لری نه ده راځه زما تر شا سپور شه .

جی رام: که لاره ډیره وی زه خپل آس راولم.

گنگو: خپل آس راوستلی شی خو کـه دی بیـا څه چالاکی وکړه په دی

وپوهيږه چې مايا به په ژوند ونه ويني ، زه همدلته ستا انتظار کوم .
جې رام ووېل: زه اوس راځم او بيا ئې دغونډۍ په لوري منډه واخسته ، گنگو داحتياط لپاره له دې ځايه ولاړ او دگنو ونو په منځ کې ودريد ، لږ څنډ وروسته چې جې رام هغه ځای ته را ورسيد آس ئې ودراوه گنگو ئې ونه ليد غږ ئې پسې وکړ ، گنگو ډاډه شو او بيا ئې ځان ته ور وباله.
جې رام له گنگو نه ډيرې پوښتنې وکړې خو په ځواب کې گنگو پوازې دا ورته ووېل چې ته مايا ووينې بيا به ټول حال درته معلوم شي ، په ځنگل کې له لږ مزله وروسته دگنگو لس نور ملگري هم له دوی سره يوځای شول .
جې رام دگنگو په نيت شکمن شو او دآس جلب ئې کش کړ وئې ويل: گنگو دا څه ...؟ خو ددې نه وړاندې چې گنگو څه ځواب ورکړې دهغه ملگري تری چارپير شول ، يو را وړاندې شو داس جلب ئې دده له لاسه واخست خو دگنگو داټکل پر خلاف هغه هيڅ مزاحمت ونه کړ او کله چې دگنگو ملگرو له ده نه دوسلې اخستلو هڅه وکړه ده پخپله توره او لينده را خلاص کړل او دوی ته ئې وسپارل . دملا په کمر بند ئې يو وړوکې خنجر ؤ دگنگو يوه ملگري دهغو اخستلو ته ور وړاندې شو خو گنگو په اشاره هغه منع کړ.
جې رام ووېل: تا ته معلومه ده که نه چې زه دمايا دپيغام له اوريدو وروسته نشم تېښتيدلی.
گنگو ځواب ورکړ: ته که دتيښتې هڅه وکړې هم نشې کاميابيدای په ځنگل کې ځای ځای غشي ويشتونکي پټ دي.
جې رام :گنگو ما له تاسره هيڅکله هم وعده خلافي نه ده کړې ته چيرته وائې زه درسره ځم.
گنگو: څوك چې دزېير غونډۍ نيکې کوونکي سره غداري وکړې زما پرې هيڅ اعتبار نشي کيدای ، ستا خير په دې کې دی چې په پټو سترگو را سره څه.
کلا له څلور ميله نه لرې نه وه خو گنگو داحتياط په خاطر اوږده او جنجالي لاره غوره کړه ، چې کلا ته ورسيدل سپاره له اسونو پلي شول . جې-رام خالد له کلا نه دراوتلو په حال کې وليد ، لاس ئې هغه ته ور اوږده کړل او وېې ويل: خالده ! خالده! ته هم دلته ئې! ستا خور چيرته ده؟

خالد په نفرت او حقارت هغه ته وکتل او دخواب پر ځای ئی ځان گنگو ته ور نژدی کړ ، جی رام په زړه گوزار وخوړ پښې ئی وریږدیدی ، هغه لاس ئی چی خالد ته ور غځولی ؤ ، بیرته یې ورو ورو ور ټول کړ ، دمایوسی او بی وسی په حالت کی یې څلورو خواو ته وکتل او بیا ئی په خالد سترگی ښخی شوی خو خالد مخ بلی خواته تری واړاوه.

جی رام په دردناکه لهجه وویل: خالده! زه نه پوهیږم چی ستاسو ټولو په نظر کی ولی دومره خوار او حقیر یم ، زه بی گناه یم ، ماته داسی مه گوری ، مایا چیرته ده؟

* * * * *

(۲)

له شانه غږ اوچت شو: زه دلته یم ، جی رام شاته وکتل مایا څو گامه لری ولاړه وه .

جی رام وویل: مایا ، مایا ، زما خوری ، زما کشری خوری!

دایی وویل او بیا دمایا په لوری ورنژدی شو خو مایا په شا ولاړه وئی ویل: ظالمه ، فریب کاره، غداره ماته مه نژدی کیږه ، تا دنوابزاده پلار او نوابزاده مور دوینی او شیدو خاطر ونه ساته . ته زما هیڅ نه کیږی ، ستا لمن دخپلو نیکی کوونکو په وینو داغداره ده.

کـه چا دجی رام په سینه خنجر ور ښخ کـړی وای دومـره به نه ؤ پری دردیدلی لکه دخور پر دی خبره، په زړه کی یې دغوسی اور را پورته شو چی دغم په اوښکو بیـرته سوړ شـو ، هغه یو ځل بیا څلورو خواوته وکـتل ، دگنگو په شونډو دکرکې او حقارت موسکا وه ، دهغه په لیدو ئی په رگونو کی وینه ودریده ، لاسونه ئی مروړل،غابښونه ئی وچیچل هغه ته ورنژدی شو وئی ویل: ذلیل لوټماره! ددې ټولو جنجالونو ملامتی پر تا ده ، تا دوی ټول زما پر خلاف کړی ، پخوا له دی چی گنگو خپل لاس په دفاع اوچت کړی ناڅاپه هغه دوه سوکه په خوله وواهه ، گنگو خپل غومبوری وموښل او شاته شـو ، خالد را وراندی شو یو سوک ئی جی رام ته په خوله ورکـړ ، جی رام دخالد تر سوک په زړه زیات دردمند شو او په ژړغونی آواز ئی وویل: خالده! ته!

دگنگو دملگرو توری له پوښتو را وتلی وی ، خو ده هغوی ته اشاره وکړه وئی درول او جی رام ته ئی وکتل وئی ویل: اوس ووایه ته دخپلی خور دژغورنی په بدله کی دزبیر او نورو ملگرو خلاصولو ته تیاریې؟

جی رام لکه زخم خوړلی مار وغځید بیا ئی وویل: آیا تاسو هم دزبیر په شان گومان کوی چی زه دپرتاپ رای سره په دوکه کی شریك یم؟

گنگو ځواب ورکړ: نه بلکی موږ فکر کوو چی پرتاپ رای ستا سره په دوکه کی شریك ؤ ، تا هغه دسراندیپ دکښتی او دجواهراتو په طمع دی ته تیار کړ چی په موږ حمله وکړی .

جی رام: بگوان پوهیږی چی زه بی گناه یم.

گنگو ځواب ورکړ: بگوان «خدای» له دی نه زیات هم پوهیږی ، اوس ستا په بی گناهی بحث زموږ کار نه دی موږ یوازی په دی ځان پوهول غوارو چی دخپلی خور په بدل کی دهغو بی گناه بندیانو خلاصولو ته تیار یی که نه ؟

جی رام ځواب ورکړ: کاشکی دهغوی خلاصول زما په وس کی وای . اوس له هغوی سره دوه سوه تنه سپاهیان دی او برهمن آباد ته ئی بیائی زه یوازی له دوه سوه سپاهیانو سره څه کولی شم .

گنگو: ستا مطلب دا دی چی ستا سپاهیان ستا خبره نه منی؟

جی رام: کاشکی هغوی زما سپاهیان وای ، په بندیانو دپرتاپ رای پهره دومره سخته ده چی زه له هغوی سره خبری اتری هم نشم کولی ، پرتاپ رای په دی باوری دی چی زه دهغوی پلوی یم.

دگنگو په شونډو یوه طنزیه موسکا وغوړیده او ویی ویل: ستا دپلوی نه مننه! اوس زما پوښتنی ته ځواب راکړه ته دهغوی خلاصولو ته تیار یی که نه؟

جی رام: دخدای لپاره په ما اعتبار وکړی ، تر څو چی ددوی معامله راجه ته وړاندی نه شی زه بی وسه یم ، خو زما په دی باور دی چی راجه به ددوی په بندی ساتلو له عربو سره دجگړی خطر ته زړه ښه نه کړی.

گنگو وویل: پرتاپ رای ستا دوست دی که هغه ته زموږ لیك ور ورسیږی چی ته زموږ بندی یی بیا به ئی هم ستا په بدل کی را خوشی نه کړی؟ ته به

لیك ولیكي او برهمن آباد ته تړ رسیدو وړاندې به ئی موږ هغه ته ورسوو.
جی رام وویل: هغه تر ګیدړ زیات مكار او تر لیوه زیات ظالم دی ، ماته ددې موقع راکړی چی خپله کیسه درته تیره کړم بیا به درته څرګنده شي چی هغه څه ډول انسان دی ، دخدای په خاطر زما خبره ومنی ، پرتاپ رای ته زما دخلاصون نه زیات دخالد او ناهید نیول مهم دی ، لکه زه چی نه پوهیږم چی تاسو دلته څه ډول راغلی یی ، تاسو هم په دی خبر نه یاست چی په دیبل کی څه تیر شول؟

جی رام چی ګنګو او دهغه نور ملګری چوپ ولیدل له بندر نه درخصت کیدو نه دزبیر تر لیدو پوری ئی ټوله کیسه وکړه، او بیا ئی په سوالیه نظر ګنګو او خالد ته وکتل وئی ویل: اوس هم که تاسو په ما اعتبار نه کوی نو زه په خوښی هری سزا ته چمتو یم.

ګنګو وویل: نو ته اوس راجه ته دبندیانو دعذر لپاره ځې؟

جی رام وویل: ستا اوس هم باور نه دی؟

ګنګو وویل: له خپلی خور نه وپوښتنه که دهغې په تا باور راغلی وی موږ هم تیار یو دائی وویل او بیا ئی مایا ته مخ وروارواوه زیاته ئی کړه: مایا ستا دورور پریکړه موږ تا ته سپارو.

جی رام مایا ته وکتل ، مایا ته دا ستر ازموینت ؤ . دورور د داستان له اوریدو نه وروسته ئی په نظر کې بدلون پیل شوی ؤ ، خو بیا ئې هم سمدستی دخپل نظر بدلولو ته زړه ښه نه کړ ، دضمیر غږ ئی دا ؤ چی مایا پخپل ورور اعتبار وکړه خو یو بل آواز به دا هم ؤ چی نه! هغه ستا دبیولو لپاره پلمی جوړوی. ددغه ذهنی کشمکش په دوران کی دګنګو هغه خبره ور په یاد شوه چی دورور په لیدو به دی زړه پری وخوږیږی، امکان لری زه ستا په لاس کی دانصاف توره درکړم ، مایا ګنګو ته وکتل، دهغه سترګو ویل:

«ما دانصاف توره ستا په لاس کی درکړی ، اوس دی خپله وعده در په یاد کړه».

جی رام چی دمایا دوه زړه توب ولید پریشانه شو وئی ویل: مایا! ستا هم اوس په ما باور ختم شوی؟

مایا وویل: ددی خبری ثبوت څه دی چی تا ددی خلکو نه د کسات له

ویری نه دا کیسه نه وی جوړه کړی؟

جی رام په دردناکـه لهـجـه وویل: مـایا! ته وائی چی زه بی زړه یم! زه دمرگ له ویری دروغ وایم! دخدای لپاره ما دنورو د وړاندی مه شرموه ، که ستا په ما باور نه وی نو دا زما خنجر واخله او زما سینه چاك کړه ، وگوره چی وینه می تر اوسه سره ده که سپینه شوی ده ، دا ئی وویل او خپل خنجر ئی دمایا په لاسو کی ورکړ خپله سینه ئی ور وړاندی کړه وئی ویل: مایا! ستا دپلار په سپینو ویښتو سوگند دمور په شیدو دی قسم که زه گناهکار وم نو دا خیـال مه کـوه چی ورور دی یم ، زه نور په دی دنیـا داسی ژوند نه غوارم چی خور می هم ما بی زړه او ذلیل گنی.

ما په خپلو لاسو دمرگ په خوب ویده کړه ، که ستا په رگونو کی دیوه راجپوت «نوابزاده» وینه وی نو دورور خاطر مه کوه.

مایا داحساساتو په جوش کی خنجر اوچت کړ، دجی رام په شونډو زړه وروونکی مـوسکا خپـره شوه ، خـالد وریږدیده ، مـایا دعـزم او همت ددغـه مجسمی په مخکی لاس په نامه ودریده ، بیا ئی لاس اوچت کړ ، خنجر ئی برابر کړ ، خالد چیـغه کړه: مـایا! دی بی گناه دی او ددی سره دمایا له لاسه خنجر ولوید ، په سترگو کې ئې اوښکې را وخوټیدې او بی اختیاره ئی دورور غیږی ته ځان ور وغورځاوه په سلگو شوه وئی ویل: وروره! وروره ما وبخښه! جی رام ددی په تورو گنو ویښتـانو کې گوتې وهلې او ویل ئی: زما خورې زما وروکې مایا!

خـور او ورور یو له بله لری ودریدل ، خـالد ور نژدی شـو جی رام ته ئی لاس ور اوږد کړ وئې ویل: چی رامـه! ما وبخښـه ما باید په تا شك نه وای کړی.

جی رام دهغـه لاس په لاس کی ونیـو وئی ویل: زمـا له تانه هیڅ گـیله نشته که زه ستا پر ځاي وای ښایی ما هم همدغسی شك کړی وای.

خالد وموسکل ویی ویل: ما داحساساتو په جوش کی ته په خوله په سوك ووهلی اوس دی بدل بیرته اخستی شی.

جی رام وویل: دا کیسـه اوس پر ځای پریږدی ، که نه نو زه به تا یو سوك وهم او دگنگو دوه سوکه به په خوله خورم.

* * * * *

(۳)

گنگو په خپل ژوند کی هیڅکله دومره نه ؤ پریشانه شوی. سر یې ښکته اچولی ولاړ ؤ ، جی رام ور وړاندی شو دهغه په اوږه ئی لاس کیښود او وئی ویل: گنگوا کـه ته دزړه له کـومی غـواړی چی زبیـر او نور ملگری ئی له زندان نه وژغورل شي نو دا معامله څو ورځی ماته وسپاره...

زما هیله ده چی که راجه سم له خطر نه وویرولی شی نو ددوی دزندانی ساتلو جرئت به ونه کړی. او که هغه زما خبره وا نه وری زه بیا دلته راځم او کوم بل تدبیر به سره سنجوو.

مگر دخالد خور چیرته ده ؟

گنگو ځواب ورکړ: هغه هم زموږ سره ده ، هغه په کښتی کې زخمی شوه.

جی رام: اوس څنگه ده؟

ددی پوښتنی په ځواب کی خالد وویل: هغه اوس تر پخوا ښه ده ، خو زخم ئی لا بشپړ نه دی روغ شوی ، زه دمایا دیوی احسان من یم هغې ډیر زحمت ورسره تیر کړ.

گنگو وویل: کـه پرتاپ رای دراجه په امر کـښتی لوټ کـړی وی نو زه گومان نه کوم چی بندیان به پریږدی ، زما په گومان به هغه دا هڅه کوی چی دغه خبر له سند نه بهر ونه وزی ، په برهمن اباد کی داسی زندانونه دی چی یوازی په مرگ بندی تری را وزی ددی خبر رسول مکران او یا بصری ته ضروری دی، که هغه حکومتونه مداخله وکړی نو راجه به بیا بندیان خوشی کړی.

جی رام وویل: که دخالد زړه غواړی چی ولاړ شی زه ئی تر سرحده داړولو ذمه واری اخلم.

گنگو ځواب ورکړ: خالد زه هم تر سرحد اړولی شم ، خو تر څوئی خور روغه نشی هغه نشی تلای، پردی سر بیره نن سبا دعربو لښکر په ترکستان او افریقا کی په جگړو بوخت دی امکان لری د پوځ دکمی په وجه اوس له سند سره دجنجال نه ډډه وکړی، دخالد په نظر که زبیر له زندان نه خلاص شی نو دغه مسئولیت هغه ښه تر سره کولی شی ، هغه په بصره او دمشق

کی تول چارواکی پیژني.

جی رام وویل: که تاسو دا غواړۍ زه دا وعده درکوم چی دخپل ژوند په بیه به دزبیر دراخلاصولو هڅه وکړم.

مایا وویل: وروره! ته هر څه کولی شي ، دزبیر دژغورلو هڅه خامخا وکړه.

جی رام: مایا ستا له سپارښت نه پرته هم زه دا خپل فرض بولم ، دائی وویل بیائی گنگو ته مخ ور واړاوه وئی ویل: که اوس دتاسو اجازه وی زه له مایا نه دځو خبرو په باب پوښتنی کوم.

دگنگو په اشاره دهغه ملگری په یوه او بله خوا تیت شول ، گنگو هم یوی خواته دتگ په تکل روان شو خالد ته ئی وویل: ناهید ته ورشه که زندانیانو ته څه پیغام استوی تری وپوښته.

خالد چی کلا ته دننه ولاړ ناهید ددروازی په درشل ولاړه وه ورته وئی ویل: ناهیدا! ته چی لږ را سنبال شی بیا گرځی را گرځی، باید په بستره وغځیږی چی ښه روغه شی.

ناهید دهغه ددی خبری څه پروا ونه کړه وئی ویل: په جی رام بیچاره دی ظلم وکړ، دمایا په باب مو څه پریکړه وکړه؟

خالد ځواب ورکړ: دمایا په باب تر اوسه څه فیصله نه ده شوی ، وږور او خور اوس څه خبری سره لری ، غالباً به هغه له جی رام سره ولاړه شی .

جی رام له زندان نه دزبیر دراخلاصولو وعده وکړه ، هغه چی خلاص شی دمکران له لاری به بصری ته ولاړ شی او زموږ په باب به خلیفه خبر کړی . دښځو او ماشومانو دخلاصون لپاره له دی پرته بله لاره نشته چی زموږ حکومت مداخله وکړی .

ناهید وویل: ما دا خبری اوریدلی دی ، خو زه ویریږم لکه څرنگه چی دپلار جان په معامله کی دسند حکومت ځان نا گاره اچولی دغسی به په دی بندیانو هم خوله پټه کړی او معامله به سره شی ، ما اوریدلی دی چی دبصری حاکم ډیر زړه ور دی خو دسند خواته ئی چی پام نه شته دلیل ئی دا دی چی په دی وخت کی دعربو تول پوځونه په افریقا او ترکستان کی په جگړو بوخت دی.

خالد پریشانه شو وئی ویل: زه نه پوهیږم ، خو زه دخدای «ج» د رحمت نه مایوس نه یم ، هغه به خامخا زموږ مرسته کوی.

ناهید وویل: مایو تدبیر سنجولی دی، زه دبصری حاکم ته یو لیك استوم که جی رام،زبیر وژغورلای شو ورته ووایه چی دغه لیك هغه ته ورکړی که زما لیك دبصری په حاکم تاثیر ونه کړی دبصری په خلکو به خامخا اثر کوی ما په خوب کی مسلمانان دزندان ددروازو په ماتولو لیدلی دی او زما پر دی باور دی چی خوب می ربښتیا کیږی .

خالد: نو ته دننه ولاړه شه لیك ولیکه ، خو ته به ئی په څه شی ولیکی؟ .. هو واخله دا زما په دسمال ئی ولیکه ، خالد له خپل جیب نه دسمال را ویوست ناهید ته ئی ورکړ او وئی ویل ته لیك ولیکه زه جی رام ایساروم.

بهر مایا خپل ورور ته خپل داستان واوراوه ، په پای کی جی رام له مایا نه وپوښتل: مایا! تا ته خو به دلته څه تکلیف نه وی؟

مایا ځواب ورکړ: نه، گنگو ما خپله لور بولی ، او ناهید ما خپله کشری خور گنی.

جی رام وویل: مایا! زه یو ډیر بد خبر تا ته اوروم.

مایا وویریدله وئی ویل: دڅه شی خبر؟

جی رام: خبره داده چی اوس زه تاله ځانه سره نشم بیولی ، ما ستا دورکیدو تور په پرتاپ رای تپلی ؤ ، خو چی کله هغه زبیر او علی ورېرول نو ما بیا دا اعتراف وکړ چی ته له ماسره په کښتی کښې نه وی که اوس زه تا له ځانه سره بوځم نو هغوی به دخالد او ناهید پوښتنه را نه کوئی، زه دراجه له شکنجو نه ویریږم ، خو په دی ویریږم چی پرتاپ رای به ددوی دلتهولو لپاره هڅې پیل کړی ، زه نه غوارم چی هغوی ستا په لیدو دخالد او ناهید په باب هم شکمن شی.

که ته څو ورځې نوره هم پاتې شې چې پرتاپ رای بیرته دیبل ته ستون شی بیا به دی زه له دی ځایه بوځم.

مایا په ډاډ منه لهجه ورته وویل: وروره ! زما غم مه کوه ، زه دلته خوښه یم . او تر څو ناهید روغه نه شی زه له دی ځایه نه ځم.

خالد او گنگو څو گامه لری پخپلو کی گړیدل ، جی رام هغوی ته غږ

وکړ او په اشاره ئې ورووغوښتل ، چې هغوی ور نژدې شول ورته وئې ویل : تاسو ته بیا څه شك پیدا نه شي چې زه به څه دسیسه چوړوم ، مایا وایی چې دناهید تر رغیدو پوری همدلته پاتې کیږم او زه هم دځینو مصلحتونو په وجه هغه دلته پریږدم ، څو ورځې وروسته به ئې بیایم امکان لرې چې زه هم دزبیر سره یو ځای وتښتم او زه دتل لپاره ستاسو سره دسفر ملګری شم ، زه اوس هم امکان لرې چې پرتاپ رای ښار ته ورسیږی زما سره ملاقات وکړی نورزما ځند ښه نه دی.

خالد وویل: ته لږ ودریږه ، ناهید یو لیك لیکلی تاسو هغه زبیر ته له زندان نه دخلاصون نه وروسته ورکړی.

جی رام : نو زر کوه لیك راوړه ، زه ډیر وځنډیدم ، هغه به برهمن آباد ته نژدې شوی وی.

ګنګو وویل: چورت مه وهوموږ به تا له هغوی نه وړاندې په یوه لنډه لاره برهمن آباد ته ورسوو.

جی رام وویل: زه یوازی یو تن له تاسو نه بیایم . خو دا ضروری ده چې هغه به په برهمن آباد کې څوك نه پیژنی ، چې که څه خطرناك حالات راغلل زه به هغه تاسو ته داحوال لپاره را واستوم.

ګنګو وویل: ته داسو له ځانه سره بوځه.

ماسپښین جی رام دداسو په لارښوونه په ځنګل کې روان ؤ.

دوست او دښمن

له برهمن آباد نه یو میل لری جیرام خپله قافله ولیدله ، هغه له داسو سره یوځای له قافلی سره یوځای کیدل مصلحت ونه بلل او لاره ئی کړه کړه په بله دروازه ښــار ته ننوت ، په برهمن آباد کی «نراین داس» دده یو پخوانی ملگری ؤ، جی رام داسو دهغه په کور کی پریښود او پخپله ئی دشاهی میلمستون په لور مخه کړه ، لږ ځند وروسته پرتاب رای له بندیانو او پوځیانو سره ور ورسید هغه جی رام ولید وئی ویل: تا ما ته دښکار پلمه ولی وکړه؟

ولی دی سپین را ته نه ویلی چی تر تا دمخه می له مها راج «تولواك» سره لیدل غوښتل ووایه تولواك ستا دخور دکیسی له اوریدو وروسته څه وویل؟

جی رام وویل: ما لا تر اوسه تولواك نه دی لیدلی او نه می داسی نیت درلود.

پرتاپ داده شو وئی ویل: جی رامه! زه فکر کوم چی تا دی دخور په باب دروغ نه ویل ، ما له عربو پرته دسراندیپ له مانو گانو نه هم پوښتنه وکړه ، هغوی تول ستا دلومړی خبرې تصدیق کوی، که هغوی راجه ته شکایت وکړی چی ستاله خور سره یوه بله مسلمانه نجلۍ هم وه او ورکه شویده نوزه ویریږم چی راجه به ددی پره زما په غاړه واچوی.

جی رام: زه به دراجه په مخکی هم ووایم چی له ما سره می خور په کښتی کی نه وه او نه بله کومه مسلمانه نجلی وه.

پرتاپ رای: خو که ږندانیان وروائی بیا به راجه ستا په خبرو ډاډه او قانع نه شی.

جی رام پریشانه شو وئی ویل: نو ته څه غواړی؟ لومړی ډی علی او زبیر پر دې وخوروول چی له مانه دا اعتراف واخلی چی خور می په کښتی کی نه وه ، اوس دا ثابتول غواړی چی خور مې له بوې عربی مجلی سره ورکه شویده.

پرتاپ رای: زه دا پوښتنه کوم چی ته څه شی دخپلې خور دراز په پټولو ار کړی ئې؟

جی رام: ته پوهیږی چی زبیر زما میلمه ؤ ، هغه زما ژوند وساته ، ما نه غوښتل چی زما په سبب ته هغه آزار کړې.

نو ډدی مطلب ډادی چی ته یوازی دزبیر په خاطر دخپلې خور درښتیانی دعوې نه تیر شوې ، ته دزبیر په دوستی خپله خور قربانوی خو ستا زړه گواهی درکوی چی ستا خور ما تښتولی ، یوازی ستا خور نه بلکې هغه عربه مجلی او هلك هم زما له لاسه ورك شویدی او ددی ټولو پړه زما پر اوږو ده !

جی رام ځواب ورکړ: نه ، نه! ستا په باب چی زه بدگومانه وم هغه لری شوی.

پرتاپ رای: څه وخت لرې شوه؟

جی رام ناڅاپه وپوهید چی پرتاپ رای هغه ته دام ایښی ، تکان ئی وخوړ او ونې ویل: له دی نه ستا مطلب دادی چی ما له تاسره دراجه په مخکی دخپلی خور دنه یادولو وعده کړې.

پرتاپ رای وویل: ته چې څه پخپله نه وائې دعربو په خوله به ئې ووائې په مائی نور څه توپیر نشته ، پخوا چی تا کوم راز افشا کول غوښتل مائې دپټولو هڅه کوله ، اوس چی ته دهغه دپټولو هڅه کوی زه غواړم چی افشا شی ، زما په باب که ستا بدگومانی لری شوی وی ددی خامخا څه سبب شته او زه پردی ځان پوهول غواړم ، زه دا نه شم منلی چی ته دی دیوه عرب په خاطر دومره ستره قربانی وزغمی او هیڅ عقل من انسان دا نشی منلی.

جی رام: نو ستا مطلب دادی چی ما می خور پخپله چیرته پټه کړی؟

پرتاپ رای: ستا دخور مسئله ماته مهمه نه ده ، خو دعربی تجلی پیدا کول زما ذمه واري ده ، ډیر امکان لری چې ستا په شان عربو هم پر ما دراجه دبدګومانه کولو لپاره دیوی عربی تجلی دورکیدو کیسه له ځانه جوړه کړی وی، خو که په دربار کی دغه پوښتنه را پورته شوه له موږ نه به یو خامخا ددې پړه په غاړه اخلی.

جی رام له لږ سوچ وروسته وویل: لکه ما چی له تانه دبدل اخستلو په منظور دخور دورکیدو دروغ کیسه جوړه کړی وه همدغسی دوی زه ستا سره په دوکه کی شریك ګڼلم او دبدل په خاطر ئی دغه پلمه جوړه کړی ، زه زبیر پوهولی شم او زما باور دی چی هغه به په دروغو شکایت نه کوی.

پرتاپ رای په بد مخی ځواب ورکړ: ته له کوم زندانی سره خبری نشی کولی ، ما خپلو سپاهیانو ته امر کړی چی دراجه په مخکی له وړاندی کیدو دمخه ته خپل صندوق هم نور نشی کتلی.

جی رام څه ویل خو دپوځ یو منصبدار راغی پرتاپ رای ته ئی وویل چی «تولواك» دی غواړی.

جی رام له پرتاپ رای سره تلل غوښتل خو هغه ورته وویل: تولواك یوازې زه غوښتی یم تاسو نه ، ته داډه دلته کښینه کله دی چی وروغواړی زه دی دورتګ نه نه منعه کوم.

پرتاپ رای له کښتی نه لوټ کړی مال ورسره واخست او روان شو جی رام په پریشانی سره هلته دلته قدم واهه، زبیر له نورو زندانیانو سره په یوه کوټه کی ؤ ، هغه په قدم قدم کی تر پنجری ور وکتل خو پهره دار راغی ډیکه ئی ورکړه او له هغه ځایه ئې لرې کړ ، زبیر چی دجې رام سره دیوه معمولی پهره دار چلن ولید وپوهیده چی دی هم له دوی سره دیوی کښتی سپور دی.

* * * * *

(۲)

دلر لویدونه لږ وړاندې دراجه یو سپاهی راغی جی رام ته ئی وویل چی «تولواك» دې غواړی ، جی رام دکاتیا وار دراجه دسوغاتونو صندوق له ځانه سره واخست او دراجه محل ته ولاړ ، پهره دار هغه دمحل یوی کوټی

ته بوتلو.

راجه داهر سنگ دمر مرو په چوتره په يوه طلايي كرسي ناست ؤ، له پرتاپ راى نه پرته دديبل «د پوخ مشر» او دهى سنگ او دهغه زلمى زوى بهيم سنگ چې له «ازور» نه راغلى ؤ هغه ته مخامخ ناست وو.

جى رام راجه ته درى ځلى په مخكې خم شو او درناوى ئى پر ځاى كړ، بيا لاس په نامه ودريد دوو پهره دارانو صندوق راوړ او دراجه په مخكې ئى كيښود، جى رام دراجه په حكم دصندوق سر خلاص كړ راجه جواهرو ته په سر سرى نظر وكتل بيا يې پرتاپ راى ته وكتل او له جى رام نه ئى پوښتنه وكړه: اوريدلى مى دى چې ته دعربو ملا تړ كوى. تا زموږ په باب دا هم ويلى دى چې دعربو مقابله نشو كولاى. او تازموږ په وفادار پرتاپ راى دتور لگولو په خاطر خپله خور او يوه عربى نجلى چيرته غلى كړى دى.

جى رام ځواب وركړ: باداره! زما باور نه ؤ چې پرتاپ راى ستاسو په امر كښتى لوټ كړى. دهغوى په ديبل كې ددريدو اراده نه وه هغوى زه په لاره كې له سمندرى غلو نه وژغورلم، ديبل ته ما هغوى راوستل زما ميلمانه وو او دميلمنو عزت ديوه نوابزاده فرض دى.

دعربى نجلى او خپلى خور په باب زه نوّر څه خبر يم ځكه چې كښتى لوټ كيدى هغه وخت زه دپرتاپ راى بندى وم.

راجه: تا پرتاپ راى ته ويلى وو چې دعربو دژغورلو لپاره دى هسى پلمه ورته جوړه كړى وه.

جى رام: باداره! زه له دى نه منكر نه يم خو .....!

راجه په تونده لهجه ووېل: زه هيڅ اوريدل نه غواړم، كه عربو شكايت وكړ چې له كښتى نه ددوى كومه نجلى وركه شويده نو ته به ئى را پيدا كوى او موږ ته به ئى سپارى.

جى رام: تولواكه! كه عرب په ما دا ادعا وكړى چې ما ددوى تور سريى تښتولى نو زه هر ډول سزا گاللو ته تيار يم.

راجه: زه ستا په چل پوهيږم، كه عربو پرتا دا ادعا ونه كړه نو مطلب ئى دا دى چې تا نجلى دهغوى په خوښه چيرته غلې كړى ده. ته پوهيږى چې زموږ سره ډيرې داسې لارې شته چې سرى په رښتيا ويلو مجبوروى.

جي رام: باداره ! كه تاسو ما گناهكار گڼئ نو چې څه سزا مناسبه بولئ را ئې كړئ ، خو له غريبو سره پخواهم ظلم شويدى.

راجه: نو ته زموږ له دښمنانو سره ددوستى دعوه دارئې؟

جي رام: هغوى ستاسو دښمنان نه دي ، هغوى سند دغريبو امن خوښوونكي گاونډي گڼي. كه نه نو ددېبل ترڅنگ به هم نه تيريدل، كه هغوى دنيك نيت خاوندان نه واى نو دكاتيا وار دراجه دسوغاتونو دغه صندوق به تاته نه ؤ رسيدلى.

راجه ووېل: دكاتيا وار جواهر دسرانديپ دغميو په وړاندې خوشي ډېري دي.

جي رام: بولواكه! زه زر گر نه يم سپاهي يم ، زه ډېرى نه پيژنم خو ستا دوست او دښمن پيژنم ، ما له دې ډېرو سره دكاتيا وار دراجه ددوستى پيغام هم راوړى ، كه دغه ډېرې يوه ټنكه نه ارځي هم هغه لاس چې راليږلي ئې دي قيمتي دي ، خو پرتاپ راى چې دغريبو غونډي امن خوښوونكي او زورور گاونډي كښتى لوټ كړي او مال ئې تاسو ته راوړى دا به تاسو ته ډير گران پريوزي .

باداره! تاسو له مسلمانانو سره ددښمنى نه وړاندې ښه سوچ وكړئ . دهغوى لاس ډير مزبوط دي او دهغوى اوسپنه هره اوسپنه غوځوى ، هغوى دپسرلي دبريو كې په څير را پورته كيږي او د ساون «دباران مياشت» دوريځو په څير خپريږي.

دهغوى مقابلې ته چې څوك را وتلى نه سمندر پناه وركړى او نه غرونو . دهغوى اسونه په اوبو كې لامبو وهلى او په هوا الوتلي شي، تاسو به په برسات كې دسند د سيند څپې ليدلى وي خو ددوى دفتحو څپې له هغې نه زياتي زوروري او تونډي دي.

دراجه داهر حوصلى ځواب وركړ چيغه ئې كړه: دارنه گيدړه! ستا په رگونو كې دنوابزاده «راجپوت» وينه نه شته ، زما په پاچاهي كې ستا غونډي بزدل او دارن سړي دژوند حق نه لري .

جي رام: باداره! زه اوس دكاتيا وار دراجه استازى يم زه په خپله په داسي هيواد كې اوسيدل نه غوارم چې هلته دوست دښمن او دښمن دوست

ګنل کیږي .

راجه داهر: که دکاتیا وار راجه پخپله دلته وای او داسې الفاظ یې تر خوله وتلی وای ما به ئې دسر غوڅولو امر ورکاوه.

پرتاپ رایه! دا بوڅه سبا ته به ئې دسزا پریکړه کوو، سهار ته دعربو مشر ماته راولی.

پرتاپ رای سپاهیانو ته غږ وکړ اته تنه توری ایستلی ورننوتل پرتاپ رای جی رام ته دتګ اشاره وکړه . جی رام دلوڅو تورو په سیوری کې دپرتاپ رای په مخکې روان شو.

او دهی سنګ دجی رام دخبرو په وخت کې داسې احساسوله چې یو سرتیری ځوان دده دخیالونو ترجمانی کوی، هغه وویل: باداره! که اجازه وی یو څه ووایم!

راجه ځواب ورکړ: ستا دڅه ویلو حاجت نشته ، داسې سزا به ورکوم چې د برهمن اباد خلکو تر ډیره وخته له یاده ونه وزی.

اودهی سنګ وویل: مګر تولواکه! هغه چې څه وویل په ښه نیت ئې وویل، موږ په څو غمیو او پیلانو دعربو دښمنی باید وانه خلو . زموږ پر خپل ځواك باور دی خو عرب ډیر بد او سر سخته دښمن دی.

راجه وویل: اودهی سنګه! دیوه ګیدړ چیغی دی واوریدی ته هم ګیدړ شوی.

هغه عرب چی داوښ شیدی څښئي او اوریشینه ډوډی خوری زموږ دمقابلی جرئت کولی شی؟

ستا په ګومان به په اوښانو سپاره زموږ دپیلانو مقابلی ته راشی؟

اودهی سنګ: باداره! بده مه منه . دهغوی او ښانو دایران پیلان مات کړل.

راجه په غوسه شو وئی ویل: اودهی سنګه! زما له تانه دا هیله نه وه چی دعربو په باب په اوازو به باور وکړی او تری ویریږی به ، موږ دعربو له ټول نفوس نه زیات پوځ تیارولی شو ، دراجپوتانه ټول راجه ګان زموږ په اشاره سر ورکولو ته تیاریږی .

اودهی سنګ وویل: تولواکه! زه له هغوی نه نه ویریږم خو دویدی فتنی

وېښولو ته څه حاجت دی ، دنورو دمرستي په تمه دځواکمن دښمن دښمني
گټل ښه کار نه دی.
راجه: اڈهی سنگه! دا ته څه وائې! دسند په مقابل کی دعربو سارایان
ځواکمن دښمن نه دی ، آخر په عربو کی څه ښېگڼه ده چی زموږ پوځیان ئی
نه لری؟
او دهی سنگ: ټولواکه! دداسی دښمن هیڅ چاره نه کیږی چی له مرگه
ویره نه لری ، که تاسو زما په خبره باور نه کوی یو عرب بندی را وغواړی
وبه گوری چی توری دلوبو سامان ورته ښکاری.
راجه بهیم سنگ ته وکتل وئی ویل: بهیم سنگه! ته هم په دی نظر یی
چی تر موږ دعربو لښکر ځواکمن دی؟
بهیم سنگ ځواب ورکړ: ټولواکه! پلار جان می له عربو سره په امن
گوزاره غوره بولی ، که نه نو موږ هم دتورو په سیوری کی پالل شوی یو که
عرب له مرگه ویره نه لری موږ ئی هم له وژلو نه په شا نه راځو.
راجه وویل: آفرین! ودی لیدل اودهی سنگه! ستا زوی له تانه زړور دی.
اودهی سنگ ځواب ورکړ: دټولواك له خولې چې څه اورم باید پری خوښ
شم خو درعیت دمسئولیت احساس ما په دی مجبوروی چی راتلونکی خطر
ټولواك ته باید په زغرده ور څرگند کړم.
بهیم سنگ تر اوسه هلك دی ، هغه عرب په جگړه کی نه دی لیدلی خو
ما دمکران په جگړه کی ولیدل چی دعربو عادی سپاهی زموږ د لویو لویو
افسرانو مقابله کوله ، په مکران کې دعربو په جگړه کې ټول «۶۰۰» سپاهیان
وو او دراجه څلور زره «۴۰۰۰» تنه لښکر ئی دخځلو شوندې ورسره
واخست . جی رام تاسو له پخوا پیژنی ، زموږ په ځوانانو کی دهغه غوندې
توره وهونکی بل نشته ، که هغه د عربو نه دومره په هیبت کې دی معنی
ئی دا نه ده چی هغه ویریږی اویا دراجه نمك حرام دی ، ددی اصلی سبب
دادی چی هغه له عربو سره دتکر په خطر پوه دی.
راجه په ترخه لهجه وویل: ته زما «د پوځ مشر» ئی وزیر نه ئی او په دی
معاملو کی ستا له پوهی او تجربی نه کار نه اخلم ، که بوډا توب ستا همت
کمزوری کړی وی له دی منصب نه به دی لری کړو او ته دا حق هم نه لری

چي دجي رام غوندي ياغي ، سرکش او سپين سترګی سپارښت وکړی ، هغه چي زموږ په مخکی څه وويل تر لويو نه دلويی سزا مستحق دی.

او دهی سنګ چي دراجه وضع وليده وويريده ويی ويل: تولواکه! زه بخښنه غواړم ، تاسو زما په باب بدګومانه شوی ، ما دغه خبری ددی لپاره وکړی چي تاسو تر اوسه له عربو سره دجګړی اعلان نه دی کړی ، او که اعلان مو کړی وی بيا خو زما فرض دی ، بلکی يوازی زما نه دهر سپاهی دا فريضه ده چي ستا په امر ځان قربانولو ته تيار شی ، دجی رام په ګستاخی افسوس کوم، خو زما په دی هم باور دی چي په خپله موکه به هغه يو وفادار راجپوت «نوابزاده» ثابت شی ، که تاسو له عربو سره دجګړی پريکړه کړی وی نو موږ سر له نن څخه بايد تياری ونيسو زه غواړم عربو ته داسی ماته ورکړو چي بيا دسر پورته کولو توان ونه لری.

ددی هدف لپاره دپوځونو پر منظم کولو برسيره بايد دهندوستان دټولو لويو او وړو راجه ګانو مرسته وغواړو هغوی ټول ستا سو مشری منی او ستاسوتر بيرغ لاندی را ټوليدل او جګړه به دځان لپاره وياړ بولی، موږ بايد د کاتيا وار راجه هم بايد کم ونه بولو ، هغوی تاسو ته سوغاتونه جزيه را استولی ده ، که تاسو جی رام وبخښی دهغه په منځګړتوب دکاتيا وار دراجه مرسته تر لاسه کيدای شی.

راجه داهر لږ ډاډه شو ونی ويل: اوس ته ديوه نوابزاده په څير خبری کوی ، خو جی رام له عربو سره ملګری شو که موږ هغه وبخښو هم ددی خبری ثبوت به څه وی چي له موږ سره به دوکه نه کوی.

هو! ما اوريدلی چي ديوه عرب ځوان ددوستی لاپی کوی ، که دی له هغه سره مقابلی ته تياروی او هغه عرب دتوری وهلو په سيالی کی را وپرځی نو زه به ئی معاف کړم.

او دهی سنګ: تولواکه! هغه به ستا په اشاره له غره سر سر جنګولو ته تيار وی.

راجه: ډير ښه! زه دتا په سپارښتنه هغه ته يوځل فرصت ورکوم.

سبا ته به موږ دجی رام دنيك نيتی نه علاوه له عرب ځوان سره دده د توری وهلو دکمال ننداره هم وکړو.

راجه له دې وروسته مجلس رخصت کړ ، جګ شو او دمحل بلې کوټې ته ننوت.

*****

(۳)

سبا ته راجه داهر دبرهمن اباد په شاهي ماڼۍ کې په یوه پراخه کوټه کی دربار جوړ کړ ، دسند له پایتخت «ارور» نه دده وزیر هم راغلی ؤ وزیر «دپوځ اعلی قوماندان» او دبرهمن آباد او شاوخوا امیران دخپلو خپلو رتبو او منصبونو په مناسبت تخت ته نژدې په کرسیو ناست وو دوزیر او اعلی قوماندان نه وروسته په دریمه کرسی به دبرهمن آباد والی کیناست خو اوس دغه کرسی او منصب ددیبل دوالی حق ؤ،هغه خو لویشتی له راجه نه لرې شوی ؤ او داسی ئی ګنله لکه دده او راجه تر منځ چی دغرونو فاصله راغلی‌ؤ وراميرا‌ن‌ دراجه کین لور ته کتار لاس په نامه ولاړ وو ، دراجه ښی او کین لوری ته دوې ملکې ناستې وې ، یوه ښایسته نجلۍ شاته صراحی په لاس کی ولاړه وه ، درباري شاعر دراجه په ستاینه خو شعرونه وویل له هغه وروسته تر لږ ځنډه دنڅا او سندرو مجلس تود شو ، راجه څو جامه شراب په سر واړول او بیا ئی دبندیانو دراوستلو امر وکړ ، زبیر په پښو کې زنځیر حاضر کړای شو ، له هغه نه لږ ځنډ وروسته جی رام هم راغی او دزبیر په څیر ئی په لاسو او پښو کی زنځیرونه نه وو خو دهغه نه وړاندی او وروسته دلوڅو تورو پهره دزبیر د پوهیدو لپاره کافی وه چی دهغه حالت هم تر دوی ښه نه دی.

راجه پرتاپ رای ته وکتل وئې ویل: دی زموږ په ژبه پوهیږی؟

هغه له ځایه جګ شو وئې ویل: هوکی تولواکه! دی د پردیو ژبو په زده کړه کی ډیر هوښیار ښکاري.

راجه زبیر ته وکتل وئی پوښتل: ستا نوم څه شی دی؟

هغه ځواب ورکړ: زبیر.

راجه وویل: موږ اوریدلی چی ته له موږ سره خبرو ته بې تابه وې ووایه څه ویل غواړی؟

زبیر: زه دا پوښتنه کوم چی ددیبل په بندر کی زموږ کښتي ولې لوټ

شوی او موږ ولې بندیان یو دغه وحشیانه چلن ولې را سره کیږي؟

راجه لږ بې تابه شو ونې ویل: ځوانه! ما اوریدلي وو چې عرب دخپرو په آدابو نه پوهیږي ، خو ته باید دځان او خپلو ملګرو دژوند خیال وساتې او هوښیار واوسې.

زبیر وویل: له موږ سره چې کوم سلوك شوی دی که د هغه معلومات تاسو ته نه وی بیله خبره ده ، که نه نو ددیبل والي بې له څه دلیل نه پر موږ لاس اوچت کړی ، که تاسو په موږ شکمن وی موږ ددې شك لرې کولو ته تیار یو ، خو که دسند له خوا دغه کار زموږ دغیرت دازمویلو په خاطر شوی وی نو موږ دسند والي ته وایو چې موږ دهندوستان کم ذاتي «اچوت» نه یو چې فریاد ئې له مرۍ نه نه راوزي ، تر اوسه پورې له موږ سره چا دداسې سلوك جرئت نه دی کړی ، او زه دسند پاچاهي دومره مزبوطه نه ګنم چې دایران دزغرو او روم دخولونو دماتوونکو تورو ګوزار به وزغملای شي.

هغه قوم چې دځمکې پر سر دهر مظلوم داد دځان فرض ګڼي دخپلو خویندو میندو په بې عزتي چوپ نشي پاتې کیدای.

راجه وزیر ته مخ ور واړاوه او ونې ویل وادې وریدل ، اوس یو بندي له موږ سره دجنګ اعلان کوي.

وزیر وویل: تولواکه! دا عرب ډیر لاپه وهونکي خلك دي دایران او روم فتحو دوی مغرور کړي دي ، خو دسند له زمریانو سره نه دي مخامخ شوي.

زبیر وویل؛ موږ په دیبل کې دزمریانو زړور تیا نه ده لیدلې دګیدړانو مکاري مو ولیده.

دزبیر په دې خبره تولو درباریانو یو بل ته وکتل ، او دهغې سنګ دحالاتو نزاکت درك کړ جګ شو ، لاس ئې په نامه ونیول او ونې ویل: تولواکه! دې ځوان څو ورځې په زندان کې تیرې کړې هوش او حواس ئې له لاسه ورکړی او تاسو خو په دې هم پوهیږئ چې دکوم سپاهي توره پڅه وی دهغه ژبه تیره وي.

زبیر په غوسه شو او داودهې سنګ ددوستانه مداخلې په هدف پوه نه شو وې ویل: په ماله شانه وار شو دی که نه نو اوس به زما دتورې په باب تا داسې رایه نه ورکوله.

پرتاپ رای جگ شو وئی ویل: تولواکه! دروغ وائی دی موږ په جګړه کې نیولی.

زبیر دغوسی له زوره په چیغه وویل: نامرده انسانه! ته دذلت او پستی یوه نمونه ئی ، زما لاس او پښی ترلی دی خو اوس هم ستا په خیره کی دویری او وارخطایی کرښې دی ، ګیدړ چې زمری په کپس کی وویني هم وارخطا کیږی ، زما یوازی یو لاس خو شی کړی او خپله توره می راکړی دوی تول به زما او ستا ددعوی رښتیا توب وګوری.

پرتاپ رای ددربار په خلکو نظر را وغرخاوه ، دبرهمن اباد والی دزبیر راتګ یو غیبی کومك باله جګ شو ددربار چوپتیائی ماته کړه وئی ویل: تولواکه! دا زموږ دعزت او نسب سپکاوی دی چی یو معمولی عرب په ډك دربار کې پرتاپ رای ته دبزدلی پیغور ورکوی ، تاسو سردار پرتاپ رای ته اجازه ورکړی چی دده دعوه دروغ ثابته کړی.

او دهی سنګ له پرتاپ رای نه زیاته کرکه کوله ، خو هغه جی رام دراجه له غضب نه ژغورلو او ددی ژغورلو غوره صورت همدا ؤ چی جی رام دپرتاپ رای پر ځای له زبیر سره مقابله وکړی او دا ثابته کړی چی هغه دراجه مخلص دی ، له ځایه اوچت شو وئی ویل:

تولواکه! دبرهمن آباد دحاکم خبره سهی نه ده ، د سردار پرتاپ رای رتبه دومره وړوکی نه ده چی له یوه معمولی عرب سره مقابله وکړی ، دا دده توهین دی ، ددی ځوان دهیلی دترسره کولو لپاره له موږ سره په زرګونو ځوانان شته ، که تولواك ته بده نه ښکاری نو جی رام ته اجازه ورکړی چی ددی کم ذاته عربو دوست نه دی.

راجه ځواب ورکړ: ته دجی رام ډیر شفاعت کوی خو جی رام پخپله بیا په دی تینګار کوی چی دعربو دوست دی ، ښنګه جی رامه! ته دی ته تیار ئی چی خپله وفاداری ثابته کړی؟

جی رام په عاجزانه لهجه وویل: تولواکه! زه ستا په امر ځان اورته غورځولی شم خو زبیر زما میلمه دی ، او زه په هغه توره نشم اوچتولی.

په دربار کی یو ځل بیا چوپتیا خپره شوه ، او دهی سنګ مایوس شو جی رام ته ئی وکتل ، راجه چیغه کړه: دا خر زما له مخی لری کړی دهغه مغ ور

تور کړی په کپس کی ئی واچوی او په ښار کی ئی کوڅه په کوڅه وګرځوی ، سبا ته ئی دمست پیل په پښو کی وغورځوی.

او دهی سنګه تا ددی عرب دوړاندی موږ وشرمولو ، او پرتاپ رایه! ته ولی چوپ ناست یی؟ تا په دیبل کی یو ځل هغه مات کړی او س ستا توره ولی له تیکی نه راوزی؟ تاسو ټول ولی مار خوړلی غوندی چوپ یاست؟

ځوان بهیم سنګ توره وکښله او وئی ویل: ټولواکه ماته اجازه راکړه.

دبهیم سنګ په لیدو ددربار نورو خلکو هم توری وکښلی او په ټولو کې وروسته پرتاپ رای هم توره را وایستله خو سترګو ئی له راجه نه غوښتل چی : باداره! زما په حال ورحمیږه زبیر چی درباریان دراجه اشاری ته په انتظار ولیدل په شونډو ئی یوه مسخره آمیزه موسکا خوره شوه وئی ویل: بس بس نور ئی پریږده ، ستا درباریان چی په مخ کی یو لاس اوږدی تړلی بندی وینی دوی یو هم ځانته دبی زړه او بزدل خطاب نه خوښوی، خو تل تقدیر زمریان تړلی له ګیدړانو سره نه مخ کوی.

بهیم سنګ وویل: ټولواکه: دده زولنی خلاصی کړی زه همدا اوس ورښیم چی زمری څوک دی او ګیدړ څوک؟

* * * * *

(٤)

دراجه په اشاره دزبیر له لاس او پښو نه زنځیرونه لری شول او په لاس کی ئی یوه توره ورکړه ، خو وزیر وویل: ټولواکه! ستا په دربار کی مقابله ښه کار نه دی.

راجه ځواب ورکړ: ولی ښه نه ده؟ په همدی دربار کی ئی زما سپاهیانو ته دبی زړه توب پیغور ورکړی ، او زه غواړم چی په همدی ځای ئی بدل واخلی.

وزیر: ټولواکه! انتقام خوله دی ځوان نه دجګړې له فرصت نه پرته هم اخستلای شو.

راجه ځواب ورکړ: نه ، موږ دا هم ګورو چی عرب توری څه وړ چلوی؟

بهیم سنګ دکرسیو په منځ کی خالی میدان ته راغی او زبیرته ئی په اشاره دوړاندی ورتګ اشاره وکړه .

زبیر راجه ته ووېل: له دی ځوان سره زما هیڅ دښمنی نشته زما مجرم پرتاپ رای دی ، تاسو هغه دقربانی وزه ولې جوړوی؟

بهیم سنګ ووېل: بزدله ! ته یوازې خبرې کولی شې که همت لری نو وړاندی راشه.

زبیر ووېل: که ته دبل بار په خپله اوږه اوچتوی ستا خوښه دائی ووېل او ور وړاندی شو دبهیم سنګ په مخکی ودرید.

دراجه په امر سپاهیان دچوکیو نه وړاندی په یوه دایروی حلقه کی چاپیر ودریدل، او دهی سنګ اوچت شو وئی ویل: زویه! غلط وار ونه کړی ته له یوه خطرناك دښمن سره مخامخ یی.

بهیم سنګ ووېل: پلار جانه ته چورت مه وهه ، دا ئی ووېل او بیائی دری څلور حملی وکړی ، زبیر ددغو ناڅاپی زورورو حملو نه څوګامه شاته شو او درباریانو ټولو له خوښی نه چیغی اوچتې کړې ، زبیر تر څه ځنډه دبهیم سنګ دحملو دفاع کوله ، خو لږ وروسته ټولو دا محسوسه کړه چی تر حمله کوونکی دفاع کوونکی زیات چست او ماهر دی.

او دهی سنګ بیا ووېل: زویه احساساتی کیږه مه دتوری سوړ مزاجه لوبغاړی ډیر خطرناك وی.

خو دزبیر په شونډو دادمنی موسکا هغه نور هم په جوش راوست او یو پر بل پسی ئی ګوزارونه کول، زبیر چی هغه له کنتروله دوتلو په حال کی ولید یو څو متقابل ګوزارونه یی پرې وکړل او بهیم سنګ ئی دحملې پر ځای دفاع ته مجبور کړ ، خو څله داسی پیښی شول چی دبهیم سنګ توره به په وخت دفاع ته پورته نه شوه خو زبیر دزخم پرځای دهغه له بدن سره ورو توره ولګوله او بیرته به ئی لری کړه ، درباریان په دی وپوهیدل چی هغه له بهیم سنګ سره پام کوی او نه غواړی چی ټپی شی بهیم سنګ هم اوس پوه شوی و چی رقیب ئی پری زورور دی ، خو هغه په ماته تر اعتراف مرګ ته تیارو ، پرتاپ رای دبهیم سنګ له پلار سره دپخوانیو دښمنیو سره سره اوس دده دبری دعا او هیله کوله ، خو دبهیم سنګ متې ورو ورو شلې شوې، دراجه او نورو درباریانو په څیرو دمایوسی وریځې پنډې شوې.

او دهی سنګ ووېل: ټولواکه! بهیم سنګ به مړ شی خو په شا به ولاړ

نشي ته دده ژوند بخښلی شي.
مشري ملکي داودهي سنگ سپاربنت وکړ خو کشرۍ ملکۍ وویل: تولواکه! سپاهیانو ته دبهیم سنگ دملا تړ غږ انصاف نه دی ، که تاسو بخښنی نو دواړه باید وبخښل شي.
راجه مذبذب ؤ او څه پریکړه ئی نه شوای کولی ، ناڅاپه زبیر خو څلې سر پر سر حملی وکړې او بهیم سنگ ئی دهغه تشې کرسۍ ته په شا راوست سپاهیان چی کښلی توری کتار ولاړ وو یوی او بلی خواته شول ، بهیم سنگ توکر وخوړ او بیا ستونی ستغ په چوکی کی پریوت ، هغه د پاڅیدو هڅه وکړه خو زبیر دهغه په سینه دتوری څوکه ورکیښوده او وئی ویل: ته که څو کاله نور ژوندی پاتی شی نو ښه سپاهی به درنه جوړ شی خو اوس ستا ځای دغه کرسۍ ده.
دبهیم سنگ له لاسه توره ولویده او هغه دپښیمانی او غوسې نه خپله شونډه تر غاښو لاندې کړه.
راجه سپاهیانو ته اشاره وکړه خو زبیر دبهیم سنگ دکرسۍ له سره په یوه توپ ځان پرتاپ رای ته ور ورساوه او دهغه تر شا ودرید توره ئی په مرۍ ور کیښوده او وئی ویل: خپل پوځیان دی پر خپل ځای ایسار کړه که نه نو زما توره به دده خیته سوری کړی ، دراجه په اشاره سپاهیان شاته شول.
زبیر بیا راجه ته وکتل وئی ویل: دبی عقلو پاچا! زما له تانه دحه ښیگڼی تمه نشته ، خو زه دا درته وایم چی کومو سلا کارانو تاته له عربو سره دجنگ مشوره درکړې هغه ستا دوستان نه دي ، په کومو خلکو چی ستا بهروسه ده هغه ټول ددیبل دحاکم زړه او دماغ لري ، دلته ورته وگوره دی په کرسۍ ناست دی د ولې په څیر ریږدی زه ستاسو په وړاندی له ده څو پوښتنی کوم:
ووایه پرتاپ رایه تازه په جگړه کی ونیولم او که ددوستی په نامه دی له کښتی نه راوغوښتم؟ ووایه! ولی چوپ ئی ، گوره که دی دروغ وویل دغه سپاهیان دی نشی ژغورلی، ووایه زبیر دا وویل او توره ئی دهغه په خیته لږ ور چوخ کړه پرتاپ رای په ریږدیدلی غږ وویل:
ما ته له کښتی نه را وغوښتی خو دتولواك دا امر ؤ چی په هر صورت

باید تاسو گرفتار شی ، راجه وویل ودریږه! پرتاپ رای زما دامر تعمیل کړی دی که دی څه تیری وکړ نو دغه بندیان به ټول ووژنم ، تر اوسه موږ ستاسو په باب پریکړه نه ده کړی موږ خوشی په خوشی له عربو سره دجگړی او جنجال غوښتونکی نه یو ، ستاسو قوم ربښتیا زړور دی خو که ته هوښیاری وکړی ته او ستا نور انډیوالان به ازاد کړو ، ستا پر سر اوس شل تنه سپاهیان دریدلی ته به یو ووژنی خو ددی یوه په بدل کی به ستا ټول بندیان اعدام کړم که دخپلو ملگرو خیر غواړی توره وغورځوه.

زبیر وویل: زما په تاسو په یوه هم اعتبار نشته خو زه درته وایم چی دخپلی گټی او تاوان په باب مو دوروستی ځل لپاره فکر وکړی. په یاد ولره چی که تا زما له ملگرو سره بد سلوکی وکړه نو هغه ورځ لری نه ده چی ستا دهر سپاهی په سر زما په څیر سر تیری توره کښلی ولاړ وی ، که دی جواهرو او پیلانو ته ټمه وی زه هغه نه غواړم زه یوازی داغواړم چی زه او ملگری می خوشی کړه ، خالد او نور ئی هم موږ ته وسپاره.

راجه وویل: ته تر څو توره ونه غورځوی ستا په غوښتنه غور نشو کولی، زبیر له راجه نه دڅه خیر ټمه نه درلوده ، که له هغه سره دنورو ملگرو غم نه وای نو دا به ئی غوره بلله چی په زړورتیا مقابله وکړی او مړ شی ، خو دکوچنو ښځو او یتیمو ماشومانو خیال ئی احساسات ساړه کړل ، دهغه ناهید ور په یاد شوه او په وجود ئی لړزه گډه شوه ، دډول ډول خیالونو په چپاو کی دراجه امیدواروونکی الفاظ ورته تکیه شول او توره ئی دتخت په مخکی وغورځوله ، راجه داڅ منه ساه واخسته ، پرتاپ رای هغه چاته ورته ؤ چی دیوه هیبتناك خوب نه راویښ شوی وی ، مشری ملکی دراجه په غوږ کی غلی وویل:

ټولواکه! دداسی خلکو دښمنی اخستل ښه کارنه دی.

راجه په اشاره وزیر خان ته وروغوښت او وروئی ترې وپوستل ستا څه رایه ده؟

وزیر ځواب ورکړ: ټولواك تر مابه فکر کولی شی.

راجه وویل: که زه دوی پریږدم دا درباریان خو به ما بی زړه او بزدل نه بولی؟

وزیر: تولواکه! څوك چې سپوږمۍ ته توكې لاړې ئې په خپل مخ لوېږي.
تاسو دخپل رعیت په نظر كې د «خدای» درجه لرې خو اوس ددغې بندیانو پرېښودل دمصلحت خلاف دي، عرب دا جرئت نه لري چې زموږ په خاوره حمله وكړي خو كه دوی ولاړ شي ټول عرب به زموږ پر خلاف وپاروی كه تاسو له عربو سره دجګړې او دمكران دنیولو اراده بدله كړې وی بیا خوښه داده چې بندیان ټول ووژل شي تر څو له عربو سره كوم داسې ثبوت نه وی چې په دیبل كې ددوی كښتی لوټ شوی ، تردې دمخه هم دابوالحسن په باب موږ دمكران والی ته ځواب وركړی ؤ كه هغه بیا پوښتنه وكړی هم موږ به همدغسې له هر څه انكار وكړو.
راجه ووېل: تاته چا ویلی چې موږ پر مكران دحملې اراده بدله كړې ده؟
وزیر ځواب وركړ: تولواكه! كه ستاسو اراده نه ده بدله بیا خو ددې خلكو په باب غوره پریكړه داده چې دښار په یوه څلور لارې كې ئې را وځړوی تر څو ټول خلك پوه شي چې عرب هم دوی غوندې عام انسانان دي.
راجه ووېل: زما هم همدا نظر دی ، خو له كښتۍ نه یو عرب هلك او نجلۍ ورك دي كه هغوی دسند له سرحد نه اوښتي وي او عربو ته دا خبر ور رسیدلی وي نو موږ باید زر تر زره دجګړې تیاری ونیسو.
وزیر ځواب وركړ: دعربو اوسنی حالت ما ته معلوم دی ، ددوی كورنی جګړی چې پای ته رسیدلی ډیره موده لا نه ده تیره شوی ، اوس ددوی ټول پوځونه په شمال او لویدیځ كې په جګړو مصروف دي ، زموږ سره یو لك تنه پوځ شته ، دضرورت په وخت كې همدومره نور هم را ټولولی شو ، بیا دراجپوتانه ټول راجه ګان ستاسو تر لاس لاندې او جزیه وركوونكي دي ، دوی به ستا تر بیرغ لاندې له عربو سره جګړه ځانته یو ویاړ بولي ، زما په دې باور دی چې كوم عرب دلته سند ته راشي بیرته به ولاړ نه شي.
راجه: شاباس! زما له تانه همدغه تمه وه، ته سر له نن څخه دجګړې تیاری ونیسه.
له راجه سره تر پټو خبرو وروسته وزیر په خپل ځای كیناست ، راجه سپاهیانو ته امر وكړ وېې ویل دی بوزی تر ماښامه به ئې پریكړه وكړو.

ورروستی امید

دشپې له ویده کیدونه وړاندی داسوځوګلی له نراین داس نه پوښتنه وکړه چی جی رام ولی رانه غی ، خوهغه هرځل داځواب ورکاوه چی په ښارکی دهغه ډیردوستان دی چابه ورسره ستون کړی وی ، داسوته جی رام ویلی ووچی زماتړراتګه به دنرائن داس له کورنه نه وزی .

سباته ئی هم دجی رام په خوله جبراًعمل وکړ، ماښام نژدی ؤچی نرائن داس راغی اوداخبر —

ئی راوړچی جی رام یی له یوه بل عرب بندی سره په کپس کی اچولی اوپه ښارکی یی کوڅه په کوڅه ګرځوی اوسهارته به ئی له مرختونه وړاندی دښارپه یوه څلورلارې کې غرغره کوی ، معلومه شوید ه چی هغه په ډك دربارکی دراجه بی احترامی کړی ده.

داسوچی داواوریدل ښارته یی مخه وکړه ، خلك دښارپه یوه له ګنی ګونی ډکه برخه کی دبانس دلرګیوپه یوه لوی کپس ورټول شوی وو ، داسوپه خپلومضبوطومټوخلك یوی اوبلی خواته کړل اوځان ئی دلرګیوپنجری ته ورساوه ، اوپه کپس کی دزبیراوجی رام له لیدونه وروسته بیرته په شاشولړوروسته هغه په آس سپوردځنګل په لارروان ؤپه ښارکی ترنیمی شپی پوری له ځوتنوپهره دارانونه پرته نورټول خلك خپلوکورونوته ولاړل .

جی رام زبیرته په ځنګل کی دخالد ناهیداومایا کیسه اورولی وه ، ځوپهره داران ویده وو ، اونورله کپس سره نژدې ناست وواوخبرې ئې کولې ، زبیرله جی رام نه پوښتنه وکړه: هغه دسمال چیرته دی؟

جی رام ورته وویل: هغه زماپه مټ ترلی دی خوزموږلاهغونه خوترشاترلی ، کاشکی داسوزموږپه حال خبرشي.
زبیره ! زه له تانه یوه پوښتنه کوم.
زبیر: وپوښته؟
جی رام : موږپه دلرختونه وراندی غرغره کوی ، اوس تاته ترهرڅه وراندی څه شي سترګوته ولاړدی.
زبیر: زماپه زړه کي یوه خبره ده اوهغه داچي ماتراوسه دخدای(ج)اورسول(صلی الله علیه وسلم)دخوښی لپاره په دنیاکي څه مهم کارونشوکړای.
جی رام : ته خوله مرګه خامخاویریږي؟
زبیر: دیوه مسلمان دایمان لومړنی شرط دادی چي له مرګه به نه ویریږی،دویري ګټه څه ده ؟ که انسان هرڅه وکړی چي کومه شپه یې په قبرکي وی نوخامخابه قبرته ورومی،که زمادژوندانه ګړی پای ته رسیدلی وی نوبه ژرااوښکوتویولوئی اوږدولی نه شم ، خوزه په یوشي خفه یم ، زه دیوه سپاهی لپاره داسی مرګ مناسب نه بولم.
جی رام وویل: زه تراوسه په دی فکرکي یم چي موږښایي له دی سزاوژغورل شو ، کله په خیال کي راشي چي اوس به دغه ښارپه یوه ټکان دخاوریوه ډیری شي ، کله په ذهن کي راوګرځي چي له اسمان نه دخدای پواستازی راشي اوراجه ته ووائي چي دغه بی ګناه دی پری یی ږده که نه نوستابه خیرنه وی ، کله کله په خیال کي راشي چي ښایي دسنددریاب مخه بدله کړی اوپه دیبل وربرابرشي اوددیبل دښارټول خلك راووزی وراخطاشي اوپه یوه اوبله وتښتی ، یوڅوك راشي اوموږټول خوشي کړی تاته خودغسی خیالونه په ذهن کي نه درګرځي ؟
زبیر : نه ماداسی خیالونه نه پریشانه کوی ، زه یوازی داسوچ کوم چي که خدای زماژوند غواړی په زرګونو لارویه می وژغوری اوکه می ژوندپای ته رسیدلی وی نوهیڅ تدبیربه می ونه ژغورلی شي .
جی رام وویل : زبیره ! کاشکی ماهم ستا په شان فکرکولی شوای.خوزه ځوان یم اوژوندی پاتی کیدل غواړم ته هم ځوان یی خوستافکرزمانه بیابیل

دی .

زیبرووېل: کـه ته هم زماپه شـان فکروکـړی نوپه زړه کې به آرامی اوډاډمحسوس کړی.

جی رام ځواب ورکړ: دازمادوس خبره نه ده .

زیبرووېل : جی رامه زمایوه خبره منی؟

جی رام : څه خبره ؟

زیبر: ترسهاره ډیروخت نه دی پاتې ، بنایی زمااوستادژوندلړې شیبې پاتې وی زمـاپه زړه یوباړپروت دی کـه ته وغـواړې زمـادزړه دغـه بارلرې کیدای شی.

جی رام وویل: په دی کپس کی که زه دتالپاره څه وکړای شم تیاریم.

زیبر : جی رامه! موږدژوندځومنزلونه شریك سره ووهل اوزه نه غواړم چی له مرگه وروسته ددواړولاری بیلی شی زه غواړم چی ته مسلمان شی ، که ته اوس هم کلمه ووائی زمـادتیـروگناهونوکفـاره کـیدای شی . اوس دومره وخت نشـتـه چی زه داسلام تولی ښیگنی درتـه بیـان کـرم ، کـاشکی مـاپه کنیتی کی دغه ذمه واری احساس کړی وای که ته زماخبروته پام وکړی نوزماباوردی چی ستاغوندې نیك زړی اوربښتیانی دوست ته دلاربښونی زیات ضرورت نشته.

جی رام وویل : که ستاخبرې ما د مرگ له ویرې بې پروا کولی شی نوزه ئې اوریدلوته تیاریم .

زیبـرووېل : اسـلام دانسـان په زړه کې یوازې دیوه خدای ویره پیداکـوی اوهغه نورله هرډول ویرې نه ژغوری ، واوره ! اوبیازیبرپه ډیرلنددول داسلام په تعلیمـاتورناواچوله درسول اکرم صلی الله علیه وسلم ، دژوندحالات ئی بیـان کـړل دصـحـابه کـرامـو(رض)په سیـرت اواخـلاقـووکـړیداوداسـلام دلومـړنیـوورځوحـالات ئی بیـان کـړل په پای کی زیبـرداجنادین ، یرمـوك اوقـادسیی دغزاگـانوپیښنی یادولی ، اوجی رام داسې احسـاسوله چی تول عـمـرپه یوه تیـاره غـارکی له سـرگـردانی وروسـتـه په یوه توپ اوس ددنیـاترتولولو رې څـوکې ته خـتلی دی ، دهغـه په سـتـرگـوکې دامیدرناوځلیده.

دشپې په وروستی برخه کې جې رام دکلونوکلونوعقیده پرېښې وه اواسلام په دایره کې شامل شوی ؤ.

زیبرورته وویل : اوس ووایه زړه دې سپک شوکه نه ؟

جې رام وویل : زما په زړه کې یوازې یوه اندیښنه پاتې ده چې مادمرګ په درشل اسلام ومانه کاشکې ستاپه شان مې لمڅونه کړې وای اوروژې مې نیولې وای.

زیبرورته وویل :

یومسلمان له خدایه بایدمایوس نه وي ، هغه هرڅه کولی شي .

*****

(۲)

پهره دارڅوک ولیدل چې کپس ته ورنژدې کیدل غږېې پرې وکړ ، څوک ئې؟

هغه دځواب ورکولونه پرته وړاندې ولاړاودکپس ترخنګ ودرید ، سپاهیان ټول ودریدل لومړی پهره داریاوویل ځواب ولې نه راکوې څوک ئې؟

خوبه دومره څنډکې نوروسپاهیانوهغه وپیژانداویوه یې دخپل پخوانی ملګری مټ ونیوکش ئې کړورته وئې ویل :

خوشې چیغې مه وهه دې نه پیژنې ! سرداربهیم سنګ دې باداره ! تاسوپه دې شپه کې دلته څه کوې ؟

هغه ځواب ورکړ : زه دبندیانولیدوته راغلم .

بل سپاهی ځواب ورکړ: سرداره ! تاسوبې غمه اوسې داشوپهره داران همداڅوشیبې مخکې ویده شول.

بهیم سنګ ترې وپوښتل : ستانوم څه دې؟

هغه ځواب ورکړ: زمانوم سروپ سنګ دې.

بهیم سنګ وویل : ته ډیرهوښیارسړی معلومیږې زه دبرهمن آبادله حاکم نه غواړم چې ستارتبه درلوړه کړي.

هغه ورته وویل : خدای دې له تاسوسره ښه وکړي زماځلوراولادونه دي چې ستاشونډې وخوځیږي زماکاربه جوړشي.

بهیم سنگ : ته چورت مه وهه نورستاترقی پرما ، هوبندیان دی ویده دی؟

پهره دارځواب ورکړ: صیب تراوسه ئی خبری کولی ، دائی وویل بیاوروړاندی شوتریوه چاك ئی وروکتل وئی ویل :

سرداره ویښ دی.

بهیم سنگ وویل : زه له چی رام سره څوخبری کول غواړم .

پهره دارو ویل : صیب دی پوښتنی ته څه ضرورت دی اوبیائی خپلونوروملگروته اشاره وکړه تول لرې شول دکپس له یوی برخی نه بهیم سنگ سرور دننه کړویی ویل : جی رامه ته ډیراحمق ئی ، بیائی خپل لاس ورتیر کړاوزبیرته ئی وروویل : لاسونه دی زماخواته راواړوه ، زبیرخپل ترلی لاسونه هغه ته ورواړول، بهیم سنگ بیاپه زوره وویل : نمك حرامه تادراجه دوړاندی ددی کم ذاتی عرب ددوستی لاپی وهلی نه شرمیدلی؟

بیائی ورو وویل : جی رامه ! زه ستادملگری دلاسونوپری غوښوم څه ووایه چی پهره داران شکمن نه شی.

جی رام په لوړغږوویل : بهیم سنگه لړوشرمیږه ، دادیوه نوابزاده له شان سره نه ښایی چی بی وسه بندیانوته کنځل وکړی.

بهیم سنگ وویل : زه تاسوغونډې بی زړه خلکوته کنځل دځان بی عزتی بولم ، زه یوازی ددی پوښتنی لپاره راغلی یم چی تاهغه عرب ځوان اونجلی چیرته غلی کړی دی؟

جی رام ځواب ورکړ: ماته‌ئدی معلوم ورځه مامه تنگوه ، دزبیرلاسونه خلاص شول بهیم سنگ ئی په لاس کی خنجرورکړاووروئی ورته وویل : افسوس چی زه نورله تاسوسره هیڅ نه شم کولی ستاسولپاره ددی کپس ماتول اوتیښتیدل اسان نه دی خوبیاهم خپل قسمت وازمویی، که تاسوآزادهم نه شوی لږترلږه خوبه دمیړنیوپه مرگ مړه شی.

دپهره دارانودغلطولولپاره بهیم سنگ خپله لهجه بدله کړه وئی ویل: زماپوخ باوردی چی هغه عربه نجلی تاسوپټه کړی ده ښه ده ستاخوښه مه ئی راته ښیه خودلمړاختونه وړاندی به دبرهمن آبادخلك تاسوغرغره ووینی.

بهیم سنگ له کپس نه لږلرې ولاړپهره دارانوته ئی وویل :

تاسو ولی یوی خواته شوی ؟ ماخو له هغوی سره څه پټې خبرې نه درلودی، لږ خوداچې رام ته وګوری غرورڼی تراوسه نه دی مات شوی.
یوه پهره دارځواب ورکړ: سرداره ! ددوی نصیب خراب دی که نه موږخواوریدلی دی چې راجه یی زیات قدرکاوه ، سرداره په ښارکی خلك وائی چې داعرب جادوګردی هغه دجادوپه زورجی زام دراجه په خلاف نافرمانی ته اړکړی.
بهیم سنګ وویل : ښایی همدغه خبره وی ماته هم ددوی کیس ته نژدی کیدل په کارنه وو.
یوه پهره داروویل : نه صیب ! په تاسوددوی دجادواثرنه کیږی، بیاهم کورته ولاړشی توبه وباسی.
بهیم سنګ : ته ډیرهوښیاریی زه ځم سرمی راباندې وګرځیدښایی دادکودواثروی .
پهره دار: صیبه! که اجازه وی زموږځوك درسره ولاړشی اوتاسوترکوره ورسوی.
بهیم سنګ : نه نه ! ددی ضرورت نشته .
بهیم سنګ ولاړهغه پهره دارله شانه وریسی غږکړ:
سرداره ! زه دی هیرنه شم .
بهیم سنګ : ته چورت مه وهه.
پهره دار : بګوان دی له تاسره ښه وکړی.
دبهیم سنګ له تلووروسته یوه سپاهی ملګروته وویل :
وموليدل مانه ویل چې داجادوګردی اوتاسونه منله سروپ سنګه ستاخیرنشته ، تاڅوواری پر کیس لاس ووهل تراوسه دی سرنه ګرځی؟
سروپ سنګ : زماسر؟ هولږدروندی.
پهره دار : غم مه کوه اوس به ښه وځرخی.
سروپ سنګ اندیښمن شوویی ویل: خوماواوریدلی چې دجادوګرپه مرګ دجادواثرورکیږی.
پهره دار: داسی جادوګرچی مړه شی بیرته ژوندی کیږی.
یوه بل سپاهی وویل: یاره ماهم په کیس لاس ووهل اوس زماسرهم

څرخیږی.
سروپ سنگ وویل : خدای دی دغه جادوگروهی زماسرخوپه ربښتیاراباندې گرځی.
ددی خبروتاثیرداؤچی نورپهره داران له کپس نه اته ، لس گامه لری ودریدل اوپهره ئی کوله.
زبیردخپلوپښوله خلاصولونه وروسته دجی رام لاس اوپښی هم خلاص کړل.
یوه سپاهی وویل: ای ، دوی په کپس کی څه کوی ؟
زبیراوجی رام کیناستل ، سترگې ئې پټې کړی اوودریدل، دوه تنه پهره داران ترکپس دوه ځله راوگرځیدل اودواړه بیرته خپلوملگروته راغلل جی رام
ورو وویل : زبیره !
زبیر: څه خبره ده .
جی رام : دغه کپس ډیرمضبوط دی ، تقدیرتوکه راسره وکړه ته اوس هم په دی تمه ئی چی خلاص به شو؟
زبیر: زمازړه گواهی راکوی چی خدای به مومرستندوی وی.
جی رام وویل : په برهمن آبادکی بهیم سنگ په سلگونوسپاهیان لری ، کیدای شی په وروستی وخت کی زموږڅه مرسته وکړی.
زبیر: زه یوازی له خدای نه مرسته غواړم اوته هم همغه ذات ته پناه ووړه.
که هغه ته زموږژوندی پاتی کیدل منظوروی نودبهیم سنگ له مرستی پرته به مووژغوری.
جی رام : زه ستادایمان پوخوالی ستایم ، خوبده مه منه دغه کپس پخپله نه ماتیږی.
زبیروویل : په کوم ځای کی چی دعقل ډیوه مړه شی هلته دایمان مشال کاروړکوی ، تاپه یوه داسی خدای باندی ایمان راوړی چی ابراهیم (ع)ته ئی اورگلبڼ وگرځاوه.
جی رام څه ویل غوښتل چی دیوه سپاهی غږئی واورید: څوك یی؟
یوه سړی څوگامه وړاندی ځواب ورکړ: کب نیوونکی یم صیب !

سپاهی : دلته څه کوی؟
کبان می راوړی .
سپاهی : کبان په دی ناوخته ؟
پردی سړی : هو! اوس ورځ راخیـږی ، زه غـواړم چی داوپلورم اوبیـرته ستون شم ، تاسوخوبه کبان نه غواړی ؟
یوه پهره دارووېل : سروپ سنگه ! ته ئی واخله ستاڅلوریچیان دی کب
نیوونکی وویل : هوسرکاره ! واخله بلکل تازه دی.
سروپ سنگ وویل : پیسی راسره نشته که ئی بی بیی راکوی اخلم یی.
کب نیوونکی : صیب له تاسونه پیسی څوک غواړی ! له موږنه خوئی په ښارکی هسی عـادی خلك هم په زوراخلی ، تاسـوخوسـرکاریی، دائی وویل اوبیائی دکبانوډکه توکری ددوی په مخکی کیښودله.
یوه پهـره داررته وویل : اوهو! له تاسره خوډیرکبان دی موږته ئی هم راکوی که نه؟
سـروپ سنگ وویل : نه نه ! په دی بیـچاره ظلم مـه کـوی ، زه خـورده بیـپاریم ، نن لږتری اخلم پیسـی ئی سبـاته ورکـوم ، هغـه یوکب راواخست اوخپلوملگروته ئی په مـوسکاوکـتل ، ملگرونی دستـرگوپه رپ کی تموله توکری تشه کړه.
سروپ ورته وویل : دادی باره پیتی دی سپك شوورڅه سباته بیاپه همدی مهال همدلته راشه پیسی دی نغدی واخله.
کب نیوونکی : ډیرښه سرکاره!
په کـپس کی دننه زیـرجی رام ته وویـل داخـوکنگودی خـودابوازی ولی راغلی دی ؟
گنگوپهره دارانوته وویل : زه ډیره سه سرینده وهلی شم درته وئی وهم؟
سپاهیانوپه یوه غږځواب ورکړ: هو! هووغږوه!
گنگوله سرینډی نه څوپه زړه پوری نغمی اوچتی کړی اوهغـه ملگری د عامو ښاریانوپه جامه کی یویوورغلل اوترسپاهیانوراتاوشول.
یوه پهـره دارپه زوره وویل : هی هی ده خوهسی دکب نیـولوخوارکسب غوره کړی که دی سرینده غږول اختیارکړی ډیری روپی به وگټی.

دگنګوملګرویویل ته ویل : زه خود ده نغموراویښ کړم اوبیامی خوب وتبستید...... زه د «وسنتی» مورپاخولم ویل ئی وګوره لکه چی کوم سوالګردی .... یوه بل وویل : زموږګاوندی حیران دی چی داڅوك دی؟

ګنګودسریندی له غږولوسره اوچت شو اودده ملګروناڅاپه توری وکښلی اوپه سپاهیانوورپریوتل ، دسترګوپه رپ کې ئې تول ترتیغ تیرکړل اوپه تبرئی دکپس لوی کولپ مات کړ.

زبیراوجی رام راووتل، دچوك په شاوخواکې کوروتودسریندی دزړه وړونکونغمونه وروسته دسپاهیانوګرېږی اوکوکاری واوریدئ خوچاله خپل کورنه دراوتلواوحال اخستلوجرئت ونه کړ، زبیراوجی رام دګنګواو د هغه د نوروملګروسره له ښارنه په تیښته ووتل ، دګنګوڅوتنوملګروپه یوه باغ کی آسونه درولی وو ، کوم وخت چی په ښارکی په دی پیښه خلك خبریدل ، دوی په اسونوپښنی اړولی وی اودځنګل په لورولاړل.

*****

(۳)

ناهیدپه بستره غځیدلی وه ، اومایائی سرته ناسته وه ورو وروئی سرورته چاپی کاوه ، خالد په ناکراری په کوته کی یوی اوبلی خواته قدم واهه . بیادناهیدسره نژدی ودریدوئی ویل:

ناهیدی! ډیروخندیدل ، هغوی بایداوس رارسیدلی وای کاشکی زه ئی په پاتی کیدونه وای مجبورکری.

مایاخالدته وکتل اوبیائی سترګې ښکته واچولې اوپه ډاډورکوونکی لهجه ئی وویل:

زمااوس هم داباورنه راځی چی راجه داهربه دومره ظالم وی ممکن داسو......!

خالددهغی خبری ورغوځې کړې وئې ویل : ستانیکی هیلې له یوه لیوه نه انسان نشی جوړولی.

مایازړه نازړه وویل: تاسوفکرمه کوی هغوی به خامخاراځی .

خالد : زبیربه په غرغره ځړېږی اوزه به فکرنه کوم ! کاشکی زه هم له

گنگوسره تللی وای ، دائی وویل لاس ئی ومروړل اوشوندی ئی ترغابنولاندی کړی اوبهرته ووت.

مـایادیوی په اوښلنوسـترګوناهیـدته وکـتـل ، هغی ددی پرسـرلاس راتیرکړاوپه تسل ئی ورته وویل : مایا! هغه خوتاته هیڅ هم نه دی ویلی ، ته په وره وره خبره ژاړی.

مایاځواب ورکړ: زه چی دده حالت ګورم ، که هغوی ناکام راستانه شی نوڅه به کیږی.

ناهیـدوویل : هغـوی په یوه خطرناك هدف پسی وتلی دی کـه ناکـام راستانه شی زموږپکی څه ګناه ؟

که ګنګواوملګری ئی په جګړه کی ووژل شی ، ته به خپل وطن ته ولاړه شی اوزه .... ؟

ناهیدځواب ورکړ : زماوروکی خورکی! دعربوځمکه دتالپاره تنګه نه ده.

مایا : خوخالدله ماسره په هره خبره جنجال کوی امکان لری هغه مادلته پریږدی.

ناهیـد : مـایا! زمادوراندی خوخـالدداسی څه نه دی ویلی ، هوربنتیـا! ستادوروراوزبیرپه باب دخبراوریدو نه ناکراره شوی دی ، خدای دوکړی چی هغوی په خیرراشی بیابه تول عمردخالدپه خوله موسکاغوریدلی ووینی.

دخالددمـوسکاذکرمایادخوشبولپاره دخیالونورنګینی نړی ته بووړه . هغی ته داویجاړه دنیـادګلونویوه سمسـوره باغـچه ښکاره شـوه ، دی له ګلونوسـره لوبی کـولی اودخـوشبـویه هـواله څپوسره تـازه کیـدله .... دمارغانوښکلی نغمې ئی اوریدی.

دایوه ښځه وه چی دمینی په بهروسه ئی دامید د سمندرپه غاړه محلونه جوړول، خوبوخیـال ئی دتوندشمـال په څیرپه لمن کی دهیلوراتول کړی تول ګلان بیـرته مراوی کـړل دخیال په پرده ئی دعـربودخرمـادباغـونوله سیل نه وروسته دبرهمن آبادپه یوه څلورلاری کی دغرغره شوی ورورپه لاش ودروله هغه یوه خوروه ، داسی خورچی دخپل کوردکرسندوخنداګانوله اوریدوسره سره دوروړله خـولی دآه په اوریدوتکان وخوری ، مـایاپه زړه کی وویل : وروره ! زمـاګـران وروره خـدای دی په خیـرراوله ، کـه ته نه وی مـابه

دهیچاموسکاهم خوبته نکړای شی.

ناهیدپه غورمایاته وکتل اووئی ویل : مایا! ستاربښتیاله خالدسره دومره مینه ده ؟

مایارابیداره شوه ناهید ته ئی وکتل ، خپل مخ ئی په لاسونو پټ کړاوپه سلگوشوه.

ناهیدبیاوویل : معلومیږی چی ته په مااعتبارنه کوی ، زه خالد پیژنم ، ..... هغه .... !

مایائی خبره ورغـورځه کړه وئی ویل : نه ! نه ! زه دخپـل ورورپه باب فکرکوم .

دکـلایو پهـره دارپه منډه راغی ، ناهیـدخـپل مخ په تیکری کی پټ کړاوجگه شوه کښیناسته پهره داروویل :

خالدپرآس زین کیښود ، زماخبره نه منی هغه ته دبرهمن آبادلاره هم نه ده معلومه ، که څه پیښنه وشی گنگوبه ماژوندی پری نژدی تاسوهغه منع کړی

یوه شیبه دمایاژړه ولوید ، بیاپه زوره زوره ودرزیدجگه شوه اوپه منډه بهرته ووتله ، زړه ئی ویل خالده ، مه ځه زه دوروړغم زغملی شم خوستانه پرته ژوندنشم کولی ، خالده په مارحم وکړه ! خالده .

له کلاته بهرخالدآس ته قبضه وراچولی وه اویوه پښه ئی په رکاب کی وه ، مایاپه منډه ورغله غږئی پری وکړ: ودریږه! دخدای په خاطرودریږه! یوازی مه ځه ، زه هم درسره ځم ، دائی وویل اوبیائی داس جلب ونیو.

خالدله رکابه پښه لری کړه پریشانه شواومایاته ئی وکتل په دی ځندکې ناهید هم بهرته راووته دمایاناهیدته پام شوویې ویل : خوري دی راوگرځوه! دی دمـرگ خـولې ته روان دی د بگوان په خـاطر! دخـدای په خـاطرئی راوگرځوه.

ناهیدنژدی ورغله وئی ویل : خالده ! که ستاپه تگ کی څه مصلحت وای نومـابه په دی ؛ اروغی کی هم نه وی راایسـارکـړی ته یوازی دراجـه دلښکرمـقـابله نشی کـولی ، ته بایددگنگودراتگ انتظاروکـړي هغـه خامخاراځی ، که رانه غی کوم ملکری خوبه ئی ضرروراځی ، ته بیشکه زړه

ورئی خوپه داسی شیبوکی ربنتینی زړورتیاصبرکول دی.
خالدځواب ورکړ: خوری ! ستاتبه ده ولاړه شه آرام وکړه زه یوازی ددوی لاری څارم . زه وعده کوم چی لرې نه ځم.
مایاوویل : نه ! نه ! خوری دی مه پرېږده ، دی به بیرته راونه گرځی.
خالدوویل: مایا ! امکان لری دراجه پوځیان په دوی پسی راوتلی وی زه بایدمرستـه ورسـره وکـرم . ددوی مـرستـه زمامـسؤلیت دی مایاته دی لږدوروخیال هم وکړه.
مایاځواب ورکړ: زماوروکه په خطر کی وی ته څه مرسته نشی ورسره کولی.
خالدڅه ویل غوښتل خوله لرې یوتن چی په دنگه ونه ختلی ؤچیغې کړی:

هغوی راغلل ، اوله دی سره په ځنگل کی داسونودپښوغږاوچت شویول پهـــره دارپه منده راغـی ویی ویـل : لکـه چی دښـــمن وریـسی دی تاسودکلاسمخوته کوزی شی.
خالدوویل : دغلی کیدوضرورت نشته که څوك وریسی وای دوی کلاته نه راتلل خوداډیرلږکسان ښکاری خدای دخیرکوی.
داسونودراتگ دخبرپه اوریدودناهیدزړه په درزاشو ، خوچی خالدوویل چی یوازی څلورآسان دی نوپه زړه کی ئی بله شوی دامیدډیوه بیرته گل شوه ، ددی داندیښنی اوغم حالت هغه مانوته ورته ؤچی په ماته کښتی کی دڅپوپه مینځ کی ایساروی اوپه یوه اوچته شوی څپه دساحل گومان وکړی.
داسی ئی احساسوله چی تقدیردوروستی ځل لپاره تری دامیداوهیلوماښی اخلی،لږځنډوروستـه یوسپوردځنگله له گنوونونه راووت دوی ته نژدې له آس نه کـوزشومـایاته ئی چیغې کـړې : مـایا ! مایاهم ورمنده کړه اوونی ویل: وروره ! اوبـاورترغـاری شـوه. دنـاهیـداوخـالدنظرپه ځنگله کی په هغه لاره نښتی ؤچی جی رام تری راووت ، دجی رام په لیدو ناهیدپه زړه کی یوځل بیادامیدمړی شوی ډیوی بیرته بلی شوی په جی رام پسی داسواوپه هغه پسی گنگواوزبیرهم له ځنگله راووتل،دزبیرپه لیدوناهیدمذبذبه غوندې دوه دری گـامـه وړاندی شـوه ، زبیـردې ته نژدې ورغی له اس نه کـوزشـو ،

خالدورمنډه کړه اودواړوېويل په غېږکې ونيول ، ناهيدوغوښتل چې په منډه خپلې کوټې ته ستنه شي خوبيائې داسې احساس کړه لکه پښې ئې چې په ځمکه پورې نښتې وي ، دهغې په بدن لړزه ګډه وه ، سرئې وځرخيد .
دمياشتودمسافرپه څيرچې دمنزل په ليدوله پښوولوېږي ناڅاپه داهم همدغسې شوه زبيرله خالدنه بيل شوورواندې شو اووئې ويل : ناهيدې! ته اوس ښه ئې که نه ! دې دځواب پرځاې پرخپل مخ نقاب برابرکړ.
زبيربياوويل : ستازخم څنګه دې ؟
دناهيدشونډې ورپيدې په رېږديدونکې آوازئې وويل :
دخداې شکردې چې ته راغلې ، زه ښه يم . ددې وروستې الفاظ په يوه ژوره ساه کې ډوب شول اوبياهغې ټوکروخوړاوپه ځمکه راپرېوته .

* * * * *

(٤)

کله چې په هوش راغله په خپله کوټه کې په بستره پرته وه ، دخالداومايالة غمجنوڅيروليدووروسته ئې نظردزبيرپه څيره ونښت ، په مړاوې څيره ئې ناڅاپه دحياسرخې راغله ، په مخ ئې پرده راخپره کړه اوکيناسته ګنګواوجې رام له کوټې نه بهرولاړوو خبرې ئې کولې دخالدهغوی ته پام شو وئې ويل : ناهيدراپه خودکې شوه چورت مه وهئ .
زبيردتسلې په دود ورته وويل : ناهيد ! نورزموږمصيبتونه پاې ته رسيدونکې دې . زه نن روانيږم.
ماياچې ديوې ښځې د ذکاوت دحس په زوردزبيرپه باب دناهيدداحساساتونه خبره وه ژرئې وويل : نه نه تاسومه ځئ ، اوس به په ټول سندکې ستاسولټون پيل شوې وي .
زبيرځواب ورکړ: زمالپاره دسندله سرحدونودوتلوهمداېو فرصت دې ترسباپورې به دلارې ټولوپهره دارانوته زموږدتيښتې خبررسيدلې وي نورملګرې مودراجه پوځ ته دفريب ورکولوپه خاطردختيځ بيابان لاره نيولې زه له همدې فرصت نه ګټه اخلم.
خالده ! ته به همدلته پاتې کيږې که دلته څه خطراحساس شوګنګوبه موبل مناسب ځاې ته بيايي له عربونه زموږدلښکروتررا تګ دمخه که

ناهیددتګ راتګ شوه ګنګوبه ئی ترمکران پوری ورسوی.

ناهیدوویل: ترڅوچی زماخویندی په زندان کی وی زه غوارم همدلته واوسم ، خدای دی تاسوبیرته راولی موږبه ستاسوانتظارکوو، زمالیك به تاته رسیدلی وی تاسوسمدستی روان شی اوپه راستنیدوکی بیره وکړی هوربنتیا د علی پوښتنه کوم هغه څنګه ؤ؟

زبیر: علی ته ډیره یادولی ، ددیل والی هغه ډیروخوراوه خوهغه ډیرزړه ورهلك دی که په هرحالت کی دی دلمانځه په وخت کی اذان خامخاکوی.

دغه خلك له آذان نه ډیروېریږی هغه ئی څوځلی په متروکو وواهه خودده په اراده کی هیڅ بدلون رانه غی.

دبرهمن آبادپه بندیخانه کی هم دهغه همدغه حال دی دراجه پوځیانودژبی ورغوځولواخطارورکړ. خودی له خپل تکل نه وانه وښت.

ناهیدوویل : داتول ستادمجلس اثرډی که نه نوهغه خوددومره مزبوت زړه خاوندنه ؤ، په سراندیپ کی هغه دیوکمزوری زړه خاوندبلل کیده.

زبیرو‌ویل : دانسان عیبونه اوصفتونه دخطرپه وخت کی رابنکاره کیږی.

له دروازی نه ګنګوغږوکړ: ماسپښنین شونوربایدځنونه کړی.

ناهیدوویل : ورځی خدای مومل شه خوتاسوته مکران ته دوچی لاره معلومه ده ؟

زبیروویل : داسوله ماسره ځی اوهغه په ټولولاروبلددی ، زه چی دمکران سرحد ته ورسیږم هغه به بیرته راولیږم.

مایاوویل : په دی جاموکی تاسوسمدستی پیژندل کیدای شی.

زبیرپه موسکاځواب ورکړ: زمادکشری خورپه ماډیرپام دی خوته مه پریشانه کیږه ، زه به سندی لباس واغوندم اواوس خوماسندی ژبه هم زده کړی ده څوك به په ماشکمن نه شی ، مایاوویل : ته ماته په خوروپلوستری ذمه واری پرسراخلی،په یادولره زموږپه وطن کی دخوراو وروړتراصلی رشتی دغسی رشتی ډیری مضبوطی وی ، که ته ماته خوروائی نوداونیوسفرپه ورځوکی وکړه ، زموږمصیبت ستاسودنوروبندیانوله مصیبت نه کم نه دی .

دوی به زماپه ورورپسی سندلوپشت په لویشت وګوری . زه ویریږم چی ستاسودپوځونوله راتګ نه ترمایوسی وروسته زماورورکاتیاوارته تینبتی ته

زړه ښه نه کړي.

جی رام له بهرنه په لوړغږوویل : مایاڅه وائی . زه یوازی یوراجپوت «نوابزاده» نه بلکی یومسلمان هم یم ، زه خپل نیکی کوونکی کله پریښودلای شم.

مسلمان ! زماورورپومسلمان دی؟ دائی وویل دناهیدله کټ نه اوچته شوه اوبهرته په منډه ووته وروړته ئی غیږورکړه ، زړه ئی درزیدوپه سترګوکې ئې دخوښی اوښکی وی ، وئی ویل :

وروره ته ! ریښتیاووایه ته مسلمان شوی یې؟

هغه ځواب ورکړ: مایا! «له مقناطیسو» سره چی اوسپنه ولګیږی بیا اوسپنه نه پاتی کیږی ، ته خو به پښیمانه نه ئی؟

مایا وویل: زه ... بیا تری لری شوه اوښکی ئی پاکې کړی وئې ویل: زه چیرته پښیمانه کیږم خدای «ج» زما دعاګانی قبولی کړی، زما زاری ئی منظوری کړی ورورہ مبارك دی شه هو ریښتیا ستا اسلامی نوم؟

زبیر بهر ته دوتلو په وخت کی وویل: دا زما قصور دی که دتا خوښه وی ستا په ورور به ناصر الدین نوم کیږدو .

مایا وویل: او زما نوم به څه وی؟

خالد ، زبیر ، ګنګو او جی رام حیران شول ټولو مایا ته کتل مایا چی دخپلی پوښتنی ځواب وا نه ورید وئی ویل: تاسو ولی حیران یاست له ناهید نه پوښتنه وکړی ، دائی وویل او په دهلیز کی ودریده ناهید ته ئی وویل: ناهید خوری! دوی ته ووایه آیا ما ستا په وراندی مبارکه کلمه نه ده ویلی؟ آیا ما له تا سره پټ پټ لمځونه نه دی کړی؟ آیا ما دقرآن ایتونه نه دی زده کړی؟

، مایا له خپل ورور سره ودریده او زبیر ته ئی وویل: ته په څه خیالونو کی ډوب یې ، ناهید پر ما زهرا نوم ایښی او دا زما خوښ هم دی.

خالد دننه ولاړ ؤ،ناهید په غوږ کې ئې ورو وویل تا دا خبره ولی له مانه پټوله؟

ناهید په موسکا ځواب ورکړ: مایا په دی ویریدله چی تاسوبه داګومان وکړی چی ستادخوښی په خاطرمسلمانه شوی ، هغه له وروړنه هم ویریدله

څکه ئی له مانه وعده واخسته چی ترمناسب فرصت پوری به دغه رازساتم .
خــالدبیــرته په منډه بهــرته راووت اوله جی رام ســره ودرید دهغــه روح دخوښیوپه اووم آسمان کی ؤ .

زیـرووېل : وروره ناصـرالدین اوخوری زهراتاسودواړوته مبـارکی وایم خدای دی تاسوته حوصله اوثبات درکړی.

گنگووویـل: زیـره: کـه زموږزړونه راوپلټی مـوږتول مـسلمان شـوی یو ، خوپرتولودنومونوایښودل به تادیروخنډوی داخدمت خالدته پرېږده هغه دی مـاسپښین شوته ترنن مـاښام پوری لړترلږه له دی ځایه شل دیرش میله بایدسفروکړی، زیرومو سکل ویی ویل: «زه تیاریم» .

گنگوداسـوته غږوکړچی جامی راوړی زهرابیرته له ناهیدسره کیناسته اوزیـردگنگودهدایت سره سم دسندی سپاهی جامی واغوستی بیائی ورته وویل: ستاله پاره آس تیاردی.

زیـرووېل: زه اوس راځم اوبیـاددوهم ځل لپـاره دناهیـدکوتی ته ورننوت ناهیدچی دپښوغږواوریدپرده ئی سمه کړه زیرووېل : ناهیدٔخدای پامان ! زهراخوری ماته دعاکوی.

دواړوپه غبرگ آوازوویل: په خدای دی سپـاروازیـراوږده اوږده گـامونه واخستل له کوتی نه ووت.

خـالد ، ناصـرالدین اوگنگودکـلاتردروازی پوری ورسـره راووتل داسـوله دوواسونوسره ولاړو، زیرووېل خدای پامان اوپه آس ئی پښه واروله داسوهم سپورشو، گنگووویـل: گرمی زیاته ده خودواړه آسونه تازه دمه دی تردیرش میله پوری لومړی مزل ورته هیڅ نه دی داسواپه دی سفرکی ستابریالیتوب ښایی دسندنقشه بدله کړی ترڅوچی زیردمکران له سرحدنه نه وی تیرشوی ته بیرته مه راستنیږه.

داسووویـل: تاسوچورت مه وهی.اوبیائی آس ته غبرگی لغتی ورکړی. زیرپه هغه پسی اس ورپریښود.

په کـلاکی چی داسـونودپښوغږواوریدل شـوزهراناهیـدته وکتل دناهیـدپه سترگوکی اوښکی ډنډ شوی اوورووروئی ویـل: خدای دی ستاسومرستندوی شی خدای(ج)موله دښمنانوپه امان کړه.

دزهراپه سترګوکی هم اوښکی راغلی اوونې ویل: خورې!اته تراوسه له مانه یوه خبره پټوی ستاله هغه سره مینه ده؟

ناهیددخه ځواب ورکولونه پرته دزهرالاس په خپل لاس کی ونیودآسونودپښوغږورو وروچوپ شودناهیدله سترګوداوښکوغمی وځځیدل اوپه مخ ئی لارې جورې کړې اوښکته وبهیدی.

زهراپه خپل ټکری دهغه اوښکی ورپاکی کړی ورته وئی ویل: خورې! هغه راځی ، هغه ډیرزربیرته راځی.

دوهم فصل:

زلمی سالار

د قتيبه استازی

دبصرې په يوه کونج کې دسيندپه غاړه دخرمادګڼوونوپه بڼ کې دبصری دوالی مانۍ وه ددغې مانۍ په يوه لويه کوټه کې يوډپوخ عمرخودقوی متهوخاوندقدم واهه ، هغه به قدم واهه اوبيابه ودريد پر ديوال ځړيدلی نقشی ته به ځيرشودهغه په څيره کی غيرمعمولی عزم اوارادی ځلکونه وهل، په سترګوکې ئې هوښياری اوترهوښياری هم هيبت زيات ځليده.

داحجاج بن يوسف ؤچی له اوسپنيزومنګولونه ئی دوست اودښمن دواړوپناه غوښته هغه څوك چی توره ئی په عرب اوعجم دتندرپه ځيرراپريوته اوديرځله ئی له خپل حد نه پښی وغځيدی داسلامی نړی هغه روښانه ستوری ئی هم په خاوروواوينوکی راپری ايستل چی زړونه ئی دايمان په نوررروښانه وو.

دحجاج بن يوسف دژوندلومړی پړاؤهغه وخت ؤچی دعبدالملك دحکومت په وخت کی دسرکشانودماتولولپاره اوچت شواودتوپان په څيرپه عراق اوعربوراخپورشو.

خوهغه وخت دده توره ديوه ړانده متروکی ته ورته وه چی دحق اوناحق توپيرېی ونکړای شو،دهغه دژونددوهم پړاوهغه وخت ؤچی دعبدالملك پرځای دهغه زوی وليددخلافت په منصب ناست ؤ ، دعراق اوعربوخپلمنځی جګړی پای ته رسيدلی وی اومسلمانانوپه يوه نوی جذبه اوولوله په ترکستان اوافريقاکی پرمختګونه کول.دخپل پلارپه څيروليدهم حجاج بن يوسف ته په بهرنيواوداخلی چاروکې پوره واك اواختيارسپارلی ؤخوديوه مسلمان مورخ په

نظرحجاج چی ولیدته کوم خدمتونه وکړل له هغوخدمتونوسره دیرتوپیرلری چی عبدالملك ته ئی ترسره کړی وو.

دعبدالملك په وخت کی دحجاج بن یوسف تولی هڅی دعراق اوعربوپه ساحه کی وی اودلته که هغه خپلمنځی جګړی ختمی کړی په خپله لمن ئی دډیروبی ګناهودوینوداغونه هم ولګول،خودولیدپه زمانه کی په عربوکی ارامی وه اوحجاج بن یوسف دژوند وروستی برخه په ترکستان اوافریقاکی دجهادپه تنظیم اودغازیانودپرمختګ لپاره وقف کړی وه.

کله چی موږدحجاج بن یوسف دژوندانه دکتاب وروستی پاڼی اړوونوحیران په شوچی خدای(ج)دمسلمانانودفتوحاتولپاره هغه څوك انتخاب کړچی څوکاله وراندی ئی مکه محاصره کړی وه هغه سترګې چی عبدالله بن زبیرئی په مخکی وژل کیدواونه ویریده په سندکې دیوې مسلمانې نجلی دمصیبت په اوریدوغمجنې شوی.

تاریخ موږته یومهم سوال وراندی کوی اوهغه داچی عرب اودعراق مسلمانان دحجاج بن یوسف نه دژوندپه وروستیوشپوورځوکی هم خوښ نه وو اونه ئی ولیدته په ښه سترګه کتل نوبیاځه سبب ؤ چی کله په ترکستان اوسندکی دجهادنغارې وکړنګیدې دشام له مسلمانانونه په دغومحاذونوکی دعربوشمیرزیات ؤ.

ددی ځواب یوازی دادی چی د قیادت له کمزورۍ سره سره دمسلمانانوانفرادی کرکترونه همغسی اوچت وو اوددوی په زړونوکی له جهاداوشهادت سره مینه په غورځنګ وه دوی دې ته نه کتل چې قیادت ئی دچاپه لاس کی دی اوپه بیړه ئی دجهاد صفونوته ځانونه رسول.

ځکه خودولیددوخت دویاړمنوفتحوویاړنه دولیددی اونه دحجاج بن یوسف ، بلکی دهغه اولس دی چی شاوخواته ئی دجهادبیرغونه په اوږه کړی وو.

*****

(۲)

حجاج بن یوسف تردیره څنده په دیوالونوراځړیدلی نقشی لیدلی بالاخره ئی یوه نقشه راکوزه کړه په ایرانی غالی کیناست اوپه مخې کې ئې کینبوده له ښه فکر وروسته ئی قلم راواخست په نقشه ئی ځونښی کینبودی اوړئی

نغاړله يوی خواته ئی کينبوده .

يوسپاهی په ويره ويره کوتې ته ورننوت اووئی ويل: له ترکستان نه يواستازی راغلی دی.

حجاج بن يوسف وويل: زه يی له سهارراسی په انتظاريم ورشه رائی وله سپاهی ولاړاوحجاج بن يوسف بيرته نغښتی نقشه وغوړوله اوپکی بوخت شولږځندوروسته يوزغره اغوستونکی کوتی ته ورغی هغه يودنګ زلمی ؤچی پنځلس ، شپاړس کلن ښکاريدوپرسرئی داوسپنی خول ځليدو، ښکلی څيره ، ځليدونکی سترګې ورو‌کی خوله اونري شوندی ئي دغيرمعمولی ارادی اواستقلال ښکارندوی وی ، دهغه دڅيری اوقدتناسب يومرموزجذابيت وربخښلی ؤچی حجاج بن يوسف حيران ورته کتل .... له ښه ځنډوروسته ئی په ګرخته لهجه تری وپوښتل:

ته څوك يی؟

هلك ځواب ورکړ:مااحوال درکړی ؤ زه له ترکستان نه راغلی يم.

حجاج : ښه له ترکستان نه ته راغلی يی؟ زه دقتيبه جذبات ستايم مااحوال ورکړی ؤ چی ياته راهم اويادی بوتجربه کارجنرال راواستوه ، هغه ماته يواته کلن هلك راواستاوه، هلك په ډاډمنه لهجه ځواب ورکړ: زماعمر۱۶کاله اواته مياشتی دی.

حجاج بن يوسف پرچ وهل وئی ويل: ته دلته دڅه لپاره راغلی يی په قتيبه څه شوی دی؟

هلك دڅه ځواب ورکولونه پرته ورواندی شويوليك ئی هغه ته ورکړحجاج بن يوسف زرزرليك پرانيست وئی لوست اولږډاډه شووی وئيل : هغه پخپله ولی نيغ دلته رانه غی ته ئی ولی رالستولی يی؟

هلك پوښتنه وکړه : ته دچاپه باب پوښتنه کوی؟

دحجاج بن يوسف حوصله اوزغم پای ته رسيدلی ؤ په چيغه ئی وويل: هغه احمق چی قتيبه راته ليکلی چی زه خپل ترتولوښه سالاردراستوم.

هلك بياپه ډاډاوسکون ځواب ورکړ: دقتيبه په ليك کی چی دچايادونه ده هغه زه پخپله يم که تاسوله کوم بل احمق سره ليدل غواړی نوماته اجازه راکړی.

حجاج بن یوسف په حیرانی وویل : ته ! اودقتیبه غوره سالار!اخدای دی په ترکستان کی جگړه کوونکی بدنصیبه مسلمانان له دښمنانونه په امان وساتی ، ته دقتیبه سره څه خپلوی لری؟

ځوان ځواب ورکړ : موږدواړه مسلمان یو.

حجاج : په لښکرکی دی رتبه څه شی ده ؟

ځوان : زه دحمله کوونکی ډلی سالاریم

حجاج : دحمله کوونکی ډلی سالار! ته ؟!

اوله بلخ نه دمخ اړولواوبخارااوسمرقند په لوردتگ په اراده کی به هم غالباًستااوستاغوندی ځوانو مجاهدومشوره شامله وی؟

ځوان: هو! دازمامشوره ده اودلته زماراتگ په همدی خاطردی که تاسولږحوصله وکړی زه به ټول حالت درته څرگندکړم.

دحجاج بن یوسف غوسه اوس په اندیښنه بدلیده وئی ویل:

که ته نن ماپه کومه خبره قانع کړی نوزه به ووایم چی دعربودمیندودشیدواثرتراوسه پوری نه دی ختم شوی کښینه ! زه له سهاره نقشی ته څیریم راته ووایه کوم پوځ چی هرات غوندې معمولی ښارنشی فتحه کولی نودبخاراغوندې مزبوت ښارپرسردفتحی بیرغ رپولوته ولی دومره امیدواردی؟

هوارښتیاته لومړی داووایه چی نقشه لوستی شی؟

هلك دځه ځواب ورکولونه پرته دحجاج بن یوسف په مخ کی کیناست نقشه ئی وغوړوله اوپه مختلفوځایونوئی گوتې کیښودی ویی ویل: دابلخ دی اودابخارا! غالباًبه تاسودبخارادحصاردمزبوتی خبری اوریدلی وی خوکه دبلخ کلاگانی دهغی په اند ازه مضبوطی هم نه دی دموقعیت په لحاظ ترهغی خطرناکی دی.

دبخاراځلوروخواوته پراخه میدانونه دی موږهغوی په آسانی سره کلابندکولی شو اودترکستان له نوروښارونوسره ئی اړیکی غوڅولی شو پاتی شوه کلانوزه په دی یقین لرم چی دمنجنیق لپاره دډبرودیوالونه نشی ټینگیدلای اوداهم موږته ثابته شوی ده چی په کلاکی ښه پوځ بوازی په هغه صورت مقابله کولی شی چی دمرستی لارې ئې خلاصې وی که نه

نودمایوسی په صورت کی دروازې خلاصوی اوتسلیمیږي، ددی پرخلاف په بلخ کی موږله زیاتوستونزوسره مخ کیږو، په ښاردحملی لپاره چی موږخومره پوځ ته ضرورت لروترهغو څوځله زیات ته ددی لپاره ضرورت دی چی غرنی دمرستی لاری بندې کړی، پردې سربیره موږبایدد ښاردفتحې اوکلابندی نه وړاندی په شاوخواتولوغرونډیواوغرونوقبضه وکړو، په دی جګړوکی به دغرنیوقبایلوډیری زموږله غشونه هم زیاتی خطرناکې وی ، دبلخ جنوبی اوختیځ غرونه ډیرلوړدی که دجنوب ختیځ ترکستان ټولوریاستونوبلخ ته دمرستی هڅه وکړه نوددی غرونوترشابه یوډیرلوی پوځ راټول شی اوله څه جنجال پرته به بلخ ته نژدی رارسیږی. په ختیځ - جنوب اولویدیځ کی به موږته سترخطرجوړشی اوکه له شمال نه بخاراوسمرقند هم ددوی مرستی ته پوځ راواستاوه نوله مروی نه به زموږدمرستی لاری ترتهدیداوخطرلاندی راشی ، اوموږبه له څلوروخواودبیرونی کومکی لښکرترکلابندی لاندی راشوموږبه په تودوخه کی مقاومت وکړای شوخوپه ژمی کې دغه غرني خلك ډیرلوی خطردی، اوکه بیرته په شاراځوله موږنه به ډیرزیات داسی وی چی «مروی»ته به راونښی رسیدای.

حجاج بن یوسف اوس دنقشی پرځای زلمی سالارته کتل ، هغه وویل: دعربوپه پوځی اصطلاحاتو کی تراوسه د «شاتګ» لفظ ته ځای نشته .

هلك ځواب ورکړ: زه دعربوپه شهامت اواراده کې شك نه کوم خودغه حمله له پوځی نظره دځان وژلوسره یو شی ده.

حجاج بن یوسف وویل : نوستاپه ګومان بایدد ختیځ پرلوړپرمختګ ودرول شی.

زلمی ځواب ورکړ: نه ! پرترکستان دتسلط لپاره به بلخ زموږوروستی سنګرنه وی. خوزماپه نظربایدلومړی بخارافتحه کړوپه دی کی زموږدوی ګټی دی یوداچی دادترکستان مهم ښاردی اوددی په فتحه به دترکستان په خلکوهمدغسی اغیزه کوی لکه دمداین په فتحه چی دایران اوددمشق په فتحه پرروميانوشوی، بله داچی دبخارادکلابندی په وخت کی له بهرنه موږله هغوخطروسره نه مخ کیږوچی دبلخ دمحاصری په صورت کی ئی مایادونه وکړه دبخارادفتحی نه وروسته موږد مروی پرځای

بخارادخپلوپوځونومرکزجوړولی شو،له هغه ځایه سمرقند، بیاقوقندداوفرغانی ته پرمختگ کولی شو ددی ښارونوپه نیولوزه گومان نه کوم چی دترکستان خلك نورمقاومت وکړی ، له دی فتحووروسته بایدزموږپوځ جنوب لوری ته مخ کړی اوپه لنډه موده کې به بلخ هم فتحه کوی.

حجاج بن یوسف په حیرت ځوان سالارته کتل هغه نقشه ونغاړله اویوطرف ته ئی کیښوده بیائی له لږچورت وروسته وویل: ته دکومې قبیلې یې؟

ځوان ورته وویل: زه ثقفی یم .

حجاج : ثقفی ! نوم دی څه دی ؟

ځوان : محمدبن قاسم !

حجاج بن یوسف په ځیرځیرمحمد بن قاسم ته وکتل اووئی ویل :

دقاسم له زوی نه زماهمداتمه وه ماپیژنی ؟

محمدبن قاسم ورته وویل : ته دبصری والی یی .

حجاج مایوس شوییی ویل: ته زماپه باب بس همدومره معلومات لری؟

محمد بن قاسم : زه له دې نه پرته هم په ډیرڅه خبریم پخواتاسودخلیفه عبدالملك بنی لاس وی اوس دخلیفه ولیدبنی لاس یاست .

حجاج: تاته دی موردانه دی ویلی چی قاسم زماوروړاوته زماوراره؟

محمدبن قاسم : هغی راته ویلی وو.

حجاج : څه وخت :

کله چی تاسوعبدالله بن زبیررواړه اومدینی ته بیرته راستون شوی.

دکم عمره وراره له خولی چی حجاج دغه خبره واوریدله دلړشیبي لپاره ئی دتندی رګونه وپړسیدل ، په غوسه شو محمد بن قاسم ته ئی وکتل خودهغه په سترگوکې ئې دویری اوډارپرځای بی شانه سکون اوډاډولیداوورو ورو دده غوسه هم سړه اوپه پښیمانی بدله شوه دمحمد بن قاسم بی پرواکتوله هغه نه پوښتل چی :

ماچی څه وویل آیادروغ دی ؟ آیاته دعبدالله بن زبیرقاتل نه یی؟

حجاج بن یوسف په زړه یوله زغم نه اوچت بوج احساس کړ جگ شو دسمندرپه لوری خلاصی کړکی ته ورنژدی شو اوپه سیندنې سترگې میخ

پاتی شوی .

دعبدالله بن زبیر «رض» قاتل ! دعبدالله بن زبیر «رض» قاتل ! هغه څوځلې په زړه کې داالفاظ تکرارکړل دذهن په پرده ئی دتیرویادونوننداری راڅرگندی شوی هغه په مکه کې هغه سپین ږیری مجاهدلیده چی دوژل کیدوپه وخت کې ئی هم په شونډوفاتحانه موسکا وه ، بیایی دمکې په کوڅوکې دیتیمانواوکونډوژړا ، انګولاواوریده بیائی یوسوړاسویلی وکیښ مخ ئی راواړاوه ، محمد بن قاسم ته ئی وکتل ، هغه دده دتمې پرخلاف نقشه غوږولی وه اوپکې بوخت ؤ . دتیرویادونوځونورتصویرونه ئی مخ ته ودریدل ، هغه یوځل بیا دمدینې په یوه وړوکې کورکې خپل ځوان ورووردمرگ په بستره پروت ولید ، هغه وروړچی په مکه کې ئی دده دکړووړود داستان په اوریدوله غوسی نه سترگی پټی کړی اوبیائی دخپل وروړالفاظ په غوږوکې وکرنگیدل:

حجاجه ! ځه ! زه دځنکندن په وخت کې دعبدالله بن زبیردقاتل مخ نشم لیدی ستاپر لمن چی دکوموبینوداغونه دی زمااوښکې هغه نشی مینځلی .

بیایی دخپل وروړله جنازې سره یووړوکې ماشوم لیدو، دادده ورارهٔ ؤ ده غوښتل چی اوچت ئې کړی اوپه غیږکې ئې واخلی ، خوهغه تروپ کړیوی خواته ودریدویې ویل: نه ! نه ! ماته لاس مه راوړه ، پلارجان می له تانه کرکه کوله .

حجاج بن یوسف دیوه ځوروونکی احساس سره محمد بن قاسم ته وکتل اوورته وئی ویل : محمده ! دلته راشه .

هغه نقشه ټوله کړه یوی خواته ئی کیښوده اوورغی په مخ کې ئی ودرید حجاج ورته وویل نوزه ستاپه نظرد عبدالله بن زبیر له قاتل پرته هیڅ نه یم ؟

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: دادخدای «ج» دمخلوق فتوئ وه اوزه تاته په دروغو له قاتل پرته بل نوم نشم درکولی.

حجاج بن یوسف وویل : ستاپه رگونوکې دقاسم وینه چلیږی.

زه ستاهری خبری زغملوته تیاریم که څه هم زغم زماعادت نه دی.

محمد وویل : زه تاپه عادت پرینښودلونه مجبوروم اونه ددی لپاره راغلی

یم ، قتیبه بن مسلم باهلی چی څه مسؤلیت راسپارلی ؤترسره می کړنورماته اجازه راکړه اوکه قتیبه ته څه پیغام استوی زه به سباته بیاحاضرشم.

له یوې شیبې زړه نا زړه توب نه وروسته حجاج وویل : ته چیرته ځې؟

په ښارکې مې مورته ورځم زه نیغ دلته راغلم کورته لانه یم تللی.

حجاج : ستامورپه بصره کې ده ؟ ماته داهم نه وه معلومه هغه کله دلته راغلې؟

محمد: هغه له مدینی نه څلورپنځه میاشتی کیږی چې راغلې ماپه مرْوْکې دهغی لیك ولید.

حجاج : چیرته اوسی دلته ولې نه راتله؟

محمد بن قاسم : دماماپه کورکې اوسی اودلته ئی دنه راتګ په سبب ترما تاسوښه پوهیږی.

حجاج : ته دترکستان له تلونه مخکې چیرته وې ؟

محمد بن قاسم : زه ترلس کلنی پورې له مورسره په مدینه کی وم له هغه وروسته له ماما سره بصری ته راغلم .

حجاج : له مانه دی دومره نفرت ؤ چی یوځل دی مخ راښکاره نه کړ؟

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: که رښتیاوایم زه دښوونځی اووروسته دسپاهی توب ژونددومره مصروف کړم چی په زړه کې مې له چاسره دمینې اویانفرت داحساس پیدا کیدو فرصت نه ؤ.

حجاج بن یوسف لږسوچ وکړوئی ویل: په ښوونځی کی به ښابی ته مالیدلی وی خونه مې یې پیژندلی ته ډیرزړلی شوی ښه اوس دی له کاکاناوی سره نه ګوری؟

محمدبن قاسم مذبذب شو اوحجاج بن یوسف ته ئی وکتل ، حجاج دهغه مټ ونیـواواوږده اوږده ګامونه ئی واخستل له کوټې نه ووتل دباغ په بل کونج کې دهستوګنی دخونودروازی ته ورسیدل محمد بن قاسم په موسکا وویل : ماپرېږده ، درسره ځم.

* * * * *

(۳)

دحجاج بن یوسف دغږپه اوریدودهغه میرمن له یوی کوټې نه راووتله

اودمحمد بن قاسم په لیدو یې چیغه کړه : محمده ! ته څه وخت راغلی یې؟
حجاج بن یوسف حیران شو پوښتنه ئې وکړه ، تادی څنگه وپیژاند؟
دهغې په سترگوکې دخوښۍ اوښکې ډنډشوې وئی ویل : زه دې چیرته هیرولی شم ؟
حجاج بن یوسف بیاپوښتنه وکړه: تامحمدکله لیدلی ؤ؟
میرمنې ئې ځواب ورکړ: کله چې زه اوزبیده حج ته تللې وو ، په بیرته راستنیدوکی په مدینه کې ددوی کورته ورغلی وو محمد هم له ترکستان نه راغلی ؤ اوپه کورکې ؤ .
حجاج : تاسوخوماته نه وو ویلی ؟
میرمن : مورته دده موروویل چې غلی اوسو، اومورپه دی ویریدوچی په تابه هم بده ولگیږی.
حجاج : نوهغوی تراوسه زماگناه نه ده بخښلی؟
میرمن : هغه له تانه خفه نه دی خودقاسم مرگ دهغوی په زړه ژوراثرکړی دی.
حجاج بن یوسف لږپه فکرونوکی ډوب شوبیائی محمد بن قاسم ته وکتل اووې ویل :
محمده ! څه زه له تاسره ځم.
میرمنې ئې وویل: نه ، نه ته اوس هلته مه ځه .
حجاج وویل: ولې ؟
میرمن یې : هغه اوس ناروغه ده.
حجاج : په دی حال کې خوبایدخامخاولاړشم.
محمدبن قاسم بی تابه غوندې شو وئې ویل: مورمې ناروغه ده زه بایدولاړشم محمد بن قاسم په بیړه راووت حجاج بن یوسف له هغه سره دملگری په خاطرمخ راوگرځاوه خومیرمن ئی رامخی ته شوه لاره ئی ونیوه وئی ویل :
نه ، نه ته به نه ځې.
حجاج : زه به خامخاځم ، ته پردې ویریږې چې هغه به ماته بدرد ووائی اوزه به په غوسه شم ؟

میرمن : نه دهغه حوصله دومره ټيټه نه ده .
حجاج : نوته ماولی منعه کوی اوداتاته څه ډول معلومه شوه چی هغه ناروغه ده؟
میرمن : زه ویریږم چی ته خفه نه شی ماله تانه یوه خبره پټه ساتلی.
حجاج : څه خبره ؟
میرمن : کله چی دوی دلته راغلی زه دوې درې ورځی وروسته یوځل ورغلم . پرون می خدمتکاره وراستولی وه ، هغې وویل چی ډیره ناروغه وه ، وضعه ئی خرابه وه زه اوس ددوی له کوره راستنه شوم که ستاویره نه وای زه به ترڅنده ورسره پاتې وم .
نن زبیده هم راسره تللی وه اوچی دهغی حالت خراب ؤ نو.....
حجاج بن یوسف په ډاډورته وویل : ته ولی ویریږی؟ صفاووایه ، که تازبیده هلته پریښی وی اوراغلی وی نوښه دی کړی دی.
میرمن : هغه به اوس راشی ماخدمتکاره وراستولی.
حجاج : مگرتاداهرڅه ولی له مانه پټول ، ستا په خیال زماپه وجودکی دانسانیت هیڅ احساس نه دی پاتی ؟
میرمن : ماویخښنه !
حجاج : ډیره ښه ده ، اوس ته هم راسره ولاړه شه .

* * * * *

(٤)

زبید ه دمحمد بن قاسم دمورسرته ناسته وه اوسرئی ورو وروچاپی کاوه یوه شاهی خدمتکاره ورته ولاړه وه ، دمحمد مورزگیروی وکړدزبیدی لاس ئی په خپل کمزوری لاس ونیو اوپه سترگوئې کیښودوئې ویل:
لورې ! ستا په لاسوزمادسترگوسوی په کرارشی ، خوزه ویریږم چې که دی پلارخبرشی ډیره په غوسه شی اوبیابه دې دلته نه پریږدی ته ولاړه شه.

دزبیدې په سترگوکې اوښکې راغلې ویې ویل : زړه مې نه غواړي چې تاپه داسی حال کی پریږدم اوولاړه شم.
په انگرکی دچاتوخی دزبیدی پام ورواړاوه جگه شوه اوبهرته ئې وکتل

محمد بن قاسم دخپل آس جلب دمزدورپه لاس کی ورکړ اوپه منډه کورته ننوت په دروازه کې ئې زبیده ولیده وئې پیژندله ښه نیولی اوخجالت غوندې شو پوښتنه ئی وکړه :

ته دلته څه کوی مورمې څنګه ده ؟

زبیدی دځواب پرځای لاره ورته پریښوده اودده د سپاهیانه هیبت لاندی راغله .

محمد بن قاسم کوټې ته ننوت ، دمورئی چې سترګې پرې ولګیدې په مراوی څیره کې بې دخوښی رڼاوځلیده جګه شوه کیناسته اوورئی ویل: ته راغلی زویه !

محمد بن قاسم ئی په څنګ کې کیناست خول ئی له سره لری کړاووئې پوښتل : مورجانی له کله راسی ناروغه ئی ؟

مور: زویه بصری ته له راتګ سره سمه ناروغه شوی یم .

محمد : نوماته دې ولې نه لیکل ؟

مور: زویه له کوره په میلونومیلونولرې وې نه مې غوښتل چې پریشانه شې ، زویه دغه خول دی پرسردیرښه ښکاری بیرته ئی پرسرکړه ، زه می خپل ځوان مجاهد زوی په پوځی جامه کې ګورم .

محمد بن قاسم وموسکل اوخول ئی بیرته پرسرکیښود ، مورئې لږځنډ چوپه وه اوپه غورئی ورته کتل له خولې نه ئې بې اختیاره دعاووته ! زماخدایه ! ته دغه سرتل لوړلرې.

له محمد بن قاسم نه ئی نظر واړاوه اوزبیدی ته ئی وکتل وئې ویل:

لوری ! ولې ولاړه یې کینه !

زبیده چې تراوسه له دروازې سره ولاړه وه زړه نازړه اوشرمیدلی شرمیدلی راغله اوپه یوه کرسۍ کیناسته .

مورزوی ته وکتل وئی ویل : محمده ! تاداونه پیژندله ؟

هغه ځواب ورکړ: ماچی لومړی ځل ولیده ومی پیژندله ، زبیدی ته څنګه راغلی ؟

کاکاته خوداهم نه وه معلومه چې مورمې دلته ده ، مورئې پریشانه شوه وئې ویل : ته دې دکاکاله لیدو وروسته دلته راغلی؟

محمد : هومورجانی! دقتیبه یوضروری پیغام ؤ ، زه نیغ هلته ورغلم ، کاکاترلاس نیولی کورته بوتلم هغه پخپله هم تاته راتلل غوښتل خوماچې ستادناروغی واوریدل ، په منډه راغلم اوهغه مې له ځانه سره رانه وست.

مورئې غمجنه څیره ونیوه وئې ویل : خدای دوکړی چې دلته ئی په راتگ کې نیت نیك وی.

دزبیدی سور او سپین مخ ژیړشو له کرسۍ نه اوچته شوه وئی ویل:

تروروجانی ! زه ځم ، شامی نوکره هم اوچته شوه.

خوپه دی کی بهردپښوغږاوچت شو وینځه کړکی ته وروراندی شوه اوچی بهرته ئی وکتل ترخوله ئی وروکی چیغه وخته.

محمد بن قاسم پریشانه شو ودریداوددروازی په لوری ولاړدزبیدی موردننه ورغله اوحجاج بن یوسف په دروازه کې ودریدمحمد بن قاسم ته ئی وویل: محمده ! له مورنه دی وپوښته ماته دننوتلواجازه شته ؟

محمد بن قاسم مخ راوگرځاوه مورته ئی وویل: مورې ! کاکادننه راتلو اجازه غواړی.

مورئې سراومخ پټ کړل اوځواب ئی ورکړ: کورته دراغلی میلمه په مخ خوك دروازه نه تړی ورته ووائی راځه !

حجاج بن یوسف دننه راغی دزبیدی په څیره کې څودوله رنگونه راغلل مورئې پرسرلاس ورکیښودوبی ویل: لورې ولې ویریږې، ستاپلارپخپله ستادتروردپوښتنی لپاره راغلی .

دحجاج بن یوسف له ورتگ نه لږځند وروسته بهرشورماشورشواومحمد بن قاسم ور ووت چی بیرته راستون شو په خندائې وویل: ته چې خلکولیدلی وې زموږشاوخواټول گاوندیان راټول شوی وو دوی گومان کاوه چی ته زموږدوژلولپاره راغلی یی.

دحجاج بن یوسف په شونډویوه دردناکه موسکاخپره شوه اوسرئې ښکته واچاوه.

* * * * *

(۵)

دریمه ورځ محمد بن قاسم بیادحجاج په مخکې حاضرشو اودترکستان

دسفرپه تکل ئې ترې اجازه وغوښته حجاج بن یوسف ورته وویل اوس دی دموروضعه څنگه ده ؟

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: اوس ئې وضعه ترپخوالږڅه ښه ده هغې ماته دتلواجازه راکړه اوزماتصمیم دادی چې نن له خیره روان شم .

حجاج بن یوسف ځواب ورکړ: مانن قتیبه ته خپل استازی واستاوه هغه ته می ولیکل چی زه ستاسوله تصمیم سره موافق یم ، اوس به ته یوڅه وخت همدلته اوسی.

محمد بن قاسم: خوزماتگ هلته ضروری دی ماله قتیبه سره وعده کړی وه چی زرترزره به راستنیږم.

حجاج ځواب ورکړ: خودلته ماته ستازیات ضرورت دی زماپه اوږویودروند پیټی دی ته زماملگرتیاکولی شی زه یوازی دهرمحاذڅارنه نشم کولی پردی سربیره ستاپه باب مادخلافت دربارته لیك استولی امکان لری ته هلته دیوڅی مشاورپه منصب مقررشی.

ابن قاسم : په دمشق کی خوزمانه زیات تجربه کارخلك شته زه نه غوارم چی دخلافت په دربارکې ستاله اثراورسوخ څخه نارواگټه واخلم، تراوسه ماته دډیرې زده کړې ضرورت دی ماته دترکستان دسفراجازه راکړه .

حجاج : محمده ! ستااټکل غلط دی که ته دوراره پرځای زمازوی وای هم نوماپه دی بیځایه پلوی نه کوله ، زماباوردی چی ترلویونه لوی مسؤلیتونه ترسره کولی شی ، داهسی تصادف دی چی ته زماوراره یی ، ورمه ورځ چی تاپرماکوم اثرغورځولی که ته زماهیڅ نه کیدای هم مابه ستاپه باب همدغه تصمیم نیولو ، قتیبه پخپله هم دزیات صلاحیت اواستعدادخاوندی هغه له تانه پرته هم کارکولی شی ته دجگړی دډگرپرځای په دمشق اویابصره کی زیات موثرئی اوله هغه سره ښه مرسته کولی شی . ته زلمی یی اوهغه زلمیان چی دبوډاگانو په آوازغوږنه گروی ستاپه غږبه راټولیږی.

دقتیبه سترملاترډادی چی ته له بصری اویادمشق نه هغه ته نوی پوځیان ورواستوی ، پر بل محاذزموږپوځونه ترلویدیځی افریقاپوری رسیدلی امکان لرې موسی بن نصیرپوه ورځ له سمندرنه پوری وزی اوپه هسپانیه حمله

وکړی ، هغه وخت به موږته لویدیځ محاذترترکستان نه هم مهم وی ځکه خودخلافت له درباره زمادلیك ترځواب پوری دلته پاتی شه ...

هوستاماماله کوفی نه راغلی که نه ؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: هغه بنایی نن راورسیږی.

حجاج : چی راغی ماته ئې راواستوه خو ورته ووایه چی دبصرې دحاکم امرنه دی دحجاج بن یوسف هیله ده.

محمد بن قاسم چې له کوټې نه ووت بهریوې مینځې ورته وویل: دکاکابنځه دې له تاسره لیدل غواړی.

محمد بن قاسم حرم ته ننوت زبیده یې له مورسره ناسته وه دمحمد دورننوتوسره ئی په مخ کې دحیاسرخي وځلیده اوجگه شوه بلې کوټې ته ولاړه.

دکاکابنځې ئې ابن قاسم په مخکې کښیناوه اوترې وئې پوښتل:

زویه : مامادی راغلی که نه ؟

محمد ځواب ورکړ: نن به راشی ، خودهغه لپاره څه ضرورت پیداشوی کاکایی هم پوښتنه وکړه؟

هیڅ نه زویه ! یوکاردی چی ترسره ئې کړی.

محمد بن قاسم دکاکاله بنځې نه رخصت شو اوکورته ولاړچې کورته نژدې شو دحجاج بن یوسف یوه بوډۍ خدمتگاره ئې دکورنه راووتله دی چې کورته ورننوت مورئې په بستره تکیه کړی وه اوناسته وه دده په لیدوموسکی شوه وئی ویل :

زویه ! ته به اوس ځوشپې نورې هم دلته پاتې شې.

زوی ځواب ورکړ: هومورې کاکامې دخلافت دربارته دپوځی مشاوریه منصب زمادمقرری سپارښت کړی دهغې ترځواب پورې بایددلته پاتې شم.

مور: زویه حجاج تراوسه په هیڅانه ؤمهربان شوی خوته ډیرنیکمرغه ئی.

محمد: مگرمورې زه په خپلوپښودریدل غواړم که زه دمشق ته ولاړم اوومی لیدل چی زه ددی منصب ورنه یم پخپله ئی پریږدم اوراځم ، زه ویریږم چی هلته به مشران خلك په ماپورې خاندی اوټول به وائی چې له ماسره ځانگړی مراعات شوی.

مور: زویه ! په حجاج کی ډیری کمزوری دی خوددی ترڅنګ یوه ښیګړه داضرورلری چی دمنصب په ویش کې غلطي نه کوي ماهم نه غوښتل چی له زوی سره مي ځانګری مراعات وشی، خوکه ده له تاسره څه رعایت کړی وی هم زه هیله لرم چی ته ځان ددی منصب نه هم دمهم منصب دسنبالولوورثابت کړی.

زه تاته یوبل زیری اوروم.

محمد: څه موری؟

مور: لومړی وعده وکړه چی زه څه وایم ته به ئې عملی کوی.

محمد : موری ! تراوسه پورې ماستاله کوم حکم نه سرغړولی؟

مور: ژوندی اوسی زویه ! زمادعاده چی ترڅوپه اسمان لمر، ستوری اوسپوږمی ځلیږی په دنیادی ستانوم روښانه وی اودقیامت په ورځ کې داسلام دمجاهدینودمیندوپه صف کې زماغاړه ترچاتیته نه وی.

محمد: مورې هغه زیری څه شی ؤ!

مورئې موسکی شوه دتکیی نه ئی یولیك راویوست اوویی ویل : واخله ولوله داستادکاکادښځی لیك دی.

محمد بن قاسم لیك پرانست څوکرښی ئی چی ولوستی بنه ئې سره واوښته دلیك له پای ته رسولوپرته ئی هغه دمورپه مخ کی کیښوداوترډېره ئی سرښکته اچولی ؤ .

مورئی ورته وویل: ولی زویه په څه چورتونوسرشوی؟

محمد: هیڅ نه مورې.

مور: زویه ! دازماترټولولویه هیله وه اوله حجاج نه دکرکې سره سره مادادعاکوله چی زبیده زمانږورشی ، ځوورځی وړاندی هغه له پلارنه غلی زماپوښتنی ته راتله اوزماخدمت به ئی کاوه رښتیاوایم که زماځپله لوروای هم دومره په اخلاص به ئی زماخدمت نه ؤ کړی ، زه په دې ویریږم چی په حجاج بن یوسف به داښه ونه لګیږی ماستادعزت ، ترقی اوشهرت دعاګانی کولی.

مابه چی زبیده ولیده په زړه کې به مې دادعاراغله چی یاالله زمازوی ددومره عزت خاوندکړه چی حجاج بن یوسف ئی په زوم ولی ویاړوکړی، نن

زماآرزوګانی پوره شوی ، خوزه یوازی په دی خوښه نه یم چی ته به دبصرې د والی زوم شی ، زه په دی خوښه یم چی ماپه دمشق ، بصره اومدینه کی دزبیدی په څیرنجلی نه ده لیدلی زه غوارم چی ددمشق اوبابلی خواله تګ نه وړاندی ستاسوواده وشی ستاخوبه پر دی څه اعتراض نه وی زویه؟

محمد: مورې ستاخوښی زه ددنیاترتولوستره نیکمرغی بولم خوماماله حجاج نه زیاته ګرکه کوی.

مور: پردی سربیره هغه زبیدی ته په هماغه نظرګوری چی زه ګورم ته فکرمه کوه.

*****

(٦)

دری هفتی وروسته په بصره ، کوفه اودعراق په نوروښارونوکې داخبرپه حیرت اوحیرانی خپورشوهغه حجاج چی داسلامی نړۍ په هیڅ لوی شخصیت ئی سترګه نه ږکیده خپله ایکی یوازی لورئې دخپل وروروقاسم یتیم زوی ته واده کړه ، دولیمی په بلنه کی دښارپر مخورویرسیره دمحمد بن قاسم زیات ددرس تولګیوال هم شریك وو.

بله ورځ حجاج بن یوسف محمد بن قاسم ووغوښت اودازیری ئې پرې وکړچی له دمشق نه دخلیفه استازی راغلی هغه لیکلی چی ته زرترزره دمشق ته ورشی.

محمد بن قاسم وویل: زه دتګ لپاره تیاریم خودخلافت ددربارغټ منصبداران چی ماووینی داسې فکربه کوي چې ستاسوپه خاطرزماسره مراعات شوی دی.

حجاج ځواب ورکړ: قیمتی ډبره په حجم نه په ځلاپیژندل کیږی ماستادفطری استعدادونودغوړیدواوځلالپاره یومناسب چاپیریال غوره کړی دخلافت په دربارکی به ته دجګړی داموروشوری غړی وی که ته خپل ملګری اوخلیفه زماپه څیراغیزمن کرای شی بیابه ستادکشرتوب شکایت څوك نه کوی.

محمد بن قاسم وویل: مګرزه حیران یم چی دجنګ داموروشوری په دمشق کی څه کوی ؟خلیفه خودجنګ چاری تاسوته سپارلی دجګړی

دقوماندانانواستازی تاسوته راځی ، دلښکراستولواوتیاری حکم تاسوورکوی.

حجاج : له دی لامله چی په هغه شوری کی ستاسوپه شان د بیدارو، هوښیارو اواحساساتی خلکوکمی دی ددوی دکاربوج زماپه اوږوپروت دی اوس چی ته ورشی نولږترلږه خوبه دافریقادمحاذبوج زماله اووولری شی دافریقاد حالاتوله لږبدلون سره هره‌وهمه دریمه میاشت خلیفه مادمشق ته ورغواړی که هغه ستااستعدادووینی مابه له دی ځایه بیاوورونه غواړی زه به دترکستان محاذته پام واړوم.

محمد بن قاسم پوښتنه وکړه : زه څه وخت بایدولاړشم؟

حجاج : زماپه نظرسباته روان شه زه به په ځوورځوکې دزبیدې اوستادموردراستولوبندوبست وکړم.

محمدبن قاسم دتلوپه تکل ؤ چی حبشی غلام دننه ورغی اوحجاج بن یوسف ته ئی وویل: یوځوان ستاسوحضورته دراتلواجازه غواړی هغه وائی چی له سراندیب نه می یومهم خبرراوړی.

حجاج وویل: راتی وله بیائی محمد بن قاسم ته مخ واړاوه اوویی ویل: محمده ! ته هم ودریږه! زمازړه گواهی راکوی چی له سراندیب نه ښه خبرنه وی راغلی.

دغلام دتلونه لږوروسته زبیردننه ورغی ، دهغه جامی په گردونواوخاوروولړلی وی په ښکلی څیره ئې دخفگان اوستومانی کرښې وی حجاج بن یوسف چی ورته وکتل وئې پیژانداووئی ویل: زبیره! ته ... راغلی ستاکښتی .... !

زبیرځواب ورکړ: زه افسوس کوم چی ښه خبرمی نه دی راوړی . دسندپه ساحل ددیبل حاکم زموږکښتی لوټ کړی . دسراندیب دراجه سوغاتونه چی تاسواوخلیفه ته ئې رااستولی ووهم ټول هغوی لوټ کړل.

دمسلمانانوهغه یتیمان زامن اوکونډې ټول بندیان دی.

حجاج وویل: ته دلته څه ډول راغلی ماته ټوله کیسه وکړه.

زبیرله پیله ترپایه خپل تیرحالات بیان کړل. دحجاج بن یوسف په سترگوکې دغم اوغوسې لمبې وځلیدې په څیره ئې پخوانی هیبت

راخپورشوگوتې ئې مرورلی اوشونډې ئې ژوولې اوبه کوته کې ئې قدم وهل پیل کړل لږځنډوروسته ددیوال سره نږدې ودریداوډهندوستان په نقشه ئې سترگې ښخې کړې .

له خولې نه ئې دزخمي زمري دکریږې په څیرآوازاوچت شو:

دسنددراجه داجرئت ! وزی هم اوس زمریانوته ښکروربنکاروی؟ ښایی هغه ته داهم معلومه وی چې زمورلښکراوس په شمال اولویدیځ کې په جگړوبوخت دی،دائی وویل اوبیائی زبیرته مخ واړاوه:

تاخوتراوسه په بصره کی چاته داخبرنه دی اوروّلی؟

زبیرځواب ورکړ: نه ! زه نیغ تاسوته راغلی یم.

حجاج بن یوسف وویل: دسند له لوری دجگړې داعلان لپاره تردې صریح الفاظ نشته ، خوته پوهیږې چې زمورمجبوری موږته دبل محاذخلاصولواجازه نه راکوی . زه غواړم چې دغه دردناك خبراوس خلك وانه وری ، دوی به جهادته تیاروی که نه خوزماپه ملامتی به صرفه ونکړی.

زبیروویل: ستامطلب دادی چې ته به داهرڅه په چوپتیاوزغمی؟

حجاج ځواب ورکړ: سمدلاسه له چوپتیاپرته له ماسره بله چاره نشته، زه دمکران والی ته لیکم چې دسند راجه ته ورشی ، امکان لری هغه خپلی اشتباه ته متوجه شی اومسلمان یتیمان اوکونډې ورته وسپاری.

زبیروویل: زه تاته په پوره باورروایم چې هغه په خپله اشتباه اعتراف نه کوی ، دابوالحسن دکښتی ورکیدو په اړه هم تادمکران والی هلته وراستولی ؤ خوهغوی ویل چې موږ ترې خبر نه یو، زماباوردی چې دابوالحسن کښتی هم لوټ شویده هغوی هم تراوسه دراجه سره بندیان دی مادمکران له والی سره ولیدل اوراغلم هغه وویل چې په تیرملاقات کې له هغه سره دراجه اودهغه دنوروافسرانوچلن ډیرسپك اوذلت آمیزؤ، ځکه خوهغه بیاراجه ته پخپله ورتگ نه خوښوی. خوهغه ستاسوسره له مشوری پرته خپل اعلی سالارعبیدالله ددیبل حاکم ته وراستولی ؤ اوزه ویریږم چې له احساساتی عبیدالله سره به هم داسی چلندشوی وی لکه له موږسره چې وشوښایی هغه له راجه سره ترملاقات دمخه له څه خطرسره مخامخ شوی وی.

حجاج وویل: بیابه هم دعبیدالله ترراستنیدوپوری صبروکړو.

زبير: که هغه بنه خبررانه وړيبا ؟!
حجاج: زه څه نه شم ويلاى ، سنديوپراخ ملك دى هلته دلښكرله ليږلونه وړاندى پوره تيارى ته اړتياده . ددى امكان هم شته چى دتركستان ، افريقا اواندلس له فتحى نه وړاندى اميرالمؤمنين پرسندديرغل اجازه ونه كړى.
محمد بن قاسم تراوسه چوپ ؤ اوددوى خبرى ئى اوريدى هغه دزبيردنااميده كتونه اغيزمن شو ويې ويل: دخليفه راضى كول زماپرذمه كه تاسواجازه راكړى زه به دسباپرځاى همدانن دمشق ته روان شم.
حجاج ځواب وركړ: بچيه ! ته كه خليفه ته دحملى مشوره وركوى دابه دى بنه مشوره نه وى ستاپه غيرت اوزړورتياكى شك نشته خوددښمن سنګرونه يوازى په تش تدبيرنه فتحه كيږى ددى هدف لپاره زيات پوځ ته ضرورت دى اوپه عراق ، شام اوبصره كى زموږسره تيارپوځ نشته .
محمد بن قاسم ځواب وركړ: زه دمسلمانانوله غيرت نه مايوس نه يم ، داسى خبرهغه خلك هم پاروى چى آرام ژونددجهادله جذبى نه محروم كړى دى.
بنايى ته دخپل عمرله خلكونه مايوس وى خوزه له زلميانونه يم مايوس، هغه ځوانان چى ﷺ تااوخليفه سره داختلاف پرسرتركستان اوافريقاته دجګړى لپاره تيارنه وو بنايى پرمسلمانويتيمانودسنددراجه دداستان په اوريدوسندته دتګ لپاره تيارشى . په زرګونومسلمانان داسى دى چى دينى جذبه ئى لاژوندى ده . هغه مسلمانان چى تاسوترى مايوس يى مړه نه دى ويده دى اودقوم دمظلوميتيمانوفريادبه داسرافيل شپيلى شى.
حجاج بن يوسف په ژورو چرتونوكى ډوب شو زبيرموقع مناسبه وليده اويوسپين دسمال ئى چى د«ناهيد»ليك پرې ليكلي ؤله جيبه راويوست هغه ته ئې وړاندى كړاوويې ويل:
دابوالحسن لورستاپه نوم په خپلووينويوليك رااستولى ، هغې ماته وويل كه دحجاج وينې سړې وى زماليك وركړه كه نه نويبائى ضرورت نشته.
حجاج بن يوسف دسمال واخست اوپه وينوليكلى ليك ئى چى څوكرښى ولوست ورېږديده په سترګوكې ئى لمبى په اوښكوبدلى شوى دسمال ئى محمد بن قاسم ته وركړاوپخپله ولاړدهندنقشى ته ئى كتل محمد بن قاسم

لیك سرتر پایه ولوست ناهیدلیکلی وو:

زمـــاباوردی چی دبصـــری والی داســـتـــازی لـه خـــولی دمسلمانوماشومانواوتورسریوحال اوریدلی وی خپل زړوړ پوځ ته به ئی پراسونودزین ایښودلوامرکړی وی ، خوکه دحجاج بن یوسف وینی سرې شوې وی نو ښایی زمادالیك هم بی اغیزې اوبې گټې وی .

زه دابوالحسن لوریم ، زه اوورورمی تراوسه دوښمن له منگولونه خوندی یو، خوزموږنورملگری دداسی دښمن په زندان کې دي چې په زړه کې ئې درحم اوکرم ځای نشته ، دزندان داسی تیاره کوټې په ذهن کی راولی چی دزندانیانوغوږونه داسلام دلښکروداسونودپښودغړاوریدوپه انتظاروی ، دابوه معجزه وه چی زه او ورورمی ددښمن له منگولوژغورل شوی یو خوزموږلټون دوام لری اوښایی موږهم همداسی یوی تیاری خونی ته ولیږدوی ، اوداهم امکان لری چی ترزندان دمخه زمازخم مادمرگ په خوب ویده کړی اوددردناك انجام نه وژغورل شم ، خوپه ځنکدن کې به زماداآرمان په زړه پاتی شی چی هغه توندآسونه چی سپاره ئی دافریقااوترکستان پر دروازوولاړدی دخپل قوم دمظلومولونواویتیمانومرستی ته راونه رسیدل، ایادامکنه ده چی هغه توري چی دروم اوایران دمغروروشاهانوپرسردتندرپرځیرراکوزی شوی دسنددمغروراجه په وړاندی پځی شی ! زه له مرگه نه ویریږم خوای حجاجه ! که ته ژوندی وی نودخپل غیرتی قوم دیتیمانواوکونډومرستی ته راودانگه !!

«ناهیددیوه غیرتی قوم بی وسه لور»

محمد بن قاسم دسمال ونغښت زبیرته ئی ورکړاوحجاج بن یوسف ته ئی وکتل هغه له شاوخوانه بی پروانقشې ته کتل.

محمد بن قاسم پوښتنه وکړه: تاسوڅه پریکړه وکړه؟

حجاج بن یوسف خنجرراویوست څوکه ئې دسندپه نقشه وربښخه کړه اوویی ویل:

زه دسندپرخلاف دجهاداعلان کوم.

محمده ! ته نن دمشق ته ولاړشه زبیرهم له ځانه سره بوځه دالیك هم امیرالمؤمنین ته وروښیه خومره پوځ چی په دمشق کی تیارشو رائې ولیږ ، په

بيرته راتگ كي ځنډ مه كوى كه اميرالمومنين موافق نه وُ داولس خلك درسره همرازكړى.زمابـاوردى چى كه داولس رايه مناسبه وگورى اميرالمونين به دسندپرخلاف دجهـادپه اعـلان كى ځنډونه كړى زه تاته يوه لويه ذمه وارى سپـارم اوله دمشق نه ترراتلووروستـه ښـايى ترډې هم لوړه ذمـه وارى دروسپـارم.زمـادليك په وربـكارولويه په لاره كې تاسوته تازه دمـه اسـونه دركړى،اوس ولاړشه دتگ تيارى ونيسـه زه به ليك وليكم زيـره ! ته هم تيارېږه.

حجاج بن يوسف لاسونه وپړكول يوحبشى غلام په منډه ورننوت ، حجاج وويل: دى ميلمستون ته بوزه ډوډى وركړه پاكې جامې وركړه اودسفرلپاره ئې دوه غوره اسونه تياركړه.

له بصری نه تر دمشقه

له څوورځومزله وروسته محمد بن قاسم اوزبیریوسهاردمشق ته څومیله نژدې دیوه وړوکی کلی نه بهریوی پوځی تانې ته ورسیدل محمد بن قاسم دتانی افسرته دحجاج بن یوسف لیك ورکړاودتازه دمه اسونواوډوډی راوړوامرئی ورته و کړ.

افسرورته وویل ډوډی تیاره ده خواسونه به نن تیارنه شی ، له موږسره یوازی پنځه اسونه دی.

محمد بن قاسم ورته وویل: زموږیوازی دوه اسونه په کاردی.

افسر: په دغواسونودامیرالمومنین وروړسلیمان بن عبدالملك اودهغه ملگری دمشق ته روان دی سباته دجنگی فنونوننداره ده نن مانبام بایددوی څانونه ورسوی زه نه دبصری دوالی له حکم نه سرغړونه کولی شم اونه دخلیفه ورورناراضه کولی شم تاسوپوهیږی چی هغه ډیرسخت طبیعت خاونددی.

محمد : هغه چیرته دی؟

افسر: هغوی دننه استراحت کوی، په غالب گومان به له ماسپښین وروسته روانیږی که ستاسوکارډیرضروری وی له هغه نه اجازه وغواړی ترماسپښین پوری به ددوی دخپلواسونو دمه جوړه شی هسې هم لوی مزل په مخکې نه لری تاسوډوډی وخوری بیاتری وړوښتی زه پخپله ستاسوپه مخکې نه دریږم اسونه بوځی خوزمابه حساب برابرکړی.

زبیراومحمدبن قاسم دیوې ونې لاندې کیناستل اوډوډی ئې وخوړه

اومحمد دننه تلوپه تکل اوچت شو ، خوزبیروویل: آباداضروری ده چی دسلیمان نه اجازه واخلو. دغه اسونه یوازی دپوځی ضروت لپاره دلته ساتل شوی ، اوسلیمان دسیل اوتفریح لپاره دمشق ته ځی ، هغه دپوځی ضرورتونوپه وړاندی دخندکیدوحق نه لری.

اسونه په طبیله کی دی اوسلیمان ترماسپښین پوری استراحت کوی بیابه تربنه ځنده آینه مخې ته کیږدی اودخدمتګارانونه به دځپل ښایست صفتونه اوری وروسته به دځپلوشعرونوپه بدل کی آفرینونه اوری بیابه دنیزه بازی او توری چلولوستاینی اوری بیابه ښایی ماښام سپاهیانوته امروکری چی له اسونوزینونه لری کړی سهارته به ځو.

محمد بن قاسم وخندل وئی ویل: ته لکه چی دسلیمان بن عبدالملك په باب زیات معلومات لری.

زبیر: هوکې ! زه هغه پیژنم ، په اسلامی نړۍ کې ښایی له هغه نه زیات پرځان مین اومغرورسړی نه وی ، ځکه خوزه وایم چی له هغه نه مې دکوم به ځواب ته نشته.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: زه یوازی په دی اندیښنه کې یم چې زموږ له تلووروسته به دتانې پهره داران اوافسرپه جنجال کې کیوزی ځکه خوله هغه نه په پوښتنه کی څه تاوان نشته.

زبیر: ستاخوښه ! سهی ده ته ورشه ترهغی به زه له طبیلی نه دوه اسونه زین راوباسم.

محمد بن قاسم دروازه خلاصه کړه اودننه ئی ورکتل سلیمان له خپلوملګروسره دیوال ته ډډه وهلی وه ، دووخدمتګارانوئی پښی چاپی کولی ، محمد بن قاسم السلام علیکم وویل اوکوتی ته ورننوت ، سلیمان په بی پروائی دسلام ځواب ورکړاووئی ویل:

څوك ئی ، څه غواړی؟

محمدبن قاسم دهغه دتوندې لهجی پرواونه کړه وئی ویل: بخښنه غواړم ! زه ستاسوداستراحت مزاحم شوم، ماتاسوته یوازی داویل غوښتل چی دمشق ته یوضروری پیغام رسوم.

سلیمان وویل: ولاړشه ، ته چاایسارکړی یی ؟ دسلیمان ملګرودهغه په

دی خبره په کړس کړس وخندل خومحمد بن قاسم خپله سنجیدگی وساتله وئی ویل: زموږ اسونه ستومانه شوی دی اوزه له دی چوکی نه دوه تازه دم اسونه بیایم ، ددی لپاره ماته له تاسونه داجازی ضرورت نشته خوستاسوسره لیدل می پردې ضروری وبلل چی هسې دچوکی پهره داران ونه څوروی اوهغوی ته بد ونه وائی.

سلیمان لږ راسنبال شوکیناست اووئی ویل: که ستاسواسونه ستومانه وی نوپلی تلای شی.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: یوه سپاهی ته پلی تگ شرم نه دی خوزه اوس ډیرپه بیړه دمشق ته ځان رسول غواړم.

سلیمان : ښه ! ته سپاهی یی ، په تیکی کی دی توره داوسپنی ده که دلرگي ؟ دسلیمان ملگروپه دی خبره بیاپه کړس کړس وخندل محمد بن قاسم بیاپه ډاډځواب ورکړ: که په متوکی زوروی له لرگی نه هم داوسپنی کاراخستل کیدای شی ، خوزه تاته ډاډدرکوم چی زماپه تیکی کی توره هم داوسپنی ده اوپه خپلومتومی هم بروسه ده.

سلیمان یوه ملگری ته وکتل وئی ویل: صالحه ! دغه هلك په خبروکی هوښیاربکاری ته ورجگ شه زه ئی لږسپاهیانه کمال لیدل غواړم .

یوغنم رنگی دځواکمنومتهوخاوندواوچت شو ، توره ئی وکښله اودمحمدپه لوروړو وروړاندی شو.

محمد بن قاسم وویل: زه دلاروبوپه وړاندی دسپاهیانه کمالاتوپه ښکارولوعادی نه یم ، نه دومره وخت لرم ، که می فرصت درلودای هم زه دکرایی توکماروسره دزړه خواله دیوه سپاهی له شان سره توهین اوشرم بولم.

محمد بن قاسم داوویل اوبهرته راووت خوصالح ئی مخی ته ودریداوپه توره ئی دهغه لاره بنده کره وئی ویل: احمقه ! که ستاعمردری څلورکاله نورلوړوای بیابه مادرښوولی ووچی کرایی توکماران څه ډول دی.

مخامخ زبیرپه یوه اس سپورؤاودبل ئی جلب په لاس کی ؤسلیمان بهرته راووت اووئی ویل: داپرېږده ، بیچاره خدای خبردی توره له کومه کړی اوراوړی یی ده ، بیائی زبیرته وکتل وئی ویل: هغه څوك دی راوئی گرځوی.

صالح زبیرته پام واړاوه دسترګوپه رپ کې محمد بن قاسم توره وکښله اووئی ویل:داسی ښکاری چی دجاهلیت دوخت عرب اوس هم شته خو دا واوره چی ته موږنه شی ایسارولی.
صالح دتوری څوکه دهغه دسینې په لوروراوږده کړه اوچیغه ئی وکړه: که دی له خـولی یولفظ بل ووت نوزمـاتوره به په وینوکی له رنګیـدوپرته ....
خودهغـه دخبرې له بشپـړیدووړاندی دمحـمدبن قـاسم توره په هواکی وځرخیده اوبیاد دووتورودټکرشرنګاشوه.
دسترګوپه رپ کې دصالح توره له لاسه ووته اولس ګامه وړاندی ولویده هغه اونوروملګروئی په حیرت اوتعجب محمد بن قاسم ته کتل.
سلیمان دخپل ملګری په بی وسی په زوره زوره وخندل خومحمدبن قاسم چی په آس پښه واړوله خندائې په ستونی کې بنده شوه اوپه غرهارئی وویل: ودریږه !
محمدبن قاسم دآس قیضه راکش کړه اوورته وئې ویل:
ستـاملګری په توره چلولونه پوهیـږی خوزړوردی زمـامشـوره داده چی ددمشق له ننداری نه وړاندی ئې کـوم تکړه توره وهونکی ته وسپاره دائی وویل اوبیائی اس ته غبرګې لغتې ورکړی،دسترګوپه رپ کی دواړه دځنګل په ونوکی ترسترګوپناه شول.
صالح په غـوسه شونډې وچیچلې دطبیلی په لورئې منډه کړه سلیمـان وویل: بس اوس ئی پریږده ته دهغــوی هیڅ نشی کــولی یوزلمی هلك زموږتولوخولې ماتې کړې اولاړ.
په لاره کی محمد بن قاسم ته زبیرو ویل: ودې لیدشهزاده سلیمان ! زه به داهم درته ووایم چی هغه دخلافت امیدوارهم دی.
محمد بن قاسم وویل: خدای یی دی مسلمانان له شره ساتی .
زبیروویل: محمده ! مانن دلومړی ځل لپاره ستاپه څیره کی جلال ولید، دتوری ایستلوپه وخت کی تـه له خپل عمرنه ډیرلوی ښکاریدی اوته پوهیږی هغه سړی چی تامات کړڅوك ؤ ؟ هغه صالح ؤ ، نژدې یونیم کال وړاندی هغه ما په کوفه کی لیدلی ؤ هغه په تیغ وهلوکی پرځان ویاړکاوه خونن خپل

غرورپه ځمکه راپرې یوست.

*****

(۲)

ددمشق د جامع جومات په مخه کې زبیراومحمدبن قاسم دخلافت مانۍ ته ننوتل دخلیفه ولیدساتونکوددوی دورتګ خبرخلیفه ته ورکړاوبیائی دواړه دننه ورروغوښتل ولیدبن عبدالملك دواړوته په ځیرځیروکتل اووئې ویل:

په تاسودواړوکې محمدبن قاسم کوم یودی؟

محمد: زه یم!

ددربارحاضرینوچې زبیرته کتل په حیرت ئې محمدبن قاسم ته پام شو، اوبیائې په چوپتیا یوبل ته کتل ددوی چوپوکتلویوله بله پسپسکې کولې، دحجاج بن یوسف له پخوانې لیك څخه ولیدته څرګنده شوې وه چې محمد بن قاسم تنکې ځوان دی خوپردې برسیره درباریانوزبیردحجاج بن یوسف وراره باله دوی دانه منله چې شپاړس، اوولس کلن زلمې به دقتیبه دضربتي ګروپ قوماندان وي.

دسترګوپراشاروبرسیره ددرباریانوژبې هم وخوځیدې اوولیدناڅاپه احساس کړه چې ددوی دکورنې دترتولولوی محسن حجاج بن یوسف په اړه څه وائي ، له کرسۍنه جګ شو زبیر او محمدبن قاسم ته ئې لاس ورکړل اوهغوی ئې له ځانه سره نژدې کینول وئې ویل:

دهغه مجاهدپه باب چې حجاج بن یوسف غوندې هوښیاراوقتیبه غوندې سالاراوچته رایه لرې یقیناًماته ددرناوې وړدی بیا یې محمدبن قاسم مخاطب کړوئې پوښتل: دی ستامشرورور دی؟

محمد: نه امیرالمؤمنینه! دازبیردی.

ولیدزبیرته په ځیروکتل وئې ویل: مابنايي پخواهم ته لیدلی یې.

بنایي ته دسراندیپ له استازی سره تللی وې ته څه وخت راغلی ماشومان چیرته دي؟

دخلیفه په ځیر د دربارد نوروحاضرینوپام هم زبیرته شو ځینوهغه وپيژاند ، دزبیرتذبذب ئې چې ولیدمحمد بن قاسم خلیفه ته دحجاج بن یوسف لیك

ورکړوئي ويل: اميرالمؤمنينه! ده يوضروري پيغام راوړى دى تاسوئي وګورى! ! وليدليك پرانست اووئى لوست اوله لږسوچ وروسته ئى ددربارحاضرين مخاطب کړل وئى ويل: دسندراجه زموږکښتئى لوټ کړى دى ، له سرانديپ نه راغلى کونډى اويتيمان ئى بنديان کړى دى زبيره ! ته خپله تولله کيسه وکړه!

زبيرله پيله ترپايه خپل داستان واوراوه ، خوپه دربارکې ئې دجوش اوجذبې پرځاى چى دمايوسى آثاروليدل غږئى غلى شو ، بيايى له جيب نه دسمال راويوست خليفه ته ئې وړاندى کړوئې ويل: دابوالحسن لوردغه ليك دبصرى دوالى په نوم دااستولى ؤ.

دحجاج بن يوسف په خيروليدهم دليك په لوستلوزيات خفه شوددرباريانودپاره ئى دوهم ځل په لوړآوازدلوستلوهڅه وکړه خودځوفقروله لوستلووروسته ئى غږ خپ شو، بيائى ليك دمحمدبن قاسم په لاس کى ورکړوئې ويل: ته ئې ورته واوروه!

محمد بن قاسم ليك ولوست دمجلس رنګ بدل شوى ؤدزياتوحاضرينوخيرى داسى وى لکه دجذباتوتوپان چى دعقل مصلحتونه لاندې کړى وى خوچى وليدنى چوپ ليده دتولوژبى ګونګى وى دبناريوډاقاضى ترډيره چوپتياونه زغمله وئى ويل: اميرالمؤمنينه ! اوس ته دکومى خبرى انتظارکوى؟

دادسوچ وخت نه دى اويه ترسراوبنتى.

وليدوپوښتل: ستارايه څه ده ؟

قاضى ځواب ورکړ: اميرالمومنينه! دفرض په معامله کى له رايى کار نه اخستل کيږى له رايى نه هغه وخت کاراخستلى شى چى په مخ کى دوى لارى وى خوزموږپه مخکى اوس يوازى يوه لاره ده.

وليدوويل: زه ستاسوتولورايه غواړم.

يوه منصبد ارووېل: موږيوهم په شاتګ نه يو روږدى.

وليدوويل: خوزموږسره پوځونه نشته ، دموسى پيغام راغلى چى هغه په اندلس حمله کول غواړى له بله پلوه په ترکستان کى قتيبه دعراق تول لښکرلږګنى موږدنوى جبهى لپاره يابايددى دوومحاذونونه يوکمزورى

کړواوياترڅه وخته انتظارو کړو.

قاضي ځواب ورکړ: ياامیرالمؤمنينه! ددې ليك په اوريدوپه موږ کې هيڅوك داسې څوك نه وي چې دانتظارمشوره درکړي ، که تاسوخبره اولس ته وړاندې کړې زماباوردى چې له ترکستان اوافريقانه دپوځ راغوښتلوضرورت نه پاتې کيږي.

وليد: که ته جهادته داولس دتيارولوذمه وارې اخلې زه تيارېم چې همدااوس دجهاداعلان وکړم.

قاضي دوه زړې شوخپلوملګروته ئې وکتل.

وليد: زه له اولس نه مايوس نه يم زمايوازې له مخورونه شکايت دی هغوی ځان خوښي اومطلبي شوي دي.

تاسوپوهيږئ چې کله موسى بن نصيرپه افريقاکې پرمختګ وکړدلوړې طبقې ډيروخلکوزموږمخالفت وکړکله چې قتيبه په «مرو» حمله وکړه نوزماورورسليمان مخالفت کاوه.

دازموږله بدمرغۍ وه چې په مخوره طبقه کې چې څوك مخلص دي هغوی تنبل اوسست دي په کورکې ناست دي اوداسلام دغلبې لپاره يوازې دعاګانې کافي بولي.

که تاسوټول اولس ته ورشئ په څورځوکې به داسې پوځ تيارشي چې نه يوازې دسند بلکې دټولې نړۍدفتحې لپاره به کافي وي خوبده مه منئ تاسوترلږځنده تراحساساتولاندې راغلي ياست تريودووورځوپورې به اولس تهاويامخوروته ددغه داستان په اورولويودول لذت احساس کوي دسنددظالم راجه ظلمونه به هيريادوي، وروسته به بيادنياداو عقبادبنې اسرائيلوپه څيرخداى ته سپارې اوکارپه کښيني.

خوکه تاسوهمت وکړي زه ډاډدرکوم چې عام مسلمانان تراوسه ژوندي وي

که تاسوداشرافودتفريحي مجلسونوپرځای کورپه کورپه اولس وګرځئ نودسنددزندان هغه اسيران به چې غوږونه ئې په ديوالونوايښې دي ډيرزرزموږداسونودپښوغږواورې اوخدای دی هغه پيغلې ته ژونداورغتياورپه برخه کړي، هغه به ووينې چې تراوسه پورې زموږتورې نه

دی پخې شوی.

محمدبن قاسم وویل: امیرالمؤمنینه ! که ستااجازه وی زه دی ذ مه واری ته تیاریم.

ولیدوویل: تاته زمااجازی ضرورت نشته.

دمحمدبن قاسم نه وروسته ددربارهرمنصبدارځانګړی ځانګړی ولیدته ډاډورکړچی نوی پوځ به تولوی اوبیادرباررخصت شو.

دماسختن له لمانځه وروسته محمد بن قاسم اوزبیرپوله بل سره ګړیدل یواستازی ورغی اوورته یی ویل: چی محمدبن قاسم امیرالمومنین غواړی محمدله سپاهی سره روان شواوزبیرترلږځنډه دهغه په انتظارپه یوه اوبل اړخ واوښت خوبیا ورو ورو دخیالونوبښکلی ښې ته ورننوت له دمشق نه ډیرلرې هغه دسندپه ښارونوکی دناهیدپه لټه کې سرګردان ؤ دکلاګانوبرجو نه اودزندانونوپنجرې ئې ماتولی دزندانیانواوسپنیزې زولنې ئې ماتولې دناهیددتورواوځلیدونکوسترګواوښکی ئې پاکولی اوویل ئی : ناهیدی ! زه راغلم ته نوره آزاده ئی ستازخم ځنګه دی؟وګوره دبرهمن آبادپه کلازموږبیرغونه رپیږی.

ناهیدوویل: زبیره! زه روغه یم خوته ډیروځنډیدې زه مایوسه شوی وم دخوږواوزړه وړونکوخیالونو لړۍ ئې چی وشلیږی ګوری چی دډیری بی وسی په حالت کی لاس اوپښی زولنی ولاړدی دراجه څوسپاهیان توره ایستلی تری چارپیردی اونورویی ناهیدله متونیولی وی اوزندان ته ئې بیایی.

هغه په هیله منوسترګوده ته ترشاراګوری ناهیدچی په زندان ننوزی دروازه پوری شی زبیرلاس اوپښی وهی اوبالاخره خپلی زولنې وشکوی سپاهیان په یوه اوبله خواوغورځوی اودزندان دروازې ته ځان رسوی دروازه په زوره زوره وهي اودناهید، ناهید!!

چیغوسره چی سترګی وغړوی مخامخ محمدبن قاسم ورته دریدلی دی اوزبیرته سترګې پټې کړی.

محمد بن قاسم هغه دخوب په حالت کی ولیدچی لاس اوپښی ئې غورځول اودناهید،ناهیدچیغی ئی وهلی خوله هغه سره ئې په دې اړه څه ویل مناسب نه بلل اوچوپ په خپله بستره کیناست زبیربیاسترګی وغړولی اوونی ویل: ته

راغلی؟

هغه ځواب ورکړ: هوراغلم بیائی له لږسوچ وروسته ورته وویل:

ته په توره چلولواونیزه بازی کې څنګه یې؟

زبیرځواب ورکړ: زماپه وړوکتوب کی دلوبولپاره لینده خوښه وه خوچې په اسونودسپریدوشوم نوله نیزی پرته می له نورشی سره مینه نه وه دتوری په باب خوله عرب نه داپوښتنه کول چی ته ئې چلولی شی که نه اصلاًدهغه په عربی توب له شك سره برابردی.

تاسوباوروکړی چی زماتربیه اوروزنه هم ستاپه شان شوی محمدبن قاسم ورته وویل: سبازمااوستاازموینښت دی.

امیرالمومنین زه دهمدی په خاطروربللی وم دهغه هیله ده چی سباته دواړه دجنګی مهارتونوپه ننداره کی ګډون وکړو.

که موږپه دی مهارتونوکی بریالی شوودمشق په خلکوپه ښه اثروکړی اوموږته به دجهاددتبلیغ زمینه برابره شی دامیرالمؤمنین هیله ده چی موږله سلیمان اودهغه له اندیوالانوسره مقابله وکړو.

زبیروویل: دامیرالمؤمنین اټکل درست دی خدای موږته ښه موکه په لاس راکړی خودسلیمان اوصالح په باب څه غلطه اندازه مه لګوه په لاره کی دهغه ماتول هسی تصادفی خبره وه هغوی دواړه په نیزه بازی کې ساری نه لری خوبیاهم زه تیاریم.

محمد بن قاسم وویل: زموږمقصدخپل عزت اولوړوالی نه دی موږدیوه سپیڅلی هدف په خاطرپه دې ننداره کې برخه اخلوخدای به خامخازموږمرستندوی وی امیرالمومنین وویل چی خپل ترټولوغوره اسونه به راکوی.

*****

(۳)

سلیمان بن عبدالملك دیوی ستری آیینی په مخکی ودریدپرسرئی خول کیښودزغره ئی واغوسته خپلوملګروته ئی وکتل اووئی ویل:

څنګه صالحه ! زه په عاموجاموکی ښه ښکارم که په پوځی جاموکی ؟

صالح ځواب ورکړ: خدای تاته داسی ښه درکړی چې په هرلباس کی ښه

ښکارې.
سلیمان آینې ته وکتل وئې موسکل اوبیائې له لږسوچ وروسته وویل: ماته دهغه هلك په ځوانۍ غبطه راغله هغه به ننداری ته خامخاراشی که تاسوچاولید ماته ئې راولی ، هغه یوتنکی سپاهی دی زه ئې له ځانه سره ساتم.
صالح داسې احساس کړه چې سلیمان ئې ترخوړګوته نیسی وئې ویل:
ته ما زیات مه شرموه ، هغه وخت ماتوره کلکه نه وه نیولی اودامی په خیال کې نه تیریده چه هغه به زماله بې پروائې نه ګټه واخلی.
سلیمان وویل: خپل مخالف کمزوری ګڼل دهرسپاهی دماتی دلیل دی ،خیرداستاليپاره ښه سبق ؤ ، ښه اوس ووایه چې نن به زموږمقابلې ته څوك راځی که نه ؟
صالح ځواب ورکړ: زمادانمه نشته چې څوك به دې سیالی ته دراوتوجرئت وکړی،تیرکال ټولونومیالیوسپاهیانوستاپه کمال اومهارت اعتراف کړی.
سلیمان : خوامیرالمؤمنین له مانه خوښ نه و.
صالح : دهغه یوازینی دلیل دادی چې ستاشهرت اونوم په هغه ښه نه لګیږی ځکه ته یې ورورئی اودده دزوی دراتلونکی لپاره خطریاست.
خودخلکوپه زړونوکې چې تاسوکوم ځای پیداکړی هغه دنوروليپاره ممکن نه دی.
سلیمان وویل: زماپه مخکی ترټولوسترخندحجاج بن یوسف دی هغه پرعراق دخپل اقتداردوام لپاره غواړی چې زماله ورورنه وروسته زماوراره دخلافت په منصب کښینی.
صالح وویل: خدای دې زمادورورقاتل خوارکړی زماباوردی چې دهغه داآرزوبه بلکل پوره نه شی ، دخلکودتاثیرلاندې راوستلولپاره چې کومی ښیګړی په تاکی دی هغه نه ستاپه وروركې شته اونه په بل چاکې ، تاپروسږکال دجنګی مهارتونوپه ډګرخپل کمال وښوداوخپله لاره دی صافه کړه ، عام اولس به دخلافت په معامله کی ستاحق تلفی ښه ونه ګڼی.
یوغلام راغی ئې ویل اسونه تیاردی صالح وویل:
ې ځونداره پیلیدونکی ده.

سپاهی اوشهزاده

دعربودجاهلیت په زمانه کې هم غشی ویشتل ، نیزه بازی اوتوره چلول ددوی دژوندترټولوغوره فرض بلل کیده، دسرداری، عزت اوشهرت ترټولوسترمعیارهمداوُدستارایانوپه وړاندې ترټولوښه شاعرهماغه ؤچی دغشوشنهاراودتوروشرنګارئی ښه تصویرولی شوای ، اودکومی غرنی پیغلی دکرسندی خنداپرځای به دیوه تیزآس دپښوترپهارزیاته اغیزه پرې کوله .

اوله لری نه به دخپل محبوب دولی اوپه ګردونوکی پټ سپوریوشان اټرپری کاوه.

اسلام دعربودغه ځانګړی زړورتیادپاکانوپه یوه لوی ځواك بدله کړه، دروم اوایران په جګړوکی دعربودجنګ مهارتونه راپاخه اوسیقل شول، دسترخالد(رض)په وخت کی دجګړی دصفونوترلواونقل اوحرکت په طریقوکی زیات بدلونونه راغلل په عربوکی دزغرواغوستلورواج له پخوانه موجوؤ خودروم په جګړوکی زغرې اوخولونه دپوځی جامی مهم اجزاوبلل شول ، دکلابندیواوپردومحاصروپه دوران کې دداسی آلی ضرورت احساس شوچې دیوالونه اودروازی ماتې کړی اودهمدی ضرورت په اساس منجنیق جوړشو.

دادلرګی یوه آله وه چی لویی لویی دبرې به لرې پرې غورځول کیدای شوای، پردی به یرغل کوونکوپوځونودغشوله دم نه لری پرکلاکانی اوروولی شوای ددی آلی خیال له لیندی نه اخستل شوی ؤ خوپه څوکالونوکی دیره مهمه جنګی وسله شوه.

په عربوکی دجګړی بله مهمه وسله دبابه وه داله لرګیونه جوړه یوه وړوکی کوټه وه چی لاندې به ئې عرابې ورته جوړې کړې څوتنه سپاهیان به پکی کیناستل اوڅونورویه هغه په ډیکه دښارپه برج وروښلوله ، بیابه پلی سپاهیان په زینه په همدی کوټه وروختل او د کلاپه دیوالونویه ورواوښتل.

په اواروډګرونوکی عربوپه لومړی وخت کې توري زیاتې خوښولی خودزغرواغوستوله رواج سره ورو ورو په دوی کی دنیزی ارځښت زیات شواوپه څوکالوکی دتورې اولیندی په څیرنیزه هم په عربوکې معموله شوه، په شام کی دروم سره دنژدې والی په وجه نیزه بازی ترتوره چلولواوخنجروهلوزیات رواج شول.

عربی آسونه اوسپاره په نړۍ کی مشهوروو، همدغسی هغوی په نیزه بازی کی هم په ګاوندیوښه واړوله.

* * * * *

(۲)

ددمشق نه بهرپه یوه پراخ میدان کی هره ورځ دنیزه بازی لوبی کیدی په دغه لوبه کی دپخوانی یونان په ډول لوبی ډیرې مقبولې وې.

همت ازمویونکی سپاره به یودبل په مقابل کی ودریدل زغرې به یی اغوستی اوخولونه به ئی پرسروخودخطرنه دبچ کیدولپاره به داصلی نیزی پرځای داسی نیزې وې چې څوکی به یی داوسپنوپرځای دلرګی اوپخی وی.

ریفری به په منځ کی بیرغ په لاس ولاړ.اوپه یوه اشاره به دواړوسپرویودبل په لوراسونه وروزغلول هغه سپوریه چی دخپل حریف له وارنه ځان وژغوره اوپه هغه به ئی ګوزاروکړدلوبی ګټونکی ؤ. ماته خوړلی سپوریه دپخې نیزې په ګوزارله آس نه راوغورځیداودنندارچیانودملنډویه شو.

په دی کال ددی لوبودنندارې لپاره له ډیرلرې لرې ځای نه خلک راغونډشوی وو دپراخ میدان شلورواړولوړیوته په زرګونوننداریچیان راټول وو ولیدبن عبدالملك په یوه کرسۍ ناست ؤ دهغه ښی اوکینی خواته دخلافت ددربارلوی لوی منصبداران ناست وو ، بل لوری ته دننداریچیانوپه کتارکی سلیمان بن عبدالملك له خپلوڅوعقیدت مندانوسره ناست ؤ.

ننداره پیل شوه دوسلوجوړولوماهرانونوی نوی منجنیقونه اودباږی وښودلی او انعامونه اوآفرینونه ئی وګټل.

غشوویشتونکواونیزه بازانوخپل خپل کمالات وښودل اوله نندارچیانونه ئی دادحاصل کړ.

دسلیمان درې ملګروپه غشوویشتلوکی برخه واخسته اویوئی دوهم لمبرښه غشی ویشتونکی وبلل شو، دهغه بل ملګری صالح په توره وهلوکی یوپربل پسی پنځه تنه مات کړل ، هغه په دی انتظارکی ؤ چی امیرالمومنین ئی وروغواړی اوله ځان سره ئې نژدې په کرسی کېښینوی خوناڅاپه یوځوان دګرته راووت اوهغه ته ئې دمقابلې چیلنج ورکړله یوی اوږدې سیالی وروروسته ئې دهغه له لاسه توره وغورځوله .

دغه ځوان زیرؤ، نندارچیان یوتریله وړاندی کیدل اوصالح ته د ماته ورکونکی ځوان لیدوته ئې تلوسه زیاتیده هغه ته دمسافحی لپاره لاسونه وراوږدیدل اوپه خلکوکی شوراواحساسات زیاتیده صالح له غوسې اوخجالت نه خپلې شوندې ژوولی.

ولیداوچت شووروړاندی شوزبیرته ئی لاس ورکړل بیائې مبارکي ورکړه بیائی صالح ته وکتل ویی ویل: صالحه ! ته که په غوسه شوی نه وای نهایی نه وای مات شوی په هرصورت ددی ځوان په څیرتاهم دانعام حقداریولم.

په پای کی دنیزه بازی لوبه پیل شوه له ځوسیالیووروسته اته تکړه نیزه بازان وتاکل شول اودلویووروستی پراوپیل شوځومره چی دسیالی کوونکوشمیرکمیده هومره په خلکوکی جوش اوشورماشورزیاتیدوبالآخره یوی خواته یواویلی ته دوه تنه پاتی شول ، سپاره خول له سره لرې کړاوپه جوش اوخروش خلکومبارکی ورکړه دغه ځوان یویونانی نوی مسلمان ؤ چی ایوب نومیده ایوب په میدان کی څلوروخواوته راوګرځیداوخپله نیزه ئی فاتحانه پورته کړی وه هغه له یوی بشپړی دوری وروسته بیرته دډګرپه منځ کی ودرید.

یوه منادی غږوکړ: څوك شته چی له دی ځوان سره مقابلی ته تیاروي؟

دنندارچیانوسترګې سلیمان بن عبدالملك ته ورواوښتی سلیمان خول پرسرکړاویوه حبشی غلام ته ئې اشاره وکړه .

غلام چې يوښکلې مشکي اس ترقيضه نيولې ؤ راوړاندې شو سليمان پر اس سپورشو ، دلړپه وړانګوکې دسليمان زغره وځليده اوملايم شمال په څپوکې ئې دخول پرسردوبښتوتارونهٔ په يوه اوبله خوااوبښتل.

سليمان اوايوب يودبل په مقابل کې په ميدان ودريدل اوننداړچيان چوپ دريغری دبيرغ داوچتيدوپه انتظارشول ريفری په بيرغ اشاره ورکړه اوله ميدان نه ووت دتوپان په څيرتيزاسونه يودبل په لورپه زغاسته شول سپاره چې يوبل ته نژدې شول دځان ساتلواوپه حريف دګوزارپه تکل شول سليمان له مقابلې نه وړاندې دايوب دضربې نه دځان ساتلولارې سنجولې وې، ځکه خودايوب ګوزارتش ولاړ، اودسليمان نيزې دهغه په خول يوغټ نښان پرېښوداوتيرشوريفري دسليمان دفتحې اعلان وکړ ، وليدجګ شووروړته ئې مبارکي ورکړه اوايوب ته ئې هم شاباش وويل:

سليمان خول لرې کړپه ميدان کې ئې چکرووااهه اوله دورې بشپړيدووروسته دمعمول په شان په منځ کې ودريد.

منادې درې ځله غږوکړ: څوك شته چې دسليمان بن عبدالملك دمقابلې همت ورسره وي؟ خودخلکوباورشوی ؤچې نورلوبه پای ته رسيدلې اودوی داميرالمؤمنين داوچتيدوپه انتظاررو خوناڅاپه ټول دحيرت په سيندلاهوشول کله ئې چې وليدل چې په يوه سپين اس سپورنيزه په لاس کې مقابلې ته راووت هغه ته ننداړچيان په دې حيران نه ووچې دسليمان مقابلې ته څوك راووتل بلکې پردې حيران ووچې ناپيژندوی سپورزغره نه وه اغوستې هغه توری جامې اغوستې وې اودخول پرځای ئې پرسرسپينه لونګی وه له سترګوپرته ئې نورمخ په توره پرده پوښلی ؤ.

له زغرې پرته په داسې مقابلوکې يوازې داسې چابرخه اخسته چې دحريف په کمزوری اوناتوانی به ئې پوره باوروؤخوسليمان دنن ورځې دلوبواتل ؤ اوخلکودهغه په مقابل کې بې زغرې حريف دزړه ورپرځای دماغی بيمارباله.

له وليداوزبيرپرته څوك نه پوهيدل چې دغه سپورڅوك دې.

دهغه په جرئت وليدهم پريشانه ؤ ورونې دزبيرپه غوږکې وويل:

دامحمد بن قاسم دې که بل څوك؟

زبيرځواب ورکړ: اميرالمؤمنينه ! پخپله دې دې .

ولیدوویل: دی سلیمان څه بولی ؟ که دهغه پوښتی داوسپنی نه دی نودلرګی نیزه به یی هم بوته ترسینه وخیژی ته ورشه هغه لږوپوهوه.

زبیرځواب ورکړ: امیرالمؤمنینه ! ماهغه ډیرپوهاوه هغه پخپله هم دغه خطر حس کاوه خودی وائی چی په دی ډول که هغه لویه ګټی په ځوانانو به ئی اثرښه وی.اوهغوی ته به دسند حالات بیان کړواوجهادته به ئی آماده کړای شو،هغه وائی چی له زغرې پرته سری چست هم وی.

دزبیرځواب ولیدډاډه نکړای شو،پخپله اوچت شواودمحمد بن قاسم په لوری ورغی نندارچیان هم زیات پریشانه ښکاریدل محمدبن قاسم سلیمان ته کتل ولیدورنژدې شواوغږئی پرې وکړچیه: زه ستاپه زړورتیااعتراف کوم،خودازړورتوب نه دی ناپوهی ده ته له خول اوزغرې پرته دعربودغوره نیزه بازمقابلی ته وروتلی یی اوکه هغه دادځان توهین وباله زه ویریږم چی ته به بیاپه اس دسپریدوتوان ونه لری.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: امیرالمؤمنینه! خدای پوهیږی چی زمادخپل شجاعت نندارہ مطلب نه ده زه داخطرډیوه نیك اوسپیڅلی هدف په خاطرقبلوم،اودادومره لوی خطرهم نه دی زماپه نظرپه زغره اغوستلوسپورچست اوچالاك نه وی.

ولید: که ستاچستی ستاپښتی ونه ساتلای شی بیابه څه کیږی؟

محمد: بیابه زماهیڅ ارمان نه وی زه له خپلوپښتیونه دهغه تجلی په چرت کی زیات یم چی ددښمن غشی ئی په سینه ناسورتپ جوړکړی، که خدای دهغی دمرستی اراده کړی وی زماباوردی چی مابه نن ددمشق دخلکوپه وړاندی دخلکودملنډونه ساتی اوداامکان لری چی زه دلوبی له ګټلووروسته دهغی پیغام همدلته خلکوته واوروم.په ځانګړی تبلیغ چی په میاشتوکی کوم کارکولی شو هغه به په یوه ځای شوی وی.

تاسوماته اجازه راکړی اودعاراته وکړی چی الله تعالی می مرستندوی شی.

ولیدوویل: لږ ترلږه خودی پرسربایدخول ایښی وای.

محمد: بده مه ګڼه کوم سپورچی پرسرګوزاراخلی دهغه په باب چندان ښه نظرخوك نشی ورکولی زماپاره همدالونګی کافی ده.

ولیدوویل: زویه ! که تانن له سلیمان نه میدان یوورنوانشاالله پرسنددیرغل کوونکی لنبکربیرغ به ستاپه لاس کې وی.
ولیدبیرته راوګرځیدریفری ته ئی څه وویل اوبیاپه خپله کرسۍکیناست.
بل لوری ته دسلیمان په شاوخواځوننددارچیان راټول وو صالح وروړاندی شو سلیمان ته ئی وویل: امیرالمؤمنین ستاماتول غواړی له هوښیاری نه کارواخله.
سلیمان وویل: دغه سرتیری څوك دی؟
صالح : ماته نه دی معلوم خوپردی می باوردی چی بیابه په آس دسپریدونه وی.
ریفری چیغه کړه: حاضرینو!اوس به دسلیمان بن عبدالملك اومحمد بن قاسم سیالی وی.
دتوروجامودزلمی عمرله اوولس کاله نه لږدی.
پردی خبره ننددارچیان نورهم حیران شول او پرځوان ئی سترګی ښخی شوی، ریفری بیرغ ورپاوه اونیزه بازان په ډیره توندی له یوبل نه تیرشول،ننددارچیانو له احساساتو ډکی چیغی پورته کړی.
تنکیوځوانانوترډیره وخته دمحمد بن قاسم په ملاترچیغی وهلی دپاخه عمرخاوندانوبیاویل چی دغه هلك ډیرچست اوچابك دی خودسلیمان غوندی پهلوان دسیالی نه دی په لومړی ځل سلیمان له هغه سره قصداًمراعات وکړخوکه له دوهم ګوزارنه هم بچ شودابه معجزه وی چیرته اوولس کلن هلك اوچیرته سلیمان غوندی تجربه کاراوجهان دیده؟
خودزلمیانواحساساتوآسمان لړزاوه اوس ددوی اتل اوولس کلن ناپیژندوی ځوان ؤچغوی اتل همدیؤ اودده په باب ئی دچااعتراض نه شواوریدای ځوځایه په همدی اړه دننددارچیانوپه منځ کې ناندری ترلاس اچولوپوری ورسیدی.
درواج سره سم نیزه بازانوته دوهم ځلی موکه ورکړی شوه اویوځل بیادواړه یودبل په مقابل کی ودریدل هلکان اوتنکی ځوانان دخپل ځوان اتل خواته ورغلل دتولوسترګی په نقاب کی پټ مخ لیدوته ناکراری وی ، ریفری خلك په شاکړل اوبیرته په خپل ځانګړی ځای ودرید ،دبیرغ له اشارې سره سم یوځل

بیاگرداوچت شو،اودلږخندلپاره چوپتیاخوره شوه.

محمد بن قاسم ناځاپه یوی خواته تیټ شودسلیمان دنیزی له گوزارنه بچ شو ، سلیمان هم چپ لوری ته تیټ شواودخپل حریف له وارنه ئی د ځان ساتلوهڅه وکړه خوله ده نه هم په زیاته چالاکی محمد بن قاسم دخپلی نیزی څوکه دهغه په لوری ورواړوله اودهغه په ښی پښتی ئی گوزاروکړ.سلیمان خپل توازن ونشوساتلای اوله اس نه له غورځیدلوسره سم بیااوچت شوپه پښتی ئی لاس کیښوداودبی وسی په حال کی ئی یوه اوبله خواکتل.

له څلوروخواونه اسمان لړزوونکی چیغی اوچتې شوې ، محمد بن قاسم لږوړاندې تیرشوبیرته ئی آس راوگرځاوه له آس نه پلی شوسلیمان ته ئی په مصافحه لاس وراوږدکړخوهغه دلاس ورکولوپرځای مخ تری واړاوه اوپه توندی په یوه خواولاړدسترگوپه رپ کې په زرگونونندارچیان ترمحمدبن قاسم راچاپیرشول ایوب ورغی مبارکی ئی ورکړه اوورته وئی ویل اوس خودی له مخ نه نقاب وغورځوه داټول ستادځیری دلیدوپه انتظاردی.

*****

(۳)

محمدبن قاسم نقاب لرې کړدزلمی ځیره دخلکوله توقع نه زیاته سنگینه اوباوقاره وه دهغه په ښکلوتوروسترگو کې دشوخۍ پرځای دمعصومیت ځلاپرکیده دخلکودتودواحساساتوپه ځواب کی دده سکون اوارامی داښکاروله چی هغه دلویولویوبریوپه انتظاردی،او ترلویونه لویی فتحی به ئی هم بیځایه مغرورنه کړی کوموځوانانوچی غوښتل دی په اوږوسپورددمشق په کوڅوکی وگرځوی اوس ئی په حیرت ده ته کتل.

ایوب خپل یوه ملگری ته ویل: زه رښتیادرته وایم مادیونان په مجسموکی تراوسه داسی ښکلی معصوم ساده اوباوقاره ځیره نه ده لیدلی.

یوه عرب پوښتنه وکړه: ته له کوم ځایه راغلی یی؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: له بصری نه.

وروسته بیادیروخلکواصرارکاوه چی له موږسره ولاړشه، ده په ځواب کی ورته،ویل چی ما د بغداد خلکوته یومهم پیغام راوړی او بیرته روانیږم که تاسوټول زماپیغام واوری دابه موله ماسره ډیره مهربانی وی.

اوس دېرزيات خلك هغه ته ورتپول شول وليدبن عبدالملك له څومنصبدارانوسره وړاندې ورغی خلکوچې اميرالمومنين وليديوی اوبلی خواته شول اولاره ئی پرېښوده وليدچې محمدبن قاسم ته ورنژدې شوئې ويل: زماپه نظرداستاپاره ښه موقع ده په اس سپورشه چې خلك دې ووينی.

محمدبن قاسم په اس سپورشوپه غوندهٔ کې خوله په خوله داخبره له يوه سرنه تربل پورې ورسيده چې دغه ځوان يومهم خبراوروی، هغه خلك چې په مخکی صفونوکی وويوپربل پسی په ځمکه کيناستل محمد بن قاسم په لنډوالفاظوکی دسرانديب ديتيمانواوکونډودردناك داستان واوراوه. بيائی له زيږنه دسمال واخست اودناهيدليك ئی خلکوته ولوست ، ديتيمانواوکونډود داستان له اوريدووروسته دناهيدليك دخلکوپه زړونودنشترپه څيرداغونه لګول،دليك له اورولونه ورروسته محمدبن قاسم دسمال بيرته زيږته ورکړاوپه لوړغږئی وويل:

ای داسلام فدايانو! زه ستاسودېروپه سترګوکي اوښکی وينم خوپه يادولرئ چې دانسانيت پر لمن دظلم داغونه په اوښکونه په وينومينځل کيږي،دجبراوستم کوم اورچې په پراخه سندکی بل دی موږ له لرې دهغه لړتودوخه محسوس کړی ده اوهغه داسې چې زموږخوميندی خوځويندی اوځوورونه پکی سوځيږي ، خوموږدهغوبدنصيبونه ناخبره يوچې له ډيرې مودې راهيسې دسنددااستبدادی نظام په زولنوکی تړلی دی ،دغه غشي چې ديوی مسلماني پيغلی په وجودکی ښخ ؤ دهغولکونوغشونه يوڅچې دسندمغرورپاچائي دخپل رعيت په سينوازمويي،نن که زموږميندی ، خويندی دسنددزندان په تياروګوتونوکی داسلام دمجاهدينوداسونودپښودغږاوريدوپه انتظاردی نن که دوی دالله اکبردهغوناروپه انتظاردی چې اوس هم دديبل دمزبوتی کلاپه ديوالونودزلزلی راوستوتوان لري نوزماباوردی چې دسنداولس له کلونوکلونوراسی دظلم اوستم په اورکی سوځيږی هغوی هم دلويديځ له افق نه دداسی رڼادورتګ په انتظاردی.

چې دايران اورتون ئی کلونه وړاندې چوپ کړ.

دهغوی له تپی سينونه دافريادااوچت دی چې کاشکی هغه مجاهدين چې

دبشریت په بڼ کې ئې دمساوات ، عدل اوامن بوټي ته اوبه ورکړې دسندله ظالم پاچانه هم توره واخلی اوددوی آسونه هغه ازغن بوټی ترپښولاندې کړی چی دانسانیت اوازادی لمن پکی نښتی.

مسلمانانو! داخبرزموږلپاره بدهم دی اوښه هم، بدپردی چی موږدخپلومسلمانوورونوخويندوحال واوريداوخفه شوو ،ښه پردی چی دحق اوصداقت دتورې په مخکی دقیصراوکسری په څیریوه بل مغرورهم سراوچت کړی هغه ته وروښئی چی زموږتوری تراوسه پوری نه دی پڅی شوی.

په تیروڅوکلونوکی زموږخپل منځی کشمکش موږته ډیرتاوان کړی، هغه پاچاهی چی زموږدنیکونو دنوموونوپه اوریدولړزيدی اوس زموږپرخلاف دجنگ اعلان کوی که دیوی مظلومی پیغلې دغې لیك ستاسوپه رګونوکی وینی په غورځنګ نه کړی نوپه يادولری ! دځمکی پرمخ زموږدعزت اوعظمت ورځ ګرځیدلی ده . خوزه مایوس نه یم ، زه ستاسودیوه په څیره کی هم مایوسی نه وینم زه یوزای داوایم چی یوغیرتی اولس دغفلت په خوب ویده دی اوددی اولس یوه غیرتی لورپه لوړغږوائې چې ای داسلام غیرتی زامنو!تاسودځمکی دسردهری نړوراولاړدعزت اوعظمت دساتلولپاره پیداشوی یاست ، اونن ستاسوداحال دی چی ستاسوخپلی خویندی اونړوراني زنځیرونه په پښودبرهمن آبادپه بازارونوکی کشول کیږي.

خلکوداحساساتوپه جوش کی ولیدبن عبدالملك ته کتل یوپه عمرپوخ سړی راوراندی شوئی ویل: که زموږنه وراندی دغه خبرامیرالمؤمنین ته رسیدلی وی نو موږحیران یوچی هغه تراوسه دسندپرخلاف دجهاداعلان ولی نه دی کړی ؟ څنګه ګونه داورغورځوونکی غره په څیرله احساساتوډکه وه تولوپه زوره زوره دجهاد! جهاد! چیغی وکړی محمدبن قاسم دواړه لاس اوچت کړل خلك ئی چوپ کړل اوبیائی خبری پیل کړی:

زماخبری هغوی ته نه دی چی دناخاپی احساساتوله امله څوناری ووهی اوبیاچوپ شی ژوندی اولسونه دناری اوشعاورکولونه وراندې تورې له تیکونه راباسی اودمقابلی ډګرته کوزیږی.

تاسوپه دمشق کی په احساساتی ناروهغوسترګودوانشی کولی چی په زرګونومیله لری ستاسودتورودبریښنادلیدوپه تمه ناکراری دی امیرالمؤمنین

خپل مسؤلیتونه به احساسوی خوهغه تراوسه ستاسوناری نه وی اوریدلی کاشکی ددی ناروسره هغه توري هم ځلیدلی وای چی ستاسوپلرونوداسلام دعظمت داستانونه پری لیکلی.

زه دالیدل غوارم چی دقادسیی اواجنادین دمجاهدینوپه اولادوکی دژوندساه شته که نه؟

په دی کی شك نشته چی اوس زموږپوځونه ټول په افریقااوترکستان کی مصروف دی خوپه تاسوکی داسی څوك شته چی په توره چلولونه پوهیږی؟که همت وکړودسندپه میدانونودیرموك اودمشق یادونه بیاژوندی کولای شو.نن به تاسودخپلوپلرونو اونیکونوپه شان داثابتوی چی دضرورت په وخت کی هرمسلمان سپاهی دی . اوس چی زه ستاسوتوری وینم له امیرالمومنین نه دجهاد د اعلان هیله کوم.

محمدبن قاسم له آس نه راکوزشودهغه دخبروترپایه ډیروبوډاګانواوځوانانوتوری اوچتی کړی وی پولس کلن هلك په زحمت خلك په یوه اوبله خواکړل اوځان ئی امیرالمؤمنین ته ورورساوه اوونی ویل: امیرالمومنینه ! آیاماته جهادته د تلواجازه راکوی؟

ماته معلومه نه وه که نه توره به می راوړه ، اوس لږتم شی زه به خپله توره راوړم.

ولیدپه مینه دهغه په سرلاس کیښوداوونی ویل: ته بایدڅوکاله نورهم انتظاروکړی.

هلك مایوس شواوبیادمحمدبن قاسم خواته نژدې ورغی اوودرید، دولیدپه اشاره یوه سړی یوه کرسی راوړه هغه په کرسی اوچت شواوونی ویل:

ددی ځوان له خبروورسته ماته دنورڅه ویلوضرورت نشته دخدایٔ شکردی چی ستاسوغیرت ژوندی دی زه دسندپرخلاف دجهاداعلان کوم.

په ګڼه ګونه کی بیاچیغی اوچتی شوی ولیدخپلوخبروته دوام ورکړونی ویل: زه غوارم چی په یوه هفته کی ددمشق پوځ بصری ته روان شی که هلته هم دمحمدبن قاسم په خیرڅوځوانان وی نوله بصری اوکوفی نه هم د زیات شمیرپوځیانوراټولیدل ممکن دی.په تاسوکی چی څوك اسونه نه لری، داسونواوچی وسله نه لری دوسلی بندوبست به ئی وشی زه تاسوته یومهم

اعلان داکوم چې دسنددلښکروقوماندان اوسالاربه محمدبن قاسم وی اومااددغه مجاهدزلمی لپاره عمادالدین لقب غوره کړی تاسودعاوکړی چې دی په ربښتینی معنی عمادالدین شی.

*****

(٤)

دشپې په دریمه برخه کی محمدبن قاسم ددمشق په جامع جومات کی دتهجدله لمانځه نه وروسته لاس اوچت کړل اوپه ډیرعجزسوزاو رقت ئی دعاوکړه:

یارب العالمینه ! زمابه کمزوروواوږویودروندبوج لویدلی،ماته ددی مسؤلیت دترسره کولو بری راکړه زماملګروته دپلرونواونیکونوعزم اوهمت راکړه دمحشرپه ورځ می درسول الله دفدایانوپه منځ کی شرمنده مه کړی،ماته دخالد(رض)عزم اودمثنیٰ «رض» ایثارراوبخښه چې زمادژوندهره شیبه ستاددین دسرلوړی لپاره وقف شی.

ددی دعاپه پای کی دزبیرنه پرته یوبل سړی هم دمحمد بن قاسم بنی څنګ ته ناست ؤاودده په دعائی آمین وویل: دوی دواړوهغه ته وکتل دهغه په ساده جامو اونورانی څیره کی غیرمعمولی جاذبه وه هغه لږ ور نژدې شودمحمدبن قاسم ترڅنګ کښیناست اوپه مینه ئی ورته وکتل وئی ویل: ته محمدبن قاسم یی:

هوکی ! ته څوك یی؟

زه عمربن عبدالعزیزیم.

محمدبن قاسم دعمربن عبدالعزیزدپاکی اوبزرګی په باب ډیرڅه اوریدلی وو په عقیدت اوارادت ئی ورته وکتل اووئی ویل:

تاسوماته دعاوکړی.

حضرت عمربن عبدالعزیز(رح)وفرمایل: خدای دی ستانیکی ارادی ترسره کړی.

محمدبن قاسم وویل: له ډیری مودی نه می دااراده وه چې ستادمجلس سعادت حاصل کړم نن ستاسره ملاقات یوه غیبی مرسته بولم ماته یونصیحت وکړه.

عمربن عبدالعزیزوفرمایل: زه یوازې دومره وایم چې ستاغوندې د ځوان اوزړورلښکر سالارپه قیادت کې به انشاءالله ددښمن پرخلاف دتورې جنګ زرترزره پای ته رسیږي خوکه ته دجهادله سمې جذبې سره سندته ولاړشې نوبیاخودخپل چلن اواخلاقوله لارې بایدخلکوته وروښیې چې ته دهغوی دغلام کولولپاره نه بلکې دباطل نظام دزنځیرونونه دخلاصون په خاطرورغلی یې ته به هغوی ته داوروښیې چې دتوحیدپه دایره کې چې څوك ګام کیږدي هغه ددنیا د هرډول غلامۍ نه آزادیږي، ته یوداسې هیوادته روان یې چې هلته دبیت ذات خلك دخپلواشرافواو«لوړذاتو»ظلم اوستم دهغوی فطري حق بولي دسنددااستبدادي نظام دریښوله غوځولونه وروسته که تاسوداسلام دریښتیني مساوات عملي نمونه وښودلای شوه نوزماباوردی چې تاسوبه دهغوی زړونه هم فتحه کړې هغوی چې نن ستاسودښمنان دي سباته به مودوستان وي.

دمسلمانوبچیانواوکونډوپرسردسنددحکمران دظلمونوداستان په اوریدوځینې ځوانان له تاسوسره دانتقام اوبدل له جذبې سره ستاملګري دي خوهغوی ته په لویدلي دښمن دګوزاراجازه مه ورکوه.

خدای تیري کوونکي نه خوښوي دظالم له لاسه توره واخله خوظلم مه پرې کوه بلکې که ئې توبه وکړه معاف ئې کړه.

که هغه دالهي دین منلوته غاړه کیښوده نوپه غیږکې ئې ونیسه که هغه زخمي وي اوله تانه پناه غواړي په زخمونوئې پټۍ ورکیږده زموږپه یتیمانواوکونډوظلم شوی خوته ددوی دیتیمانواوکونډوپرسر دمینې اوشفقت لاس کیږده اودا په یادلره چې خدای پرګاونډیوهیوادونودعربو برلاسې نه غواړي بلکه دکفرپرخلاف دخپل دین برلاسي غواړي اوکه داکاردعربوله لاسه پوره شونوپه دنیاکې به هم دعزت خاوندوي اوآخرت به ئې هم ښه وي.

دسهارداذان په اوریدوعمربن عبدالعزیزخپلې خبرې پای ته ورسولې، دسهارله لمانځه نه وروسته محمد بن قاسم له هغه نه درخصت په وخت وویل: زموږترروانیدوپورې پنځه ورځې نورې هم لګیږي په دې موده کې به زه ستادعلم اوفضیلت نه ګټه دځان نیکمرغي بولم خودورځې به زه دنویوسپاهیانوپه پوځي روزنه بوخت یم که تاسوته تکلیف نه وي نودشپې په

کوم وخت کی به زه ستاپه خدمت کی حاضریږم.

عمربن عبدالعزیز(رح)ځواب ورکړ: ته چی څه وخت وغواړی ماته راتلای شی،په ځانګړی ډول به دنن په ځیرهره شپه په دې مهال زه همدلته یم ، اته ، لس ورځی وروسته زه هم مدینی منوری ته ځم.

محمدبن قاسم چی دحضرت عمربن عبدالعزیز(رح)نه رخصت شوله جومات نه ووت دځوانانویوه ښه ډله ئې وړاندی وروسته ملګری وه ددروازی زینوته چی ورسیدوئی ویل: تاسومیدان ته ولاړشی زه هم له لږځنډوروسته دررسیږم.

*****

(۵)

دمحمدبن قاسم داوسیدودکوتی په مخکی دوه سپاهیان اسونه ترجلب نیولی ولاړوو، محمداوزبیرپه اسونوپښنی واړولی اومتروکې ئې ورکړی،دښارله لویدیځی دروازی نه ووتل دشنوباغونوپه مینځ کی ولاړل دیوی ویالی په غاړه ودریدل له اسونونه راښکته شول اوپه اوبوکی ئی ځانونه وغورځول ، په رنواوپاکواوبوکې ئې له ښی شیبې لامبووروسته جامی بدلې کړی اوترخوشیبوپوری ئې په مخکې دغرونواوباغونوپه زړه وړونکی منظره سترګې میخ شوی،محمد بن قاسم چی خپل ملګری دخیالونوپه سمندرډوب ولیدوئې ویل:سباته به وختی دلته راځو،اوس بایدولاړشوخلک به زموږپه انتظاروی.

زبیرتکان وخوږمحمدبن قاسم ته ئې وکتل ویې ویل:

تا څه وویل؟

محمد: ناوخته کیږی څه چی ځو!

زبیر: درځه!

دواړوبیاپه اسونوپښنې واړولی محمدبن قاسم وپوښتل: ته اوس په څه خیالونوکې دوب وی؟

زبیرپه غمجنه لهجه ځواب ورکړ: ماپه تصورکې دسرانديپ چمنونه اوځنګلونه لیدل.

محمد: زموږمنزل خودسنددښتی دی.

زبیر: هغه زه هروخت وینم خوکله کله دسراندیپ ښکلی اوشنه چمن اوځنګلونه هم رایادشي.

محمد بن قاسم: پرون تاپه خوب کی ناهیدته نارې وهلې ماهغه وخت ددې یاد ول لازم ونه بلل اوس که بده نه منې راته ووایه چې تاپه خوب کی څه ولیدل؟

دزبیرپه شونډویوه غمجنه موسکاوځلیده وئی ویل:

ماپه خوب کې لیدل چې ددیبل څوتنه سپاهیان رانه چارپیروی تورې ئې ایستلی وی.

څوتنونوروناهیدنیولی وی اودزندان په لورئې کشوی زه ورمنډه کړم اودهغی دخلاصولوهڅه کوم.

محمد بن قاسم وویل: زماپه خیال دناهیدیادونه ستاپه دماغ اوزره ژوراثرکوی.

زبیر: زه له دی انکارنه کوم په کوموحالاتوکی چی موږیوله بل سره ولیدل اوسره جداشووپه داسی حالاتوکی به هیڅوك هم هغه زړوری لحلې ته په زړه کی دځای ورکولونه انکارونه کړی.

یوه هوسی په منده ددوی ترمخ تیره شوه محمد بن قاسم نیزه تیاره کړه وئې ویل: دهغه ورووستی پښی تپی وې کوم دوکه بازښکاری په غشی ویشتلی راځه وریسی ورشو.

زبیراومحمدپه هوسی پسی اسونه وزغلول زخمی هوسی ډیره وړاندی نه وه تللی چی ورورسیدل اوبیادمحمد بن قاسم دنیزې په ګوزارولویده ، زبیرله اس نه پلی شوهغه ئی حلاله کړه اوله ورووستی ورانه نه ئی غشی وکیښ وئی ویل: که موږنه وای لیدلې نودکوم بوټی په بیخ کې به ئې په زحمت ساه ورکړی وای.

خوسپاره دونوله منځه راښکاره شول محمد بن قاسم چی ورته وکتل سلیمان ئی وپیژاندوئې ویل:

اوهو! داخوزموږپخوانی دوستان دی!

سلیمان نژدی ورغی دآس جلب ئی کش کړوئې ویل: دازموږښکاردی.

محمدبن قاسم ورته وویل: تاسوئې درسره وړای شی موږبوازې دیوه

سخت ځنګدن نه وژغورله ، ښنې ئې تپې وې موږویل ښايي دکوم بوټي په بيخ کې به پټه شي.

صالح وویل: ته دروغ وايي لویدلی هوسي موحلاله کړی ده.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: داسمه ده چې هوسي لویدلی وه خوزمادنیزی په ګوزار،اوتاسودخپل غشي نخښنه دهغې په ښنه لیدای شي.

صالح په غوسه شوتوره ئې وکښله ، خوسلیمان په زوره ورته وویل: تاددوی دواړوکمال لیدلی دی،اودخپل غشي ویشتلوپه باب دی چې څه دعوه کوله هغه هم نن درته ښکرګند شو،دائي وویل بيائې محمد بن قاسم ته مخ واړاوه وئې ویل:

زمادادوست چې څومره احساساتي دی هومره بې عقل هم دی که ستاسوضرورت وی نوداهوسي درسره واخلی.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: نه ډیره مننه!

که زموږپه کاروای پخپله به موښکارکړی وه دائي وویل اوبیادواړوداسونوجلب راکش کړاوپه یوه تراټ وزغلیدل.

لومړی فتحه

دسهارله لمانځه نه وروسته ددمشق خلکوله بامونواوبازارونوڅخه دمحمد بن قاسم دپوځ دجلوس ننداره کوله ددنیاپه تاریخ کی دالومړی پیښه وه چی یوی لرې سیمی ته دپوځ قومانده دیوه (۱۷)کلن زلمی په غاړه وه له دمشق نه تربصری پوری له هرکلی اوښارنه له دی پوځ سره نوررضاکاران هم ملګری شول کوفی اوبصری ته دمحمدبن قاسم دروانیدوخبررسیدلی ؤځوانومیرمنوخپل میړونه میندوخپل زامن اوخویندوخپل ورونه له ځوان سالارسره جهادته هڅول دغیرتی قوم دبوی بیوسی لورفریادهرکورته رسیدلی ؤدبصری په ښځوکی دزبیدی دی تبلیغ اثرکړی ؤچی دناهیدمسئله دقوم دهری نږوراوخورمسئله ده ځوانی نجونې له هرې محلې نه دزبیدی کورته ورتلی اوددی دخبروله اوریدووروسته به له یوی نویی جذبی اواحساس سره بیرته ستنیدی،پرناروغی برسیره دمحمدبن قاسم موردبصری پر کوروونوکوړپه کورګرځیده اوښځوته ئی دجهادتبلیغ کاوه زبیدی خوغازیانوته د اسونواووسلوپه خاطرخپل ټول زیوراوګانه وپلورل دبصری دټولوامیراوغریبوکورنیونجونوددې په تقلیدهمداسی وکړل اودبصری بیت المال ئې له مجاهدینوسره دمرستی په نامه دطلااوسپینوزرونه ډک کړ.

دعراق دنوروښارونوښځودخیرپه دغه کارکی دبصری له ښځونه وروسته ګیدل نه خوښول اوپه لکونوروپی یی راټولی کړې.

محمد بن قاسم په بصره کې درې ورځې پاتې شودده له راتګ نه دمخه حجاج بن یوسف ته دمکران دوالی محمدبن هارون داپیغام رارسیدلی ؤچې

دعبیدالله په مشری چی کوم هیأت دوی دیبل ته استولی ؤله هغوی نه بوازی دووتنوبیرته ځانونه مکران ته رارسولی وو نورټول ددیبل والی وژلی وو.دی خبردبصری په خلکوکی دانتقام په اوردتیلووراچولوکاروکړ.

له دمشق نه دروانیدوپه وخت دمحمدبن قاسم دلښکرشمیرپنځه زره کسه ؤخوکله چی له بصری نه دغه لښکرروانیدونوشمیرئی (۱۲)زرو ته رسیده چی شپږزره پکې دآسونوسپاره وودرې زره پلی اودرې زره داوښانوخاوندان.

*****

(۲)

محمدبن قاسم له شیرازنه مکران ته ورسید.دمکران دسرحدنه دتیریدونه وروسته «دلس بیلا» په غرنی سیمه کی دوی له ډیروستونزوسره مخ شول،بهیم سنگ له شل زره پوځ سره «دلس بیلا» دسندي والی مرستی ته رارسیدلی ؤهغه دیوی غونډی پرسریوه مزبوته کلاخپل مرکزتاکلی ؤاوپه ټولولارونی غشی ویشتونکی وټاکل دده دپلارله مخالفت سره سره بهیم سنگ راجه ته ډاډورکړی ؤچی دده شل زره پوځ به ۱۲زره مسلمانان له لس بیلاڼه وراندی تگ ته پرې نږدی.

غرنیوسیموته دمسلمانانودننوتلوسره سم دبهیم سنگ لښکرهلته دلته پرغلونه پیل کړل.دیرش ځلویښت تنه پوځیان به ناڅاپه له یوه کنډونه راښکاره شول اودسترگوپه رپ کې به ئې دمحمدبن قاسم په لښکردډبرواوغشوباران وکړاوبیرته به وتښتیدل.داسونوسپاره خوبه له یرغل سره په یوه اوبله خواتیت شول اوله یرغل نه به په امان پاتی شول خوداوښانوسپاره به سخت پریشانه وو.کله کله به ترهیدلی اوښان بیرته راسببالول دیرغل کوونکوله تعقیب نه زیات مشکل ؤ.

محمد بن قاسم ددی حملوپه مقابله کی پیاده گروپونه رامخی ته کړل خویرغل کوونکی به بیادشاله خواپه لښکراپریوټل یوه ډلگی به په کومه غونډی وختله اودمحمدبن قاسم دپوځ پام به ئی وروار اوه ، اوبلی ډلی به په کینې لوری حمله وکړه خومره چی دمحمدبن قاسم پوځ وړاندی تلوهومره دغه حملی زیاتیدی دشپی به ئی دپړاواچولوپه وخت کی ځلورمه برخه پوځ خامخادشاوخواغونډیوپرسرپهره کوله ترڅودښمن شواخون رانه وړی.

یوماښام محمدبن قاسم ته یوجاسوس احوال راوړچی له دی ځایه شل«میله»لرې یوه مزبوته کلاددښمن دلښکرمرکزدی،هغه سمدستی دخپلوتجربه کاروسالارانوشوری جوړه کړه دځینوسردارانورایه داوه چی دغه لاره پریښودواودسمندرپه غاړه هواره لاره غوره کړوموړچی څومره له دی کلاته لرې شوهومره به دښمن له حملونه په امان وو،خومحمدبن قاسم له دی رایی سره موافق نه ؤویل ئی : ترڅودغه سیمه له دښمن نه پاکه نه شی زموږوړاندی تګ له خطره خالی نه دی.

زموږمقصددیبل ته رسیدل نه دی دسندفتحه کول دی اوداکلادسندددفاع مهمه مورچه ده،زماباوردی چی ددی کلاپه فتحه به دښمن ټوله سیمه پرېږدی اوددښمن دپوځ کوم سپاهیان چی دیبل ته ولاړشی یوماته خوړلی ذهنیت به هلته خپورکړی،خوکه موږله دی کلاته لاره کږه کړه اوپرمخ ولاړوددوی حوصلې به مزبوتې شی اوزموږشابه همدغسی له خطرونوډکه پاتی شی.

زموږلومړنی هدف دهمدی کلانیول دی،که ددی کلاله فتحې نه وروسته په شاوخواسیمه کی ددښمن زیات پوځ پاتی وی نودوی به له موږسره دیوه فیصله کوونکی جنګ تکل کوی،داهم زموږپه ګټه ده زه پوهیږم چی ددی کلادپوځ زیاته برخه په شاوخواغونډیوکی زموږدپرمختګ دمخنیوی لپاره تیت دی ، زه غواړم همدانن شپه په کلاحمله وکړم اوددی هدف لپاره زه له ځانه سره یوازی پنځه سوه تنه پلی پوځ بیایم،پاتی پوځ به ټوله شپه پرمختګ ته دوام ورکوی ددی ګټه داده چی دښمن به ستاسودپرمختګ ددرولوپه خیال کی وی ، دسپوږمی په رڼاکی تاسوته وړاندی تګ خطرناك هم دی خوکه سهارتاسوته دکلادفتحی خبرراورسیدبیابه دریږی اوزمادامرانتظاربه کوی.

که دکلاله فتحی نه وروسته دښمن په کوم بل ځای کې دپوځ دبیاسمبالولوهڅه وکړه نوزه به دکلادساتنی لپاره څه سپاهیان پریږدم اوتاسو ته به ځان رارسوم.

اوکه دښمن پرکلادبیاتصرف لپاره حمله وکړه بیابه تاسوهلته راځی.

یوه بوډاسالارروویل: زماباوردی چی دسنددفتحی لپاره خدای ته تاکلی یی

انشاءالله ستاهیڅ تدبیربه هم غلط نه وی،خودلښکرمشربایدله لښکرسره یوځای وی دهغه ژوندډیرارځښتناك وی هغه دپوځ وروستی تکیه وی که په دی خطرناك مهم کی تاسوته څه خطرپیښ شی نوبیابه څه کیږی؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: دقادسیی په جګړه کی ایرانیانودزبردست لښکراووسلوسره سره له دی لامله ماته وخوړه چی دوی دلښکرپرځای په رستم زیات حساب کاوه کله چی رستم ووژل شونوټول لښکردمسلمانانودلولښکرپه مقابله کی تاب رانه وړاومات شوخوبالعکس دمسلمانانواعتماددومره ژچی دځپل سالاردنه موجودیت احساس ئی نه کاوه زموږپه تاریخ کی به داسی پیښه څوك ونه وینی چی دسالاردشهادت نه وروسته به لښکروارخطاشوی اومات شوی وی ، موږ د پاچاهانواوقوماندانانولپاره نه بلکی دخدای لپاره جنګیږو، پرپاچاهانواوسالارانوچی څوك تکیه کوی دهغوی له وژل کیدووروسته مایوس کیدای شی خوزموږخدای تل شته اوژوندی دی په قران کی زموږلپاره ددی احکام شته زه دادعاکوم چی خدای «ج» دی ماځپل قوم ته رستم نه کوی بلکی خدای دی ماته دمثنی(رض)دجوړیدوتوفیق راکړی چی په شهادت ئی دمسلمانانوپه زړونوکی دشهادت جذبه لاپه غورځنګ شوه، ماته داسی قوماندان هیڅ ارځښت نه لری چی دځپلوسپاهیانودتوروپه سیوری کی غلی وی اوځپلومیړونوته دسربښندنی پرځای دځان ساتنی وصیت کوی.

که ددی کلافتحه کول ډیرمهم نه وای نوښایی مابل چاته دادنده سپارلی وای خوددی هدف لاندی کول اوخطرمنل دواړه ددی تقاضاکوی چی زه پځپله ددی کارترسره کول په غاړه واخلم.

زبیرووېل: زه له تاسوسره تلل غواړم.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: نه ! زه دیوی کلالپاره ددوودماغونوضرورت نه وینم زماپه غیاب کی ته بایدپه پوځ کې وې زه پرځپل ځای محمد بن هارون پریږدم اوته به ئې نائب وی.

دماسختن له لمانځه نه وروسته محمدبن قاسم پنځه سوه تنه زلمیان انتخاب کړل دهغوی اسونه ئې لښکرته پریښودل اومحمدبن هارون ته ئې دپرمختګ

قومانده ورکړه پخپله له خپلوپنځه سوه تنوملګروسره ديوی غونډی ترشاغلی پاتي شول.

نيمه شپه سپوږمی ولويده اومحمدبن قاسم دکلاپه لوروخوځيد،دلاري تولی پوستي دلښکردپرمختګ ددرولوپه خاطرختيځ لوری ته تولی شوی وی سندی سپروپه کلاکی بهيم سنګ دختيځ په لوری دمسلمانانودناڅاپی وراندی تګ نه خبرکړهغه په کلاکي دری سوه تنه پوځيان پريښودل اوپخپله هم دمسلمانانودلاری نيولولپاره ووت دشپی په دريمه نيمايي کی محمدبن قاسم دکلانه يوميل لرې يوی غونډی ته ورسيدلرې په ګړنګونوکي دبهيم سنګ دسپروداسونودپښوترپهارراغبرګيده.

محمدبن قاسم خپلوملګروته وويل: هغوی کلاخالی کړه اوولاړل راځی بيره په کارده خوپه کلاکی به لږيوځ خامخاپاتي وی ځکه خوبايدهيڅ ډول شورماشوررونه کړوزمونږتوخی اوپه زوره غږپه کلاکی ساتونکی بيداروی که دهغوی شميربياپوازی (۴۰)تنه وی هم تردېره ځنده به موپهرايسارکړی له دی هداياتوورکولونه وروسته هغه خپل ملګری په وړووړوګروپونوويشل اودکلاپه لوروړغلل، دروازی ته چی ورنږدې شول په شاوخواپولواوکړليچونوکی غلی شول،په دروازه اوبرجونوکی دپهره دارانوپه غږونوکي دستومانی اوخوب آثارجوت ووداسی محسوسيدله لکه هغوی چی غوښتی نه هسی ګونګړوغږونه ئې ترخوله وتل.

محمدبن قاسم لس تنه ځوانان ورسره ملګری کړل اودکلايوی چوپې برخی ته ورنږدې شول کمندونه ئی وغورځول په ديوال وختل اوبيائی دپری زينی وغورځولی پر دغه ځای دوه پهره داران ويده وودسترګوپه رپ کي دمحمدبن قاسم شپږتنه ملګری په زينووختل خواووم تن لاپاس نه ؤختلی چی څوګامه وړاندی يوه سپاهی تکان وخوړ،مشال ئی اوچت کړوئې ويل:

څوك يی؟

بل سپاهی چيغی کړی: دښمن دی هوښياراوسی!

محمدبن قاسم الله اکبرناره پورته کړه اوپه يوه زبردسته حمله ئې دبرج زياته برخه ونيوله ددی ناری په اوريدودمحمدبن قاسم نوروملګروهم دبرج په خوامخه کړه کمندونه ئی واچول اوپه کلاوروختل په کلاکې

ويدوسپاهيانوترڅوتوری را اخستلی د محمدبن قاسم پنځوس تنه ملګری برج ته رسيدلی ووپهره دارانوپه برج کی له مقاومت نه داغوره وبلله چی دننه ولاړشی اوخپل ويده ملګری راويښ کړی.

ترلږمقاومت وروسته په يوه سمڅه ننوتل اودتيښتی په هڅه کی شول سمڅه ډيره تنګه وه اوسپاهيانوپه يوه وخت کی پری هجوم ووړ،ځينی نااميده شول اودروازه ئې خلاصه کړه اوځينی پلی ځنی پراسونوسپاره وتښتيدل.

دکلاددروازی له خلاصيدوسره سم مسلمانانوپرديوال دختلوپرځای په دروازه يرغل ووړدډيروسپاهيانودتيښتی لاره بنده شوه دښمن له څلوروخواؤنه نااميده شواوتوری ئې وکښلی،خوله لږمقاومت وروسته ئې وسله کيښوده.

دکلادننه په سمڅه کې ننوتلی پوځيان يوله بل سره لاس اوګريوان ومحمدبن قاسم چی شورماشورواوريده ديوه پهره دارله لاسه لويدلی مشال ئی رااوچت کړترڅوکوټودننه ديوی سمڅی په وره کې ودريداوپه فارسی ژبه ئی وويل:

په تاسوکې چې څوك تيښته کول غواړی دکلادروازه ئې پرمخ خلاصه ده وسلې وغورځوی بياتلای شی.

داٸې وويل بياله دروازې نه يولوری ته شوپه سپاهيانوکی چی څوك په فارسی پوهيدل هغوی نوروته دمحمدبن قاسم مطلب روښانه کړهغوی يوشميرراووتل اوپه شکمن نظريې محمد ته کتل.ځينوهمغه سمڅی ته ترجيح ورکړه خو د محمدبن قاسم په اشاره څوتنه پوځيان ورننوتل توري ئې وکښلی اودسمڅې په وره کې ودريدل.

محمدبن قاسم وويل:په داسی حال کی چی روښانه اولويه لاره موپه مخ خلاصه ده تاسوولی تياره اوتنګه لاره غوره کړې؟په موږاعتبارکړی،که موږتاسووژلی زموږتورې ستاسوله ورميږونونه ډيرې لرې نه دي.دمحمدبن قاسم له دی خبرواوريدونه وروسته نوروسپاهيانوهم توری وغورځولی اوراووتل،محمدبن قاسم بيرته دکلادروازی ته راغی خپلوسپاهيانوته ئی امروکړچی له کلانه چی څوك بهرته دورومی مخه ئې مه نيسی.

دغه خلك سرتيتې بهرته ووتل غلي غلي ئې شاته راكتل اوورو ورو وراندی تلل.له مغلوب دښمن سره دغه چلن دسنددتاريخ نوی باب ؤ يوپه عمررسيدلی سپاهی ورو ورو گامونه اخستل دروازی ته ورسيدبيرته ئې مخ راواړاوه اوله څه سوچ وروسته بيرته راوگرځيد.

محمدبن قاسم ورته وويل چی كه په كلاكې څه شی درځخه ورك شوی وی لټولی ئې شې هغه په څيرده ته وكتل اوپوښتنه ئې وكړه: آياته دعربودپوځ قوماندان يې؟

محمدبن قاسم ځواب وركړ: هوا زه يم .

بوډاسپاهی! دښمن په هيڅ حالت كی درحم مستحق نه دی آيازه پوښتلی شم چی تاسوله موږسره ولی داسی سلوك وكړ؟

محمدبن قاسم : زموږهدف ددښمن وژل نه دی هغوی ته نيغه لاره وربښودل دی.

سپاهی : نوتاسوډاډه اوسی چی هيڅوك به درباندی برلاسی نه شی.

دغه خلك چی نن تاسودرحم وړوبلل سباته به ستاسوتربيرغ لاندی دهغومغرورپاچاهانوپرخلاف جنگيږی چی په لويدلی دښمن رحم كول نه پيژنی دائی وويل اوبياهغه تردروازه بهرته ووت.

محمدبن قاسم دكلاچكرواهه خوسمځې دخوراكی موادونه ډكی وی په طبيله كی(۶۰)اسونه وو.

محمدبن قاسم په دی ډاډه ؤچی په محمدبن هارون پسې وتلی پوځ چی دكلاله فتحی نه خبرشی بيرته به راوگرځی هغه ځلورتنه سپاره محمدبن هارون ته واستول اوداپيغام ئې وركړچی په يوه مناسب ځای كی واړوی اوزمادامرانتظاروكړی بيائې دروازه وتړله اوځلوروخواؤته ئې په برجونوكی غشی ويشتونكی كېښنول اودكلاپه برجونواوديوالونوئې داسلام بيرغونه وږپول.

* * * * *

(۳)

محمدبن قاسم په يوه برج كی ولاړؤاودلرراختونندارە ئې كوله چی دختيځ نه ئې ددبرش ځلوېښتوسپرويوه ډله وليده هغوی كلاته راروان وودوی هغه

دسند دپوځ برخه بلله په لیندوکې ئې غشی کېښود ل اودرانژدې کېدوپه انتظارئې کښیناستل،هغوی له کلاته نژدې دری سوه گامه لری ودریدل یوسپورله خپلو ملگرونه جلا شواودکلاپه لورورنژدې شو غشی ویشتونکی دمحمدبن قاسم داشاری په انتظاروو هغه دوی دلاس په اشاره منعه کړل،سپورچې دبرج څنگ ته ورسیداس ئی ودراوه په عربی ئی وویل: موږدزبیرملگری یودننه موپرېږدی.

محمدبن قاسم سرورلری کړوئی پوښتل: ستانوم خالددی؟

هغه ځواب ورکړ: هوکی!

محمد بن قاسم: خپل ملگری دی راوغواړه.

خالدمخ شاته واړاوه اودلاس په اشاره ئی ملگروته وویل چی راځی محمد بن قاسم ددروازی دخلاصولوامروکړله کلاته ورووت له خالدنه ئی وپوښتل: ستاخورچیرته ده؟

خالدجواب ورکړ: هغه له موږسره ده بیائی زیاته کړه.

زبیرچیرته دی؟

محمدبن قاسم : هغه له پاتی پوځ سره دی تاسوته څه معلومه شوه چی موږپه دی کلاکی یو؟

خالد: موږته داخبرراسیدلی ؤچی تاسودمکران له سرحدنه راتیرشوی یی،موږدسندی پوځونوپه جامو کی دلته ځانونه رارسولی اوتاسوبه حیران شی چی موږته دراجه دلښکرویوه سالارله دی ځایه څلورمیله وړاندی دیوې پوستی دپهری دنده راسپارلی وه.

موږپه ډیره بی تابی ستاسی دراتگ انتظارکاوه نن له کلاته تښتیدلی پوځیان هلته راغلل هغوی موږته وویل چی کلافتحه شوه،موږتاسوته مبارکی وایوستاسوسالارچیرته دی؟

محمدبن قاسم موسکی شویوه سپاهی ته ئې وکتل هغه سپاهی ځواب ورکړ: ته دسپاهیانوله سالارسره خبرې کوی.

لږځندوروسته دخالدنورملگری هم وروړسیدل له اسونونه پلی شول محمدبن قاسم پرهغوی له یوه سره سری نظرورو ستـه وویل: مگرستاخورخونشته؟

خالدموسکی شودنارینه جامویوه نقاب پوش ته ئې اشاره وکړه.
محمد بن قاسم وویل: دخدای شکردی چې اوس روغه یې،هوربنتیازېیرله پاتې پوخ سره دی،دزېیردنامه له اوریدسره ناڅاپه ناهیدې خپل غوږونه اوغومبوری تاوده احساس کړل،شاته ئې مخ واړاوه مایاته ئې وکتل مایاهم ددی په ځیردنارینه جامې اغوستې وې هغې سترګې ښکته کړی دناهیدمټ ئې وچیچه او وروئې وویل:
ناهیدې مبارك دی شه.

*****

(٤)

محمدبن قاسم یوځل بیادخالدتول ملګری ترنظرتیرکړل یوه سپین ږیری دځواکمنومټوخاوندته ئې لاس وروغځول ویې ویل: ته به ښایی ګنګوی؟
زه ستااوستاله ملګرونه مننه کوم.
ګنګودمحمدبن قاسم لاس په لاس کی ونیواوخالدته ئې وکتل،هغه وویل:
ګنګواوملګری یې مسلمانان شوی دی ګنګوڅانته سعدنوم غوره کړی دی.
محمدبن قاسم الحمدالله وویل اوبیایې یوپریل پسی یوه یوه ته لاس ورکړیوه ځوان ته ئې وویل: ته به غالباًناصرالدین وې؟تازموږپه خاطرډیرمصیبتونه وګالل خدای دی اجردرکړی اودابه ستاخوروی!
خالدوویل: داهم مسلمانه شوی ده اوزهرانومیږی،زهراناصرالدین ته ورنژدی شوه په ټیټه لهجه ئې تری وپوښتل داڅوك دی؟ناصرالدین هغی ته دچوپ کیدواشاره وکړه اودغه پوښتنه ئې له خالدنه وکړه خالدپه لوړآوازوویل: دازموږدلښکرمشردی.
سعد«ګنګو»اودهغه ملګری ټول حیران شول اوټولومحمدبن قاسم ته وکتل له لری داسونودپښوغږونه اوچت شول اوپه برج کې یوه پهره دارچیغه وکړه:ددښمن پوځ په دی خواراروان دی.
دوی په بیړه په کلانئوتل محمدبن قاسم په برج وخوت اوورلندی ئې څاروکړله جنوب اوختیځ نه ددښمن په زرګونوپلی اوسپاره سپاهیان دکلاپه لورراروان وو.

محمدبن قاسم لس تنه سپاره خپل نائب ته دپیغام وررسولولپاره واستول اوامرئی ورته وکړچی ترمابنام دمخه بایدځانونه ورسوی.
سپاهیان په اسونوسپاره شول محمدبن قاسم هدایت ورکړچی دلویدیځ لوری ته ولاړشی اودلښکرترشاراتاوشی چی ددښمن له لښکرسره مخ نه شی خپل منزل ته ځانونه ورسوی، دروازه بیرته وتړل شوه ددښمن پوځ رانژدی شومحمد بن قاسم غشو ویشتونکوته دتیاری امروکړدبرج په یوه کونج کی خالداودهغه ملگروپه بی تابی دیرغل کوونکودورنژدی کیدوانتظارکاوه، محمدبن قاسم چی ددوی په منځ کی ناهیداوزهراولیدی وئی ویل: خالده دوی ښکته بوزه دلته ئی ضرورت نشته ناهیدځواب ورکړ: تاسوزمورږغم مه کوی مورږغشی ویشتلی شو.
محمدبن قاسم: ستاسوخوښه خوسرونه لږتیټ ساتی، دائی وویل اوورواندی ولاړ.
دبهیم سنگ لښکراسونه دغونډیوشاته پریښودل اوله څلوروخواووئی کلاکلابنده کړه دډېرواوگټوشاته ئی مورچلونه ونیول اوپه کلاتی دغشوباران پیل کړ،دکلاپه برجونواومورچلوکی ناستوسپاهیانوته ددوی دغشوباران بی اثره ؤمحمدبن قاسم خپلو پوځونوته امروکړچی یوازی هغه وخت به غشی ولی چی هغوی رامخی ته شی اوله مورچوراووزی.
بهیم سنگ چی له کلاته دغشیوځواب ونه لیدد«ژوندی دی وی راجه داهر!»ناره ئی اوچته کړه اودتیږواوگټوترشاپټ لښکرپه کلاراودانګل.
اوچی کله دوی دکلادساتونکودغشودم ته راغلل محمدبن قاسم دتکبیرناره اوچته کړه داناره لادبرجونواودیوالونونه راغبرگیده چی له کلاته دغشوباران پیل شو،دبهیم سنگ سپاهیان تپی کیدل اولویدل خوشل زره پوځ دځوسوه سپاهیانوپرواونه کړه اوددیوالونوتریخه پوری ورسیدل کمندونه ئی واچول اوپه دیوالونووروختل خودغشوپه باران کی ددوی هیڅ په لاس ورنه غلل له ښه ساعت د غشوباران نه وروسته دبهیم سنگ ددوه زره تنوپه شاوخواکی سپاهیان ددیوالونوپه بیخ کی مړه اوټپیان ولویدل اوهغه نورپوځ ته دشاتګ امروکړ.
ترماسپښین پوری دری ځلی بهیم سنگ یرغل راوړاوبیرته په

شاشوقضاماسپښین هغه دیوې پریکنده حملې تیاری نیوله چې له شانه دمحمدبن قاسم دپوځ دراتګ خبرورغی بهیم سنګ خپلوسپروته دشاته تګ قومانده ورکړه چې خپل اسونه سمبال کړی اوپیاده پوځ ته ئې په شاوخواکی دډبروترشادغشوویشتلولپاره دتیاری امروکړ.

محمدبن قاسم وپوهیده چې دښمن ته دمحمدبن هارون دپوځ دراتګ خبر رسیدلی هغه وویریده چې که پوځ همدغسی کلاته رانژدې شی له شاوخوانه به ددښمن دغشوویشتونکوتریرغل لاندی راشی.

هغه زرزرپه کاغذیوه نقشه رسم کړه اومحمدبن هارون ته ئې څه هدایات ولیکل بیائې وویل چې دغه لیك بایدمحمدبن هارون ته وروړسولی شی اوس ددښمن توجه دشمال لوری ته کمزشوی که هغوی ټول پوځ هم لری کړی خوبیاهم ترمحمدبن هارون پوری وررسیدل خطرناکه لاره ده ددی خطرقبلولولپاره یوه رضاکارته اړتیاده.

خالددمحمدبن قاسم خبره پوره کیدوته پری نښوده وئې ویل: ماته اجازه راکړه.

ډیرونوروسپاهیانودخالدمخالفت وکړاوخپل نومونه ئې وښودل ، سعدوویل: مااوریدلی دی چې مسلمانان دخپل نوی مسلمان وروړهیله نه ردوی تاسوماته اجازه راکړی زماپه جاموځوك بدګومانه کیږی هم نه اوزه ددی څمکی په لویشت لویشت کې بلدیم.

محمدبن قاسم خپل پوځ ددښمن دپوځ ترشا دری میله لری ولیدچې تریوه غونډی ښکته کیدل هغه لیك دسعدپه لاس کی ورکیښوداووئې ویل: ورځه خدای دی مرستندوی شه.

سعدپه منډه ولاړاودشمال په دیوال دیوی رسی په واسطه شاته کوزشو.

*****

(٥)

محمدبن هارون له لری دبهیم سنګ دلښکرسپاره دیرغل لپاره تیارولیدل خپل پوځ ته ئې ددریدوامروکړاودمقابلی لپاره ئې صفونه تیارکړل هغه دوړاندی تلوامرورکاوه چې دلښکردښی لاس قوماندان په اس چارګام څان وررساوه هغه ته ئې یوکاغذورکړوئې ویل: داخود سالارلیك ښکاری

خوراوړونکي يوسندي دي هغه موږنيولي دي په عربي هم پوهيږي اووائي چې زبيرماپيژني خپل نوم کله سعدبنيي کله ګنګو،زبيرتکان وخوړ ويې ويل: زه هغه پيژنم محمدبن هارون درقعي له لوستلوورسته وويل: دسپاه سالاردليك په ليدوبيادهغه په باب تاسوته دپلټنې ضرورت نه ژکه تاله هغه سره بدسلوك کړی وی ورشه بخښنه تری وغواړه اوخپلوسپاهيانوته ووايه چې ماته ئې راولي.

زبيره ! زموږبنی اوکينږ لورته غونډي اوحاکمی څوکی ټولي ددښمن دغشي ويشتونکوپه قبضه کی دی.

ته داوښانوسپاره پوځيان راټول کړه ټول پلي په دواړوخواوږبرغل وروړی اودکينږ لوری «ميسره»ولګی ته امروکړه چې دمخې له لښکرسره يوځای شی موږترڅودواړه خواوی غونډي له دښمن نه ونه نيسوواندی تګ موممکن نه دی.

دبهيم سنګ نقشه ډيره کاميابه وه که هغوی مخامخ حمله کړی وای دبيهم سنګ بنی اوکينږ لورته په غونډيوکی ناستوغشي ويشتونکوبه پری يرغل کاوه اومسلمانانوته به دغه يرغل ډيرخطرناك ژخودبهيم سنګ داټکل پرخلاف چی په بنی اوچپ لورغونډيودمسلمانانوپلي سپاهيان وروختل نوهغه هم زرترزره راوړاندی شواودحملي امرئې وکړ.

د کلادننه محمدبن قاسم دهمدی وضعي په انتظارژهغه پنځوس تنه سپاهيان دکلاپه ساتلوموظف پريښودل اوپاتی پوځ ددروازی سره راټول شول شانه ئې پردښمن ديرغل تياری پيل کړه محمدبن قاسم له يوه مورچل نه ددواړوپوځونووضعيت اونقل اوحرکت ترنظرلاندی نيولی ژ.

خالد،ناصرالدين اوهغوی نوروملګروهم په کلاکي دپاتی کيدونکوسپاهيانونه زغری اوخولونه واخستل په اسونوسپاره شول ناځاپه ناهيداوزهره هم په وسلوسمبال له يوی کوټی راووتی اوله دروازی سره ودريدی.

خالدورته وويل: ناهيد،زهرا!ځی تاسوته له کلانه بهردهيڅ کارضرورت نشته ناصرالدين دهغه خبره ورسره تائيدکړه محمدبن قاسم مخ ورواړاوه اوورته وئې کتل بيايي وويل: زه ستاسودجهادجذبه ستايم خوتاسودکلاپه

ساتنه کی زموږدپوځ مرسته کولی شی دقوم دزړورومیندوشیدی تروینوزیاتی ګران بیه دی.

په حساسووختونوکی دیو کورانګړدمات شوی قوم وروستی مورچل کیدای شی،که تاسودلته یاست په کلاکی پراته سپاهیان به دوینوتروروستی څاڅکی له مقابلی مخ نه اړوی،خوپه خلاص ډګربه سپاهیان پردښمن دحملی پرځای ستاسودساتنی په فکر کې وې ستاسوديوې زخمی کیدل اولویدل دسلګونوسپاهیانوروحیه ماتوی اوداداسی جګړه نه ده چی موږستاسومرستی ته اړوو،تاسولړویدی شی ښایی دشپی دزخمیانودپټی لپاره وېښی پاتی شی،خالده دوی دننه بوځه.

دائی وویل اوبیائی دمورچل له سوری نه بهروکتل کله چی دواړه پوځونه یوله بله سره کیوتل محمدبن قاسم په آس سپورشواوددروازې دخلاصولوحکم ئی وکړ.

خالدزهرااوناهیدپه کوټه کی پریښودی اوبیرته راوتلوهغه لاتردروازه نه ؤراوتلی چی زهراورپسی رامنډه کړه ترلمن ئی ونیووئی ویل:

دخدای په خاطرمادرسره بوځه زه په ژوندااومرګ ستاملګری نه شم پریښودلای.

خالدپه غوسه ورته وویل: زهرا! بی عقله کیږه مه تادسالارامرواوریدماپریږده چی پوځ له کلاته بهرته وزی.

دزهری په سترګوکې اوښکی راغلې وئې ویل: دخدای لپاره مابی زړه اوبزدله مه ګڼه زه له تاسره مرګ ته تیاره یم.

خالد: زهرا،زهراماپریږده دائی وویل اودزهرالاس ئی وخنډل خوهغی ئی لاره ونیوه اوپه مخه کی ئی ودریده.

هغی بیاورته وویل: که ته دانیکمرغی نشی پریښودلای ماولی تری محرومو ی؟

خالد: زهرا! دادلښکردامیرحکم دی اوپه جهادکی دامیرله حکم نه سرغړاوی ترټولوسترجرم دی.

زهراماپوسه شوه دهغه لمن ئی پریښوده دناهیدغیږی ته ئې ځان ورغورځاوه په ژړااوسلګوشوه.

خالدپه منډه ځان دروازې ته ورساوه سپاهیان تللي وواودروازه بنده وه خالدپهره دارته ددروازې دخلاصولوویل خوهغه ځواب ورکړ: ترڅوله بهرنه دسالارامرنه وي زه دروازه نشم بیرته کولی.

دخالدله پښتوځمکه وښوئیده هغه فکروکړچې شاید پرده دبې زره اوډارن گومان وکړي په منډه ئې ددروازې له سوریوبهروکتل.

دکلاپلې پوځ له شانه دبهیم سنگ پر پوځونویرغل کړی ؤ اودمحمدبن قاسم په مشرۍ (۶۰)تنوسپروددښمن په زړه حمله کوله.

خالدددښمن دلښکروپه تل کې هلالي بیرغ لیده لاس ئې ومروړل پهره دارانوته ئې وویل: ماته دروازه خلاصه کړی هغوی به زماانتظارکړی وی خوبیابه ئې گومان کړی وي چې زه له ویرې چیرته غلی شوم دخدای په خاطرماپرېږدی.

پهره دارورته وویل: ته ډاډه اوسه ! سالارپه تاداگومان نه کوي چې ته بزدل یې که نه نوستادوژلوامرئې کاوه هغه داویل چې له مجونوسره ستاپاتې کیدل غوره دی مورته ددروازې دخلاصولواجازه نشته.

خالدوویل: نوزه به په دیوال ښکته شم دائی وویل اودبرج دزینوپه لوری وزغاست په لاره کې زهراولاړه وه هغې څه ویل غوښتل خوچې دخالدوضعه ئې ولیده چوپه پاتې شوه خالدهغې ته په غوسه وکتل وئې ویل: اوس به ته خوښه وي زهراورته وویل: ماویخښه زه ښځه یم.

خالد: خدای دې یوژوندی قوم ستاغوندی ښځونه ساتي دائې وویل په زینووخوت رسی ئې وغورځوله اودسترگوپه رپ کې شاته کوزشو.

زهراپه منډه کوټې ته ننوته توره ئې واخسته ناهیدپوښتنه وکړه: زهراچیرې ځی؟

زهراځواب ورکړ: ناهیدې! ستاوروړتل په ماغلط گومان کړی که زه بیرته راونه گرځیدم ورورته دې ووایه چې زه بې زړه نه وم کاشکې زموږتولنې ښځې ته دمیړه دحکم منلوپرځای په کوم ښه هدف دقربانۍ حکم ورکړی وای.

ناهیدوویل: زهراودریږه! زهرا،زهرا!!

خوزهرادتوندشمال په څیرکوټې ته ورننوته اوبیرته ووتله ناهیدله شاورپسې ورغله خوترڅوپه زینوورختله هغې رسی غورځولې وه اوله دیوال

نه دکوزیدوپه حال کی وه.

سپاهیانوغوښتل هغه راوګرځوی خودی ورته وویل که می چامخه ونیوله له برج نه به ځان وغورځوم.

سپاهیـان اندیښـمن ودریدل یوبـل ته ئی کـتل اوزهراپه رسی لاندی کـوزه شوه.

ناهیدبرج ته وختله په زهراپسی ئی چیغی کړی زهراراوګرځه لیونی کیږه مه،خودهغی ګامونه نورهم ګړندی کیدل ناهیدمایوسه شوه غوښتل ئی داهم وریسی ورشی خویوه بوډاعـسکرورته وویل: دښځی جوش ړوندوی کـه ته وریسی ورغلی دابه ددښمن دپوځ زړه ته ورشی.

ناهیدمایوسه شوه له یوه سپاهی نه ئی غشی اولینده وغوښتل اودبرج په یوه مورچل کی کیناسته یوآس چی سپورئی دجګړی پر ډګرغورځیدلی ؤیوی اویلی خواته منډی وهلی زهراورچټکه شوه دهغه قـیضه ئی ونیوه اووریاندی سپره شوه ناهیدچی هغه په اس سپره ولیده لړ ډاډه شوه اودسلامتی دعایی ورته وکړه.

* * * * *

(۶)

دمـسلمـانانوپرپوځ دبهیم سنګ دپوځـونولومـړی حـمله ډیره زوروره وه اوهغوی په یوه تنګه دره لرپه شاولاړل.

خوپیـاده پوځ چی شـاوخـواغـونډی ونـیـولی اودغـشـواورول ئی پیل کـړل نودسنددلښکرپام دوخـواوړته شـوپه هـمدی وخت کی مـحـمـدبن قـاسـم دکلادروازه خلاصه کړه اوله شانه ئی حمله وکړه دخوسپاهیانوسره ئی دد ښمن پوځونه تاراومارکړل اودلښکرزړه ته ورسید.

مـحـمـدبن هارون چی ددښـمن دلښکرپه زړه کی دهلال بیـرغ ولیـدخپل لښکرته ئی له دریولوریودعام یرغل امروکړ.زبیردمحمدبن قاسم دمرستی لپاره پنځه سوه تنه ورسره ملګری کړل اووړاندی شـو اودسترګوپه رپ کی ورسره یوځای شول، دبهیم سنګ لښکروارخطاشواودکلاپه لورئی ماته وکړه په دره کی اوچت شوی ګردونه دمابنام له تروږمیوسره یوځای شول اودشپی دراتګ خبرئی راوړبهیم سنګ دوروستی ځل لپاره دخپل مات ګوډپوځ

دراتولولواوسمبالولوهڅه وکړه خودزبیرپه پله دمحمدبن هارون نورپوځ هم ددښمن نه دګرصاف کړاوله محمدبن قاسم دوی سره یوځای شول.

دبهیم سنګ لښکرګډوډشواوپه مختلفوډلوویشل شودمسلمانانودفشارپه وجـه زیاتی دلګی په شـاشـوی او کـلا ته نژدی ورسـیـدل اوکله چی دکلاساتونکوغشی پرې واورول وارخطاپه یوه اوبله خواوتښتیدل.

خالددتکبیرپه ناره له یوی غونډی نه رااوچت شواوددښمن په یوه ډله ئی حمله راوړه وارخطادښمن تیښتی ته مخه کړه خالدله خپلوملګرونه یوازی ددوی په تعـقیب پسی ورغی دښمن چی هغه یوازی ولیـدتری راچاپیـرشول اوخالدئی له څلوروخواوایسارکړناڅاپه یوسپورراغی او د تکبیرپه ناره ئی پردښمن حمله وکړه خالددهغی غړوپیژاندتکان ئی وخوړهغه زهراوه دزهری توری یوپربل پسی ددوو سپروپه سرونوبریښناوکړه هغوی دواړه ولویدل اوپه خاوروکی ورپیدل، یوسپاهی راوړاندی شواوپه زهرائی دتوری ګوزاروکړدهغی آس ناڅاپه وتوریداوتوره ئی دمخی په پښه ولګیـده اس څوخیـزونه ووهل اوبیاوغورځیددمسلمانانوپوځونه ئی چی نژدی ولیدل دبهیم سنګ پوځونه له دی ځایه هم وتښتـیـدل خـالدپه منډه زهراته ورغی هغـه پرمـخی پرته وه خـالدچی ورنژدی شولاس اوپښی ئی مـره شـول دهغی په شـادوینوځاپونه وودهغـه ترخـوله په یوه وخت دعـا، زګـیـروی اوآهونه ووتل،ودریددوه زړی غـوندی شووړیدیده اوبیابی زهرااپورته کړه دزهری په تتردوینونخښی وی دوه غـشی ئی په زغره کی ننښتی وودهغه ټول حواس په سـترګـوکی راټول شول یوپربل پسی ئی دواړه غشی وایستل اوونئی غورځول زهراله یوی اوږدی ساه وروسته سترګې وغـرولی اوجګه شوه کیناسته خالددسپوږمی په تته رڼاکی دهغی ژیره څیره ولیده وئی ویل: ډیره خوږه په عذاب نه ئی ؟

دزهراپه شونډوفاتحانه مـوسکاغوړیدلی وه وئی ویل: نه مـادغـه غـشی احساس کړی هم نه دی له آس نه دلویدوله امله می سرراباندی وځرخیدزه بلکل روغه یم دجګړی وضعه څه ډول ده؟

خالد: میدان خالی شوی دی خدای موږته بری راپه برخه کړخوناهیدچیرته ده ؟

زهرا: هغه په کلاکی ده زه له تانه یوه پوښتنه کوم .

خالد: څه پوښتنه ؟
زهرا: ته خوبه له مانه خفه نه یی؟
خالد: اوف زهری ! مامه شرمنده کوه زه په خپله تونده لهجه پښیمانه یم.
زهری وویل: نه غلطی زماوه زه ویریدم چی ښایی ته بیرته راستون نشی خونن ماولیدل چی انسان ته له خپلی تاکلی مودی نه وړاندی مرگ نه راځی ، زه دغشوپه باران کی میدان ته راورسیدم خوداسی می احساسوله چی دقدرت مزبوت لاس می ساتی .
دمسلمانانوپوځ دتکبیرنارې وهلې اودکلا په دروازه کې راتولیده
خالدوویل: راځه زهرا!ناهیدبه ډیره اندیښمنه وی.
زهرااوچته شوه له خالدسره ئی څوگامه واخستل بیائی سروڅرخیداوپرځای کیناسته.
له خالدنه ئی اوبه وغوښتی هغه دیوه لویدلی سپاهی پټك په خوله ورکیښودزهراڅوغوړپه اوبه وڅښلی اوکیناسته خالدورته وویل: زهرا!زه به دی اوچته کړم دډیرو وینودبهیدوپه سبب کمزوری شوی یی.
زهراوویل: نه ! دتندی له امله می سروچورلیده ماته یوازی ستاتکیه کافی ده.
خالدهغه ته خپل مټ تکیه کړاوورو ورو ورسره روان شو،څوگامه وروسته ئی د ناصرالدین غرواورید:زهرا! زهرا!
زهراخالدته وویل:وروروزاپه لټه کې دی غږورته وکړه.خالدپه لوړآوازوویل:زهرادلته ده له ماسره.
ناصرالدین زبیراوناهیدگړندی دوی ته ورغلل ناهیدورمنده کړه زهراته ورغاړه غړی شوه ویې ویل: زهرا!زهرا!زماخوری څنگه یی؟
هغې ځواب ورکړ:زه بلکل روغه یم.
ناهیدخپلی گوتې ځجنی حس کړی دهغی په شائی لاس راتیرکړپه وارخطایی یی وویل: زهراته زخمی یی ناصرالدین وروره داکلاته ورسوه.
ناصرالدین وروړاندی شودزهراداوچتولوهڅه ئی وکړه څودی ورته وویل:
وروره! زه بلکل روغه یم زه تلای شم بیایی وویل: داڅوك دی؟ زرئی پخپله وویل: زبیره وروره ! ته وبخښه ماونه پیژندی،زبیروویل: زماوروکی

خوری ! ته خپل وورونه خفه کوی اوس به موږ ستاپه تپونوپټی ږدو.
څوګامه وړاندی چی ولاړل سعدئی ولیدهغه په میدان کی پراته مړی لیدل خالدورغږکړ:کاکاڅوك لټوی موږدلته یو.
هغه په منډه څان وروورساوه اوپه ناکراری یی وویل: زمابچیه ! زمابچیه تاسوچیرته وی.
خالدپه خنداورته وویل: موږستالټون کاوه.
سعد: تاسوزه لټولم! دروغجنه ! له ناهیدنه وپوښته موږڅومره په اندیښنه کی وو.
ناهیدوویل: دی ستاپاره ډیراندیښمن و،موږپه میدان کی یوځل راوګرځیدوخوده به دری ځلی راکتلی وی.
سعدوویل:یوازی دغه میدان نه ماخوشاوخواغونډی،هم پل په پل وکتلی تاخویه غږکړی ؤزماپه ډیروناروغږکیناست.
خالدوویل: ماستاغږنه دی اوریدلی که نه خامخامی ځواب درکاوه.
سعدوویل: ددی زخمیانوپه ژړااوکړیکوکې دچاغږاوریدل کیدای هم نه شی دوی په همدی خبروکی دکلادروازی ته ورسیدل ناهیدسعدپه غوږکی غلی څه وویل هغه په تائیدله سرخوځولووروسته ناصرالدین ته وویل: زه له تاسره حانګری یوه خبره کوم.
ناصرالدین له هغه سره څوګامه وړاندی ولاړاوبیائی وویل: وفرمایه څه وایی؟
سعدشاوخواته راتولوپوځیانوته وکتل ویی ویل: دلته نه دلته ډیرخلك دی.
ناصرالدین ورته وویل: ډیره ښه ده چیرته دی چی زره وی درځه!
له کلاته نژدی پنځه سوه ګامه لری سعدپه یوه ډبره کیناست اوونی ویل: راځه ته هم کینه.
ناصرالدین دهغه په مخکی په بله ډبره کیناست.
سعدوویل: لومړی وعده وکړه چی زمادخبری له اوریدوسره به می سرنه راماتوی.
ناصرالدین ځواب ورکړ:که کومه دسرماتولوخبره وه نوخامخابه دی

سرماتوم.

سعدله لړسوچ وروسته وویل: خبره خوداسی نه ده خوپه پردیولاسونوخه باوردی ښه زه درته وایم،خبره داده چی مایانه،نه زهراستاخورده اوزمالپاره هم ترلورکمه نه ده خالدهم په مادیرگران دی بلکل لکه زوی می اوله دی وراندی نه پوهیوم زه څه ووایم ؟ زه ویریږم خفه نه شی!

ناصرالدین وویل: زه وپوهیدم ته داوائی چی دخالداوزهراواده وشی؟

سعد: هوهوخدای دی له تاسره ښه وکړی ماهمداسی ویل غوښتل.

ناصرالدین بس دهمدی خبری لپاره دی زه دومره لری راکش کړم؟

سعدځواب ورکړ: ماویل که ته زمادویری شکولوکوشش وکړی نوځوك به موتماشا نه کوی .

ناصرالدین ځواب ورکړ: زه حیران یم چی تاولی دومره بدسری گنلی یم زماله گنگونه کرکه وه له سعدسره می په زړه کی همدومره مینه اودرناوی دی چی دیوه «نوابزاده»په زړه کی له خپل پلارسره وی ته چی څه وخت غواړی ددواړو واده کولی شی.

زه غواړم چی همدااوس داکاروشی.

ناصرالدین : خوزهرااوس تبی ده.

سعدتکان وخوړوئی ویل: زهراتبی ده ! ماته ولی چاونه ویل؟راځه چی ځو.

ناصرالدین هغه ته تسلی ورکړه وئی ویل:دویری خبره نه ده هغه بلکل معمولی زخمی ده.

د تولو دوست

ترنیمې شپې پورې دمحمدبن قاسم ستومانه پوځیان دزخمیانوپه پټې اودشهیدانوپه ښخولولګیاوودجنګ په میدان کې څلوروخواووته ددښمن دزخمي سپاهیانوژړااوفریاداوچت ؤ.دشهیدانوله جنازې وروسته دمسلمانانواولس کلن مشرچې تولنه ورځ ئې په توره وهلواونیزه ویشتلولاسونه شل شوي وو ژې په اوږه کراوددښمن دزخمي سپاهیانودتندي ماتولوپاره ئې اوبه واخستې هغه سترګې چې دجګړې په وخت کې دقهراوغوسې لمبې پکې ځلیدې اوس دمات شوي اوبې وسه دښمن دتپیانوپه لیدوغمجنې وې اواوس هغوی ته دبخښنې اومهربانۍ ډیوې بلې وې ، هغه لاس چې دددښمنانوپرسرېي توره دتندرپه څیرراپریوته اوس ئې په زخمونوملهم ورایښود .

دمحمدبن قاسم سپاهیان له ستومانې نه بې سیکه شوي وو خودوي دخپل زلمي سالارپه خیرپوروحانې خونداحساساوه ، ددښمن زخمي پوځیان ئې اوچت کړل اودکلاپه مخ کې یې کتارکتارځملول ، ابن قاسم ډیوې غونډې په لمنه کې دچادرګیروي غبرواوریداومشال ئې اوچت کړهلته یې دخومریوپه منځ کې یوزغره پوښ ځوان ولیدچې په زغره ئې خوځاپه دینوخاپونه وو ، اوپه پوښتیونې یوغشې ننوتلې ؤ دهغه له ښې لاس نه توره لویدلې وه خوپه کیڼ لاس کې ئې لادسندبیرغ کلک نیولی ؤ ، له محمدبن قاسم سره زبیر ، ناصرالدین سعداوبوشمیرنورهم وو هغه مشال یوه ملګري ته ورکړېخپله په تپې ورتیټ شو، دزخمي سرتې را اوچت کراوبه یې پرې وښبې دخوغوړپه

اوبوله ځبنلووروستـه ځوان ورو ورو ستـرګی وغړولی اودمـحـمدبن قـاسم اونوروملګروله لیدونه وروسته ئی بیرغ په دواړولاسوکی کلك ونیو.

ناصرالدین زبیرته وویل: زبیره! دی دی ونه پیژاند؟ هغه لږووړاندی شو زخمی ځوان ته ئی وکتل وئی ویل: آه ! داخوبهیم سنګ دی.

بهیم سنګ سترګي وغړولی په شونډوئی یوه دردناکه موسکاراغله وئی ویل: فتحه مومبارکه شه!

دمحمدبن قـاسم په پوښتنه زبیردبهیم سنګ خبره په عربی ترجمه کړه محـمدوویل: زه حیـران یم چی دداسی زړورقـومـاندان سره دسندپوځ مـات شواووتښتید.

بیائی زبیرته وویل: ته ده ته تکیه شه زه به ئی غشی وباسم.

زبیرراووړاندی شو بهیم سنګ ته ئی تکیه ورکړه محمدبن قاسم هغه ته لاس وراوږدکړ، بهیم سنګ بیرغ پرینښوداودهغه لاس ئی ونیو.

محمدبن قاسم ناصرالدین ته اشاره وکړه ، هغه دبهیم سنګ دواړه لاس ونیـول غـشی ئی تری ویوست اولری ئی وغـورځـاوه بیـائی ناصـرالدین ته دزغری دایستلواشاره وکړه.

دبهیم سنګ زخم زیات ژورنه ؤ خوددیری وینی دبهیدوله امله هغه زیات بی سـیکه شـوی ؤ ، مـحـمـدبن قـاسم چی دهغـه له زخم تړلواومـرهم نه وزګارشوامرئی وکړچی دی کلاته ورسوی اوپخپله دنوروزخمیـانوپه خدمت بوخت شو.

*****

(۲)

زهراخپلوتپونوته زیات اهمیت ورنه کړدپخواپه شان سهارجګه شوه اوله ناهیدسره دسهارپه لمانځه ودریده دلمانځه له اداکولووروسته بیرته په خپله بستره څملاستـه ویی ویل: ناهیدې کـاشکی زه ډیره تپی وای اوستـادپتی لګولونه می خونداخستی.

ناهیدپه موسکاځواب ورکړ: ته زمادخدمت په خیال کې ئی که دخالد!

دزهراپه باړخوګانوکی دحیاسرخی وځلیده ، دروازه ناصرالدین وټکوله اوونی ویل: ماته دننوتلواجازه راکوی؟ ناهیداوچته شوه بلی کوټې ته دتګ

په حال کی ئی ورته وویل: اوس جگه شه که نه !

زهراوویل: که نه نوځه به وشی؟

ناهیدوویل: که نه نوواده به دی ددیبل ترفتحی پوری وځنډیږی.

دزهرازړه په درزاشو، جگه شوه دناهیدلمن ئی ونیوله وئی ویل: ناهیدی! ناهیدی خوری داځه معامله ده ربنتیاراته وایه؟

ناهیدخپله لمن تری خلاصه کړه وئی ویل: ستاوروربهرولاړدی ماپریږده.

زهرا: نه ! ترڅوماته سمه خبره ونه کړی نه دی پریږدم بیائی په زوره وویل: وروره لړتم شه زه له ناهیدی خورسره څه خبره کوم ، ښه اوس ووایه !

ناهیدوویل: ښه ده درته وایم یی واوره:

دشپی چی سعدراغی ستاپوښتنه ئی وکړه ماتول حال ورته ووایه ستادزړه تول کیفیت می ورته تیرکړهغه ته دمخه هم ترډیره په دی اړه پته لگیدلی وه ستابه په یادوی چی کله کلاته راورسیدوهغه ستاوروریوی خواته ورسره گوښه کړ.

زهرا: نوهغه به زماورورته څه ویلی وی؟

ناهید: همداخبره چی بایددتااوخالدواده وشی.

زهرا: خوری ربنتیاوایه توکی مه کوه.

ناهید: لیونی توکی نه کوم ستاوروربه اوس زماخبری تائیدکړی دزهراپه سترگوکی دخوښی اوښکی وځلیدی ناهیدوویل:

اوهو! ته ژاړی ، زماوروردی خوښ نه دی ؟

زهراپه موسکاځواب ورکړ: نه !

ناهید: نوزه ستاورورته پخپله وایم چی تاپه واده مجبوره نه کړی ورته ووایم؟

ناهیدپه یوه شوخه موسکادروازی ته ورنژدی شوه خوزهراوروړاندی شوه اوورسره غیږپه غیږشوه وئی ویل:

زماخوری ؟ زمامشری خوری ، اواوښکی ئی پاکې کړې.

ناهیدوویل: نوته له خالدسره په واده خوښه ئی؟

زهراورته وکتل وئی خندل اوبلی کوټی ته ئې ورتیل وهله وئې ویل ورځه ته ډیره شریره یی.

ناصرالدین له بهرنه وویل: زهراستاسوخبری به څه وخت خلاصی شی!
زهراپه خپله بستره کیناسته اووئی ویل:
راځه وروره ! ناهیدبلی کوتی ته تللی ده.

*****

(۳)

ناصرالدین چی په کوټه کی ښنه کیښوده پوښتنه ئی وکړه: اوس دی زخمونه ښنګه دی؟

زهراځواب ورکړ: هغه معمولی ګریدلی وو، زه بلکل جوړه یم ناصرالدین دی ته نژدی په کټ کیناست ، دزهرازړه درزیده له لږسوچ وروسته ناصرالدین وویل: زهرا! خالدیوزړورځوان دی زمااراده ده چی ستاواده ورسره وکړم ، ستادارشته خوښه ده ؟

زهرادځواب پرځای مخ په دواړولاسوپټ کړناصرالدین له لږسوچ وروسته بیاوویل: زماآرزووه چی دسنددفتحی نه وروسته ستاواده ښه په ډنګ ډونګ شوی وای خومسلمانان داسی رواجونه بدګڼی پردی علاوه له سندیانوسره اوس فیصله کوونکی جنګونه لاپاتی دی سپاهی په خپل ژوندهیڅ باورنه لری ، زه غواړم چی تاپه خپلولاسوخالدته وسپارم ناهیدله تاسره ډیره مینه لری هغه به ستاخیال ساتی اوزه به په زیات ډاډداسلام خدمت ته وزګاریم زهرا! په دی سرګردانی کی له ماسره تاته له دعاپرته نورهیڅ نشته که له ماسره دنړی تول دولت وای هم مابه په تاښندلی ؤ زهرا: وروره ! وروره ! بیائی دناصرالدین په غیږکې سروړکیښوداوپه سلګوئی وویل: ماته دهیڅ شی ضرورت نشته.

ناصرالدین په مینه دزهراپه سرلاس راکش کړویې ویل:

زهرا ! زماخواراده ده چی همدانن ستاسوواده وشي پوځ دری څلورورځی نورهم دلته پاتی کیږی، خوداهم امکان لری چی ناڅاپه له دیبل نه دراجه دلښکردحملی خبراشی اوموږهم ناڅاپی روان شو.

سعدمحمدبن قاسم ته هم دغه خبره کړی اوهغه ډیرخوښ دی، سعدله خالدنه هم پوښتنه کړی اوناهیدخورته هم مبارکی ووایه سترسالارپخپله ددی ورور ورغوښتی اودهغه رضایت یی ترلاسه کړی، اوهغه په پخپله

دتاسودواړودنكاح خطبه لولي.

له بهرنه سعدناصرالدين ته غږوكړاوهغه له كوټې نه ورووت زهرااوچته شوه دمخامخ كوټې دروازه ئې خلاصه كړه اووئې ويل: ناهيدې ، ناهيدې !

تاواوريدل نن دي واده دى !

ناهيدوويل: زماواده ! اوپه مخ كې ئې دحياوخوښى سرې اوسپينې څپې راغلي.

زهرا ! هوكې ناهيدى ! ستاواده اوس ووايه ستازبيرورور خوښ دى كه نه!

اوزه به هم اوس هغه راوغواړم ورته وايم به چې ځانته كومه بله نجلي خوښه كړه.

ناهيد : ته ډيره شوخه يې زهرا!

خالدكوټې دروازه وټكوله اوناهيدته ئې غږوكړزهراپه خنداورته وويل: ناهيد ! زرورشه كه نه واده به دى دسندترفتحى پورى وځنډيږى.

زه توكې نه كوم ستاورور به اوس زماخبره تائيدكړي.

ناهيدزهراته په مينه ناك نظروكتل اوبيابلې كوټې ته ولاړه دهغې زړه دخوښيوپه سمندركې غوټې وهلې اوپښې ئې ريږديدلې.

* * * * *

(٤)

مابښام دلښكرټول قومانداانان دكلاپه يوه پراخه كوټه كې راغونډوواوزبيراوخالدته ئې په ودونومباركي وركوله ناهيداوزهراپه خپله كوټه كې وې اوسوله بله ئې خبرې كولې ، ناهيدوويل: زهرادنكاح په وخت كې دى ژبه ولې گونگه شوه؟

زهراوويل: ناهيدى! زه نه پوهيږم ته پوهيږې كه نه خوزماپه دى باورنه ؤ چې داهرڅه به دومره زروشي زما په غوږونو كې انگازې وې ، په دې نه پوهيدم چې اوس چيرته يم بياكه دنكاح دخطبې لوستونكى له محمدبن قاسم پرته بل څوك واى هم زه به دومره نه واى وارخطاشوى.

دهغه په څيره كې څومره جلال اوپه غږكې ئې څومره رعب ؤ.

رښتياوايم هغه انسان نه دى «ديوتا» دى اوموږته ئې له ديوتا نه ويره

رابنودلی ده ناهیدی ! که ته له ماسره نه وای نوښایی زماژبه بلکل گونگه پاتی وای هغه پوښتنه وکړه: خالد دی قبول دی؟

زه له شرمه خولې خولې شوم ناهیدی تراوسه پوری زماباورنه کیده چی زماواده ستاله وروورسره شوی کله کله خوپه ذهن کی راگرځی چی زه یوخوب وینم آیاتاته خپل واده خوب نه ښکاری؟

زهراموسکی شوه اوناهیدئی په غاړه کی لاس وزرامیل کړل اوپه غیږکی ئی ونیوه ، ناهیدزهراپه ښکلواوتورووینستانوکی گوتی وهلی ناڅاپه ئی یوڅه په خیال کی وروگرځیدل بیائی له خپلی غاړی نه دغمیوهارراوکیښ اودزهراپه غاره کی ئی ورواچاوه.

زهراوویل: نه ، نه ! داله تاسره ښه ښکاری.

ناهید ځواب ورکړ: زماسره بل شته ماته خالدراکړی دی .

دائی وویل اوبیائی دقیمتی غمی گوته هم راوایستله اودزهرادا حتجاج سره ئی هغې ته ورپه گوته کړه وئی ویل: گوره ! که ته زماخوښی غواړی نودامه لری کوه.

زهراغمجنه غوندی شوه ناهیدته ئی وکتل ناهیدوویل:

زهرا ! ته ولی خفه شوی ؟ زماگانه ښه نه ایسی اوس یی ستاسوپه وطن کی استعمال رواج دی.

زهراوویل: خوزموږپه وطن کی ورینداردخاوندخورته څه ورکوی تری اخلی ئی نه ، اوزه دکوره دومره لری .... !

ناهیدئی خبره ورغوڅه کړه وئی ویل: لیونی ! وریندارمی نن شوی تراوسه پوری می ډیره موده وروکی خورویې.

زهراوویل: ناهیدي ! دسندله فتحې نه وروسته زمادورورارادده چی څوورځی هلتـه ولاړه شم کـاشکی ته هم له مـوږسـره ولاړه شی زمـوږکـوردسـمندرپه غـاړه په یوه کـوچنی کـلاکی دی دری خـواوته ئی دآمونوپراخه باغونه دی په منځ کې ئې یوه ویاله بهیږی مابه ددې ویالی په غاره په یوه ونه زانگواچوله اوتهالونه به می خوړل دبرسات په موسم کی به ددی ویالی اوبه ډیری تیزی بهیدلی اوزه به له خپلوسهیلیوسره پکی لمبیدم په باران کی بـه مـوامـونه راشکول اوخوړل مـو، ترشاتوخواړه آم ، له باغ نه

لړوراندی یوښکلی لوی ډنډ،موږ به په اوبوکی لامبل اولوبی موکولی اوکنول «نیلوفر» گلونه به موراشکول ناهیدی ! زه به تاخامخاهلته بیایم .

ناهیدخواب ورکړ: خدای دی زموږیوځ ته بری ورکړی امکان لری له سندنه وروسته زموږیوځ ستاسوښارته مخه کړی.

زهراوویل: خدای دی هغه ورځ زرراولی اوزه به په خپلولاسوپه هغه کلاداسلام بیرغ ورپوم ناهیدی ! زه حیرانه یم چی زماپه خیالونوکی دومره ژوریدلون څه ډول راغی زماله تیټ ذاتونه ډیرنفرت ؤ ، یوه ورځ زه له خپلوسهیلیوسره دډنډغاړی ته تللی وم هلته یوه تیټ ذاتی هلك لنبل موږهغه په ډبرودومره وویشت چی بی سده شو،یوه ورځ زموږدباغ ترڅنگ یوتیټ ذات مسافرتیریده لاندی لویدلی ځوآمونه یی راټول کړل زموږمزدورانوته ورځی په ونه پوری تړلی ؤزه څوځلی هلته ورغلم ته به حیرانه شی چی هغه به ماوړی تږی ولیدهیڅ می زړه وریاندې نه بدیده.

اوس که زه هلته ولاړه شم دشاوخواتولوتیټ ذاتوته به وایم چی راشی زموږدباغ امونه وخوری زموږدڅاه یخې اوخوږی اوبه وڅښی ! دهغوی ترتولوسترارمان به داوچی زموږمندرونوته راشی اوزموږد«خدایانو» عبادت وکړی زه به اوس دوی ته داپیغام یوسم چی مسلمانان دی هیوادته دداسی عبادځایونوجوړولوپاره راغلی دی چی یوغریب له یوه نواب سره یوځای پکی عبادت کولی شی بلکی یوغریب له نواب نه مخکی هم دریدلی شی

ناهیدوویل:خدای دی ستادغه آرزوترسره کړی.

* * * * *

(۵)

محمدبن قاسم چی ولیدل په کلاکی تول پوځ نه ځائیږی له کلاته بهرئی خیمی ودرولی دخپل پوځ د زخمیانوپه خیرئی دبهیم سنگ دپوځ زخمیانوته هم په خیموکی ځای ورکړ، خپلوجراحانواوډاکترانوته ئی هدایت ورکړچی ددښمن دزخمیانوپه پتی اوعلاج کی سستی ونه کړی، هغه پخپله هم دجراحی اوطبابت په علم کی پوره لاس درلود، سهاراوماښام به دټپیانوپه خیموراگرځیده له هریوه نه به ئی ځانگړی دصحت پوښتنه کوله دوی ته به یی داډ ورکاوه .

ددښمن دزخمیانوپه پوښتنه کی به ئی سعدترجمان په حیث ورسره ملګری کړهغوی به ئی چی خفه ولیدل ورته ویل به ئی چی ډیرزربه روغ شی ، داښی فکرمه کوی چی تاسوزموږبندیان یاست کله چی روغ شی په هرلوری چی ځی تلای شی.

هغوی به ده ته په نیك نظرکتل اوویل به ئی : موږله شرمه تاته ددومره زحمت درکولوحق نه لروته ارام وکړه.

اومحمدبن قاسم به ویل: نه دازمافرض اومسؤلیت دی.

له بهیم سنګ سره دمحمد بن قاسم ژوره علاقه وه هغه به دوه وخته پخپله دده زخمونه کتل اوپخپله به ئی پټی پری لګولی ناصرالدین اوزبیرهم په هرډول دده تسلی کوله بهیم سنګ لومړی داګنله چی داچلن دده دملګرودتیرایستلوپاره دمسلمانانوبوچل دی خودری څلوروځی وروسته ئی دااحساس کړه چی په دی کی ریااودروغ نشته بلکی محمدبن قاسم اوملګری یی فطرتاًله نوروخلکوسره توپیرلری.

دهغه زخم ډیرخطرناك نه ؤخودډیرې وینې بهیدوپه وجه ډیرښی سیکه اوکمزوری شوی ؤ دمحمدبن قاسم په دوااوپټی اودزبیراوناصرالدین په تسلی اوخدمت هغه په څلورمه ورځ دګرځیدوراګرځیدووړشو.

په پنځمه ورځ دپخواپه شان دماسختن له لمانځه نه وروسته محمدبن قاسم له سعدسره یوځای دزخمیانوپه خیموراګرځیده اودبهیم سنګ خیمی ته ورغی هغه په خپله بستره غځیدلی ؤ اودخوب په حال کی ئی خبری کولی ! نه نه ! مابیادهغه مقابلی ته مه استوه ! هغه انسان نه دی دیوتادی ته بندیان پرېږده دی به دی ګناه دروبخښی نه نه ! زه نه ځم ، دراجه دبدوپه سزاکی به څه ترلاسه کړم ! زه له مرګه نه ویریږم خوکه تاسوماووژنی راتلونکی مصیبت نشی پری دفع کولی ، ظالمه ! بزدله .... اوف بګوان «خدایه ! ».

بهیم سنګ له یوه تکان سره سترګی وغړولی اوپه حیرانی ئی سعداومحمدبن قاسم ته وکتل ، محمدبن قاسم ورته وویل: تا لکه چی کوم ویروونکی خوب لیده !

بهیم سنګ په چورت کی ډوب شو دهغه په تندی دخولوڅاڅکوښودله چی په خوب کی په سخت ذهنی کشمکش کی ؤ محمدبن قاسم وروړاندی شو

لاس ئی ونیواووئی ویل: ستاوضعیت خواوس ښه دی له زخم نه خو به په تکلیف نه یی؟

دهغه په شونډویوغمجن تبسم وځلیدوئی ویل :

نه محمدبن قاسم وویل : زماپوځ سباته له دی ځایه کوچ کوی زه افسوس کوم چی دځینومصلحتونوپه وجه دلته زیات نشوځنډیدای که نه نویوڅوورځی به می نورهم ستاعلاج اوپتې کوله په هرصورت په کلاکی پنځه سوه تنه سپاهیان پاتی کیږی هغوی به ستاسوخدمت کوی ، ستادپوځ هغه زخمیان چی روغ شویدی سباته رخصتیږی خپلوکورونوته به ستانه شی ته ترڅوپوری په آس دسپریدونه ئی همدلته به پاتی یی.

بهیم سنگ وویل: ستامطلب دادی چی تول بندیان به خوشی کوی؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زموږهدف دخلکوبندیان کول نه دی بلکی موږهغوی دیوه ظالم نظام له منگولونه خلاصوواودیوه داسی نظام سره ئی اشناکووچی بنیادی اصول ئی مساوات دی،ستاسوپوځیانوموږبیگانه یرغل کوونکی گڼلواومقابلی ته راغلل، هغوی ته دامعلومه نه وه چی موږدوطن په خاطرجگړه نه کوو.زموږجگړه دقوم لپاره نه ده موږپرسنددعربوبرلاسی نه غواړوموږپه توله نړی دانسان دغوره ژوندانه لپاره انقلاب غواړو.داسی انقلاب چی دمظلوم دسراوچتولولپاره دظالم له لاسه متروکه اخلی زموږجگړه دپاچاهانواوتولواکانوجگړه نه ده.

اوزموږجنگ ددی لپاره نه دی چی دسنددراجه له سره تاج واخلوپرخپل سرئې کیږدو.

موږداثابتول غواړوچی دتاج اوتخت هیڅ یوخاوندهم داحق نه لری چی په دنیاخپل قانون ومنی.

تاج اوتخت دخودغرضه انسانانودخپلولاسوجوړکړی بت دی اوددوی قانون هم چی یوازی دهمدی بتانودعظمت دساتنی لپاره جوړشوی انسانان په دووبرخو ویشی ظالم اومظلوم تاسودوی ته دپاچااورعیت اصطلاح په کاروی.

دسندراجه زموږکښتی لوټ کړی اوزموږیتیمان اوکونډی یی یوازی ددی لپاره بندیان کړل چی هغه ځان ددغسی ظلم حقداربولی ، ځکه پاچادی

اواوس هغه زمورږمقابله ددی لپاره کوی چی دده له لاسه دظلم دتوری لویدوخطردی دغه سپاهیان ددی لپاره زمورږمقابلی ته راوزی چی دوی ته ددی مقابلی بدل ورکول کیږی.

له دی بیچاره گانونه همدغسی کاراخستل کیږی لکه سپاهی ئی چی له آس نه اخلی ، دوی مجبورواودیوی لړی اجوری په بدل کی ئی دسرونوپه بیه دظالم ملاترکاوه.

دوی په دی نه پوهیدل چی دوی دکوم انقلاب په مخه کی دریدلی هغه ددوی غوره والی غواړی دوی له مونږنه ویرول شوی وو اوس له فتحی نه وروسته نه زه پخپله ځان ظالم کوم اونه له د ی‌مظلومان جوړوم.

بهیم سنگ وویل: نوستاداباوردی چی دغه پوځیان به بیرته دراجه په پوځ کی شامل نه شی؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زه په پوره باورنه شم ویلی چی دغه خلك ولاړشي بیابه دراجه په پوځ کی نه شاملیږی،خوزه نورله دوی نه اندیښنه نه لرم زمادخدای په رحمت باوردی د یوه لوړهدف لپاره دجنگیدونکوځواك دیریږی کمیږی نه ، له دی نه وړاندی دډیروقومونوپاچاهان له مونږسره جگړی ته راوتلی خوچی کله ئی دا احساس کړی چی زمونږسره غوره نظام اودین دی تول له مونږسره ملگری شوی دی،ستا په پوځونوکی چی خدای چاته دحق اوباطل ترمنځ دتوپیرتوان ورکړی هغوی به هیڅکله بیاله ستنیدووروسته دظلم دډوبیدونکی بیړی دژغورنی هڅه ونه کړی اوکوم خلك چی بیازمونږمقابلی ته راشی له یودووجگړووروسته به د دوی هم پر دی پوځ باورشی چی زمونږتوری پخیدونکی نه دی.

بهیم سنگ وویل: تاسودتاج اوتخت مخالف یاست اوپرانسان دانسان دحکومت مخالفت کوی خوکه په هیوادکی حکومت نه وی امن کله راتلای شی ؟

محمدبن قاسم : که داستبدادډنډ داعتراض غږدمظلوم په مری کی خپه کړی،ددی معنی دانه ده چی امن راغی ماتاته مخکی هم وویل: چی مونږپه دنیاکی دانسان قانون نه بلکی دخدای قانون غواړو.

بهیم سنگ ځواب ورکړ: قانون که دهرچاوی نافذکیدونکی ئی انسان دی

که راجه اوپاچانه وی نوحاکم به ورته ویل کیږی اوترڅوچی په دنیاکی باغی خلك وی دداسی قانون نفاذاوعملی کول له ډندی اوزوروړ ته امکان نه لری.

محمدبن قاسم وویل: داسی ده خودقانون نافذونکی تولی بایددنیکانوډله وی توکومه وخته چی موږ د نیکانوډله ووخدای به دخپل قانون دپلی کولوکارله موږنه اخلی،که ستاسودقوم خلك سباته د نیکانوډ له شی نوددی قانون دپلی کولومسئولیت به ددوی په اوږوشی ، خودزورډنده به دخپل اقتدار د ساتلو لپاره نه ددی قانون دساتنی لپاره کاروی. دمسلمانانودامیراودنوروقومونودپاچاترمنځ همداتوپیردی چی هغوی زوریوازی دظالم پرخلاف دمظلوم دملاترلپاره کاروی اوپاچاهان ئی دخپل واك ددوام لپاره استعمالوی.

بهیم سنگ له لړسوچ وروسته پوښتنه وکړه: ماته هم له دی خلکوسره دتلواجازه شته؟

مامخکی هم وویل چی ته له رغیدووروسته چی کله وغواړی تلی شی.

بهیم سنگ وویل: زه ښه یم که دی خوښه وی سباته به ولاړشم .

محمدبن قاسم : تراوسه دی زخم نه دی روغ شوی بیادی هم خپله خوښه که ته غواړی ولاړشی موږدی نه ایساروو.

بهیم سنگ بیاله لړسوچ وروسته وویل: ښایی تاسوته معلومه نه وی زه دسنددلښکرودمشرقوماندان زوی یم زماتگ هلته تاسوته زیات خطرناك کیدای شی.

ځکه خوکه تاسوماپه دی وعده پرېږدی چی زه به بیاستاسومقابلی ته نه راوزم نوزه دی وعدی ته تیارنه یم.

محمدبن قاسم : ماتاته کله داسی شرط وړاندی کړی ، هو ! زه تاته یوازی یوه خبره کوم ته راجه داهرته زمادایوپیغام ورسوه چی اوس موږله «ارور»نه ډیرلری نه یو که هغه له عربی بندیانوسره بدسلوك وکړدابه ورته ښه نه وی.

بهیم سنگ ځواب ورکړ: زه داوعده کوم اوکه زه زموږله ټپی سپاهیانوسره ستاسودچلن یادونه وکړم نوخامخابه پری اثروکړی.

محمدبن قاسم : زه دنیکی بدله نه غواړم ، زه غواړم چی ته دده له

سترگونه دغرورپردی لری کړه اوداورته ووایه چی داورغورځوونکی غره په څنډه ولاړیې.

ددی خبرواتروپه دوران کی ښایی ماکومه ترخه خبره کړی وی که ته په کومه خبره خفه شوی وی نوماانسان وبوله اوتری راتیرشه.

محمدبن قاسم داوویل اوله خیمی نه بهرته ووت بهیم سنگ په زړه کی داتکراروله ته انسان نه یی «دیوتا » یی.

دسهارستوری

څوورځې وروسته دمحمدبن قاسم پوځ ددیبل نه څومیله لرې واړول،دشپې په دریمه برخه کې ئې دتهجدله لمانځه نه وروسته دزبیرپه ملګرتیاپه پړاوراوګرځید،دورځې په مزلونوستومانه سپاهیان په ژوراودرانده خوب ویده وو،پهره داران په خپل خپل ځای بیداراوګیرو،دسمندردنم په وجه په سره هواکې دخوساعته خوب نه وروسته محمدبن قاسم په بدن کې سستی احساسوله زبیرته ئې وویل: راځه زبیره ! په هغه غونډۍ به خیژوځوك به ئې څوکې ته لومړی ورسیږي بیانئې وویل: پام کوه یو ، دوه ، دری !

دواړومنده واخستله دغونډۍ څوکې ته ورنژدې شوی ، محمدبن قاسم له زبیرنه څوګامه وراندې ژ خوله پاسه پهره دارچیغه کړه ! ودریږه ! څوك یې ! محمدبن قاسم ودریدځواب ئې ورکړ: محمدبن قاسم یم پهره دارئې غږوپیژاندوی ویل: مشرسالاره ! بې غمه اوسه موږبیدارزاوهوښیاریو.

په دې ځنډکې زبیرهم وررسید.

محمدبن قاسم دسمندرپه تازه هواکې څوځلې ژوره ساه واخسته اوغلوروخواوته یې وکتل دشپاړسمې سپوږمې رڼاته دستوروځلیدل پیکه شوی وو،دسپوږمی رڼانیلی سمندرته دیوی لویې اینی بنه وربخښلی وه ، په ختیځ افق دسهارسترګه راختلې وه محمدبن قاسم زبیرته وکتل اوویې ویل:

زبیره ! وګوره ، دغه ستوری څومره مهم دی خوژوندئې څومره لنډدی .

داهرسهارنړۍ والوته دلمر راختوپیغام راوړی اوورکیږي ، بلکې داسې بایدووایوچې دلمرپه راتګ دتیاروپرده پرمخ غوړوی اوځان پټوی خوپردې

سربیره کوم اهمیت چی دغه ستوری لری نورئی نه لری ، که دی هم دنوروستوروپه شان تولی شپه ځلیدلای بیابه ئی مورته دومره اهمیت نه ژ پاته شوی، موږتوله شپه په اسمان کی په ملیونونوستوری وینوچی سترگکونه وهی خودغه ستوری ترتولوزیات زموږپام ورجلبوی ، دعاموستوریومرگ اوژوندموږته مهم نه دی کټ مټ دهغه انسانانو په څیرچی په دنیاکی بی هدفه ژوندوکړي اوبیامړشی هغوی نری ته دمرگ اوژوندمفهوم له وربنودلونه ناتوانه دی.

زبیره! زماددغه ستوری په ژونددسیالی تلوسه په زره کی راپیداشی ، دده ژوندچی څومره لنډوی هومره ئی مقصدبیالوړاومهم وی ، وگوره ! داپرنریوالوغږکوی چی : زمادفانی ژوندانه پرپای افسوس مه کوی ، خدای زه دلمراستازی رالیږلی یم اوزه خپل فرض پوره کوم اوځم.

کاشکی زه هم په دی هیوادکی داسلام دلمردراختلونه وړاندی دسهاردستوری مسؤلیت اداکړای شم.

زبیرپه څیرمحمدبن قاسم ته کتل دهغه په څیره کی دماشوم معصومیت دسپوږمی جذابیت ، دلمرجلال اوعظمت اودسهاردستوری په څیرسپیځلتیااوښکلاوه.

څوگامه وړاندی یوه پهره دارغږوکړ: ودریږی!

څوك یی؟

له لاندی نه غږوشو: سعدیم .

محمدبن قاسم څوگامه وړاندي ورغي هغه ئی په سندی جامه کی ولیدده پهره دارانوته وویل : هغه زموږخواته پریږدی سعدچی په مورچل پهره دارانوته وروخوت بل لوری ته یی دتیریدوتکل کاوه خوپهره دارئی په مخه کی ودریددمحمدبن قاسم په لورئی اشاره وکړه وئي ویل:

لومړی هلته ورشه .

سعدځواب ورکړ: نه زه دسالارنه پرته له بل چاسره خبره نه کوم .

محمدبن قاسم غږوکړ: سعده ! زه دلته یم !

سعدتکان وخوړدمحمدبن قاسم په لورئی وکتل اووړاندی ورغی محمدبن قاسم تری وپوښتل : ووایه څه احوال دي راوړی؟

سعدخواب ورکړ: ددیبل ساتونکی پوځ پنځوس زره ته نژد دی زماپه گومان به دوی دسندله نوروښارونونه دنوری مرستی په انتظارپه کلاگانوکی د جگړی هڅه وکړی.

محمدبن قاسم وویل: ایاداامکان لری چی که موږدوه دری ورځی دلته پاتی شودوی به له ښارنه راووزی اوپه موږبه یرغل وکړی؟

سعدځواب ورکړ: ددی خبری څه نخښه نشته دوی د«لس بیلا» دغرنی کلاله فتحه کیدونه وروسته په هواروځمکوکی دجگړی زیات لیوال نه دی.

محمدبن قاسم وویل: نوبیاباید له ځنډپرته پرښاروروشو.

*****

(۲)

ددیبل دښاردکلابندی پنځه ورځی تیری شوی وی،په دې موده کې دمحمدبن قاسم پوځ څوځلې دښارپردیوالونودورپورته کیدوپه غرض د«دبابې» په واسطه حملی وکړی خوڅه نتیجه ئی ور نکړه دلرگیودبابه به چی دیوالونوته ورنژدی شوه له پاسه به دراجه پوځیانوجوشیدلی تیل پری ورتویی کړل اومسلمانان به دتیلوپه لمبوکی بیرته په شاشول،محمدبن قاسم یودیرلوی منجنیق راوړی ؤچی پنځه سوه کسوبه کشاوه ددغه منجنیق نوم «عروس» مشهورشوی ؤ دغرنیولاروددهسکوتیتهوپه وجه ئی عروس دسمندردځنډې په لاره دیبل ته راورساوه اودکلابندی په پنځمه ورځ دمحمدبن قاسم پوځیانوهغه په کشولودجگړی میدان ته راورساوه له دی وړاندی څوروکی منجنیقونه هم ازمایل شوی ووخوغوره نتیجه ئی لانه وه ورکړی دښاردننه پوځیانوچی دعروس لوی والی ولیدهغه په خطرناکتوب وپوهیدل له ماښام نه وړاندی ئی په «عروس»څودرنی ډبری ښارته ورووېشتلی اوراجه دااحساس کړه چی ددی هیبتناکی وسلی په وړاندی به ددیبل دمزبوتی کلادیوالونه اوبرجونه ډیرمقاومت ونکړای شی.

په شپږمه ورځ سهاروختی محمدبن قاسم په ښارډبرویاران پیل کړدښارپه منځ کی دیوه درمسال په دنگه مناره یوسوربیرغ رپیده ددرمسال دمنارپه څیردغه بیرغ هم ترنوررولوړؤمحمدبن قاسم ته ددغه جنډی اهمیت معلوم ؤیوروایت داسی ؤچی ددیبل دوالی له ظلم نه یوبرهمن محمدبن قاسم

ته راوتښتېداودوي ته ئې خبرورکړچې ترڅودغه بېرغ نه وي رالوېدلى دښارخلك به همت ونه بايلي.

محمدبن قاسم دمنجنيق په ويشتلوکې غيرمعمولى مهارت درلود،هغه دعروس مخه برابره کړه اوسپاهيانوته ئې دډبروغورځولوامروکړ،ددرنوډبروپه ګوزارددرمسال دبرج لوتې تيت پرك شوى اوورسره سم سوربېرغ هم لاندې راپرېوت.

ددې برج دنړېدواودبېرغ درالوېدوپه وجه دراجه په اوهام پالوسپاهيانوکې دوېرى اوماتې نخښې راڅرګندې اوحوصلې ئې ماتې شوې ، خوبياهم هغوى ترماښامه دمسلمانانولښکرکلاته نژدې پرېښنبود،دماښام په خړه کې دبرجونوغشي ويشتونکي کمزوري شول ، محمدبن قاسم ديوى پرېکنده حملې امروکړاودمسلمانانوپوځ دالله اکبرپه نعروسره پرکلاددبابواوکمندونوپه واسطه وروخوت ، دراجه پوځ دشپې تردريمې برخې پورې جګړه وکړه خوتردغه وخته دمسلمانانوپه سلګونوپوځيان کلا ته ننوتلي وو، دمنجنيق په ګوزاردکلادېوال هم يوځاى لوېدلى ؤ.

راجه داهرچې دحالاتونزاکت وليدډښارختيځه دروازه ئې خلاصه کړه ، اودپيلانوپه مرسته ئې پوځ ته لاره خلاصه کړه اوبهر ووت مسلمانانودښارپه شاوخواکې دپوځ دتيت کېدوپه وجه په دروازه کې مقاومت ونکړاى شو پيلانوپه ختيځه دروازه کې ددوى مورچلى ترپښنولاندې کړې اوپه مخ ولاړل پرهغوپسې دراجه (۳۰)زره پوځ راووت دمسلمانانوپوځ له هرې خواراټول شول اوپه دروازه کې ئې دپاتې پوځ دوتلومخه ونيوه،هغوى له راجه سره دمينې پرځاى دځان ساتنې په خاطردتيښتې لپاره په دروازه څوزوروري حملې وروړې خومسلمانانودسترګوپه رپ کې ددوى د مړيو ډېرى جوړې کړې هغوى مايوس شول اوپه شاولاړل اودمسلمانانوپوځ داوبودېوى زوروري څپې په څېرپه کلاورننوت په لږوخت کې دوى دکلاڅلوروواړه خواوې ونيوې .

دراجه پاتې پوځونوچې دکلاپه منځ کې له څلوروخواونه دالله اکبرنارې واورېدې وسلې ئې وغورځولې اوسلامي شول.

* * * * *

(۳)

محمدبن قاسم له خپل پوځ سره د دیبل دوالی په محل کی د سهارلمونځ اداکړ، دلرله راختوسره سم د دیبل ویریدلیو اوسیدونکو له خپلو پاموونونه داوولس کلن سالاردپوځ جلوس لیده، دکلاله فتحی نه وروسته محمدبن قاسم چی اسیرشوی پوځیان پرینبودل اودزخمیانو په تپونوئی پټی کینبودلی روغ ئی رخصت کړل هغوی هندوستان ته دیونوی «دیوتا» دراتګ پیغام ورکړ.

دهغه دزلی توب ، زرورتیاد عفوی اورحم په باب داسی داستانونه مشهورشوی ووچی داستبدادی حکومت ځورول شویوخلکوباورنشوپری کولای.

په تیروورځوکی دراجه پوځ دد یبل بناریان ډیرځورولی وودیبل ته دراجه دپوځونوپه راتګ ددوی کوروونه تری پردی شوی وودشپی به دراجه پوځیانوشراب وخښل اومست به په کوروونوورننوتل هرڅه به ئی تالاوالاکړل اوبیرته به ووتل سهاربه دشرم اوحیاخاوندانی نجونی په ځیروجامواوګډوډو ویښتانوددغه سپاهیانودافسرانوپه مخکې ولاړې وی دخپل مظلومیت کیسی به ئی ورته کولی خودشرمناکوکړسندوخنداګانونه پرته به ئی بل ځواب نه اوریده.

دخپل راجه دپوځ له دی چلن سره سره ددیبل بناریانوکه هرڅومره دمحمدبن قاسم درحم اوکرم داستانونه اوریدل له هغه نه ئی داتمه نه وه چی له دوی سره دی څه غوره سلوك وکړی خوکله ئی چی ولیدل چی دمحمدبن قاسم په ځیردده پوځ هم په بازارکی دتیریدوپه وخت کې سترګې ځمکی ته ښکته نیولی وی ورو ورونی بدګومانی لری کیدی، ددوی ننداری ته دنارینه ؤ پرځای ښځی هم دباموونوسرته راوختی کله چی دوی دښاردوره وکړه اوبیرته دحاکم محل ته راورسیدل یوه ځوانه نجلی په منډه ورغله دمحمدبن قاسم داس جلب ئی ونیواوپه هیله من نظر ئی ورته وکتل ، دهغی ویښتان ګډووپه ښکلی ځیره کې ئې دنوکانونخښی وی اوسترګی ئی له غم اوغوسی نه سری اوښتی وی محمدبن قاسم ته هغه دیوه داسی ګلاب ګل ښکاره شوه چی په کوم بی رحمه لاس کی مرورل شوی وی.

هغه دیوه ترجمان په مرسته نجلی ته وویل: نجلی ! که زمادپوځ کوم سپاهی له تاسره ظلم کړی وی زه به ئی ستاپه مخکی ووژنم.

مجلي دنه په ځای سروخوځاوه شوندی ئې وریږدیدې اوله سترګونه ئی داوښکوچینی وخوټیدې.

یوپه عمرپوخ سړی را وراندی شولاس ئی په نامه ونیول اوویی ویل: «زموږسرداره!» دادهغه بی شمیره مجونوله ډلی نه یوه ده چې د راجه پوځیانوتیری وربانډې کړی له تانه انصاف غواړی.

ناصرالدین دهغه خبری ترجمه کړی اووئې ویل چی داددیبل مذهبی مشردی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: تاسوماته لاس په نامه مه دریږی ددې مجلی انصاف په موږفرض دی دراجه« ۱۲ »زره پوځیان له موږسره بندیان دی تاسوئی وګوری که مجرم پکی وی تاسوته به ئی وسپاروکه نه ژ دسندتروروستی بریده به زه ددی مجرم لټوم.

مجلی وویل: زمامجرم ددیبل والی دی ورمه شپه ئی زمابابابندی کړی ژ اوزه ئی ....

تردی ځایه ئی خبره ورسوله اوبیائی غږپه ژراکی چوپ شوله سترګونه ئی یوځل بیااوښکی راوخوټیدی محمدبن قاسم خپل یوسالارراوغوښت اووئی ویل: زه ددیبل دټولوبندیانودپرېښودوامرکوم.

دزندان دروازی خلاصی کړه.

* * * * *

(٤)

بله ورځ ددیبل دټولونه د لوی درمسال مشرپه درمسال کی عبادت کوونکوته دعربودیوه ځوان په جامه کی دخدای دیوه نوی شکل تبلیغ کاوه ددیبل ترټولولوی بوت تراش دمحبت اوعقیدت داحساساتوله جوشه دښاردلوی درمسال دزینت لپاره دعربوکم عمره اوځوان سالاردبوت جوړولوکارپیل کړ، محمدبن قاسم په جګړه کی دوژل شویوکورنیوته مناسبه تنخواه وټاکله ناصرالدین ئی ددیبل والی وټاکه یوه زیاته اندازه پیسی ئی دهغه درمسال دجوړولواوترمیم لپاره وټاکلی چی په منجنیق وران شوی ژ.

لس ورځې وروسته ئی دنیرون په لوری مخه کړه،په دې موده کی ددیبل له خلکوسره ددوی غوره چلن ددوی دتوروزخمونه ورجوړکړی وو،درخصت په

وخت په زرګونونارینه، ښځو، ځوانانواوبوډاګانوهغه ته دمینی اوخلوص خدای پامانی ویله اوپه سترګوکې ئې دمینې اوخلوص اوښکی وی،ددوی له پوځ سره ددیبل له پوځ نه پنځه زره تنه شامل شوی وو.

محمدبن قاسم غوښتل له رخصتیدونه وراندی زبیر، ناهید، زهرااوخالدله ناصرالین سره په دیبل کی پریږدی خوهغوی دښارترارام محل نه دجګرونا آرامی اوشپه ورځ ستومانی اوسرګردانی غوره کړه . بیاهم زبیراوخالددمحمدبن قاسم مشوره غوره ویلله اوناهیداوزهرائی له ناصرالدین سره په ښارکی پریښودل.

دسند نوی پوځی مشر

دنیـرون په یوه پراخـه کـوته کی راجـه داهرپه یوه طلایی کـرسی ناست ؤ دسنددپوځونومشـراودهے سنگ اودسندولی عـهدجی سنگ دهغه په مخکی لاس په نامه ولاړوواودهے سنگ وویـل: تولواکه ! که اجازه وی بهیم سنگ دننه راوغواړم.

راجه په ترخه لهجه ځواب ورکړ: زه ئی لیدل نه غواړم که هغه ستازوی نه وای نودمستوپیلانوپښوته به می غورځولی وای.

اودهی سنگ وویـل: تولواکـه ! هغـه بی گناه دی کـه مـوږپه پنځوس زره پوځ دیبل ونشوساتلای ده به په شل زره پوځ څه ډول دهغوی مخه نیولی وه.

راجـه داهر: خـوهغـه په دی لاپه وتلی ؤچی دښمن به له غـرنیـوسیـمونه مـخکی تری رانـه شی هغـه داویلی ووچی ترڅـوددښمـن پوځ ددوی دشل زره پوځ د ډبروترباران لاندی په ځمکه کی ښخ نه شی بیابه دلته نه راځی اومځ به نه راښکاروی.

اودهی سنگ : ماکله هم دهغـه تائیدنه دی کـری له مـاسـره ددښمـن په زروړتیـاکی هیڅ شك نه ؤ.که په دیبل کی هغـوی زمـوږدپنځـوس زره پوځ دغشـوپه باران کی پرکلاکمندونه راغورځول اوپه دیوالونو را اوښتلای شوای ، نوددوی دشل زره پوځ دډبروباران هغـوی دغـونډیواولوړوڅـوکوله نیـولونه شوایسارولای.

راجه وغوریداوونی ویل: ماته ددیبل پنځوس زره پوځ مه یادوه په هغوی کې نژدې نیمایی ددیبل دارن سوداگـرووکـاشکی مـاته دامـعلومـه وای چی

پرتاب دديبل له خزانی نه دسپاهيانوپرځای پسونه روزلی.

اودهے سنگ وويل: تولواکه ! زه ديبل ته ستاله تگ سره مخکی هم مخالف وم ، دراجه ماته اوتيښته په پوځ بداثرغورځوی .

راجه وويل: د«بهگوان»شکردی چی ماستاخبره ونه منله که نه نودادديرش زره پوځ به هم نه وژغورل شوی.

اودهے سنگ وويل: تولواکه ! که تاپه تيښته کې لږعجله نه وای کړی نو......

شهزاده جی سنگ داودهے سنگ خبره پوره کيدوته پری نښودله اوپه چيغه ئی وويل: اودهے سنگه ! په سدخبری کوه تولواك ځکه ديبل پريښودچی ملگری يی ستاپه شان ډارن وو.

داودهے سنگ حوصله ختمه شوی وه خوبيائی هم له زغم نه کارواخست وئی ويل: شهزاده ! ته پوهيږی چی بهيم سنگ ډارن نه دی هغه له تاسره ډيرلوبيدلی دی.

شهزاده: هغه ډارن نه دی خواحمق دی بياهم زه له پلارجان نه غواړم چی هغه دلته راوبولی.

پاچاجی سنگ ته وکتل وئی ويل: راوئی غواړی !

اودهے سنگ په دروازه کی يوه سپاهی ته اشاره وکړه هغه بهرووت اولږځنډوروسته بهيم سنگ دننه ورغی اوداحترام دپرځای کولونه وروسته لاس په نامه ودريد.

راجه پوښتنه وکړه: ته له ماتی وروسته ولی نيغ ديبل ته رانه غلی؟

بهيم سنگ ځواب ورکړ: تولواکه ! زه نه وم خبرچی ته به ديبل ته راځی اومادخوضروری خبرولپاره نيرون ته ځان دررسول غوښتل .

پاچا : مگرستامسؤليت داوچی پاتی پوځ ديبل ته بوځی !

بهيم سنگ : تولواك ته ښايی دانه وی ځرگنده چی زه ځوورځی ددښمن په لاس کی زخمی پروت وم اوکله چی آزادشوم يوازی ځوتنه سپاهيان راسره پاتی وواوزمامسؤليت وچی هغوی يوی امن سيمی ته ورسوم.

پاچاوويل: بهيم سنگه ! دديبل اولس بيلاپه جگړوکی زموږدماتی پره ستاپه غاړه ده که تاپه غرنيوسيموکی ددښمن مخه نيولی وای موږبه په

دیبل کې دماتی له ذلت سره نه مخ کیدوماتاته ستاد پلاردخوښی پرخلاف داموقع درکړه اوس مادا پریکړه کړی چی په راتلونکی کی به تاته هیڅ مسئولیت نه سپارم .

بهیم سنگ ځواب ورکړ: زه پخپله هم دځه مسولیت اخستلوته تیارنه یم.

راجه سترگی برگی کړی بهیم سنگ ته ئې وکتل اوپه لوړغږئې وویل: نوته دلته دځه غوښتلولپاره راغلی یی؟

اودے سنگ دزوی له ځواب نه اندیښمن شوویی ویل: ټولواکه ! دبهیم سنگ مطلب دادی چی ماته دلوړمنصب اوذمه واری ضرورت نشته هغه ستادبری لپاره دیوه سپاهی په څیرخدمت دځان ویاړبولی بهیم سنگه ! ټولواك درنه خفه دی په پښوئی ورپریوزه !

بهیم سنگ وویل: پلارجانه ! دپاچااحترام په سرسترگو! خوزه دهغه دوراندی دروغ نه شم ویلی زه تپی وم اوددښمن دلښکرومشرپخپل لاس زماپه زخمونوپټی ایښودی زما ژوندئې له خطره وساته اوزه ئې له دې وعدې نه پرته پریښودم چی بیابه ددوی مقابلی ته نه ورځم ماته ئی خپل آس راکړ.

اودهے سنگ مداخله وکړه: ټولواکه ! زموږدښمن ډیرهوښیاردی هغوی داخیال کړی چی په دی چاپلوسی به بهیم سنگ وغولوی خوهغوی ته داځه معلومه ده چی دبهیم سنگ پلاراونیکه ستاسونمك خوړلی اوپه رگونوکې ئې دنوابزاده «راجپوت» وینه چلیږی،هغوی به دوینی تروروستی څاڅکی ستاسونه دفاع کوی.

بهیم سنگ وویل: پلارجانه ! که هغه زماژوندنه وای بچ کړی زماوینی به تروروستی څاڅکی دجگړی په میدان تویی وی،زه نه پوهیږم چی هغه په څه نیت زماژوندوژغوره خوزه دهغه پرخلاف توره نه شم اوچتولی.

بهیم سنگ توره وکښله اوراجه ته ئی وړاندی کړه وئی ویل: ټولواکه ! داتاماته رابخښلی وه بیرته ئی واخله.

پاچاله غوسی نه ولړزیده شهزاده دبهیم سنگ له لاسه توره واخستله وئی ویل: ډارنه ! مکاره!

اودهے سنگ وویل: بهیم سنگه ! په تاڅه وشول؟ له ټولواك نه بخښنه

وغواړه ! هغه به ستاګناه وبخښی بهیم سنګه ! مامه شرموه دنیابه څه وایی تاخوپلی چی زه تولواك ته دجګړی په اړه یوه ضروری مشوره ورکوم.

تولواکه ! تولواکه ! زمازوی بی ګناه دی دښمن په هغه کوډې کړی دی.

بهیم سنګ وویل: هوتولواکه ! هغوی په ماکوډی کړی دی،که تادهغوی دپیژندلوهڅه ونه کړه نویوه ورځ به دهغوی کوډی دسندپه تولوخلکواثروکړی تولواکه ! زه تاته ددوی دکوډولو تاثیرنه دژغورنی لاردرښیم.

اودهے سنګ په زوره چیغه کړه : بهیم سنګه ! دبهګوان «خدای» په خاطرولاړشه.

راجه وویل: اودهے سنګه ته اوس چوپ شه ستازوی زماپه اجازه دلته راغلی دی اوزماله اجازی پرته له دی ځایه اوس نشی تلی هوبهیم سنګه ! تاددښمن له کوډونه دخلاصون لاره راښودله !

بهیم سنګ وویل: تولواکه : هغه داده چی عرب اودسراندیپ بندیان دوی ته وسپاره که نه وی له عربونه چی زموږپرخلاف کوم توپان راالوتی هغه به هیڅکله هم تم نشی.

پاچاناځاپه له کرسۍ‌نه اوچت شوودریدویی ویل: ته ددښمن پلوی شوی یی اودهغه له څواك نه ماویروی؟ بهیم سنګ په ډاډحواب ورکړ: تولواکه ! تاپه دیبل کی هغوی لیدلی دی.

راجه په چیغوویل: دیبل ! دیبل ! ماته ډیردیبل مه یادوی هلته‌دومسال دمناری له لویدوسره ستاپه شان ډارن وویریدل اوهمت ئی بایلود.

بهیم سنګ : تولواکه ! زه ډارن نه یم.

پاچا: ددی مطلب دادی چی زه ډارن یم څوك شته !

اودهے سنګ لاس په نامه ودریدپه ریږدیدلی غږښی وویل: تولواکه ! تولواکه ! دده ګناه وبخښه موږله اوویښتوستاسودکورنی خدمتګاران یو.

پاچاپه غوسه ځواب ورکړ: ماته ستاسودکورنی دخدمت ضرورت نه شته.

پنځلس ، شل سپاهیان ایستلی توری کوټی ته ورننوتل اودپاچادامرپه انتظارشول پاچا«راجه» بهیم سنګ ته اشاره وکړه ویی ویل: دی پوځی اوډنیرون دبندیخانی په تیاره خونه کی یی واچوی.

اودهے سنګ وویل: تولواکه ! دده ګناه وبخښه دازمایوازینۍ زوی د

جی سنگ راوړاندی شودپاچاپه غوږکې ئې څه وویل: اوهغه اودهے سنگ ته ځواب ورکړ: ته هم له ده سره تلای شی سندتاغـوندی دلښکرومشـرته ضرورت نه لری.

دشـاکـوتي نه پرده پورته شـوه اوملکه لادهي په بیـره راووته دپاچاپه مخکی ودریده وئی ویل: داته څه کوی اودهے سنگ دپوځ مشردی پوځ به له هغه سره بدسلوك ونه زغمی.

جی سنگ په بیـړه ځـواب ورکـړ: چی پوځ ته دامـعلومـه شی چی دغـه پلاراوزوی له دښمن سره ملگری شوی دی هرڅه به وزغمی.

ملکی وویل : زویه ! دښمن پرسرولاړدی دغه وخت داختلاف نه دی.

جی سنگ ځـواب ورکـړ: ددښمن ورروستی منزل دیبل ؤ هغوی بـه دسندله دریاب نه هیڅکله هم راپوری نه وزی پلارجانه غم مه کوه په څوورځوکی به له قنوج نه ترملتان پوری ټول سرداران اوراجه گان زموږمرستی ته راورسیږی اوموږبه دښمن ته داسی ماته ورکړوچی په خوب اوخیال کې ئې نه وی لیدلی زمانظردادی چی دوی دواړه اروړته واستوو.

سپاهیانو! څه ته گوری تاسودپاچاامروانه ورید! دوی بوزی ! سپاهیان راوړاندی شول خوادوهے سنگه دلاس په اشاره ودرول خپله توره ئی خلاصه کـړه اوجی سنگ ته ئی وویل: داواخله دادپوځ دمشـرتوره ده زه پردښـمن دسنددپوځ له بری پرته بل څه نه غواړم .

جے سنگ دهغه له لاسه دتوری اخستلوپرځای توره تری کش کړه اووئی ویل: دبری لپـاره موږستـادعـاته ضرورت نه لروماښام اودهے سنگ اوبهیم سنگ دڅوپوځیانوپه منځ کی اروړته روان شول اودنیزون په درمسالونوکی دپوځ دقوماندان جی سنگ دبری دعاگانې کیدلې.

* * * * *

(۲)

دپاچادامرسره سم ئی اودهے سنگ اوبهیم سنگ داروړپه بندیخانه کی په یوه سمڅه کی بندیان کړل په دې سمڅه کی یوبندی پخوانی بل هم ؤهغه چی دوه نوربندیان ولیدل په ماته گوده سندی ژبه ئی ورته وویل: ځای تنگ دی بیاهم موږدری واړه گـوزاره پکی کـولای شوتاسوڅوك یاست اوولی بندیان

شوی یاست.

اودهے سنگ اوبهیم سنگ دځواب پرځای سترګې یوې اوبلې خواته نه ځیرځیرغړولی اودبندی دلیدوهڅه ئې کوله.

بندی ورته وویل: ښـایی تاسـومی نه وینی ! ډیرزربه مـوسـترګې له تیاروسره عادت شی کښینی تاسوستومانه ښکاری او که غلط نشم ماته تاسودواړه پلاراوزوی ښکاری.

اودهے سنگ اوبهیم سنگ لاس وخوځول اوورو ورونې وراندی ګـامونه واخستل ددیوال شاته کښیناستل.

بندی بیاوویل: معلومیږی چی تاسوهم ماغوندې بی ګناه یاست وبخښی په تاسوبه زماخبری بدی لګیږی خوځومیاشتی می له کوم انسان سره خبری نه دی کړی.ځکه خومی ستاسوپه لیدوخپل سرګذشت اورول اوستاسودحال اوریدل زړه غواړی زه لوړړی شپږمیاشتی ددی سمڅی پرسرپه یوه بله کوټه کی وم هلته له ماسره ستاسودهیوادشپږتنه نوربندیان هم ووماستاسوژبه له هغه نه زده کړه که څه هم سم نه پری پوهیږم خوزمـاباوردی چی تاسـوبه زمادخبروپه مطلب پوهیږی تاسومی په خبره پوهیږی!

بهیم سنگ وویل: ته په سندی ښه پوهیږی.

بندی دبهیم سنگ پلتونکی نظراحساس کړونی ویل : ښایی زه موتراوسه سم نه یم لیدلی زه نژدې درځم ،بیاهغه له یوه ګوټ نه رااوچت شودبهیم سنګ ترڅنګ کیناست وئی ویل: اوس به ماوینی ! زه یوعرب مسلمان یم تاسوته نژدی کیناستل خوبه بدنه دربانـدی لګیږی؟

بهیم سنگ وویل: ته عرب یی ! دعربوبندیان خوپه برهمن آبادکی وو.

بندی ځواب ورکړ: هغه به بل څوك وی زه له پیله په دی بندی خانه کی یم.

اودهے سنگ پوښتنه وکړه: ته له سراندیپ نه راغلی وی؟ ستاکښتی په سمندرکی ډوبه شوه اونوم دی ابوالحسن دی؟

بندی ورته وویل: هوکی خوکښتی موډوبه نه شوه ډوبه کړای شوه هوتاپه برهمن آبادکی دعربوبندیانوپه باب خبره کوله ! هغوی دلته ولی راغلی وو؟ زموږپه کښتی کی خوځلورتنه پاتی شول دوه تنه زخمیان ووچی له دیبل نه

ترارورپوری په لاره کې مړه شول يوبل تن چی لړتپی ؤدلته په بنديخانه کی مړشو زه يوازې پاتې شوم.

بهيم سنگ ځواب ورکړ: هغوی له سرانديپ نه خپل هيوادته تلل.

تاته دهغوی دکوم يوه نوم په ياد دی ؟

دهغوکښتيودکپتان نوم پيژنم زبيرنوميږی اوهغه له زندان نه هم خلاص شوی دی.

ابوالحسن: زبير ! په سرانديپ کې په دې نامه عرب څوك نه ؤهغه ښايی دبل چاکښتی وی.

بهيم سنگ ويل: زبيردبصری حاکم له سرانديپ نه دلاوارثه ښځواوماشومانودراوستلولپاره استولی ؤ.

بندی بی تابه شوونی ويل: ښځی اوماشومان ! په هغوکی دچانوم پيژنی؟

بهيم سنگ: په هغوی کی ديوه ځوان نوم خالدؤهغه هم بندی نه دی.

بندی: خالد! خالد! زمازوی هغه اوس چيرته دی؟

بهيم سنگ : هغه به اوس په ديبل کې وی.

بندی: په ديبل کی ! هغه هلته څه کوی ؟ رښتياووايه تاهغه ليدلی ؟

بهيم سنگ : ماهغه په «لس بيلا» کې له مسلمانانوسره ليدلی ؤاوس هغوی ديبل فتحه کړی دی.

په ابوالحسن ترلږځنډه سکته راغله اودهے سنگ اوبهيم سنگ ته ئی کتل له لږځنډوروسته ئی په لړزيدلی آوازوويل: رښتياووايه توکې مه راسره کوه.

اودهے سنگ وويل: له چاسره چی قدرت توکی کړی وی هغه له نوروسره دټوکوجرئت نه شی کولی دمسلمانانوپوځ ديبل فتحه کړی اودی ځای ته په رارسيدوکی ئې زيات ځنډنه وزی.

ابوالحسن ترډيره ځنده څه خبره ونه کړای شوه له سترگونه ئی اوښکی روانی وی دخوښی اوښکی دشکرانې اوښکی خوبيائی ناڅاپه دبهيم سنگ متی ونيولی اوپه زوره زوره ئی وخوځاوه ويی ويل: په سرانديپ کی زماميرمن اويوه لورهم وه ته دهغه په باب څه معلومات لری؟

بهيم سنگ ځواب ورکړ: ستادميرمن په باب نه يم خبرښايی هغه دبرهمن

آبادله بندیانوسره وی خوزه چې په لس بیلاکې له زخمي کیدووروسته له مسلمانانوسره بندي وم همغه وخت دخالدله خورسره دزبیرواده وشو.

ابوالحسن وویل: سلمی به هم له دوی سره وی خامخابه له دوی سره وی.

اودهے سنگ وویل: سلماڅوك ده؟

ابوالحسن : زمامیرمن ده تاسوراته ووایی چې مسلمانانوپرسندڅه وخت اوولی حمله وکړه؟

اودهے سنگ دده په ځواب کی دمحمدبن قاسم دحملی لنډجریان ورته ووایه بهیم سنگ لړپه تفصیل کیسی ورته وکړی اوله دی ورروسته ابوالحسن خپل سرگذشت واوراوه ترماښامه دغه دری واړه بندیان خواږه دوستان شول اودبندیخانی نه دراوتلوپه سوچ کې شول.

*****

(۳)

له دیبل نه دنیرون په لوری چی محمدبن قاسم پرمختگ پیل کړراجه داهرخپل دپوځ سرداران اومشران راوغوښتل اومشوره ئې ترې وغوښته تولودجے سنگ وړاندیزتائیدکړچی له مسلمانانوسره به دسندله دریاب نه پورې غاړې ته دبرهمن آبادپه شاوخواکی فیصله کوونکی جگړه کوی، په نیرون کې دې دومره پوځ پریښودل شی چی څوورځی دمحمدبن قاسم دلښکروپرمختگ ودروی په دی فرصت کې به راجه اودلښکرومشرپه برهمن آبادکی دیولوی لښکردتیارولوموکه مومی.

دتودوخی موسم هم رارسیدلی ؤاوراجه داهرداتمه درلوده چی دسنددریاب دمستی په وخت کی به محمدبن قاسم دسیندڅپوپه لیدوداجرئت ونه کړی چی راووړاندی شی دی به دسندله ساره اواوړدوپرته له گاونډیوریاستونوهم مرسته ترلاسه کړای شی څکه خوئی دنیرون دښاریودنفوذخاوندبرهمن چی دښارترټولولوی مذهبی مشرهم ؤاوپه پوځی چاروکې ئې هم لاس درلودددښاردساتنی لپاره پریښودهغه ته ئی اته زره پوځ پریښوداونورپوځ ئی له جی سنگ سره برهمن آبادته وخوځاوه.

محمدبن قاسم دنیرون دښاردنوی حاکم دهیلی پرخلاف پنځه ورځی وړاندی ښارکلابندکړدمنجنیق په درنودبرودښارمزبوت دیوالونه ولړزیدل

اودریمه ورځ چې دمسلمانانولښکرد «دبابو» په واسطه دښاردیوالونوته ځانونه رسول اودښاردساتونکوحوصلې ماتې شوې وې دښارساتونکودااحساس کړه چې راجه داهرددغه سرلښکر په پوځی کمال غولیدلی ژبه ځلورمه ورځ مسلمانانوپریکنده حملې ته ځانونه چمتوکول چې دښاردروازه بیرته شوه اوځوتنه پنډتان «مذهبی مشران» راووتل په لاسوکی ئې دسولې بیرغونه رپول.

د ښارله نیولو وروسته محمدبن قاسم دښاریانوسره همغه چلندوکړچې دديبل له ښاریانوسره ئې کړی ؤاودهغوی زړونه ئې تسخیرکړی وو، دنیرون له نیولونه وروسته محمدبن قاسم دسیون په لورمخه کړه دسیون والی دراجه داهروراره باج رای ؤدښارزیاتره اوسیدونکی هندوملایان اوسوداګروو له یوی هفتې مقاومت نه وروسته دشپې مهال وتښتیداوښاریانوسلې کیښودی.

دسیون له نیولووروسته محمدبن قاسم ته ځینوتجربه کاروپوځی افسرانومشوره ورکړه چې بایددسندله دریاب نه پوری وزواوراجه ته دلښکروراتولولوفرصت ورنه کړوخومحمدبن قاسم وویل چې دسنددریاب په غاړه یوښارسیوستان دی په دی مهال کی چې دراجه تول پام له برهمن آبادنه دفاع ته اوښتی موږبه دنیرون اوسیون په څیرسیوستان هم آسانه فتحه کړای شوکه موږله دیبل نه نیغ دبرهمن آبادپه لوری پرمخ ځونودنیرون اوسیون پوځ ته به دراجه تربیرغ لاندی دتولیدوموکه په لاس ورشي،زموږفتحی زموږپوځی ځواك زیاتوی اودراجه کموی ، دفتحه شوی ښاریوه برخه پوځیان تیت پرك کیږی یوه برخه ئې له موږسره یوځای کیږی اوپاتی لږاوډیرچې په ماته وتښتي اوله راجه سره یوځای کیږی هغه له ځانه سره یوماته خوړلی ذهنیت وړی اوهغه پوځ چې په سلوکی یوسپاهی پکی دماته خوړلی ذهنیت مالك وی کـه په لکونوتنه وی هم زموږمقابله نشی.کولی کله چې موږدسندخاوری ته ننوتلودلښکرشمیرمو« ۱۲ » زره تنه ؤاوس دديبل «اولس بیلا » له زیانونونه وروسته بیاهم زموږدلښکروشمیردشل زره تنوپه شاوخواکی دی.

زموږسندی ملګروداثابته کړی چې ددوی توري چې دحق په وړاندې پخې وی دباطل په وړاندې پوره تیرې دی.

دمحمدبن قاسم له خبرواوریدوورووسته دپوځ تول مشران ورسره همنظره شول باج رای له سیون نه دتښتیدونه وروسته سوستان ته ولاړاودجتهانوراجه کاکاته ئی پناه ورووړه راجه کاکادراجه داهرسخت ملګری ؤدهغه دزړورتیاداستانونه دسندپه اوږده اوساره کي مشهوررو.

خوبیاهم په دیبل،نیرون اوسیون کی دمحمدبن قاسم فتحوهغه تربوه حده ویرولی ؤ.

دسوستان برجونه ډیرمزبوت ووخوهغه دکلابندشوی پوځ په مقابل کی منجنیق اودبابه خطرناکه وسله ګڼله اوبهرئی په اوارمیدان جګړه غوره بلله.

*****

(٤)

محمدبن قاسم چی سوستان ته ورسیددراجه کاکاپوځ ئی له کلابهرصف ترلی جګړی ته تیارولیدکاکاترزړورتیازیات له جوش اواحساسنه کارواخست محمدبن قاسم ته ئی دجګړی دتیاری موکه لازمه ونه بلله اوناڅاپی حمله ئی وکړه محمدبن قاسم چی دحملی توندوالی ولیدلښکردتل څوا ك ته ئی دشاته تګ امرورکړدکاکاپوځ دجګړی په دغه چال ونه پوهیددفتحی په امیدوړاندی ولاړل کاکاپه خپله غلطی هغه وخت پوه شوچی دحریف دشاته تلونکی پوځ ډلګی ناڅاپه ودریدل اوبواوسپنیزدیوال ئی جوړکړاودیوه اوبل اړخ پوځی دستی دتوپان په څیرددوی ترشاروګرځیدل دکاکاپوځ له څلوروخواودیرغل تاب رانه‌وړدباج رای مرګ دکاکادپوځ مورال نورهم خراب کړکاکادخپل پوځ دماتی روحیی درااوچتولوزیات زیارورکوست خوچی په ماته یی باورشوله یوه ګروپ سره ئی په یوه خوا تونده حمله وکړه اووتښتیدخودمحمدبن قاسم پوځونوهغوی یوځل بیاراګیرکړل چی له خپلوپاتی پوځیانوسره ئی وسله کیښوده.

او چی کله ئی هغه دمحمدبن قاسم په مخکی حاضرکړل حیران شوتری وبی پوښتل : ددی پوځ مشرته یی؟

محمدین قاسم په موسکاځواب ورکړ: هو ! زه یم.

کاکانورهم حیران شوهغه ته ئي سرترپایه په ځیروکتل وئی ویل: ماته دی څه سزاتاکلی ده؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: پرسندله حملی وروسته ته دوهم سړی یی چی دیوه زړورسپاهی په څیرمی په جګړه اومقابله کی لیدلی یی زه له تاسره همغه سلوك کوم چی له بهیم سنگ سره می کری دی.

ته آزادیی.

کاکاپه ځواب کی وویل: ددی ازادی قیمت به زه څه شی ورکوم؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: موږدازادی دقیمت ترلاسه کولولپاره نه یوراغلی .

کاکا: نوتاسودڅه لپاره راغلی یی؟

محمدبن قاسم : دظلم دلاس نیولواودمظلوم دسراوچتولولپاره،

کاکاسرځوړندکړله لږسوچ وروسته ئی وویل : که ستایقین وی چی زه ظالم یم بیامی ولی آزادوی؟

محمدبن قاسم : ددی لپاره چی له مغلوب انسان سره سخت چلن هغه ظلم ته هڅوی اصلاح اونیکی ته ئی نه هڅوی.

کاکاله لږسوچ وروسته وویل: مااوریدلی ووچی ته ډیرلوی جادوگریی ته له دښمن نه ددوست جوړولوپه چل پوهیږی ایازه هم ستاددوستانوپه ډله کی راتلای شم ؟ دائی وویل اودمصافحی لپاره ئی لاس وغځاوه.

محمدبن قاسم په خوښی لاس ورکړاوورته وئی ویل:

زه پخواهم ستادښمن نه وم.

دراجه داهر وروستی ماته

راجه کاکا په خوورخوکي خپل تیت اوپرك لښکرراتول کړاوله محمدبن قاسم سره ملگری شومحمدبن قاسم دبرهمن آبادپه لوری مخه کړه اوله ښارنه خومیله لرې ئې دسیندپه غاره واړول له دریاب نه دپورې وتلولپاره ئی خوورخې په تیاری ولگیدی دغه مهال سعد«گنگو» دوی ته دیرپه ښه ورغی دهغه ملگری دسمندرپه غاره دکب نیوونکوپه کلیوکی تیت شول اوهغوی ته ئی دسنددژغوروونکی پیغام ورساوه په خوورخوکی زیات شمیرماڼوگان له خپلوبیړیوسره دمحمدبن قاسم مرستی ته حاضرشول خوله دریاب نه دپوری وتلونه وراندی دمحمدبن قاسم په آسونوکی څه ویاگړه شوه اوپه خوورخوکی یوزیات شمیرمړه شول،حجاج بن یوسف چی داخبرواوریدله بصری نه ئی په دوه زره اوښانوسرکه بارکړه ورویې لیږله اودغه سرکه خطرناکې ناروغی ته گتوره ثابته شوه.

د۷۱۳هـ په جون کې محمدبن قاسم بیله څه مزاحمت نه دسندله دریاب نه پوری وت.

راجه داهرپر(۲۰۰)پیلانوعلاوه په خپل پوځ پنځوس زره سپاره اوزیات شمیرپلی گروپونه ورزیات کړی وودجون په وروستیوشپوورځوکی دریاب دیرمست ژاوداتمه نه وه چی محمدبن قاسم به دومره چټك تری تیرشی،راجه داهرلښکرته دپرمختك قوماندہ ورکړه اودمحمدبن قاسم له لښکرنه دوه میله لری ئی پړاوواچاوه خوورځی ددواړوپوځونودگزمی ترمنځ تکرونه پیښ شول بالاخره یوماښام محمدبن قاسم دپریکنده جگړی تصمیم ونیودماسختن

له ځانځه نه وروسته ئی دخپلی میرمنی په نامه یولیك ولیکه اواستازی ته ئی ورکړپه لیك کې ئې لیکلی وو:

زمادژوندملګری !

خدای دی تاته دیوه مجاهدمیرمن عزم اواراده درکړی.

زه له دښمن سره سهارته دیوه پریکنده جنګ لپاره ځم اوددی لیك تردررسیدوپوری به دسنددقسمت پریکړه شوی وی زمازړه ګواهی راکوی چی خدای تعالی به مونږته بری راکړی زه په خپلوملګروویارم اوترخپلوپوځیانوپه هغوعربی میندوزیات ویارم چی شیدی ئی ددوی په رګونوکی په وینوبدلی شوی اوپه رګونوکی ئی چلیږی په هغومیندوچی په ماشومتوب کې به ئې خپل بچیان زنګول اوویده کول.نودبدراوحنین کیسی به ئی ورته کولی، زه په هغومیرمنوویارم چی میړونوته ئی دغازیانودژوند اودشهیدانودمرګ هیله ورښودلی ده هغه میرمنی چی محبت ئی دمیړونودپښوزنځیرنه دنړی دفتحه کولوسبق دی اوزماباوردی چی ترڅوددغه غازیانوله رګونونه وروستی څاڅکی وینه نه وی څڅیدلی داسلام بیرغ به نسکوریدوته پرینږدی.زه ستااودمورجانی له جدایی نه خفه نه یم خوستاسوله یادنه هم غافل نه یم خوکله چی له ځان سره په زرګونوهغه غازیان وینم چی دمیندومیرمنواونوروعزیزانوبیلتون ئی دخدای په لاره کی په صبراوشکر زغملی دی زه په دې ډیرخوښ شم چی ددوی له ډلی نه یم په تیروجګړوکی چی زماکوم ملګری شهیدان شول دهغوی میندوماته لیك رالیږلی اوداپوښتنه ئی کړی چی ددوی دزامنووینه خوبه په کومه ژوره کنده کی نه وی تویی اوکه زه شهیدشم نوزماهیله ده چی زماموربه هم زماله ملګرونه همدغسی پوښتنه کوی.

ماله تاسره وعده کړی چی ترڅوکوندی تورسربی اویتیم ماشومان له بنده خلاص نه کړم خپل مزل به ګړندی ساتم اوزه به خپله دغه وعده پوره کوم تاله ماسره وعده کړی وه چی زماپه شهادت به اوښکی نه تویوی ته هم خپله وعده ترسره کړه مورجانی ته می احترامانه سلام وایم زه هغی ته یوځانګړی لیك دراستوم .

«ستامحمد»

مورته ئی ددوهم لیك له لیکلووروسته دجګړی دنقشی په لیدوبوخت شو.

*****

(۲)

دسهارله لمانځه وروسته دمسلمانانولښکرزغری واغوستی اوپه وسلوسمبال په کتارونوکی ودریدل محمدبن قاسم په آس سپورشواوخپل لښکرئی مخاطب کړ:

«دالله تعالی اورسول الله صلی الله علیه وسلم سپاهیانو! نن ستاسودزړورتیا، ستاسودایمان اوستاسودسرښندنی دازموینت ورځ ده، ددښمن له شمیرنه ونه ویریږی،تاریخ ګواه دی چی دحق اوباطل په تیروشویوجګړوکی دحق دلښکروپه نسبت تل دباطل دلښکروشمیرزیات ؤاومسلمانانوتل داثابته کړی چی دپوځی طاقت رازدلښکروپه زیاتوالی کی نه دی بلکی ددوی دایمان په مزبوتی اودهدف په لوړوالی کی دی، زموږجګړه دکوم قوم پرخلاف نه ده، دکوم هیواد پرخلاف نه ده بلکی دهغوتولوسرکشانوپرخلاف ده چی دخدای په ځمکه کی فسادخوروی، موږدځمکی پرمخ خپل حکومت نه بلکی دخدای نظام غواړوموږله خپلی سلامتی سره دټولوانسانانوسلامتی اوآرامی غواړواودخدای په ځمکه دامن اوسلامتی لاره یوازی اسلام دی.

داهغه دین دی چی له نړۍ نه دباداراوغلام توراوسپین عربی اوعجمی توپیرلری کوی ،زموږهدف ددی دین بری دی ددی هدف لپاره مرګ اوژونددنیاترټولولویه نیکمرغی ده زموږپلرونه اونیکونه دهمدی مقصدلپاره جنګیدل خدای «ج» دهغوی دګوتوپه شمیرټولی ته ددنیادستروستروپاچاهانوسرونه ټیټ کړل.

دعربو شاه ځلمیانو!

تاسوبایدپه خپل نصیب وویاړی چی لوی خدای تاسودخپل دین دخپرولولپاره غوره کړی یاست.

تاسودخدای په لارکی سرونه په تلی کی ونیول اوخدای تاسوته دځمکی اواسمان نعمتونه انبارکړل، هغه وخت دریادکړی چی خدای خپل دری سوه دیارلس تنه بی نظمه ټولګی ددښمن په غوره وسله سنبال پوځ بریالی کړه

قادسیه ، یرموك اواجنادین کی دحق دیوی توری په وړاندی دباطل لس اوکله کله ترلسوهم زیاتی تورې راوتلې،خوخدای تل حق پالونکوته بری ورپه برخه کړی خدای به نن هم ستاسومرسته کوی، خوپه یادولری!

دخدای فیصلی نه ماتیدونکی اونه بدلیدونکی دی خدای یوازی دهغوی مرسته کوی چی پخپله دځان مرسته کوی تاسودخپلومسؤلیتونودترسره کولونه پرته دخدای دمرستی مستحق کیدای نه شی دخدای دشفقت لاس یوازی دهغوپه لوری ورغځیری چی دغشوپه باران کی سینه ډال کړی هغوی چی په کندوکې له خپلولاشونونه تیریږی دقدرت نعمتونه دهغولپاره دی چی دتاریخ هره پانه ئی دشهیدپه وینورنگینه وی.

په یادولری ! بنی اسرائیل هم دخدای نازولی امت ؤخوکله چی دوی دخدای په لارکی دجهادمسؤلیت خدای اودهغه پیغمبرته پریښودآرام کیناستل نوخدای هغوی ورتل هغوی اوس دخدای په هغه ځمکه دآرام ځای نه لری چی یووخت ئی داقبال بیرغ پری رپیده.

خدای دی داسی ورځ نه راولی چی تاسوهم دبنی اسرائیلوپه څیردخپل ژوندله کتاب نه دجهادباب لری کړی.

زماورونواودوستانو ! نن ستاسولپاره دسخت ازموینت ورځ ده،تاسوبه دبدراوحنین دغازیانوسنت ترسره کوی،تاسوبه دقادسیی اویرموك دشهیدانوپر پله پل ږدی زماباوردی چی خدای پاك نن ورځ کوم تبولی دفتحی لپاره تاکلی هغه تاسویاست.

زماباوردی چی دحق دتوروپه وړاندی به دسنداوسپنی دفارس اوروم له اوسپنی نه ځواکمنی نه وی ظالمان هیڅکله زړورنه وی زه یوځل بیاهدایت درکوم چی دحق له لاری دکفردازغیودلری کولوپه وخت کی داخیال ساتی چی کوم گل تریښولاندی نه کړی، په لویدلی دښمن گوزارمه کوی په تورسریو، بوډاگانواوماشومانولاس پورته نه کړی،زه پوهیږم چی دسندراجه له عربوښځواوماشومانوسره ډیربدسلوك کړی او زه ویریږم چی دانتقام جذبه تاسوظلم ته آماده نه کړی، دخدای په قانون کی دتوبه کوونکی لپاره هروخت درحم ځای شته دښمن مات کړی اوداورته ثابته کړی چی زموږغیرت دخدای غیرت دی اوزموږتوری دخدای توری دی،خوکله ئې چې ماته وخوړه

اوخپله ماته ئی ومنله پناه یی وغوښته نوهغه ته بیاغیزورکړی ورته وواییی چی داسلام درحمت دروازه دهیچاپرمخ بنده نه ده.

تاسوپوهیږی چی په دی دنیاهیڅوك چادومره نه دی ځورولی څومره چی دمکی کفاروداسلام پیغمبرصلی الله علیه وسلم ځورولی دظلم په ګرت کی بل داسی غشی نه ؤچی په رسول الله صلی الله علیه وسلم نه ؤازمویل شوی د رحمة للعلمین په وړاندی ئی دهغه دوفاداروملګروپه سینوتودی شوی ډبری ایښودل کیدی اوکله چی هغه صلی الله علیه وسلم هجرت وکړنوظالمانویاهم پرینښوددمدینی په جګړوکی دهغه صلی الله علیه وسلم ډیرښتینی یاران شهیدان شول خودمکی له فتحی نه وروسته چی رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپلودښمنانوسره کوم چلن وکړهغه ددنیاپه تاریخ کی بل ساری نه لری اوهمدغه سلوك ؤچی درسول الله صلی الله علیه وسلم بدترین دښمنان دده ترټولونژدی سربښندویان شول. نن دترکستان اوافریقااوسیدونکی چی یووخت زموږپرخلاف جنګیدل داسلام دفتحی لپاره زموږسره اوږه په اوږه جنګیږی داڅوك ویلی شی چی سنداوټول هندوستان به یوه ورځ دایران شام اومصرپه څیردحق دین په ملاترزموږسره ولاړنه وی زمادوستانو! نن زموږهدف برهمن آباددی راځی دبری لپاره دعاوکړو.

محمدبن قاسم داوویل لاس ئی اوچت کړل اودعایی وکړه:

ای دجزااوسزامالکه ! موږستاد دین بری غواړوموږته دخپلونیکونوجذبه راکړه رب العلمینه ! دمحشرپه ورځ زموږمیندی مه شرموه موږته دغازیانوژوندند اودشهیدانومرګ راکړه.

*****

(۳)

ترماښامه دسندپوځ پرراجه داهرسربیره ډیرش زره مړی په میدان پرینښودل اوپه شاولاړ، دپوځ هغه ټولګی چی ترقضاماسپښین پوري ئي پخپله ماته باورشوی ؤاوروته مخه کړه پاتی پوځ دراجه داهرپه وژل کیدو روحیه وبایلله اودبرهمن آبادپه لوری وتښتید.

مسلمانان ترلږاودیرتعقیب وروسته بیرته خپل پړاوته راستانه شول په جګړه کی دمسلمانوشهیدانواوزخمیانوشمیردری نیم زره تنه

ووسپاهیانوزخمیان اوچتول اوکتارکتارئی خملول محمدبن قاسم دطبیبانوپه ډله کې دزخمیانوپه زخمونوپټی ترلی، زیبریوتپی په اوږه کړی ؤاومحمدبن قاسم ته نژدی ورغی زخمی ئې په څمکه پری یوست اومحمد بن قاسم ته ئی وویل: ته لږدغه وګوره ډیربدزخمی شوی.

محمدبن قاسم ورنژدی شوزخمی ته ئی وکتل ویی ویل څوك دی سعد!

دسعدمخ په وینوسوروؤمحمدبن قاسم په یوه ټوټه دهغه دمخ پاکولوهڅه وکړه خوهغه ئی لاس ونیوپه شونډوئی پیکه موسکاخپره شوه وئی ویل: اوس ددی اړتیا نشته مایوازی دوروستی ځل لپاره ستالیدل غوښتل زبیراومحمدبن قاسم یوه اویله خواوکتل خالدخوګامه وړاندی زخمیانوته اویه ورښښلی زبیرورغی کړاوهغه په منډه سعدته ورغی دهغه له خولې بې اختیاره ووتل : کاکاته ...!

سعد خپل لاس هغه ته ورو غځاوه اوهغه ئې لاس په دواړولاسوکی ټینګ ونیو.

سعدوویل: زه نورله مرګه نه ویریږم خوزه ډیرګناهګاریم .

ستاسوپه دی باوردی چی خدای به مابخښی !.

محمد بن قاسم وویل : دشهیدانووینی دهغوی ټول ګناهونه مینځی .

سعدخالدته وکتل اوپه کمزوری غږیې وویل: زویه ! دزهراخیال ساته اوزبیره ! تاته دناهیدپه اړه دڅه ویلوضرورت نشته ترلږځنډه دوی یوبل ته وکتل اوبیاسعدسترګی دمحمدبن قاسم په لورواړولی دهغه دسترګوځلالږشوه څوځلی ئی بنده بنده ساه واخسته اوبیائی دخالداومحمدبن قاسم لاسونه پریښودل په دی ځنډکی دهغه یوشمیرنورملګری هم ورغونډشول محمدبن قاسم ئی په نبض لاس کیښود ، انالله وانااليه راجعون ئی وویل: اوپه خپل لاس ئی سترګې ورپټی کړې.

*****

(٤)

محمدبن قاسم جګ شوبیائی نوروټپیانوته پام اړاوه چی یوه سپاره یوزخمی په اس رااړولی ؤ دوی ته راورسیدل.

محمدبن قاسم چی هغوی ولیدل پوښتنه ئی وکړه.
بهیم سنگه ته ... داڅوك دی ؟
یوه سپاهی زخمی له اس نه راکوزکړاوپه ځمکه ئې څملاوه بهیم سنگ هم له آس نه پلی شوئی ویل: خالده ! پلارته دی وگوره !
خالدچی سرښکته اچولی ژاودسعدترڅنگ ناست ؤهغه چی داواوریدل راپورته شوپه تپی پلارئی منډه وروکړه سرئی په زنگون کیښودویی ویل: پلاره ! زماپلارجانه ! دتپی له خولی ئی چی څه وانه وریدل بهیم سنگ ته ئی وکتل ویی ویل :تادی له کومه ځایه راوړولی زخمی شو؟
بهیم سنگ ځواب ورکړ: زه او پلارمی اودی داروړله زندان نه دیوه پوځی افسرپه مرسته راوتښتیدوکله چی دلته نژدی راورسیدودراجه تښتیدلی پوځ په مخه راغی ده زمادپلارجان دڅوځلی پوهولوسره دسپاهیانوپه یوه ډله حمله وکړه مااوپلارجان می له مجبوری دده ملاتړوکړاوپه مقابله ورگډشوپلارجان می یوغشی وخوړاوله آس نه ولویداودیوه پیل ترپښولاندی ستی شوبهیم سنگ چی داوویل چوپ شوپه سترگوکی ئی اوښکی راغلی له سبه څنډووروسته بیرته راسنبال شوویی ویل: ده بی اختیاره پرمخ اس وځغلاوه پنځه شپږکسه یی ووژل خوبیاپخپله هم تپی شوله آس نه ولویددهغه وروستی هیله داوه چی له زوی سره ئی وگوری زماگومان دی چی دی تراوسه پوری ژوندی دی.
محمدبن قاسم څوسپاهیانوته اشاره وکړه اوویی ویل: تاسوله ده سره ولاړشی دده د پلارجان مړی راوری اوپخپله ابوالحسن ته متوجه شودهغه نبض یی ونیوویی ویل دی بیهوښه شوی دی اوبه راوړی.
یوه سپاهی له خپل پتك نه پیاله ډکه کړه وروړاندی ئې کړه محمدبن قاسم دابوالحسن خوله خلاصه کړه اولړاوبه ئی وروڅښلی په هوښ راغی اوورو ورو ئی سترگی وغړولی خوچی خالدیی وپیژاندڅوشیبولپاره بیرته بی سده شودهغه تربیاراپه خودکیدوپوری محمدبن قاسم دهغه دسینی په زخم پټی ولگوله.
چی کله بیاراپه خودشوله خالدنه یی لومړنی پوښتنه داوه چی : ستامورچیرته ده؟

خالدوارخطاغوندي شويوی اوبلی خواته ئی کتل وئی ویل: هغه ... هغه ... !

دابوالحسن په شونډويوه دردوونکي موسکاوځليده ويی ويل : زويه ! ويريږه مه زه وپوهيدم هغه ژوندی نه ده .

ناهيدچيرته ده ؟

خالد: هغه په ديبل کی ده .

ابوالحسن : نوستاميرمن به هم په ديبل کی وی ! کاشکی ماله مرگه وړاندی يوځل ليدلی وای خوهغوی ډيرلری دی اوزه دځوګړيوميلمه يم.

محمدبن قاسم تسلی ورکړه ورته ويی ويل: ته غم مه کوه زه اوس ځوك وراستوم راغوارم يی انشاالله هغوی به ترسباپوری راورسيږی.

ابوالحسن له مننی نه په ډك نظرورته وکتل ويی ويل : شکريه ! خوزه ښايی تربل سباپوری ژوندی نه وم.

محمدبن قاسم وويل: ستاتپ زيات خطرناك نه دی که خدای ته ستاسوملاقات منظوروی نودوی به راورسيږی په ځلورمه ورځ دلمرختونه لږوروسته دابوالحسن تربستره محمدبن قاسم ، زبير ،خالد، ناهيداوزهراراچاپيروو، ناهيداوزهراسره له دی چی مزله پوره ځپلی ووتوله شپه دهغه په خدمت په ويښه سباکړه دځنکدن نه لږوړاندی دناهيداوزهراپه خيردخالدپه سترګوکی هم چی ابوالحسن اوښکی وليدی ويی ويل: زويه ! ماځانته ترډی دښه مرګ دعانه شوای کولای په مرګ اوښکی تويول ددنيايورواج دی خودشهادت په مرګ ددی رواج ترسره کول په شهادت پوری ملنډی وهل دی،دغسی په ډکوسترګوماته مه ګوره زماله اوښکونه کرکه ده دژوندپه سختوپړاوونوکی دمسلمان توښه اوښکی نه وينی دی.

خالداوښکی پاکې کړی ويی ويل: پلارجانه ماويښنه ! ماسپښين مهال ابوالحسن دمرګ بلنی ته لبيك ووايه.

له برهمن آباده تر اروره

جی سنگ چی برهمن آبادته ورسیدځلوروخواوته یی ځری واستول دراجه داهرله ماتی نه وړاندی له راجپوتانه ترملتان پوری زیات راجه گان اونوابان له خپلوپوځونوسره دهغه مرستی ته راخوځیدلی ووخودنیرون له فتحی نه وروسته چی محمدبن قاسم دبرهمن آبادپرځای سیون اوسوستان ته مخه کړه نه هغوی په دی داډه شول چی برهمن آباد ته نژدی دپریکنده جگړی لپاره زیات فرصت لری.

په جون کی درياب هم مست ژاوهیچاداتمه نه درلوده چی محمدبن قاسم به داوبوترلړیدوپوری انتظارونه کړی ځکه خوهغوی ډیرآرام وخوځیدل اوپراوونه ئی په کراری وهل راجه داهرهم له خپل اتکل نه وړاندی دمحمدبن قاسم له مقابلی سره مخ شواوله لری ځایونونه هم دیو لړمرستندوی لښکررارسیدلی ؤ.

دسنددلښکروماته اودراجه داهردوژل کیدلوخبرچی مرستندویوپوځونوپه نیمه لاره کی واوریدزیاتره ئی مایوس شول اودجی سنگ دمرستی اودبرهمن آبادنه دتگ پرځای ئی بیرته دخپلوخپلوښارونوپه لورمخه کړه جی سنگ ددغی مرستندویوپوځونوپه مرسته دیوی بلی پریکندی جگړی اراده درلوده ځکه خوهغه داآوازه واچوله چی راجه داهروژل شوی نه دی له ماتی وروسته دسندجنوب ته دراجه گانونه دنوی لښکرتولولپاره تللی دی په ځوورځوکی به له لوی پوځ سره بیرته برهمن آبادته راورسیږی.

دجی سنگ ځریودغه خبرهغه مایوسوپوځونوته هم ورساوه چی له نیمی

لاری نه بیرته خپلوسیموته روان وواوهغوی په وروستی فتحه کی دوندی اخستلوپه تمه یوپربل پسی دجی سنگ ترقوماندی لاندی راټول شول.

محمدبن قاسم ته چی داخبوررسیدنوسمدستی یی پوځونه راوړاندی کړل دجی سنگ تربیرغ لاندی پنځوس زره پوځ راټول شوی ؤځکه هغه له ښارنه بهردمحمدبن قاسم دپوځ مقابلی ته راووت دمحمدبن قاسم په پوځ کی هم دسندزیات شمیرسرداران یوځای شوی وودهغوی مشری دبهیم سنگ په غاړه وه دبرهمن آباددکلاته بهرسخته جګړه ونښته دبهیم سنگ نوابزاده گان ملګری ښه په زړه ورتیاوجنګیدل دسندلښکروچی له عربی لښکرسره دخپل وطن زیات شمیرپوځیان ملګری ولیدل هغوی هم روحیه وبایلله اودبهیم سنگ یوشمیرپخوانیوملګرودهغه بلنې ته لبیك ووایه اودجګړې له پیل نه وړاندې دمسلمانانوله پوځ سره یوځای شول جی سنگ اوملګرویی په میړانه جګړه وکړه اوله ماسپښین نه وروسته ئی بالاخره شل زره تنه مړه اوټپیان په ډګرپریښودل اودجنوب په لوروتښتیدل.

*****

(۲)

دبرهمن آباددشاهی محل په یوه کوټه کی دراجه داهرترټولوکشره اوترټولوګرانه ملکه په زرین تخت ناسته وه دملکی نوم «لادهی» ؤدهغی په ښکلی خیره دغم اوخفګان نخښی وی.

څوتنه خدمګاران اوسرداران شاوخوالاس په نامه ولاړوو.

پرتاب رای سرکوزی ورو وروقدم اخست اودربارته ننوت رانی ته نژدې ورغی اووروویی وویل: معظمی ملکی ! جی سنگ ماته وخوړه اودښمن ترلږخنده په ښارقبضه کوی اوس موږته له تیښتی پرته بله لاره نشته موږدتونل له لاری ستنیدلای شو.

ملکی په غوسه ځواب ورکړ: دماتی دخبرراوړودپاره په محل کی ښځی ډیری وی تامیدان ولی پریښود اودلته راغلی ؟

پرتاپ رای : دمعظمی ملکی ساتنه زمافرض ده نوردخبروفرصت نشته راځه مادتونل په بله خوله کی داسونوبندوبست کړی ته له کوم خطرسره دمخ کیدونه پرته اورورته رسیدلای شی.

ملکی په توندی ځواب ورکړ: زه ستاغونډې ډارن په مرسته دځان ژغورلونه ديوه زړه وردښمن په لاس مرگ غوره بولم.

پرتاپ رای جگ شوويی ويل: دازماسره انصاف نه دی زه ستاسويووفادارخادم يم.

ملکی وويل : ستاسره دانصاف وخت رارسيدلی دی دايی وويل اوملکه له تخته اوچته شوه.

پرتاپ رای اندېښمن شوويی ويل: معظمی ملکی ! داته څه وايی زه ستادښيگړی خبره کوم.

ملکی په درانه غږوويل : ته دسندترټولوسترغليم يی پرسنددامصيبت ستاله لاسه نازل شو ټولواك له عربوسره جگړی ته ستاله لاسه تيارشو.

جی رام تازموړدښمن کړ، بهيم سنگ اوادهے سنگ غونډی زړورسپاهيان ستاله لاسه له دښمن سره يوځای شول په تيروجگړو کی له ميدان نه ترهرچاوراندی ته وتښتيدی اواوس ته زمادځان ساتنی لپاره نه بلکی زماپه واسطه دخپل ځان دژغورلوپه تکل يی عرب په ښځولاس نه پورته کوی اوزموږپه خاطربه ښايی تاته هم څه ونه وايی.

پرتاپ رای وويل: معظمی ملکی ! داته څه وايی غوږونيسه ! دښمن په کلارانوزی اوس هغه په شيبه کی دلته رارسيدونکی دی که ته ددوی دزندان له ذلت نه نه ويريږی نوزه ځم.

پرتاپ رای داوويل بيرته ئی گرځيدل غوښتل خوملکه راوړاندی شوه په مخ کی ئی ودريده اويوځليدونکی خنجرئی وروښودويی ويل: ودريږه !
تراوسه ستاپريکړه نه ده شوی.

پرتاپ رای خلك ايستلی توری شاوخواوليدل يوی خواته يی ټوپ کړاوتوره يی وکښله ملکی له يوه درباری نه توره واخستله اووروړاندی شوه اوويی ويل: بزدله، ډارنه ستالاس دتوری چلولولپاره نه دی دښنگړواچولولپاره دی پرتاپ رای ديوه ټپی ځناورپه څيرپه ملکه حمله وکړه خوهغه ناڅاپه يوی خواته شوه خوپخواله دی چی هغه دوهم ځلی توره اوچته کړی دځلوروسپاهيانوتورې ئې پرټټرښخې شوې.

*****

(۳)

دکلاځلوروخواوته دالله اکبرناری اوریدل کیدی ملکی دشاهی محل دیوی بالاخانی له یوی کړکی نه ځلوروخواوته نظروزغلاوه دکلاپه دروازه دسنددبیرغ پرځای اسلامی بیرغ رپیده، لاندی په پراخ انګړکې دمسلمانانوپوځ راټولیده ترټولووړاندی یوزلمی په سپین آس سپورو‌اودسندبی شمیره پوځونود «ژوندی دی وی محمدبن قاسم !» ناری وهلی، یوه درباری په سپین اس سپاره زلمی ته اشاره وکړه ویی ویل : محمدبن قاسم هغه دی ملکی په قهرجن نظرهغه ته وکتل یوبوډاسردارملکی ته ورنژدې شو ویې ویل : معظمی ملکی ! اوس هم دتیښتی فرصت لاشته دی.

ملکی له یوه سپاهی نه لینده اوغشی واخستل دمحمدبن قاسم په لورئی نخښه ونیوله ویی ویل : تښتیدلیوپاچاهانواوملکوته په نړۍکی هیڅ دپناه ځای نشته .

خوناځاپه یی دچادپښوغږواوریدملکی پام دیوې‌شیبې لپاره بنی لوری ته دیوی دروازی په لوری شو له دروازی نه بهیم سنګ له ځونوروسردارانوسره رابنکاره شورانی چی هغوی ولیدل بیرته ئی مخ واړاوه اوپه محمدبن قاسم یی نخښه ونیوه لاندې ځوسپاهیانوشورماشورګډکړاومحمدبن قاسم ناځاپه یوی خواته تیټ شوتردې وړاندی چی بهیم سنګ وررسیدلی وای اودملکی لاس یی نیولی وای غشی له لیندی نه وتلی ؤملکی چی خپل ګوزارخطاولیدبل غشی یی په لینده کی کیښودخوبهیم سنګ وروړاندی شوغشی اولینده ئی له لاسه واخستل ویی ویل: محترمی ملکی ! داته څه کوی ؟ دبهګوان «خدای» احسان دی چی دغشی ویشتلوپه وخت دی لاس ولړزیده که نه نوته دیوه فاتح لښکردکسات تصورنشی کولی که ته ګومان کوی چی ددوی دلښکرودمشرپه مرګ به ددوی مورال مات شي نوغلط ګومان کوی داهغه پوځ نه دی چی دقوماندان په مرګ له میدان نه وتښتی ددوی هرسپاهی دپوځ سالاردی.

ملکه احساساتی شوه په سترګوکې ئې اوښکې ډندشوی اوبهیم سنګ ته ئی وویل: بهیم سنګه ! ته نورڅه غواړی ! آیاتا تراوسه پوری خپل بدل نه دی اخستی ؟

بهیم سنگ ځواب ورکړ: زه یوازې داپوښتنه کوم چې عربي بندیان چیرته دی؟ په زندان کې خوبوازې دسراندیپ مانوګان ووماته هلته داخرګنده شوه چې دپاچاله مرګه وروسته عربي بندیان له زندان نه دلته شاهي محل ته راوړل شوي.

زماباوردی چې تابه له هغوی سره بدسلوك نه وي کړي خوپهره داروته وویل: چې پرتاپ رای هم له تاسوسره دی اوزه په دی ویریږم چې تادهغه په خوله له بندیانوسره څه بدسلوك نه وي کړي.

ملکۍ وویل: فرض کړه چې ماله هغوی سره بدچلن کړي وي نو!

بهیم سنګ : مسلمانان په بنځولاس نه اوچتوي خوپرتاپ رای بهايي دبخښنې ورونه بولي.

ملکۍ وویل: که ماپه خپل امرهغوی وژلي وي نوبیا ! بهیم سنګ تکان وخوړځواب یې ورکړ: نوبیابه زه ویوهیږم چې سندبه لابدی ورځی ووینی خوزه له تانه دداسې کارتمه نه لرم مامحمدبن قاسم ته ویلي دي چې دبندیانوپه اړه به ملکۍ تل دپرتاپ رای اوپاچادخطرناکوارادومخالفت کاوه اوهغه پردي له تانه خوبن دي.

رانی له لږسوچ وروسته وویل: که زه دغه بندیان دښمن ته وسپارم دوی به له دې ځایه ولاړشي؟ بهیم سنګ ځواب ورکړ: فاتح لښکرخوك په شرطونومنلونشي مجبوروولای مونږچې له دوی سره دسولې کوم فرصت درلودهغه مودزوږپه نشه کې له لاسه ورکړاوس دوی دخپلوفتحودسیلاب څپه دهندوستان تروروستی ګوټ پورې رسول غواړي

ملکه : ستایقین دی چې دوی به په اروړحمله وکړي؟

بهیم سنګ : هو! دوی بنایي په درې څلوروورځوکې داروړپه لوررروان شي زه دلته ستاپه حضور ته د دې لپاره حاضر شوم چې په اروړ کې شهزاده «ففی» دی اوته به بنایي دانه خوښوی چې هغه دی دمسلمانانوداسونوترپښولاندې ځب ځب شي، که بندیان محمدبن قاسم ته وسپاری دهغه ژوندبخښلی شي اوس خوله محمدبن قاسم سره دسندپوځیان زمونږدشهزادګانوله پوځ نه زیات دي شهزاده چې څومره زړوردی هومره بې تجربې دی هغه دعربومقابله نشي کولی هغه یوازې په دې ژوندی پاتې

کیدای شی چی له جګړې لاس واخلی اووسله کیږدی.

ملکی بیاله لږدوه زړه توبه وویل: مااوریدلی دی چی له عربوسره دمال اودولت ډیره ده.

که هغوی بیرته درومی زه دبرهمن آباد پر خزانی برسیره داروزخزانه هم ورکوم.

بهیم سنګ ځواب ورکړ: هغوی داصولولپاره جنګیږی دلته دسوداګری اومالی ګټی لپاره نه دی راغلی .

ملکه : ستاپه زړه کی دعربولپاره ډیرعزت دی هغوی پرتاکوډې کړی.

بهیم سنګ ځوګامه وړاندی ولاړلاندې یی وکتل ویی ویل: کوډې ! هلته وګوره دهغه کوډوپه چااثرنه دی کړی ؟ ملکی لاندی وکتل دښارمخوراوددرمسال پنډتان له محمدبن قاسم نه راچاپیرشوی وودهغه دپښودمچولوهڅه ئی کوله اوهغه په لاس دوی منع کول.

بهیم سنګ وویل: معظمی ملکی ودی لیدل ! داهغه خلك دی چی ترلږشیبووړاندی یی هغه خپل ترتولولوی دښمن باله کله یی چی زموږپه هیوادحمله وکړه له هغه سره ټول لس دوولس زره پوځ ؤاوس دازموږاوستاسو له هیواده دیرش، څلویښت زره پوځیان دهغه په لښکرکی ورګډشوی دی زموږسره دځان ساتنی لپاره ډالونه ووخودزړونودتسخیروونکواخلاقودمقابلی لپاره هیڅ هم نه لرو، دسندراتلونکی نسلونه به محمدبن قاسم ددښمن پرځای دښه اوغوره دوست په نامه یادوی.

ته پوهیږی چی زه ډارن نه یم زه په دی نیت «لس بیلا» ته نه وم تللی چی ماته وخورم اوبیرته راستون شم خوکاشکی زه هغو زخمی په سینه پوری نه وای نیولی،کله چی زه له زخمونوبی تابه وم دوی زه دمرګ له خولی لری کړم زماپه ټپونوئی پټی کیښودی زماخدمت یی وکړاوماداحساس کړه چی ددنیاهیڅ ځواك زموږددې دښمن مقابله نشی کولی.

زه ټولواك ته ددی لپاره راغلم چی هغه په اورکی دورلویدونه راوژغورم خوهغه له مااوزماله پلارجان سره داسی سلوك وکړچی مسلمانان یی له دښمن سره هم نه کوی اوس زماپه زړه کی له خپل اولس سره درددی اوزه تاته ددی لپاره راغلی یم چی ستازوی له مرګه وژغورم،که بندیان ستاپه

اختیارکی وی نوماته یی وسپاره هغوی دادی ستادمانۍدروازې ته رارسیدلی دی کله چی هغوی ته ځرگنده شوه چی په مانۍ کې ته «ملکه» یی پوځ ته یی امروکړچی یوسپاهی هم دننه پښه کینږدی.

ملکی یوې کوټې ته دننوتلوپه حال کی وویل: په ماپسی راځه ! بهیم سنگ خپلوملگروته وویل: چی دلته انتظاروکړی اوپخپله له ملکی سره ملگری شو.

ملکی هغه لومړی هغی کوټې ته ورووست چې دپرتاپ رای مړی پروت ؤاوکله چې رانی وویل چی پرتاپ رای ددی په امروؤژل شو نوبهیم سنگ وویل:

دبهگوان «خدای» شکردی چی تاته ددوست اودښمن توپیرمعلوم شو.

ملکی ځواب ورکړ: ماهغه له پیله دښمن باله خوکاشکی چی تولواك می خبره منلی وای.که ته اوس دعربوبندیان لیدل غواړی نودکونج په کوټه کی دی تولواك په ژوندزماخبره ونه منله دهغه له مرگه وروسته مابندیان میلمانه کړی ماله پیله دا احساس کړه چی له دوی سره تیری شوی پرتاپ رای دهغوی دوژلومشوره ورکوله که دهغه په توأن کی وای نووژلی به یی وو.

بهیم سنگ وویل : ډارن تل ظالم وی بندیان اوس څه احساسوی ؟

ملکی ځواب ورکړ: ترکومه ځایه چی زماوس رسیدلی ماځه تکلیف نه دی ورکړی راځه ته بی پخپله وگوره ! بهیم سنگ وویل: دابه غوره نه وی چی محمدبن قاسم پخپله راشی دوی ووینی دهغه ډیره اندیښنه وه.

ملکی ځواب ورکړ: ورشه هغه راوله !

* * * * *

(٤)

دملکی په لاربښوونه محمدبن قاسم ، زبیر، خالد، ناهیداوزهراله څونوروسردارانوسره دمحل دکونج پراخې کوټې ته ورننوتل علی چی خالدولیدورغی اوورترغاړی ووت ملکې پخوادوی ته دخپلولښکروماته اودمسلمانانودبری کیسی کړی وی، خالداوزبیربوبربل پسی له نارینه ؤسره غیرپه غیرشول اوناهیداوزهراته ښځې ورترغاړی وتی اودخوښی اوښکی یی

تویولی محمدبن قاسم دهلکانوپرسردمینی لاس راتیرکړاو له نارینه ؤسره یی یوپربل پسې سترې مشی وکړل اوبڅوته ئی تسلې ورکړه په پای کی ئی ملکی ته وکتل ویی ویل: نیك زړی ښځې ! زه ستامننه کوم.

ملکی په ځیرمحمدبن قاسم ته وکتل دهغه په سترګو کې ئې ولوستل چی دغه الفاظ رسمی نه وواداشوی.

محمد بن قاسم، خالداوزبیرته وویل: زماپه مخکی نوردیرکارونه دی تاسودوی خپل هستوګنځی ته درسره بوځی.

ملکی لږپه تذبذب وویل : دوی همدلته په محل کی اوسیدای شی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: شکریه خودلته تاسوته تکلیف دی.

ملکی وویل: که زه ستابندی نه یم نوسباته به اروړته ولاړه شم اودامحل به تول تاسوته تش شی.

محمدبن قاسم وویل: تاته داګومان له کومه پیداشوچی مسلمانان دمیلمه پالنی بدل داسی ورکړی ! که ته اروړته ځی دبرهمن ابادځوسرداران به درسره استوم.

ملکی محمدبن قاسم ته سرترپښووکتل ویی ویل: که زه اروړته ولاړه شم ستاپوځ خوبه نه راپسی راځی؟

محمدبن قاسم : اروړدظلم دپاچاهی ورستی کلاده زه داروردفتحه کولواراده نشم پرېښودی،مااوریدلی دی چی هلته یوداسی زندان دی چی دابوالحسن په څیردیرزندانیان دځنکدن په حالت په کی پراته دی.

ملکی وویل : ابوالحسن خوتښتیدلی دی اوداروړه بندی خانه کی نوربندیان زموږخپل رعیت دی دهغوی په اړه فکر زموږکاردی که ستاسوقانون ترموږغوره دی ځی په خپل هیوادکی ئی پلی کړی.موږپرخپل حال پرېږدی، له عربوسره دبدسلوك په سبب موږترلازمی هم زیاته سزاولیده.

محمدبن قاسم : موږددی هدف په خاطراوچت شوی یوچی دخدای پرځمکه بایددخدای قانون پلی شی موږدپاچااورعیت ترمنځ توپیرلری کوواوتول انسانان په یوه کتارکی درول غواړوموږدظلم اوتیری پرځای دعدل اوانصاف حکومت غواړو.

ملکه : خودپاچااورعیت جګړه دهندوستان په هره پاچاهی کی شته

اباداسی نشی کیدای چی تاسولکه نورهندوستان موچی پرخپل حال پریښی اوروهم پریږدی.

محمدبن قاسم : زموږپه باب موگومان غلط دی اورزموږوروستی منزل نه دی زه ددی انقلاب پیغام دهندتروروستی گوټ پوری رسول غواړم.

سندته څکه ترټولوړومبی زموږپام شوچی له دی ځایه دستم ترژرنده لاندی انسان فریادله ټولونه وړاندی زموږغوږوته راورسید.

ملکی یوځل بیاپه ځیرمحمدبن قاسم ته وکتل اوویی ویل: نوته دټول هندوستان دفتحه کولوخوبونه وینی ؟

محمدبن قاسم : هو ! په ټول هندوستان داسلام بری غواړم اوداخوب نه دی.

ملکی وویل : سکندرهم له یونان نه په همدغه تکل دلته راغلی ؤاوتاسوپه عمرله هغه نه ډیرکشرياست .

محمدبن قاسم : مگرسکندردپاچاهانومقابلی ته دټولواك په نامه راوتلی و،دهغه مرام دانه ؤچی خلك دپاچاهانوله غلامی نه وژغوری بلکی هغه غوښتل خلك دځان غلامان کړی زه دخدای په ځمکه دانسان دپاچاهی نه منکریم ،سکندرپه خپل ځواك نازیده زماتکیه دخدای په رحمت ده هغه دانسانانوپه پوځ بروسه درلوده زمادخدای په مرسته ده،دهغه ترټولوستره ماته داوه چی خپل پوځ یی مخالف شوزماستربری دادی چی ترپرون پوری می دښمن ؤنن می ملگری دی اودازمابری نه دی داسلام دصداقت اوبری نخښه ده .

ملکه مایوسه شوه ویی ویل : نوددی مطلب دادی چی ته به خامخاپه اروریرغل کوی؟

محمدبن قاسم : دازمامسؤلیت دی.

ملکی په عذرهغه ته وکتل ویی ویل: زه پوهیږم چی دبرهمن آباداواورورترمنځ داسی کنده نه شته چی ته تری تیریدای نه شی خوکه ته مادځه بنه چلن ورکړی نوزماپه زوی رحم وکړه هغه به تروروستی سلگی ستامرسته کوی ته ماته دا فرصت راکړه چی ارورته ورشم اوهغه پوه کړم هغه ته جی سنگ داړاډورکړی چی راجه داهروژل شوی نه دی ژوندی دی.

زه به هغه ته داوایم چی اوس له جګړی نه هیڅ نشی ترلاسه کیدای.
خوته به داوعده کوی چی دوسلی ایښودونه وروسته به له هغه سره بدچلن نه کیږی هغه زمایوازینی زوی دی که هغه تاسوته په سندکی ښه نه درلګیږی زه به یی چیرته لری بوځم.
محمدبن قاسم وویل : زه وعده درکوم چی له هغه سره به هیڅ بدسلوك نه کیږی بلکی دحق په مقابل کی له مقابلی نه دلاس اخستلوپه وجه به دهغه درناوی کیږی ته څه وخت روانیږی ؟
ملکه : زه سهاروختی روانیږم.

*****

(۵)

که څه هم دسندپایتخت ارورؤخوبرهمن آبادپه سیاسی اوپوځی اهمیت کی تری زیات ؤدنفوسوپه حساب هم دادسندترټولوآبادښارؤله بری وروسته دخلیفه ولیداوحجاج بن یوسف په نامه محمدبن قاسم چی لیکونه واستول دایی ورته ولیکل چی په عملی ډول دسنددفاعی ځواك ختم شوی دی داروریه باب می باوردی چی له جګړی پرته به وسله کیږدی که فرضاًوسله کی نژدی نودابه دسنددنوروجګړوپه پرتله ډیره کمزوری مقابله وی.
دسندوروستی اومزبوت ښارملتان دی اوددی ښارمذهبی حیثیت په خاطرښایی دهندنورراجه ګان هم ددی ډساتنی لپاره پوځ راواستوی خوزمادخدای په مرسته تکیه ده.
دبرهمن آبادله فتحی نه وړاندی محمدبن قاسم ته دحجاج بن یوسف هدایت رارسیدلی ؤچی دی بایددښمن بی ځایه نازونه وانه خلی،خوهغه په خپل لیك کی داوضاحت هم کړی ؤچی دسندخلك دترکستان اوهسپانیی له اوسیدونکوسره ډیرتوپیرلری دوی مسلمانان خپل ژغورونکی بولی اوله بدچلن نه وروسته دهغوی دبغاوت ویره نشته اوددی ترټولولوی دلیل دادی چی پرون کوم پوځیان زموږپه مقابل کی جنګیدل نن زموږسره ملګری دی.

*****

(٦)

ملکه لادهي دبرهمن آباددخوسردارانوپه ملګرتیاارورته ورسیده هغې دخپل زوی ددی بدګوماني دلری کولوهڅه وکړه چې دهغه پلارژوندی دی خود هغه ناسکه موردوسلي ایښودلو له مشوري سره مخالفت وکړهغه ته یی پیغورورکړچې موردی له دښمن سره ملګری شوی ده اودهغوی دلاس آله ده له دی سره دښارمذهبي مشرداآوازه هم په ښارکي خپره کړه چې لادهي ملکي دمسلمانانوله مشرسره په خبروکي دخپل دین اووطن سره غداري کړی ده(۱)

(۱)ددی پیښې په اړه ځینی تاریخ پوهان ددې خبرې ثابتولوهڅه کوی چې «لادهي دیوی » داسلام له قبلولونه وروسته له محمدبن قاسم سره واده کړی دی اوهغې اسلامي نوم«عایشه» دی.

خوداداستان زیاتره دهغوتاریخ لیکونکودطبعي زیږنده ده چې دهرلوی سړی سره دمیني اوعشق یوداستان منسوبول ضروری بولي.

همدغسي یویل داستان هم محمدبن قاسم ته منسوب دی اوهغه داچې محمدبن قاسم دارورله فتحی وروسته دراجه داهردوی لوڼې خلیفه ولیدته واستولي یوی تجلي دپلاردوژلودبدل په نیت ولیددمحمدبن قاسم پرخلاف وپاراوه اوورته ویی ویل چې محمدبن قاسم دخلافت دربارته له رااستولونه وړاندی ددوی «دواړوخویندو »عصمت لوټلی اوولیدپه غوسه شومحمدبن قاسم ئی وواژه دهغه له وژلووروسته بیاتجلي وویل چې مادبدل په خاطرداکیسه جوړه کړه اوولیدبیاهغه هم ووژله لومړی کیسه ځکه دروغ ده چې «لادهي دیوی» داسلام له قبلولونه وروسته دمسلمانانوپه پناه کی وه اودمسلمانانوداميردميرمني په حیث بیاددی منصب داسي هیڅکله نه ؤچې بیادسفیرپه حیث اړورته تللی وای که داومنوهم چې هغې له خپل زوی سره ډیره مینه درلوده خوداځنګه امکان لری چې یوداسي اوولس کلن ځوان چې دټول هندوستان دفتحی اراده ئی درلوده دارورډوړوکی مهم په خاطرخپله نوی مسلمانه میرمن دارورډك دربارته استوی بیاپه داسي حالاتوکې چې دارورخلك ددی په مسلمانیدوراپاریدلی هم شوای.

اوددوهمي کیسي په باب همدومره کافي ده چې ددی راویان هغه تاریخ پوهان دی چې داهم نه ده ورمعلومه چې خلیفه ولیددمحمدبن قاسم نه وړاندی وفات شوی ؤ.

له ډول ډول کیسوسره دغه خبره دځنګله داورپه څېرپه ټول ښارکی مشهوره شوه داوروڅوتنه منصبداران دپرتاپ رای خپښان وولـه دوی نه یوه د«لادی دیوی» نه دېدل په خاطرپه ډك دربارکی وویل: چی ملکی دمحمدبن قاسم دخوښی لپاره پرتاپ رای وواژه دی پیښو زوی دخپلی مورپه خلاف وپاراوه اولادی دیوی ته ئی وویل: کاشکی ته زمامورنه وای.

دملکی له خپل پکی یوازی زوی نه دداسی خبری تمه نه وه،دغه جملی دښتـرپه څېـردهغه ترزړه وختلی بیـایی یوپریل پسی، زوی، ښی ، اودرباریانوته وکتل اوپه رپېدونکی آوازیی وویل: زویه ! وشرمیږه زه ستاموریم که ددی خلکوپه مرسته زه ستاکامیابی ته یوه زره هومره امیدواره وای نومابه تربصری پوری ددښمن دتعقیب مشوره درکړی وای.

خواخلك مکارهم دی اوډارن هم چاچې ستاله پلارسره وفاونکړای شوه ستاسره یی نه کوی.کوم دښمن چی لکونوپوځونوته ماته ورکړی ستالس ، شل زره پوځ بی په مخه کی نشی دریدای دسندنیمایی پوځ له هغه سره دریدلی دی ماپه خپلوسترګوتردی سردارانوزیات غیرتی مشران ولیدل چی دمسلمانانودمشرانوپه ښنوورتیتیدل.

ستاخیرپه دی کی دی چی خپله ماته ومنه.که نه نودوی به تاته په ډیرنازك وخت کې دوکه درکړی تراوسه پوری زیات احساساتی هغه خلك دی چی لاله دښمن سره نه دی مخ شوی.

«ففی» په جوش راغی وبی ویل: مورې چوپه شه ! زماملکری به دمرګ ترشیبوزماملګري کوي.

لادهی دیوی : نوزویه په یادولره ! په دی جګړه کی به له مرګه پرته بل څه ترلاسه نه کړی.

یوه میاشت وروسته محمدبن قاسم دبرهمن آبادله انتظام نه فارغ شواوداروپه لوری یی پرمختګ پیل کرففی ته دامعلومه شوه چی دمرګ ترشیبوپوری له ده سره دملګری لاپه وهونکوپه باب یی دمورخبره ربښتیاشوه دمحمدبن قاسم پوځ به نیمای لاره وهلی وه ففی ته یوسهارمعلومه شوه چی څوتنه سرداران یی دشپی له پنځه زره پوځ سره تښتیدلی دی.

اوکله چی اورورته یوازی یومنزل ورنژدی شول نودری زره پوځیانودشپی په

تیــاره کي چي دروازه ترلی ولیــدله له دیوالونونه په کــمندونوکــوزشــول اووتبنتیدل.

دغفی زړه مات شواوله پاتی پوڅ سره یی دتیبنتی لاره ونیوه .

محمدبن قاسم یونوی مسلمان شوی سندی سرداردبنارحاکم وټاکه اوله څوررڅوتیاری وروسته یی دملتان په لوری پرمختگ ته دوام ورکړ.

نوی دیوتا «رب النوع»

دملتـان دکلابندی په وخت محمدبن قاسم دحجاج بن یوسف دوفات خبرواورید، له دی سره جوخت یی دمیرمنی لیك هم وروررسیدچی هغی دخپل پلاردوفـات په یادولوبرسیره داهم ویلی ووچی دده دمـورصـحت یوځل بیاخراب شوی خوددی هیله داده چی ته په هندوستان کی ترڅوخپل کارپای ته ونه رسوی کورته مه راستنیږه.زبیدی دځان په باب لیکلی ووچی : زه دهغوزرگونوتورسریوپه څیریم چی میړونه یی په ترکستان ، سند اواندلس کی په جـهـادکی بوخت دی اودسنددمـجاهدینودمـشـردمـیـرمنی په صـفت دازمامسؤلیت دی چی دعـادی مجاهدینوله میرمنونه زیات صبراوحوصله ولرم،تالیکلی ووچی دملتان له فتحی نه وروستـه به تاسودلتـه راوغواړم خودمورناروغی بنایی ترراتلونکوڅومیاشتوپوری هغی ته دسفراجازه ورنه کړی،زه ویریږم چی دکورپه باب اندیښنه دی دفتحوپه گرندیتوب اثرونه غـورځوی ددیرزیات تکلیف په حالت کی چی هغه ستادبری زیری واوری څیره ئی تازه، شی کله چی هغه خفه وی په خوله یی تل دادعاجاری وی : یاالله ماته دلوړیوپیړیودمجاهدینودمیندوصبراوزغم راکړه اوکله چی هغه ماخفه وینی نوواییی چی : زبیدی ! ته دیوه مجاهدمیرمن یی ناهیداوزهرا ته زمـاسـلام وایه زه هغـه خـوښندی بخـتـوری بولم چی هره ورځ دسندپه مـیـدانونوکی دغـازیانوداسـونوگـردونه وینی په بصـره کی دهغوماشومانواښحوانتظارکیږی چی تاسودبرهمن آبادله زندان نه راخلاص کړی دی .

هغه څه وخت رااستوی ؟ زه له دی پرته بله څه دعاکولی شم چی ستاهرگام دی دلوړتیاپه لوروی اوزمادنظرهراسمان دی ستاداقبال دستوری پښی مچوی. . . . . .

له څوورځی مقاومت نه وروسته دملتان خلکوسلی کیښودی اومحمدبن قاسم امیرداودنصردملتان اعلی امیروټاکه اوبیرته اوورته ستون شوپه لاره خبرشوچی دقنوج (۱) راجه هری چندرراجکمارجی سنگ ته پناه ورکړی اوپرسنددحملی تیاری کوی،ددی خبرپه اوریدومحمدبن قاسم اوورته ورسیدخوهلته ایسارنه شواوپه قنوج یی حمله وکړه دسنداوراجپوتانه په سرحدکی دواړه لښکریوبل ته مخ شول راجه هری چندرته جی سنگ ویلی ووچی دبهرنیوبرغل کوونکولښکروشمیرترلس زروزیات نه دی اوهغه څکه دده مرستی ته تیارشوخوکله چی هغه ولیدل چی د «ژوندی دی وی محمدبن قاسم » ناری اوچتوونکی ترعربوسندیان زیات دی نوجی سنګ ته یی کنځلی وکړی اوله میدان نه وتښتیدجی سنگ ځینوملگروهغه ته له محمدبن قاسم سره دسولی مشوره ورکړه خوهغه سره له دی چی له هری خواناامیده شوی ؤ دامشوره ونه منله اودجنوب په لوری وتښتیدله هغه سره یوازی دوه تنه سرداران وتښتیدل اونوروټولومحمدبن قاسم ته پناه یوړه.

له دی نه وروسته محمدبن قاسم دسنددنظم جوړولواوپه گاونډیوریاستونودوردانگلونه وړاندی دخپلوپوځونوله سره تنظیمولولپاره اوورته ستون شوهغه چی اوورته ورسیدیوه ورځ وروسته له بصری نه استازی ورته راغی هغه چی محمدبن قاسم ته ورغی ویی ویل: لوی سالاره ! مایوډیربدخبرراوړی د ی.

دمحمدبن قاسم په آرامه څیره داندیښنی کرښی جوړی شوی په شونډویی یوه غمجنه موسکاخپره شوه ویی ویل: زمادموربه باب خوبه خبرنه وی ؟

استازی په اثبات سروخوځاوه له جیبه یی لیك راویوست اومحمدبن قاسم ته یی ورکړمحمدبن قاسم په بیړه لیك پرانیست ویی لوست اواناالله وانااليه راجعون ط یی وویل سریی ښکته واچاوه ،مابنام مهال دشاهی محل په هغه

(۱)،قنوج دجنوبی هندمشورښارنه دی بلکی موجوده اودهے پورته نژدی دهغه وخت دیوه ځواکمن ریاست مرکزؤ.

برخه کی چی محمدبن قاسم دهستوگنی لپاره تاکلی وه دبنارسپین روبی اویوشمیرتورسریی راتول وددوی په نظردسندفاتح دیوه ښه زړی وروراودیوه مهربانه پلاردرجه گټلی وه چی دوی دخدایانوپه سیمه کی دیونوی خدای په څیرسپیځلی گانه.

محمدبن قاسم له محل نه راووت اوپه لنډه وینایی ددوی دخواخوږی مننه وکړه دشپی یی یوځل بیادمشال په رڼاکی دزبیدی لیك ولوست دهغه سترگی ډیروخت په هغوالفاظوگنډلی پاتی شوی دمورجانی دځنکدن وروستی الفاظ داوو:

زماارواچی دبدن له قیدڅخه ازاده شی هغومیدانونوته به والوزی چی زمازوی داسلام دبری بیرغونه پری رپولی دی.

*****

(۲)

دری میاشتی وروسته محمدبن قاسم له عربوسپاهیانونه پرته یولك سندی مسلمانانواوهغه نامسلمانوپوځیانوته پوځی تربیه ورکړه چی داسلام له نه منلوسره سره یی دهندوستان تروروستی کونج پوری ددغه کم عمره سالارترقومانده لاندی جگړه دانسانیت لوی خدمت گانه.

دهغه عدل اوانصاف دفتحه شوی سیمی دهراوسیدونکی په نظرله هغه نه یونوی دیوتا«معبود» جوړکړی ؤهغوی دی خپل ژغوروونکی باله اودنورهندوستان لپاره یی دداسی ژغوروونکی ضرورت احساساوه.

یوه ورځ داروریوه مشهوربت تراش دبنارپه یوه څلورلاری کی خپل یوشاهکاردننداری لپاره کیښود.

دغه شاهکادمرمرډبری یوبوت ؤچی لاندی تری دغه الفاظ کیندل شوی وو«هغه دیوتاچی په دی هیوادکی یی دعدل اوانصاف حکومت ټینگ کړ.»

دبنارپه زرگونواوسیدونکی تربوت راچاپیرشول اوبوت یی له سره تربښوپه گلونوکی وپوښه داروزیات سرداران بت تراش ته دخپل کوردښکلالپاره پربت ډیرلوړقیمت ورکولوته تیاروو‌خودښاردمذهبی مشرانو«پروهت» پردی پریکړه اتفاق ؤچی دمحمدبن قاسم غوندی دیوتابت ځای دسردارانومحل نه دی بلکی زموږدرمسال دی بت جوړوونکی هم دخپل

شاهکاراهمیت ته وکتل اوپریکړه یی وکړه چی هغه به په کوم درمسال کی ږدی.

مذهبی مشرانودهغه لپاره د«بُد»یوپخوانی درمسال وټاکه ماښام مهال یی بت ددرمسال په لوروړچی دښاردمذهبی مشرانواوسیدونکوډله دشاهی محل له مخی تیریده بهیم سنگ په منډه محمدبن قاسم ته خبرورکړچی خلك ستامجسمه په درمسال کی دایښودلولپاره وړی.

محمدبن قاسم اندیښمن شوبهرته راووت خلکوچی دی دمحل ددروازی په زینوکی ولیدودریدل دښارلوی مذهبی مشرراوړاندی شویی ویل: دغه خلك تردی زیات ستادرناوی نشی کولی دادیوه بت تراش کمال دی خوددوی په زړونوکی ستاتصویرتردی زیات ښایسته دی.

محمدبن قاسم په لوړغږګنی گونی ته په خطاب کی وویل: ودریږی ! زه تاسوته څه وایم !

دناقوس اوشهنایی آوازچوپ شوپرګنه گونه سکوت خپورشو.

محمدبن قاسم په خپلوخبروکی داسلام له نظره دبت پالنی په اړه څرگندونی وکړی اوپه پای کې یې له خلکونه وغوښتل چی :

«مامه گناهگاروی په ماکی که څه ښیگړه ده هغه اسلام رابخښلی که زه د اسلام په پیروی دانسانیت یوښه مثال کیدای شم دالارستاسوپه مخ هم خلاصه ده تاسوزماعبادت مه کوی بلکی دهغه چاېندگی اوعبادت وکړی چی زه یی جوړکړی یم هغه چی زه یی ځانځنه کوم هغه ذات چی دین یی انسان ته دعدل مساوات اوحریت درس ورکوی.

خلك که څه هم احساساتی شوی ووخودبت په وړاندی یی دژوندی دیوتاله حکم نه سرغړاوی نشوکولی اوکله چی محمدبن قاسم وویل: چی ماچی داهرڅه وویل روحانی تکلیف راورسیدنوبت تراش وروړاندی شولاس په نامه ودریداوویی ویل: یوبت جوړوونکی یوازی بوت جوړولی اوخپل احساسات څرگندولی شی،مادديوتاگانونومونه اوریدلی اودهغوی خیالی بتان می جوړکړی مگراوس می چی ته ولیدی نوزماباوردی چی که زه دهردیوتاتصویرجوړوم څیره اوښه به یی ستا په شان وی .

زمازوی د «لس بیلا»په جگړه کی ټپی شوی ژتادنوروزخمیانوپه

ځیردهغه زخمونه هم ورتړلی وواوزخمونه یی روغ شوی ووخوکله چی دلته راستون شوناروغ شواوځوورځی وروسته مرشودمرگ په وخت کې یې هغه دسمال مچاوه چی تایی زخمونه وریاندی تړلی ووهغه له مانه وعده اخستی وه چی زه به ستابت جوړوم خواوس چی ته پرې خفه یې بنایی دهغه ارواهم آزرده شوی وی.

زه دخپل زوی دیوتادعبادت پرځای دهغه حکم منل ضروری بولم که ستاامروی زه دبوت ماتولوته تیاریم.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: دابه ستاپرماډیراحسان وی.

بت جوړوونکی : احسان ! داسی مه وایه ددی بت له ماتولووروسته به هم زه تادیوتاګنم اودسندپه لکونواوسیدونکی ټول تادیوتابولی.

محمدبن قاسم وویل: خوزماهیله ده چی زه په دی هیوادکی یوازی دانسانیت دیوه خدمتګارپه نامه وپیژندل شم.

بت جوړوونکی په زړه ډېره کیښنوده اودتیشی په یوه ګوزاریی بت ټوټه ټوټه کړخوګنی ګوټی دغه ټوټی دجواهراتوانبارباله اوپری وږپریوتل.

له دی نه وروسته داروردخلکوداسلام له تعلیم سره مینه پیداشوه اودسندپه ساره اواوړدو کی هره ورځ دمسلمانانوشمیرمخ په زیاتیدوشو.

* * * * *

(۳)

له اورونه څوتنه سرداران رخصتیدل دهغوی اراده وه چی بال اوبیچ راولی اوپه سندکی دایمی هستوګنه غوره کړی.

محمدبن قاسم زبیدی ته ولیکل چی له بصری نه دنوروتورسریوسره ملګری شی اوراشی، د بصری حاکم ته یی هم ولیکل چی هغه له نوروبنځوسره دسپاهیانوپه حفاظت کی اوروته راواستوی له دی نه وروسته څوورځی دپنجاب اوراجپوتانه دنیولوپه اراده په نقشوجوړولومصروف شو له څوورځی غوراوفکروروسته یی له پنجاب نه وړاندی دراجپوتانه نیول ضروری وبلل دهغه اراده وه چی دزبیدی تروزتګ پوری به دراجپوتانه له نیولونه وزګارشی اوله هغه وروسته به ملتان مرکزوټاکی اوپه پنجاب به وروړاندی شی څکه هغه دبصری په لوری دسپاهیانوله روانیدونه اوه ورځی

وروسته یوماښام له ښارنه بهرپه پوځی قرارګاه کی خپل پوځ ته له لومړی ویناوروسته امروکړچی سهاروختی دکوچ لپاره تیاراوسی.

خودیوه لویدیځ مؤرخ له قول سره سم دمحمدبن قاسم داقبال لمردغرمی په مهال ولوید، سهارله لمانځه نه وروسته چی داروراوسیدونکی په قرارګاه کی محمدبن قاسم ته دمخه ښی ویلولپاره راټول شوی وواوښځی به یوتربله وړاندی کیدی اوسپاهیانوپه غاړوکی یی دګلونوامیلونه وراچول ناڅاپه له یوه لوری په فضاکی ګردونه ښکاره شول اوبیادسترګوپه رپ کی پنځوس تنه عرب سپاهیان راښکاره شول محمدبن قاسم په خپل سپین اس سپورږاودپوځ په صفونوراګرځیدکله ئی چی له لری دسپاهیانوداسونوګړندیتوب ولیدتندی یی ګونځی شواوله خپلوځوملګروسره له پوځ نه لږیوی خواته دهغوی درارسیدوپه انتظارشول په هغوسپاهیانوکی دمحمدبن قاسم هغه سالارهم وچی یوه هفته وړاندی یی دبصری په لوری رخصت کړی ؤیوسپورراووړاندی شومحمدبن قاسم ته یی یولیك ورکړاوویی ویل: داداميرالمؤمنين سليمان بن عبدالملك ليك دی.

محمدبن قاسم تکان وخوړوییی ویل: امیرالمؤمنین ... سلیمان ! ؟

هغه ځواب ورکړ: هو ! خلیفه ولیدوفات شو.

محمدبن قاسم اناالله واناالیه راجعون وویل اوبه بیره یی لیك پرانست ، ویی لوست اوترلږشیبی پورې یې سرپه چورتونوځوړندشوبیایی سراوچت کړله سپاهی نه یی پوښتنه وکړه: زماله سلیمان نه همداتمه وه یزیدبن ابوکبشه څوك دی ؟

یوپه عمرپوخ سړی آس راوړاندی کړوییی ویل : زه یم !

محمدبن قاسم آس وروړاندی کړیزیدبن ابوکبشه ته یی لاس ورکړاوویی ویل: تاته دی دپوځ مشرتوب مبارك وی ، زه داميرالمومنين زولنواچولو ته تیاریم .

پریزیدبن ابوکبشه دمحمدبن قاسم غمجنی موسکااثروکړهغه په پراوکی هغوبی شمیروپوځونوته وکتل چی دامیرحکم اوریدوته منتظروویبائی هغوسالارانوته وکتل چی دولیددوفات اودسلیمان دخلافت خبریی واوریدتول په محمدبن قاسم راټول شول یزیدبن ابوکبشه داسی احساس کړه چی دیولك

سربندویانوپه وراندی دیوه مجرم په حیث ولاړدی دمحمدبن قاسم دغه خبره چی «زه دامیرالمؤمنین زولنواچولو ته تیاریم» یی په واروارپه غوږوکی کړنګیدله هغه داسی ګڼله لکه په اوږویی چی دځمکی اوآسمان بوج لویدلی وی دمحمدبن قاسم په لوریی خوواری سترګی واړولی خوبیرته به یی نظرځمکی خواته ښکته شوبیایی خپلوملګروته وکتل دهغوی ټولوسرونه ټیټ وو ځوځلی یی الفاظ ترژبی پوری راغلل اوبیاودریدل بالاخره یی وویل : یاره ! تقدیرداذلت زماپه برخه کښلی ؤ.

محمدبن قاسم وویل: ته مه اندیسمن کیږه ته خپوازی استازی یی خالده ته دوی محل ته ورسوه اوزیږه ! لښکرته امروکړه چی نن زمورکوچ وځنډیده.

بهیم سنګ راوړاندی شوویی ویل : که په دی لیک کی څه درازخبره نه وی نوموږټول یی اوریدوته ناقراریوچی دخلافت له درباره تاسوته څه حکم شوی دی ؟ محمدبن قاسم لیک محمدبن هارون ته په لاس کی ورکړویی ویل: دی به یی درته ولولی .

*****

(٤)

مانبام مهال دارورله هری کوڅی نه فریاداوکریکی پورته وی دحجاج بن یوسف له کورنی سره دسلیمان دپخوانی دښمنی خبره مشهوره شوی وه په هرکورکی دسنددنوی والی اودمحمدبن قاسم دستنیدوخبره یادیده دښارزرګونه نارینه ښځی اوماشومان ترشاهی مانی راچاپیروواوشوراوزوږیی اوچت کړی ؤ.

دمانبام له لمانځه نه وروسته دمحمدبن قاسم دپوځ ټول لوی منصبداران په یوه پراخه کوټه کی راټول شوی وومحمدبن قاسم یی دهغه دخوښی پرخلاف په دی غونډه کی شریک کړی ؤهغه په خپلولندوخبروکی وویل:

ماسهارته دمشق ته دتلوپریکړه کړی ده او په دی پریکړه بیاغورته تیارنه یم دیوه سپاهی ترټولولومړنی فرض دخپل امیراطاعت دی تاسوله دی پیښی نه مه خفه کیږی اودخپل نوی حاکم پوره مرسته اوملاتړوکړی، امیرالمومنین سلیمان غالبا داازموینت کوی چی زماپه زړه کی دامیرداطاعت جذبه شته

که نه ! له دمشق نه دراروانیدوپه وخت هغه پرمابدگومانه شوی ؤخوهغه داسی وخت ؤچی پرهغــه هیڅ ډول مســؤلیت نه ؤ اوس هغــه دمسلمانانوامیردی اوزماباوردی چی په مزاج کې به یی خامخابدلون راغلی وی، ډیرامکان لری چی ماپه هندوستــان کی دخپل نیـمګړی کــاردپوره کیدولپاره بیاراواستوی خوکه مادهغه بدګومانی لری نکړای شوه اوماته یی دوهم ځلی دلته دراتګ اجازه رانکړه دابوکبشه اطاعت پرتاسوفرض دی.

بهیم سنګ وویل: ستاهرحکم منلوته موږتیاریوخوتول سرداران وایی چی ته ترهغوله دی ځایه مه ځه ترڅودخلیفه له نیك نیت نه ډاډه شوی نه وی ماله زبیرنه ددمشق کیسی اوریدلی دی اوزمازړه ګواهی راکوی چی سلیمان به له تاسره ډیربدچلن کــوی،مــوږځانونه دسلیمــان رعــیت نه بولوبلکی تادخپلوزړونوپاچابولو، مــوږستــاپه اشــاره اورته ځــانونه غــورځــولی شوخودانشوزغملی چی زموږترسترګولاندی تاته زولنی درواچوی.

کــه ستــا د عــربی ملګروپه زړوکی دخلافت ددرباراحتــرام وی وی به، خوموږدداسی خلیفه درناوی ته تیارنه یوچی سندله خپل سترنیکی کورنکی نه محــرومــول غواړی موږپه مرګ اوژوندله تاسره دملګری وعــده کــړی ده اوزموږداوعده به ماته نشی.

تاســوپه سندکی واوسی سندتاته ضــرورت لری کــه ستــاعــرب ملګری ستــاملګرتیــاپریږدی هم دسندیولك توړی ستــادســاتنی لپاره له تیکووتلی تیــاری دی اویوازی دانه بلکی دسندهرڅچی اوبوډادخطرپه وخت ستــاپه مخکی سرښندلوته تیاردی دبګوان په خاطرته مه ځه ! اولږترلږه ترهغوپوری مه ځه چی ترڅوموږپه دی ډاډه نه شوچی سلیمــان به له تاسره بدسلوك نه کوی که زماالفاظ په تاسواثرنه کوی نوتاسوله محل نه لاندی یوځل وګوری اوبیاپریکړه وکړی چی هغه زرګونه یتیمــان چی تاپلاریولی هغه زرګونه بوډاګــان چی تازوی ګنی اوهغه کــونډی چی تاوروړګنی پرتاڅه حق لری کــه نه؟

په پای کی بهیم سنګ ژړه غونی شواوسردارانویویل ته سره کتل.

زبیــروویل: ته ښه پوهیږی چی سلیــمان به له تاسره ښه سلوك نه کــوی تاسوهمدله پاتی شی اوماته اجازه راکړی چی دامیرالمومنین په خدمت کی

حاضرشم زماژونددومره ارځښت نه لری خوتاته دسنداواسلامی نړی زیات ضرورت دی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زه دخپل هرپوځی ژوندترخپل ژوندارځښتناك بولم اوبهیم سنګه ! ستااوستادملګرونه دمننی لپاره الفاظ اوجملی نه لرم ته زماذات ته ترهدف په زیات اهمیت قایل یی خوته نه پوهیږی چی دخلافت له دربارنه بغاوت اصلاً دهغه سترارمان نه بغاوت دی چی له تیری یوی پیړی راسی یولك تنومسلمانانوخپلی وینی پری بهولی دغه یولك تنه دټول هندوستان دفتحی لپاره کافی دی اوزماژونددومره مهم نه دی چی زه دسندیولك توری داسلامی نړی‌له یولك توروسره دجنګولواجازه ورکړم په داسی بغاوت کی به زمابری هم دمسلمانانوبده ماته وی آیازه داخوښولی شم چی په ترکستان اواندلس کی په جهادبوخت پوځونه ټول بیرته ددی لپاره راوغوښتل شی چی دسندپوځونومشردخپل ځان له ویری داسلامی نړۍ پرخلاف بغاوت کړی.

که دامسئله یوازی زمااودسلیمان ترمنځ وای نومابه هغه ته وسله نه اینبوده خوزه هغه قوم ته وسله ایږدم چی سلیمان یی خپل خلیفه تاکلی که زمامرګ مسلمانان له یوه لوی انتشاراواختلاف نه ژغوری نوزه داخپله نیکمرغی ګنم تاسوداوویل چی زماپه یوه اشاره ځان قربانولوته تیاریاست . زه له تاسونه دکومی قربانی غوښتلوحق نه لرم.خوکه تاسوغواړی چی له سندنه درخصتی په وخت زما په زړه بوج نه وی اوزه له دی واډسره ولاړشم چی سندکې زماکوم کارنیمګړی پاتې نه شونوهغه دین موچې عملاًمنلی دی په خوله یی هم دمنلواقرارورکړی.

زمادابلنه خپلوټولوهغودوستانوته ده چی دلته موجوددی.

ستاسوغوندی خلکوداسلام قبلول به په سندکی دکوم محمدبن قاسم پاتی کیدوته ضرورت پری نږدی اوس دماسختن دلمانځه وخت دی اوزماحالت دهغه مسافردی چی دیوه اوږده سفرنه وروسته سرمنزل ته ورسیږی اوویده کیدل غواړی زه نه غواړم چی زماپه باب بیرنی پریکړه وکړی خوکه تاسودزړه له تل نه داسلام په ښیګړواعتراف کوی نوستاسوپراعلان به ماته روحی خوښی حاصله شی.

بهیم سنگ په لورغږد توحیدکلمه وویله اوبیایی وویل چی که مادا سلام په بنیگنواعتراف نه کولای هم ستابلنه می نشوای ردولای زماپه خیال داسلام ترټولوستره ښیگنه داده چی ستاغوندی خلك مسلمانان دی .

محمدبن قاسم ورجگ شوبهیم سنگ یی په غیږکی ونیواوویی ویل: په مسلمانانوکی به زماپه څیرپه زرگونوتنهووینی.

اتوتنونوروسردارانودبهیم سنگ په تقلیدکلمه وویله اوداسلام په دایره ورننوتل اوکله چی دغه خلك دلمانځه لپاره دکوتې نه ووتل دمحل له یوی بلی کوټې نه داوورترټولولوی مذهبی مشر«پروهت» په مشری دښاردسپین روبویوهیئات له یزیدبن ابوکبشه سره له خبرواتروورووسته بیرته راستون شودغه هیئات په مراووخیرودیزیدبن ابوکبشه کوټی ته ننوتلی وواوپه موسکیوښوبیرته راووتل.

یزیدددوی ددیوتادساتنی وعده ورکړی وه اودوی داسی احساسوله چی دسنددلمرپه شاوخواراتول شوی گردونه بیرته لري شول.

مذهبی پیشوااودهغه ملگری چی له محل نه بهرووتل نوبی شمیره خلك پری راټول شول دزرگونوپوښتنوپه ځواب کی پیشوایوازی دومره وویل: تاسوخپل خپل کورته ستانه شی دسنددتقدیرله ستوری نه دبدمرغیوسیوری لری شول ستاسودیوتابه ستاسوشی.

د سلیمان بندی

دماسخوتن له لمانځه نه وروسته چی کله محمدبن قاسم خپل هستوګنځی ته ننوتلویزیدبن ابوکبشه ورباندی غږکړ، خالد،زبیراوبهیم سنګ هم له ابوکبشه سره وو، محمدبن قاسم په دروازه کی ودریداوهغوی ته یی وکتل یزیدچی ورنژدی شوخالد،زبیراوبهیم سنګ یی رخصت کړل دمحمدبن قاسم لاس یی په لاس کی ونیواودواړه کوټی ته ننوتل.

په کوټه کی مشال بلیده علی په کرسۍ ویده شوی ؤمحمدبن قاسم یزیدته په یوه کرسۍ دکیناستلواشاره وکړه ویی ویل: ددی هلك له ماسره ډیره مینه ده دی هم په برهمن آبادکی بندی ؤ.

یزیدوموسکل ویی ویل: په دی خاوره داسی څوك شته چی له تاسره یی مینه نه وی؟

محمدبن قاسم په چوکۍ له کیناستلوسره دموضوع دبدلولولپاره وویل: ماغوښتل چی له سندنه دتلونه وړاندی تاته ددی ځای ټول حالات بیان کړم اراده می وه چی سهاروختی تاووینم خوداښه وشول چی ته پخپله راغلی.

یزیدوویل: زه تاته دسنددحالاتودپوښتنی لپاره نه یم راغلی زه تاته ددی لپاره راغلی یم چی ته به همدلته پاتی کیږی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: ستادهمدردی نه مننه خوزه دامیرالمؤمنین دحکم نه سرغړونه نه شم کولی .

یزید: مګرته نه پوهیږی چی سلیمان ستادوینوتږی دی.

محمدبن قاسم : ماته معلومه ده خوزه نه غواړم چی

دخپلوخوځاځکووینولپاره اسلامي نړۍ په دووبرخووویشم.

یزید: ته په دې عمرکی زماله اټکل نه زیات دحکمت خاوندیی،بیاهم که زه پخپله ولاړشم اوسلیمـــان ته ووایم چی په سندکی تریولك زیات پوځ دمحمدبن قاسم ملاترکوي نوهغه به له تاسره دجګړي خیال پرېږدي .

محـمدبن قـاسم : بیـابه هم ددې نتـیجـه داوی چی زه اوله مـاسره دمـسلمـانانویوه لویه ډله به له مـرکـزنه جـلاشي مـوږبه په دې نړۍ دتولنیزواوګډوهڅواوجهادنه محروم شوزه تاته ددې تګی بنودل لازم نه بولم چی دنړۍ ډیرلوی لوی ځواکـونه ګـډوډي اودیوه مـرکـزیت نه درلودلوډوب کړل.

یزیدوویل : ماته له ځانځه نه دمخه داوردمخوروبوهیأت راغلی ؤهغوی ویل چی،له موږنه خپل دیوتامه لرې کوی،که سلیمان له تاسره څه بدسلوکی وکړي نودوی به ټول هندوستان دهغه پرخلاف وپاروي.

محمدبن قاسم : ته ددوی غم مه کوه زه به یې وپوهوم.

یزیددمـحمدبن قـاسم تصمیم نه ماتیـدونکی ولیدچوپ شووروسته بیا محـمدبن قـاسم هغه ته دسندټول حالات وویل اوده ته یې له دې اولس سره دښه سلوك اوچلندغوره کولواوپه سختوحالاتوکی ددیبل له والي ناصرالدین اوبهیم سنګ نه دهدایت اخستلومشوره ورکړه .

یزیدله ځایه جګ شـوییی ویل: زه تاته یوه بله خبره کـول غـواړم اوهغـه داچی تاسـودسلیمـان دحکم دتعمیل لپاره دلتـه زولنی مـه اچوی اوپرېږدی اصرارمه کوه، پردي به دزرګونومسلمانانوزړونه زخمي شي اوامکان لري خلك پری وپاریږي.

محمدبن قاسم : که تاسوداصلحت بولی نوزه به اصرارنه کوم.

که نه نوماخوداميرپه اطاعت کی دزولنواچول وپاړباله.

یزیدلاس ورکـړویی ویـل: زه یوه بله پوښتنه کـوم، دعـربوپه سردارانوکی ستاترټولونږدې دوست څوك دی؟

محمدبن قاسم : ټول زمانږدې دوستان دی خوترټولوزیات چی زمادژوندپه ټولورازونوخبردی هغه زبیردی هغه به تل له تاسره یوځای وي.

یزید: نه زه هغه دیوه ضروري کارلپاره په بیړه مدینی ته استوم تاسوهغه

زماکوټې ته راواستوی محمدبن قاسم علی پاخاوه اوورته ویی ویل: دی خپلی کوټی ته ورسوه اوزبیرهم ورواستوه.

*****

(۲)

یزیدیی په خپله کوټه کی پریښودعلی دزبیردراغوښتلولپاره ولاړاویزیددمشال په رڼاکی کیناست په لیك لیکلوبوخت شولږځنډوروسته زبیرکوټی ته ورغی یزیددلاس په اشاره هغه ته دکیناستلووویل.

زبیرتردیره ناست ؤدلیك ترلیکلووروسته یزیدهغه ته مخ ورواړاوه اوورته ویی ویل:

ته دیوه اوږده سفرتیاری ونیسه دالیك ولوله ، یزیدلیك زبیرته ورکړهغه چی لیك ولوست په مړاوی څیره یی تازگی راغله یزیدحضرت عمربن عبدالعزیز«رح»په نامه لیك لیکلی ؤچی په هغه کی یی محمد بن قاسم داسلام سترمجاهدبللی ؤاوله حضرت عمربن عبدالعزیزنه یی غوښتی ووچی دسلیمان له انتقام نه یی دژغورلوممکنه هڅه وکړی .دیزیددلیك وروستی الفاظ داسی وو:

محمدبن قاسم غوندی مجاهدهروخت نه زیږیږی . ماپه ژوندکی ډیرلوی لوی خلك لیدلی دی خوددی زلمی دعظمت سم اټکل نشم کولی چی په ۱۷ کلنی کی یی سندفتحه کړاواوس دیولك اودوولس زره سربښندویانوپه موجودیت کی په خوښی دامیرداطاعت لپاره زولنواچولوته چمتودی،محمدبن قاسم داسلامی نړۍ په بدن کی یوداسی زړه دی چی هرټکان یی زماغوندی انسانانودټول عمرله ریاضت اوعبادت نه ارځښتناك دی،ته اسلامی نړۍ دیوه نه جبرانیدونکی زیان څخه ژغورلی شی زبیرچی لیك ولوست یزیدته یی وکتل اوویی پوښتل : ستاباوردی چی هغه به په سلیمان اثرولری؟

یزید: زماباوردی هغه اوس په مدینه کی دی ته ورشه خو په لاره کی یوه شیبه هم مه ضایع کوه،دسلیمان دمشاورینوله محمدبن قاسم سره یوازی پردی دښمنی ده چی هغه دحجاج بن یوسف زوم دی هغوی به ددی هڅه وکړی چی دمحمدبن قاسم په باب زرترزره پریکړه وشی،سلیمان به هم دومره دنفوذخاوندزیات ژوندی پریښودل خطرناك وگڼی عمر بن عبدالعزیز«رح» که

په مدينه کې نه ږچې هرځاى ږځان وروړسوه.اوهځه وکړه چې دمحمدبن قاسم په باب دوروستي پرېکړې نه دمخه دمشق ته ورسيږي زماپه نظردادتول هندوستان ترفتحې هم مهم دى.

زبيرجگ شوويې يل: زه همدااوس روانيږم.

يزيد: ورځه خداى دې مل شه.

زبيرديزيدله كوټې نه ووت په منډه خپلې كوټې ته ورسيدناهيد،زهرااوخالدېې انتظاركاوه تولوپه يوه غږترې وپوښتل : څه خبردې راوړې؟

زبير: زه مدينې ته روانيږم دومره يې وويل اوبلې كوټې ته دجاموبدلولوپاره ننوت لږځنډوروستــه يې جامې بدلې كړې اوراووت ناهيدبيله دې چې څه ترې وپوښتې پرديوال ځوړنده توره راواخستله اوپه لاس ئې ورکړه .

خالداوچت شوويې ويل: زه هم درسره ځم، زبيرتوره ترملاوتړله ويې ويل: نه ته ناهيداوزهره درسره كړه اوله محمدبن قاسم سره بصرى ته روان شه .

زهراوويل: ورورہ په مدينه کې ستاڅه كاردى؟

زبيرځواب وركړ: زه داسې چاته ديزيدليك ورم چې دمحمدبن قاسم ژوندژغورلى شي خالده ! ته چې بصرى ته ورسيدې سيده دمحمدبن قاسم كورته ورشه اوزبيدې ته تسلي وركړه زه اميدواريم چې زربه هلته دروړسيږم.

ناهيدې ! دخداى په امان زهرا ! زمادبرى دعاكوى زبيرداوويل اوله كوټې ووت .

په لاره کې دمحمدبن قاسم كوټه وه ، دننه مشال بليده په دروازه کې ودريد، دننه يې وكتل اوبياله څه سوچ وروسته چوپ كوټې ته ننوت . محمدبن قاسم په دراندہ خوب ويده ؤاوپه شونډويې ديوه معصوم ماشوم سپيڅلې موسكاغوړيدلې وه . هغه موسكاچې زبيردهغه په شونډوتل غوړيدلې ليدله ، ترسرپورې يې په ديوال هغه توره راځړيدلې وه چې كم عمره سالاردسندمزبوتې كلاوى اوداوسيدونكوزړونه پرې تابع كړي وو.دزبيرپه زړه کې نامعلوم احساسات په غورځنگ شول، په سترگوكې يې اوښكې راغلې اوپه ريږديدونكې غږيې په ووغږ ـــــــــــــــ

وویل : زماوروره ! زمادوسته . زماسالاره خدای دی مل شه .
له محل نه دوتلوپه وخت زبیرخپل ویریدلی زړه ته په واروارتسلی ورکوله اوویل یی : نه! نه !
موږبه یوځل بیاهم خامخاسر گورو.

*****

(۳)

سهاردمحل ددروازوپه مخکی دپښی ایښودوځای نه ؤ، کله چی محمدبن قاسم بهرراووت نوخلك یوه اوبله خوا شول اوددروازی دمخی زینی یی خوشی کړی ، دپوځ منصبداران دښارمخور او مذهبی مشران یوپربل پسی راغلل اوهغه ته یی لاس ورکړل ، چی دبهیم سنگ واړراغی هغه بی اختیاره په غیږکی ځان وروغورځاوه ویی ویل : تازمااسلامی نوم کینښود!
محمدبن قاسم ځواب ورکړ: که ستاخوښ وی نوزه ستانوم سیف الدین ایږدم ،زینوپه پای کی یوه سپاهی اس ترقبضه نیولی ولاړو، محمدبن قاسم په آس سپورشو، یزید بن ابوکبشه ورمنده کړه جلب یی ونیو، دمحمدبن قاسم داحتجاج سره سره خلکومندی وروهلی اوپښی به یی نیولی ، په آس له سپریدووروسته محمدبن قاسم ځلوروخواووته وکتل هغه داسی سترگی ونه لیدی چی په اوښکولمدی نه وی سپین ږیروبوډاگانوداسی احساسوله چی دیرگران زوی یی تری رخصتیږی، کونډو او یتیمانو داسی گڼله چی تقدیرددوی یوه ستره تکیه تری اخلی ، ځوانونجونواوپیغلوویل چی ددوی دعصمت اوآبروساتونکی تری درومی،داروړپه دیوالونواوکوخودویرباران اوریده دخپل پلارپه اشاره دښاردسترمذهبی مشر«پروهت» پیغله لوروروراندی شوه اومحمدبن قاسم ته یی دگلونوامیل ونیوویی ویل: ورروره ! زه داروردتولوپیغلوپه نمایندگی تاته داسوغات درکوم.
محمدبن قاسم هغه ته دمننی په نظروکتل اوامیل یی واخست.
ددیبل له بازارونونه دسلیمان بن عبدالملك دبندی آس گلونه ترپښولاندی کړل اوتری تیرشوداروراوسیدونکوتراوسه پوری دکوم تولواك دومره شانداره بدرگه نه وه لیدلی اودکوم عزیزپه بیلتون یی دومره اوښکی نه وی بهولی.
هغولاسونوچی دوه کاله وړاندی یی دسندفاتح خپل ډیربددښمن باله

اودتورواونیزوگوزارونه یی پری کول اوس یی دهغه په بدرگه او مخه ښه گلونه پری شیندل علی، خالد، ناهیداوزهرادمحمدبن قاسم سره دملگری لپاره له څوسپاهیانوسره یوځای له ښارنه بهرولاړۀدغه قافله ټوله «۶۰» تنه ووپه دوی کی«۴۰» تنه هغه سپاهیان ووچی له یزیدبن ابوکبشه سره راغلی وواوپردی گومارل شوی ووچی محمدبن قاسم بایدلاس اوپښی زولنی دمشق ته بوځی د «واسط» کوتوال مالك بن یوسف دصالح په سپارښت ددی دلی مشرۀمالك بن یوسف ته صالح داهدایت ورکړی ۀچی دمحمدبن قاسم به هیڅ مراعات نه کوی ،مالك پخپله هم دحجاج بن یوسف پخوانی دښمن ۀخوکله چی اورورته ورسیددیزیدبن ابوکبشه په خیردمحمدبن قاسم دشخصیت په جادوکی راگیرشو، دهغه ځینی ملگری هم د اروردخدای پامانی دننداری په لیدودومره احساساتی شول چی دسلیمان بن عبدالملك په غلطواحکاموئی اعتراض کاوه یزیدچی دوی رخصتول هدایت ئی ورکړچی محمدبن قاسم په عزت اودرناوی بصری ته ورسوی دامیرالمؤمنین ځواب زه وایم .

غرمه مهال سیف الدین «بهیم سنگ» دارورله مذهبی مشرسره په یوه لوړه غونډی ولاړۀاولری یی دلاری په گردونوکی یوه قافله لیدله چی ورکیدله مذهبی مشر«پروهت» یوسوړاسویلی وکیښ اوویی ویل: دسندلمړپه غرمه کی ولوید.

لمرلویدل

حضرت عمربن عبدالعزیز«رح» دماسپښین لمانځه له اداکولونه وروسته له نبوی جومات نه راوت چی ناڅاپه یوسپوږپه دروازه کی ودریدسپاره څیره په گردونوکې پټه او دلوږی تندی اوستومانی نه مړاوی شوی وه.
هغه عمربن عبدالعزیزدلاس په اشاره ځان ته متوجه کول غوښتل خوحلق یی وچ ؤاوهیــــڅ غــږیی ترخــوله ونه وت، له آس نه راکــوزشــودلیك دراایستلولپاره یی لاس په جیب کی ننه ویست اودعمربن عبدالعزیزپه لوری ورورواندی شوخودوه دری گامه وروسته یی تیندك وخوړاوپه ځمکه راپریوت اوله دی سره ستومانه آس هم راوغورځیدځولغتی یی ووهلی اومړشودغه سپورزبیرؤخلکوهغه پورته کړدجومات حجری ته یی یووړلږځند وروسته چی هغه بیرته راپه خودشواوسترگی یی وغړولی دغه مهال عمربن عبدالعزیز «رح» دهغه په مخ اوبه ورشیندلی هغه پیاله ونیوه اوداوبوځښلوهڅه یی وکړه خوعمربن عبدالعزیزوویل: لږصبر وکړه تااوس هم ډیری اوبه ځښلی دی داسې ښکاری چی تاله څوورځوراسی څه نه دی خوړلی لومړی لږڅه وخوره.
دعمربن عبدالعزیزپه اشاره یوه سړی دهغه مخ ته خواړه کیښودل خوهغه وویل: نه زه تږی یم اوبیــایی وارخطاغــوندی لاس جیــب ته یووړویی ویل: ماپخواهم ډیروخت تیرکری دی ... دالیك .. خو .. ؟
هغه خپل جیب تش ولیدحیران شو.
عمربن عبدالعزیزوویل: ستالیك مالوستی دی ستاداس دمړکیدواوستادبی هوښی نه باوری شوم چی تاڅه ضروری پیغام راوړی دی.

زبیرورویل: نوته به دمحمدبن قاسم لپاره څه وکړي؟

حضرت عمر«رح» : زه دمشق ته ځم دایی وویل اویوه ملګری ته یی وکتل ویی ویل: زمااس تیاردی ؟

هغه ځواب ورکړ: هوکی !

زبیرورویل: زه هم درسره ځم.

هغه ځواب ورکړ: نه ! ته استراحت وکړه ته سفرډیرځپلی اوپی سیکه کړی یی .

زبیر: نه ! نه ! زه بلکل روغ رمټ یم زمادبی سیکی لامل سفرنه زماانديښنه اوناآرامی ده اوس که دلته پاتی کیږم انتظارراته ترسفرډيرسخت دی .

عمربن عبدالعزیزوویل: ډیره ښه ده ته ډوډی وخوره .

زبیرپه بیړه بیړه خومړی وخوړی اواوبه یې ورپسې پرسرواړولی اوجګ شوویی ویل: زه تیاریم.

عمربن عبدالعزیزیوه عرب ته دبل آس دتیاری امروکړاوزبیرته یی وویل: ته لږکینه.

زبیرورویل: که ستاحکم نه وی زه ترناستی په ولاړه ښه یم په ناستی پرسړی دستومانی اوخوب حمله زیاته تونده وی.

عرب وپوښتل : تاپه لاره بلکل خوب نه دی کړی؟

زبیرځواب ورکړ: دورځی مې نه دی کړی خودشپې به کله کله بې هوشه غوندې شوم.

عمربن عبدالعزیزپوښتنه وکړه په لاره کې دې څوآسان بدل کړل؟

زبیر: له اروړنه تربصرې پورې مې دلارې په هره پهره کې اس بدلاوه خوله بصری نه وروسته می دوخت دکمی په خاطرنیغه دسارالاره غوره کړه اوکله کله به می څلورپنځه منزله په یوه آس مزل کاوه، له دی آس نه پرته ماته څلورنورآسان هم په لاره کې مړه شول.

عمربن عبدالعزیزوویل: خلکودمحمد بن قاسم دفتحوداستانونه په تعجب اوریدل خودکوم سالارسره چی ستاپه شان پوځیان وی دهغه لپاره داسی کلانشته چی فتحه یې نشی کړای.

خادم راغی ویې ویل: آسونه تیاردي اوعمربن عبدالعزیزاوزبیرله حجرې نه راووتل اوپه اسونوسپاره شول.

*****

«۲»

سلیمان ته له سندنه دمحمدبن قاسم دروانیدوخبررسیدلې ؤهغه ته داهم معلومه شوې وه چې له ارووه ترمکران اودایران په هرښارکې دهغه تود هرکلي شوی.

اویزید د بغاوت له ویرې هغه ته دزولنواچولوجرئت نه دی کړی، دی خبرونودبدل اوکسات په اوردتیلوکاروکړده خپل ټول غشی ولیدل اوپه دې کې چې ترټولودیرتیره اوخطرناك ؤهغه ته یې دمحمد بن قاسم دبرخلیك ټول اختیارورکړاوبصرې ته یې واستاوه.

داغشی صالح ؤدغازی محمدبن قاسم بدترین دښمن دبصرې خلکوچې په خومره ناکراری اواندیښنه دمحمدبن قاسم دورتګ انتظاریوست صالح وپوهیده چې که دلته له هغه سره څه بدسلوك وکړی خلك به بغاوت ته تیارشي هغه محمدبن قاسم په زنځیرونوکې ترلی له بصرې نه «واسط» ته بیول غوښتل خوکله یې چې دبصرې دخلکواحساسات جوش اوجذبه ولیده خپله اراده یې بدله کړه.

یومابنام دمحمدبن قاسم قافله دیرش میله بصرې ته نژدې یوه کلي ته ورسیده،دکلي خلکوته معلومه شوه چې دسندفاتح اودسلیمان بندي محمدبن قاسم یوه شپه دلته پاتې کیږي،دکلي نارینه ، ښځې اوماشومان دپوځي چونې په مخه کې راټول شول ښځې دمحمدبن قاسم نه پرته دهغه نجلې دلیدولیوالې وې چې فریادیې دسندتاریخ بدل کړدمحمدبن قاسم په لیدودیرځوانان پرې ورټول شول دیرلاسونه په یوه وخت دهغه دآس دجلب په لورورغځیدل ښځوله پوځي چونې نه لرلرې هغه اوښان ودرول چې دښځودولې پرې باروې اودوی زهرااوناهیدخپلوکورونوته بوتلې.

دچونې ساتونکومالك بن یوسف ته وویل چې صالح په لاره کې له محمدبن قاسم سره دخلکودښه سلوك اوهرکلي نه سخت خفه اواندیښمن دی هغه داخطراحساسوی چې دبصرې خلك ښایې په زیات جوش اوجذبه دهغه

هرکلي وکړي له هغه سره داانديښنه هم ده چې دناهيدغوپه ددوی پرخلاف سخت خطرراولاړکړي،څکه خوهغه پريکړه کړي چې محمدبن قاسم سيده واسط ته بوځي اودغه نجونې هم بايدبصرې ته ونه رسيږي ښايي هغه ترسهاره پخپله دلته راورسيږي.

دچوني مشردصالح هغه ليك مالك ته ورکړچې دوی ته يې هدايت کړی ؤچې دده ترورتګ پورې محمدبن قاسم بايدهمدلته ايسارکړی مالك بن يوسف دتيرسفرپه دوران کې محمدبن قاسم له نژدې وليداوله هغه سره يې زياته مينه پيداشوې وه دهغه داګومان ؤ چې دبصرې دخلکوجوش اوجذبه به دمحمدبن قاسم په اړه دسليمان اراده بدله کړي،واسط دوليدله وفات نه وروسته يوځل بايدبهرنيودسيسومرکزشوی ؤدهغه داقمه نه وه چې هلته به دمحمدبن قاسم په ملاترډچاغږاوچت شي .

مالك دماسخوتن دلمانځه نه وروسته په ناکرارۍ يوې اوبلې خواته قدم واهه ، بالاخره په يوه مزبوطه اراده دمحمدبن قاسم خيمې ته ورننوت محمدبن قاسم دشمې رڼاته څه ليکل مالك ورته وويل: تاسوکه دچاپه نامه څه پيغام استوی زه به ئې بندوبست وکړم.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: نه ! داليك نه دی زه ديونوی ډول منجنيق نقشه کاږم زماپه ګومان به په دې ډېرې ډيرې لرې اوپه نخښه برابرې ويشتل شي.

مالك ځواب ورکړ: په دې وخت کې ته بايدځان په باب څه فکروکړې.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زه يوفرديم اومنجنيق ته ديوه قوم ضرورت دی که يې زه بندي کړم ته پخپله دغه نقشه اميرالمؤمنين ته ورووړه .

مالك وويل : ستا دبرخليك پريکړه شوې ده ته به دبصرې پرځای نيغ واسط ته ځې.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زماپخواهم داګومان ؤچې دوی به بصرې ته زما دبيولوغلطي ونه کړي.

مالك وويل: اوس ته دځان په باب پريکړه کولای شي دواسط ډيرلږخلك به ستاپه ملاترغږاوچت کړي خوپه بصره کې به زرګونه مجاهدين ستاپه خاطرسربښندنې ته تياروي.

صالح به نن شپه یا سبا سهار ته څه وخت دلته راورسیږي بیا به زموږ هر تدبیري نتیجې وي اوس همدا یوه لاره شته ته دغه ځوني درسره ملګري کړه او بصري ته ولاړ شه هلته هرکور ستا لپاره مزبوته کلاده اوس جګ شه وخت ډير نازك دي.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زما د ژوند د ساتني لپاره ته دخومره مسلمانانو د ژوند قربانول رواګڼي؟

آیا له دي نه وراندي دبصري دخلکو بغاوتونو اسلامي نړۍ ته پوره زيان نه دی رسولی ؟

آیا زما ژوند دومره ارځښتناك دی چي بايد دلکونو مسلمانانو توري پري یو پربل وراوچتي شي ؟ په زرګونو ښځې کونډې او ماشومان یتیمان شي ؟ که زه دومره مسلمانانو د تباهي دمخنيوي لپاره قربان شم هم نوستا په ګومان زما ژوند خوشي له لاسه ووت ؟ دا د مسلمانانو بدمرغي ده چي خلافت يي په پاچاهي بدل شو خو د مسلمانانو اکثريت اوس هغه دخليفه په نامه دمنلو غلطي کړي ده او اوس به زما بغاوت يوازي دخليفه سليمان پرخلاف نه وي بلکي دهغه اکثريت قوم پرخلاف به وي چي سليمان خپل خليفه بولي،خو امکان لري چي زماله قرباني نه وروسته خلك په خپله دي اشتباه وپوهيږي اوپه دوی کي داسي تولنيزه بيداري راشي چي سليمان سمي لاري ته راواړوي او يا لږ ترلږه له سليمان نه وروسته دخليفه په انتخاب کي دمره هوښيارشي چي سليمان غوندې بل څوك به راوړاندي نه شي که زما انجام په خلکو کي داثر وکړي او خلك دا احساس کړي چي امارت يي دکورني ميراث بلل غلطي وه او دوي له سليمان نه وروسته ددوي دکوم سړي پرځاى دمسلمانانو يو صالح سړي ته دخلافت منصب وسپاره نو دا يو داسي مقصد دی چي زه پري قرباني دژوند تر ټولو ستره نيکمرغي او سعادت بولم.

مالك بن یوسف بی ځوابه شوویی ویل: ستا پریکړه نه بدلیدونکی ده زه خپله ماته منم خو دهغو ځونو په باب تا څه سوچ کړی؟ دځوني مشرماته وویل چي صالح دبصري دخلکو د بغاوت له ويري دوی هم واسط ته بيول غواړي.

خو زما په ګومان که دوی بصري ته ونه رسيږي خلك به لازيات وپاريږي دبصري په هرکور کي دناهيد دورتګ انتظار دی ايا دا غوره نه ده چي دلته

دصالح له رارسيدونه مخكې دوی بصرې ته واستول شي؟

محمدبن قاسم له لږسوچ وروسته وويل: زماسره يوازې داغم دی چې ناهيدزبيرميرمن ده اوصالح زماپه څيرزبيرهم خپل دښمن ګڼي، خوبياهم زه ددی اميدنه لرم چې هغه به له ناهيدسره دبدسلوك جرئت وکړي.

مالك ځواب ورکړ: ماڅوکاله له صالح سره تيرکړی دی هغه انسان نه دی ماردی،که دهغې لجونوپه باره کې دده ترخوله يوه بده کلمه ووزی نوزماپه شمول زماملګری مرګ ته تياريوځکه خوزمامشوره ومنه اودغه لجونی له خالدسره بصرې ته واستوه زه څوتنه سپاهيان هم درسره استوم که تاته داسلام راتلونکی رښتياهم زياته ګرانه اومهمه وی نودوی ته هدايت وکړه چې په بصره کې دکوم بغاوت مرسته ونه کړي.

دمحمدبن قاسم په زړه کې ناڅاپه يوسوچ راپيداشواودده په سينه کې ډب شوی احساسات راوخوځيدل جګ شواوپه ناکراری يې په خيمه کې قدم وهل پيل کړل.

مالك دده حرکات په غورکتل محمدبن قاسم په واروارلاس موټی کول اوديوې ځواکمنې ارادې په ورانده په جګره کې وړه خيمه کې له څوځله چکرنه وروسته بې له دې چې مالك ته څه ووايي له خيمې نه ووت اودڅنګ په خيمه کې يې خالدته غږوکړخالدپه منډه بهرته راووت هغه ورته وويل: خالده ! زهرااوناهيدله کلي نه راوغواړه زرکوه.

خالدپه منډه کلي ته ولاړمحمدبن قاسم مالك ته وويل: ته زرترزره څلورآسان تيارکړه بيابې سمدستي ورپسې زياته کړه نه پنځه آسونه ، علی هم له موږسره بايدولاړشي.

مالك چې دده خبره واوريده اميدوارشوويې ويل: نوته هم له دوی سره ځې؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: که ستااجازه وی زه به هغوی بصرې ته ورسوم اوبيرته به راستون شم زه به انشاءالله ترسهاره بيرته راورسيږم.

مالك ځواب ورکړ: دبيرته راتلونوم مه اخله غوره داده چې تاسوبيرته سندته ولاړشي زه به په څوشپوکې ستاميرمن هم هلته ورواستوم.

محمدبن قاسم وويل: زمادوسته ! زماپه باب په واروارغلط ګومان مه

کوه زماشخصیت داسی نه دی چی چیرته پټ شی زه یوازی دخوشیبولپاره کورته ځم اوهغه هم په دی صورت کی چی ته زماپه وعده باوروکړی اوکه صالح نن شپه له بصری نه نه وی راخوځیدلی نووعده کوم چی دهغه ترزارسیدودمخه زه بیرته راورسیږم .

مالك : صالح غوندی سړی په داسی حالاتوکی دشپی سفرنه کوی هغه دورځی په عراق کی په ځارځارقدم اخلی زه اسونه تیاروم که ته بصری ته ورسیدی اودبیرته راتګ اراده دی بدله کړه زماپروامه کوه.

زه له تاسره یوسپاهی استوم ته دهغه په لاس پیغام راواستوه زه به له خپلونوروملګروسره بیرته سندته ولاړشم.

محمدبن قاسم لږپه غوسه وویل: مالکه ! ته په واروارمامه پښیمانه کوه که ستاپه مااعتبارنه وی نونه ځم .

مالك پښیمانه شوویی ویل: نه نه ! زه داسونوبندوبست کوم تاسوتیارشی.

لږځنډوروسته محمدبن قاسم ، خالد، ناهید،زهرااوعلی په ګړندیواسونوسپاره دبصری په لورروان شول محمدبن قاسم په لاره کی له صالح سره دمخامخ کیدودخطرنه دبچ کیدوپه خاطر عامه لاره پریښوده اونسبتاًاوږده بله لاره یی غوره کړه.

******

«۳»

نژدی نیمه شپه خدمتګاره په منډه دزبیدی کوټی ته ورننوته هغه یی وخوځوله اوویی ویل: زبیدی ، ز بیدی ! هغه راغی ! هغه راغی !

پرزبیدی سکته راغله خدمتګاری لږپه لوړغږوویل:

زبیدی محمدراغی.

دزبیدی حالت هغه مسافرته ورته ؤچی په وچ بیابان کی لاره ورکه کړی له تندی بیهوشه شی اوپه بیهوشی کی یی څوك یوه سمسوریږ ته یوسی چی درنواوبوویالی پکی بهیږی.

داحساساتوله زوره هغه یوه شیبه له هرڅه نه بیګانه شوه سترګې یې توری شوی خدمتګاری مشال بل کړویی ویل جګه شه له هغه سره خوتنه

میلمانه هم دی.

په دی څنډکی زیبده په خپلوحواسوقابوشوه ویی ویل: چیرته دی؟

خدمتگاری وویل: نارینه په طویله کی اسونه تړی اوښځی په انګړکی ولاړی دی.

زیبده بهرراووتله دسپوږمی په رڼاکی یی ناهیداوزهراته وکتل اوویی ویل: تاسودلته ولی ولاړی یی دننه راځی همداوس ماخوب لیده تاسوناهیداوزهرایی؟

ناهیدبیله دی چی ځواب ورکړی وروړاندی شوه اوورترغاړی وتله دزهراپه سترګو کی له صبرسره سره اوښکی ډنډشوی له ناهیدنه لری شوه اوزبیدی زهراته وکتل له هغی نه یی داوښکودسبب پوښتنه خوپه دی څنډ کی محمدبن قاسم ، خالداوعلی رانژدی شول.

له محمدبن قاسم سره چی هغی دوه نورناپیژندوی نارینه ولیدل غوښتل یی زهرااوناهیدله ځانه سره کوټی ته بوزی هغی ورته وویل: موږیوی.بلی کوټی ته بوزه ډیری بی خوبه اوستومانه یو.

زبیدی وویل: ډیرښه تاسوویدی شی.

خدمتگاری دزبیدی په اشاره زهرا او ناهید بلی کوټی ته بوتللی محمدبن قاسم خالداوعلی په کوټه کی پریښودل اوپخپله دزبیدی کوټی ته ورغی.

*****

(٤)

دشپی په وروستی برخه کی محمدبن قاسم په خپله کوټه کی له زبیدی سره خبری کولی دکوټی دروازه خلاصه وه، زبیدی کله کله دخپل خاوندله خیری نه نظرلری کاوه اوبهرته به یی کتل اوپه سترګوکي به یې اوښکي ډنډشوی دسهارسپیدودبیلتون دماښام پیغام ورکاوه دچرګ بانګ نه لوړراندی محمدبن قاسم دمزله لپاره تیارشو.

دزبیدی موردمحمدبن قاسم په باب دسلیمان له ارادونه خبره وه دزبیدی دماماودبصری له څونوروملګروسره دمشق ته تللی وه محمدبن قاسم اوچت شوویی ویل: افسوس ماهغوی ونه لیدل زبیدی ! زماامیددی چی ناهید او زهرابه دی خفګان ته پری نږدی اوس تریوڅوورځوپوری ته داهڅه وکړه چی

څوك ددوی په راتګ خبرنه شي.

دزبيدی شوندی په ژړاورانی شوی سلګی يې راقابوکړی خوسترګويې ويل : ته رښتياځی ؟!

محمدبن قاسم وويل: زبيدی دخدای پامان !

زبيدی په هيله منوسترګوورته وکتل ويی ويل: کـه ته اجازه راکـوی نوترطبيلی پوری به درسره ولاړه شم.

هغه ځواب ورکړ : نه ته همدلته پاتی شه اوماته داسی مه ګوره !

دزبيدی په سترګوداوښکوپردی راغلی هغی سترګې پټې کړی ويی ويل: ځه ولاړشه !

محـمد يوه شيبـه داويوهغـودووځاځکوته کتل چی دمينی اواطاعت په زرګـونوسـمندرونه پکی ايسـاروويـايی دسـمـال راويوست دزبيـدی داوښکوپاکولولپاره يی لاس وروغځاوه خوهغی بياوويل : ورځه خدای دی مل شه! محمدبن قاسم دوه ګامه وراندی ولاړيوځل بيايی مخ راواړاوه زبيدی ته يی وکتل اوبيايی اوږده اوږده ګامونه اوچت کړل اودطبيلی په لوری بهرته ووت.

دطبيلی په مخ کې يې خالداوعلی وليدل هغه پوښتنه وکړه : خالده ! تاسوتراوسه ويده نه ياست ؟

هغه ځواب ورکړ: په موږکی يوهم نه دی ويده شوی .

محمدبن قاسم وويل: ورځی ويده شی.

خالدوويل: زه له تاسره ځم.

محمدبن قاسم دهغه په اوږه لاس ورکيښوداوځواب ئی ورکړ: زه ستاله احساساتونه خبريم خوپه دی کی مصلحت دی چی ته همدلته پاتی شی دازمادژونددداسی جهاددی چی نوروملګروته می پکی ضرورت نشته .

خالد: زه دخپل سالاردامرله منلونه سرغړاوی نشم کولی خودلتـه به زماپاتی کيدل ستاپه انتظارهره شيبه کلونه شی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: داستادسالارامرنه دی ستاددوست هيله ده په داسی حالاتوکی له ماسره ستاملګری بنه نه ده ته ورروسته هم راتلی شی.

خالدمايوس شوعلی ته يی وکتل اوهغه له طبيلی نه آس رابهرکړ.

محمدبن قاسم په آس سپورشواودوی ته یی لاس وراوږدکړ خالدتراحساساتولاندی راغی دهغه په لاس ئی شونډی ورکیښودی ویی ویل: زمادوسته ! زماورروره ! زماآغاخدای پامان !

دخالداوښکی دمحمدبن قاسم په لاس ورو څڅیدی بیایی لاس لری کړاوعلی ته یی پام شوعلی ته یی لاس ورکړهغه یی لاس په خپلولاسوکی ټینګ ونیوپه ریږدیدلی آوازیی وویل: خدای پامان اوبیاپه سلګوشومحمدبن قاسم چی له دروازی نه ووت شاته یی وکتل په انګړکی دری تورسریی ولاړی وی .

کوم وخت چی دبصری په جوماتونوکی دسهارآذانونه کړنګیدل محمدبن قاسم له هغه بازارنه تیریده چی څه موده وړاندی دبصری خلکوپرسنددحمله کوونکی لښکرداوولس کلن سالارپرتمین جلوس بدرګه کاوه. له ښارنه لرلری هغه دیوی ویالی په غاړه دسهارلمونځ اداکړاوبیایی چارګام آس وزغلاوه....

خلیفه سلیمان دماښام له لمانځه نه وروسته دخلافت قصرته دننوتلوپه حال کی زچی له شانه چاورغږکړ: سلیمانه ! په دی غږکی غوسه هم وه اوجلال هم، سلیمان څك شوشاته یی وکتل اوویی ویل: څوك یی ؟ عمربن عبدالعزیزدخواب پرځای دسلیمان مټ ونیوویی ویل: سلیمانه ! خدای ته به څه ځواب وایی ؟ سلیمان سره له دی چی ډیرزیات پرځان مین ؤخودعمربن عبدالعزیزپه وړاندی غلی پاتی شوزیرخوګامه وړاندی ؤخودماښام په خره کی یی ونه پیژاند. هغه یوه اویله خواوکتل ویی ویل: ماته ستاخبری اتری حساسی ښکاری ایاددی لپاره لرجلاځای غوره نه دی ؟ راځه دننه ولاړشو.

عمربن عبدالعزیزورته وویل: ماخوپه جومات کی ته ترلمنی رانیولی خواوس راځه بیره کوه زبیره ته هم راځه لاخوګامه وړاندی دری واړه یوی پراخی کوټی ته ننوتل سلیمان دمشال په رڼاکی زبیرته وکتل اوویی ویل: ته می پخواهم چیرته لیدلی یی.

عمربن عبدالعزیزوویل: اوس دډیروخبروخت نه دی زه دمحمدبن قاسم په باب څه ویلوته راغلی یم.

دمحمدبن قاسم دنوم په اوریدوسلیمان دغوسی اواندیښنی په حال کی عمرته وکتل اوویی ویل : هن دهغه دسبیسی ترمدینی پوری ورسیدلی ؟

اودی دهغه دوست دی ؟ زبیرورویل: زه دهغه له دوستی نه منکرنه یم خوداغلطه ده چی هغه ستاپرخلاف څه دسیسی جوړوی زه دیزیدبن ابوکبشه داستازی په حیث مدینی ته تللی وم .

سلیمان څه ویل غوښتل خوعمربن عبدالعزیز دیزیدبن ابوکبشه لیك هغه ته په لاس کی ورکړویی ویل: لومړی داولوله یزیدستاله نژدی دوستانونه دی که هغه دمحمد بن قاسم معصومیت داسی لیك ته تیارولی شی نوله مانه داتمه مه کوه چی تادمسلمانانوپه مری چاړه ایښی ووینم او چوپ پاتی یم، ته به په دی خبره ښایی دیرخوښ یی چی خدای دبدل اوکسات واك درکړخوته دهغه زړلی د عظمت اټکل نه شی کولی چی سرښندویان یی ستاله سرښندویانونه زیات دی دهغه توره ستاله توری نه زیاته تیره اودهغه غشی ستاله غشیونه زیات ترسینوبوت وزی خوبیاهم دیوه بی پرواامیرپه مخ کی داطاعت سرتیتبوی، تاپنځوس تنوته له سندنه دهغه دلاس ترلی راوستلوامرکړی ؤ خوته ووایه که ته دهغه پرځای وای تریولك زیات پوځ دی په واك کی وای تا به له هغوپنځوسوکسانوسره څه ورچلن کاوه چی غوښتل یی تازنځیر اوزولنی راولی ؟ ستاخپل وروړستاامیرؤخوتاتول عمردهغه مخالفت وکړاوډول ډول دسیسی دی جوړولی خومحمدبن قاسم ته ښه پیژندلی وی دهغه له تانه دڅه نیکی تمه نه وه که هغه غوښتی نودسندهرکورده لپاره کلاوه که هغه ستااستازی وژلی وای هم ښایی تادهغه یوویښته نه وای کوږکړی خوپردی تولوپرسیره هغه ستاله اطاعت نه سرونه غړاوه، تاله خپل انتقام نه وړاندی هیڅ سوچ ونکړای شودهغه په وړاندی داسلامی نړی راتلونکی ده آیاته له ده نه دابدل اخلی چی هغه دحجاج بن یوسف زوم دی ؟ اودجګړی په فنونوکی هغه پرتابرلاسی شوی ؤ؟ کاشکی لکه څنګه چی هغه دیوه سپاهی مسؤلیتونه پیژنی تادیوه امیرمسؤلیتونه پیژندلی وای.

دهغه پوځونودهندوستان دوروستی ګوټ دفتحه کولواراده درلوده که تا نه وای رابللی ښایی تراوسه به راجپوتانه فتحه شوی وای.

نن چی زه دمشق ته راورسیدم راته معلومه شوه چی تاهغه دصالح ترڅارنی لاندی واسط ته لیږلی دی اوتاهغه ته ډیره بده سزاټاکلی ده خوپه

PIRDA

یادولره ته له هغه نه دهغه ستر توب اوعظمت نشی اخستی، خلك دجلادتوره هیرولی شی خودشهیدوینه نشی هیرولی.

سلیمانه ! مابه تاته ډیرخه دربښودلی ووخواوس دخبروخت نه دی که دسنددفاتح په سینه کی ښخیدونکی غشی تراوسه ستاپه لاس کی وی نوهغه راایسارکړه اوکه نه په یادولره چی راتلونکی تاریخ لیکونکی به چی محمدبن قاسم ددی عصرترټولولوی مجاهدبولی تابه داسلام ترټولوستردښمن یادوی که ته زماخبره ونه منی نوښایی ترسهاره پوری ددمشق خلك پردی مجبورشی چی دمسلمانانوډله ستاپه خیرامیرته ضرورت نه لری.

دسلیمان غوسه په پښیمانی بدله شوی وه داندیښینی په حالت کی یی لاسونه سره ومروړل په کوټه کی له قدم وهلووروسته دشمال ترخنګ ودرید،بیایی عمربن عبدالعزیزاوزبیرته وکتل او له ویری نه په ډکه لهجه یی وویل: کاشکی ! تاسودوی ورځی دمخه راغلی وای زماغشی له لیندی نه وتلی دی اوس زه هیڅ نه شم کولی !

عمربن عبدالعزیزوویل: نوتادهغه دوژلوامرکړی دی؟

سلیمان په «هو» سروخوځاوه.

زبیروویل : که ته بل حکم ولیکی زه ښایی پروخت وروروسیږم،سلیمان لاسونه وپرقول یوغلام دحکم ترسره کولوپاره حاضرشو،سلیمان وویل: زماله طبیلی نه غوره آس زین کړه .

غلام چی روان شو،سلیمان دلیك په لیکلوبوخت شو.

دلیك له لیکلووروسته یی عمربن عبدالعزیز ته ورکړاوویی ویل: تاسویی ولولی !

عمربن عبدالعزیزپرلیك له سرسری نظرتیرولووروسته هغه زبیرته ونیوویی ویل:

اوس دی خدای وکړی چی داپروخت ورسیږی ته ډیرستومانه یی دابه غوره نه وی چی بل څوك واستوو؟

زبیرځواب ورکړ: ددی لیك له ترلاسه کولوسره زماستومانی لرې شوه زه تاته داډادرکوم چی په لاره کی دارام نه پرته به واسط ته ورسیږم که ماته په لاره کی آسونه تیارشی نوزه به داوړدی لاری پرځای نیغه دبیابان لاره

PROPERTY OF ACKU 7600

ونیسم .

سلیمان یویل فرمان دلاری چونیوته ولیکه اوزبیرته یی ورکړغلام راغی ویی ویل آس تیاردی زبیرسلیمان ته له لاس ورکولونه وروسته عمربن عبدالعزیزته وکتل اویی ویل: تاسوماته دعاوکړی.

عمربن عبدالعزیزخدای پامان وویل زبیرته یی په ځیروکتل دهغه ځیره چی خوشیبی ورانډی دیوه اوږده سفردستونزوله امله مړاوی وه دامیدرناپکی وځلیده لږوروسته زبیرپه یوه ګړندی آس دواسط په لورروان شو.

*****

(٦)

له بیابان نه چی تیرشیوه شپه سهارته نژدی زبیرله یوی سمسوری اوشنی سیمی نه تیریده دپرلپسی بی خوبی له امله یی دبدن غړی شل شوی غوندی ووسریی له درده چاودیدوته نژد ی شوی ؤدشپی دوروستی برخی دسړی هواله څپوسره سره چی یخی ئې په تندی لګیدی هغه به کله کله په زین سرکیښنودواودیوی شیبی لپاره به له دنیااومافیهانه بی خبری ته مجبورشواودیوی نه تسخیریدونکی ارادی سر بیره به کله کله دهغه سترګی پخپله بندی شوی قیضه به ئی له لاسه سسته شوه خوبیابه یی یوخیال دنشترپه ځیرپه زړه ورننوت تکان به یی وخوړاوآس به یی ګړندی کړ.

دهغه منزل رانژدی شوی ؤهغه به په تصورکی دسلیمان لیک صالح ته ورکاوه دبندی خانی په دروازه کی به له محمدبن قاسم سره غاړه غړی شوهغه به ویل: محمده ! زه نورویده کیږم ، دکومی ویالی په غاړه چیرته دونوتریخ سیوری لاندی اوګوره ترخوزماخوب پوره نه شی اوراویښ نه شم مامه پاڅوه ! خوب څومره عجیب شی دی دهرغم دوا ، دهردردعلاج، زه لږترلږه یوځل بنه ترمړسته ویده کیدل غواړم .

مګرنه ! زمادوسته ! زه چی تاروغ ووینم خوب اوستومانی به می پخپله لری شی.

پرختیځ افق دسهارستوری راوخوت زبیریی خپلوتصوراتودیرلری ورسره وری ؤهغه یوځل بیاددیبل په یوه غونډی ولاړؤاودخپل زلمی سالاردغه خبری یی په غوږوکی وکړنګیدی:

«زبیره ! ددغه ستوری پرژوندرشك کوم ددی ژوندچی څومره لنډی هومره یی هدف لوړدی وګوره !
دغه ستوری دنیاته مخاطب دی وایی چی زماپه دی موقتی ژوندافسوس مه کوی؛خدای زه دلمراستازی رالیږلی یم اوزه خپل فرض پوره کوم اوځم.
کاشکی زه هم داسلام دلمرراختلونه وړاندی دسهاردستوری دنده ترسره کړم.»
دزبیرپه زړه یوځل بیادپریشانیوخپه راغله اودآس رفتاریی ګړندی کړپه ختیځ افق شپی خپل توریپڅول ورټولول دسهارستوری درڼاپه تیکری کی پټ شول او لمردوینوقبا اغوستی راپورته شو.
زبیرپه وروستی،چونی کی آس بدل کړله دوه میله نورمزله وروسته یی دواسط دښاردجوماتونومناری ولیدی هغه په هرګام کی دویری اواندیښنی په توپانونوکی دامیددیوی بلولی.
دښارپه لویدیځه دروازه کی یی دخلکوګڼه ګونه ولیده زبیرداس قیضه راکش کړه دڅوځوانانوپه اوږویی جنازه ولیده له اس نه پلی شوپه پښوکی یی دبدن دباراوچتولوسیك نه ؤبیایی هم همت وکړله یوه عرب نه یی وپوښتل :
صالح چیرته اوسی !
عرب هغه ته په سپکه وکتل ویی ویل: ته څوك یی !
له هغه بی رحمه سړه ستاڅه کاردی ؟
زبیردڅوځوانانوپه اوښکولړلی سترګی ولیدی بیایی نوموړی عرب ته وکتل اوپه لړزیدونکی زړه یی لاس کیښودویی ویل: له دمشق نه می دخلیفه یوضروری پیغام راوړی دی .
عرب بیاپوښتنه وکړه : خلیفه اوس دچادوژلوامررالیږلی؟
زبیرپه وارخطایی عرب ته وکتل ویی پوښتل : داجنازه دچاده ؟
عرب په ځواب کی وویل : تادسنددفاتح نوم اوریدلی ؟
دزبیرله لاسه داس قیضه خطاشوه اوله تیندك نه وروسته په ځمکه راپریوت .
دیرخلك په هغه راټول شول یوه ځوان چیغی کړی زبیره ! زبیره! اوورته رانژدی شودهغه سرته کیناست اودرا په هوش کولوهڅه یی وکړه دهغه په

سترګوکې اوښکې وې اوپه دردناکه لهجه یې ویل:
زبیره ! جګ شه دعمادالدین محمد بن قاسم جنازه درومي.
زبیردبې هوشي په حالت کې ګرېده :
محمده ! زه اوس ویده کیږم دکومي ویالي په غاړه، دکومې ګڼې ونې دیخ سیوري دلاندې اوترڅوپخپله راویښ نه شم مامه پاڅوه ....
ځوان هغه په زوره وښوراوه ویې ویل: زبیره ! زه خالدیم ! ماته وګوره محمدولاړساه یې ورکړه دسندلمردواسط په خاوره کې مخ پټوي جګ شه خلك ستاددوست جنازه وړي.
زبیرسترګې وغړولې اوپه اندیښنه یې وویل:
خالده ته ! زه چیرته یم ؟ اف ښایي زه بې هوښه شوی یم هغه جنازه ! ؟
ماته چاویل چې .... نه نه !! هغه دمحمدبن قاسم جنازه نه شي کیدای !
وګوره مادهغه دپریښودلوفرمان راوړی زبیرلیك راویوست خالدته یې ورکړخالده ! داپه بیړه صالح ته ورسوه .
خالدپه بې پروایی کاغذته وکتل اوپه ځمکه یې وغورځاوه زبیرحیران خالدته کتل .
یوپه عمررسیدلی عرب ورتیټ شولیك یې راپورته کړ، خلاص یې کړاوویې لوست:
دامیرالمؤمنین حکم ؤچې محمد«رح» په عزت اودرنښت دمشق ته ورواستوی ، صالح هغه پرخپل سروژلی امیرالمؤمنین داسې حکم نه شي ورکولی دواسط مسلمانانو! دمحمدبن قاسم اروادانتقام چیغې وهي تاسوڅه ته ګوری راځئ زماسره !
دګڼې ګوڼې له لرې کیدونه وروسته خالدزبیرته داوږې ورکولوهڅه وکړه خوهغه وویل: زه اوس روغ یم ځه !
دواړه جګ شول هدیرې ته ولاړل اوکوم وخت چې خلکوپه هدیره کې محمدبن قاسم په لحدکې کیښوداوخاورې یې ورباندې اړولې دپنځوسوتنوپه شاوخواکې ځوانانودصالح دکوردروازه ماته کړه ورننوتل اوپه ایستلوتوروپرهغه ورپریوتل .

دوشنبه د ۱۳۷٦ لمریز د حمل ۱۸ مه نوټهپه صدر کرا یی کوو

د ژباړن لنډه معرفي

نوم یې محمد زبیر «شفیقي» د جنت ګل خان زوی په وردګو ولایت چك ولسوالۍ کې زیږېدلی. په ۱۳۵۷ کال چې د کابل پولیتخنیك محصل ؤ د کمونستي کودتانه وروسته پاکستان ته مهاجر شوی.

د ۱۳۶۳ کال څخه را په دې خوا په ادبي او مطبوعاتي چارو بوخت دی، له مختلفو ادبي او خپرنیو ادارو سره یې همکاري درلوده.

په شهادت، امید، حریت، شفق، جهاد هنداره او نورو جهادي خپرونو کې یې زیات ادبي او سیاسي مضامین خپاره شوي دي، اوس نژدې له دوو کالو را په دیخوا د سهار ورځپاڼې سرمحرر دی.

مهم آثار یې دا دي:

۱ - د وینو پیغام (شعري مجموعه)
۲ - د تیارو په تل کې (د لنډو کیسو مجموعه)
۳ - میړنه ګړنګونه (منځنی داستان)
٤ - ناتمامه کیسه (تکلونه) خواره واره چاپ شوي.
٥ - له تکبیره تر فریاده (تکلونه) خواره واره چاپ شوي.
٦ - شاهین (ژباړه، چاپ)
٦ - محمد بن قاسم (همدغه اثر)
۷ - د غازي کیسه (چاپ ته چمتو)
۸ - وروستی کمر (چاپ ته چمتو)
۹ - وروستی جګړه (ناچاپ)

او یو شمیر نور (ناچاپ آثار)

د چاپ حق محفوظ دی

د هیواد او نړۍ د
شهکار او معیاری
آثارو د خپرولو
مرکز
پرله پسی نومره ...(لومړی)